

Titel: Reintje de Vos

Umfang: LXXII, 468 Seiten

Signatur: Ruppert 797

PURL: <https://haab-digital.klassik-stiftung.de/viewer/resolver?urn=urn:nbn:de:gbv:32-1-10032512907>

URN: urn:nbn:de:gbv:32-1-10032512907

Nutzungsbedingungen

Die über den privaten Gebrauch hinausgehende Nutzung des Bildmaterials bedarf der Zustimmung der Klassik Stiftung Weimar. Gewerbliche oder kommerzielle Nutzung desselben sind darüber hinaus honorarpflichtig. Es gelten die AGB der Fotothek:

<https://www.klassik-stiftung.de/service/fotothek/agb/>

Weitere Informationen finden Sie hier:

<https://haab-digital.klassik-stiftung.de/viewer/eula/>

Terms of use

The reproductions may only serve the purchaser's own private or scholarly use. Any other use (e.g. for commercial purposes) is subject to the prior approval of the Klassik Stiftung Weimar and the payment of a fee. The General Terms and Conditions of the Fotothek apply:

<https://www.klassik-stiftung.de/en/service/fotothek/general-terms-and-conditions/>

For further information please see:

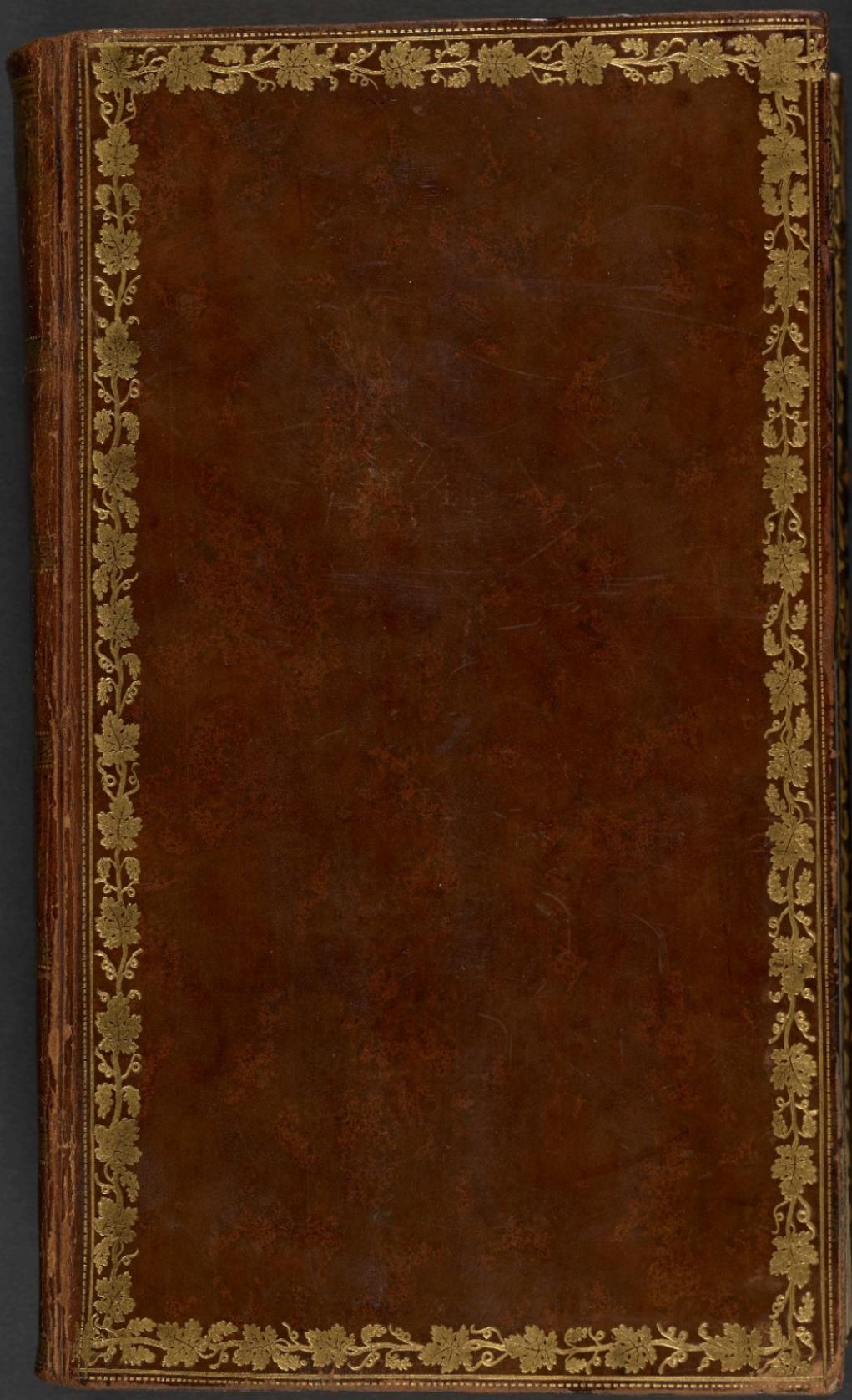
<https://haab-digital.klassik-stiftung.de/viewer/eula/>

Kontakt:

Forschungsbibliothek / Studienzentrum

Platz der Demokratie 4
99423 Weimar

Tel.: +49 (0) 3643 545-205
E-Mail: info-haab[at]klassik-stiftung.de

1498.
VAN HENDRIK VAN ALKNAAR
REINTJE DE VOS
SCHELTEMA

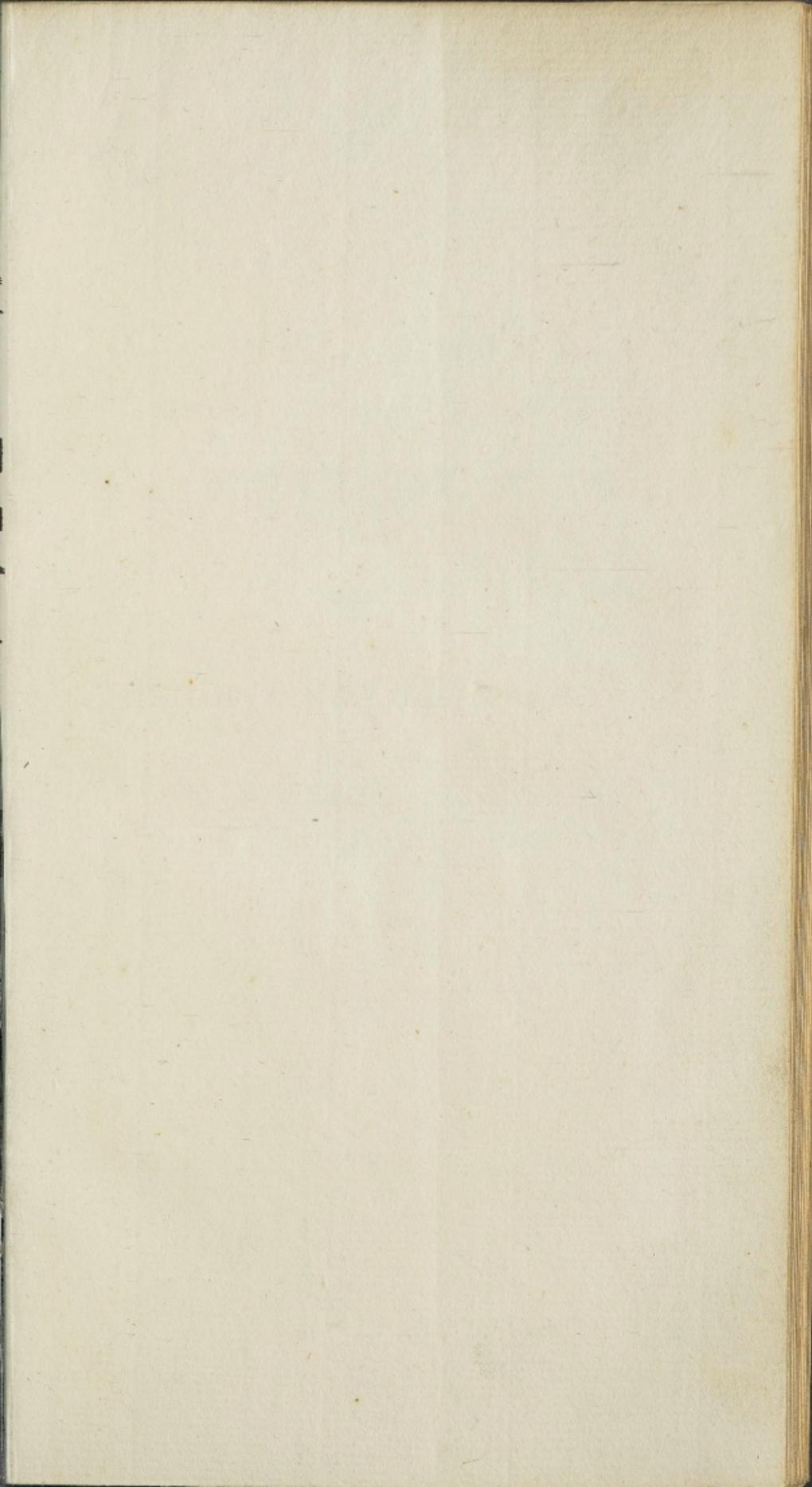
Aus der Bibliothek
Joh. Wolfgang v. Goethe's.

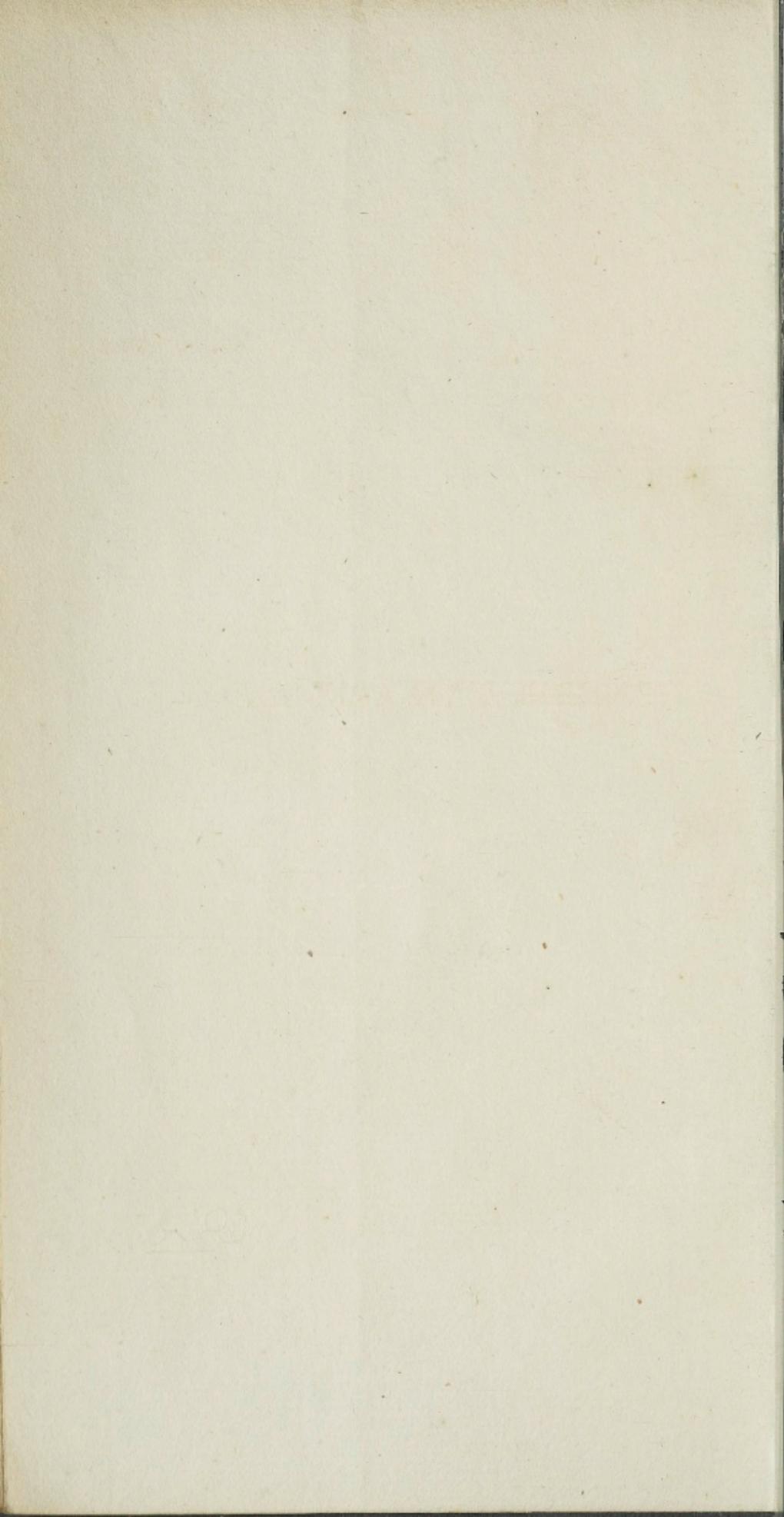
B. Stenvers
Boekbinder

IV, 13

V. C. J. W. von Goethe
m. a.

J. Scheltman

REINTJE DE VOS

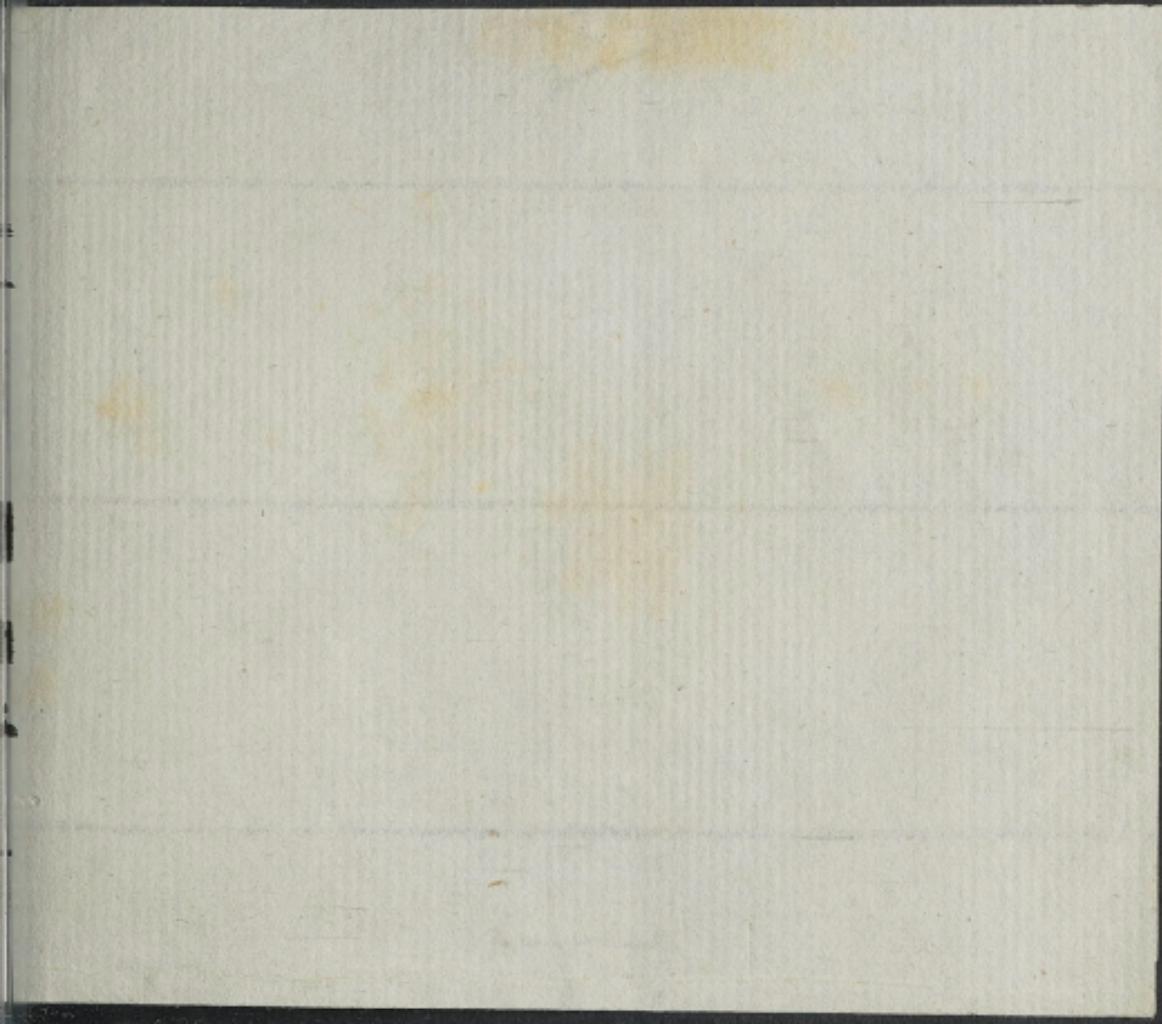
VAN

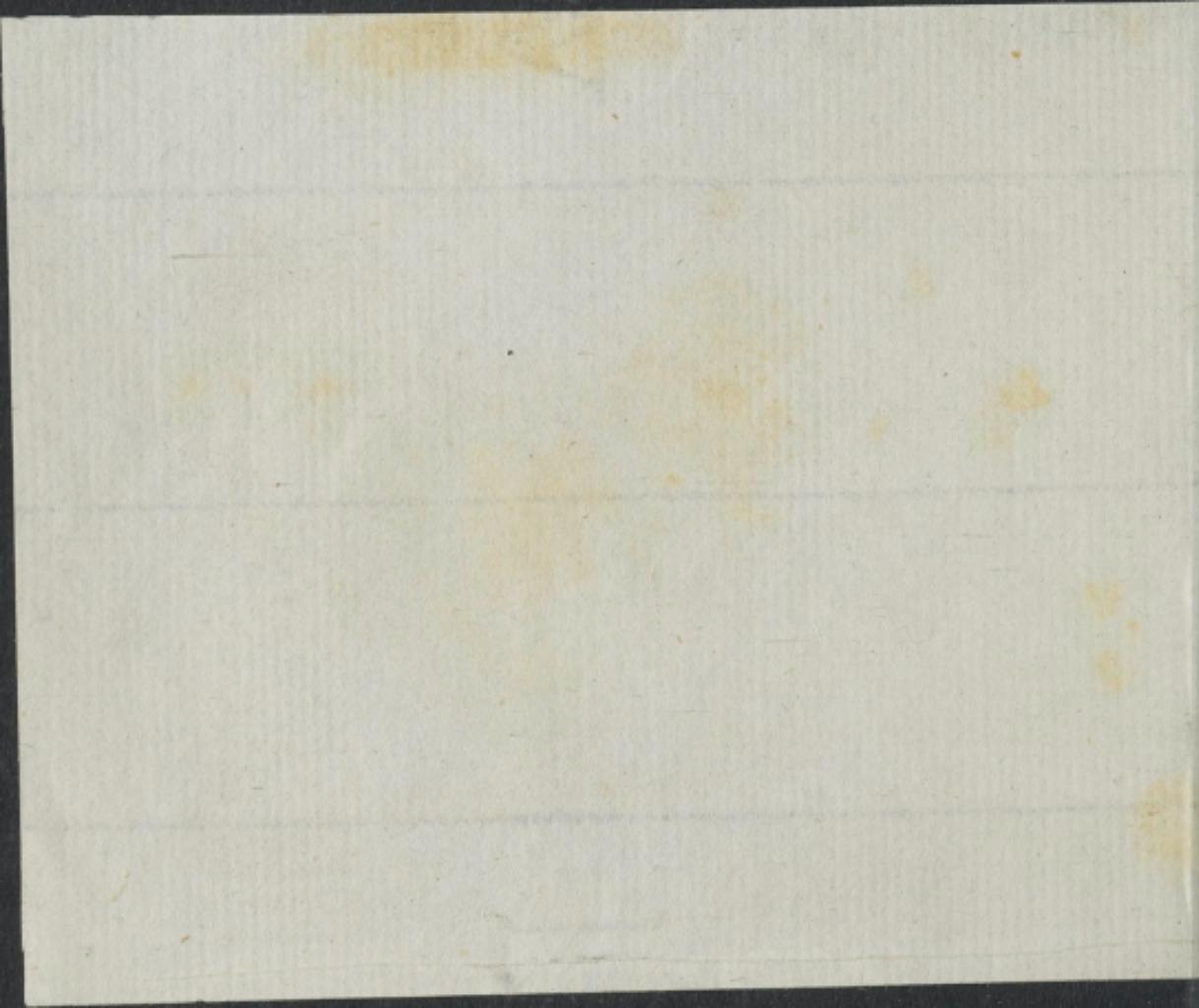
HENDRIK VAN ALKMAAR.

1498.

An Geist, Erfindsamkeit, Originalität, Witz und Laune, zeichnet sich der Verfasser der *Reineke Fuchs*, der niederdeutsche Satiriker, HEINRICH VON ALKMAR aus. In gedrängt erzählenden und ungezwungenen Reimen schildert er durch Erzählungen aus dem Reiche der Thiere, die wie Menschen reden und handeln, in einer *episch allegorischen Satire*, in welcher der Fuchs der Hauptheld is, die Laster der grossen Welt, die Ränke der Hofleute, die Auschweifungen der Geistlichkeit, die Nichtwürdigkeiten der niedern Stände, und geisselt sie mit einer Freymüthigkeit und so keckem Muthwillen, das die Kühnheit öster in Erstaunen setzt.

EICHHORN, *Geschichte der Litteratur von ihrem Anfange, bis auf die neuesten Zeiten.* Band II.
s. 225. f.

REINTJE DE VOS

V A N

HENDRIK VAN ALKMAAR,

NAAR DEN LUBEKSCHEN DRUK

VAN 1498.

Vertaald en uitgegeven

d o o r

M^R. JACOBUS SCHELTEMA.

Near A van Everdingen.

BL. XIV en 321.

J.C. Boudorp, sculp.

Te HAARLEM,
Bij VINCENT LOOSJES.
MDCCCXXVI.

Kat. 797

VOORREDE.

LANDGENOOTEN!

Gij ontvangt thans een werk, hetwelk, meer dan eenig ander, dat ooit door eenen Nederlander geschreven of uitgegeven is, een bijzonderen invloed heeft gehad, op het *genoegen* en het *vermaak*, en misschien ook op de *verlichting* der meeste volken van *Europa*, maar bij ons zoodanig onbekend is gebleven, dat zelfs de naam van den dichter, bijna geheel, in vergetelheid is geraakt.

Ik heb mij opgewekt gevonden, om een einde te maken aan deze treurige ondervinding. En vermits de strekking van dit werk, op het eerste inzien, veel verschilt met die, der vroeger door mij uitgegevene boeken, zie ik mij verpligt, aangaande den gang dezer onderneeming meer breedvoerig te zijn, dan voorheen.

Mijne belangstelling in den ouden roman: REYNAERT DE Vos, dagteekent zich reeds van vele jaren.

Van 1799 tot 1803, te Kampen wonende, vond ik veel tijd voor letteroefeningen. De lust beving mij, om de zoogenoemde

Volksboekjes door te zien, welke gewoonlijk, op de stallētjes, bij jaar- en weekmarkten, worden uitgevent. Voor eene matige huur in mijne wenschen geslaagd, las ik de meeste, en hield aanteekening van de bevinding.

Het voornemen werd opgevat om aan het Hoofdbestuur der Maatschappij: *Tot Nut van het Algemeen*, eene breedvoerige voordragt te doen, of er, door het geven van eene andere en betere wijziging aan den voorraad op zulke stallētjes, geen wezenlijk nut zoude kunnen worden te wege gebragt. Hierbij zoude dan worden betoogd, welke van die geschriften te behouden waren, — wat in die boekjes diende verbeterd te worden, — welke geheel zouden behooren te worden verschoven, en eindelijk, wat men daarvoor in de plaats zoude dienen te brengen; alles met het oogmerk van een dubbeld nut te stichten, door de gelegenheid tot eene schadelijke lectuur onder de lagere standen te verminderen, en tevens het gebruik van het goede te doen toenemen.

Mijn voornemen is destijsd aan een' verstandig' vriend medegedeeld, en deze raadde mij, hiervan af te zien. Naar zijn oordeel, zoude men hierbij, zoo veel, met de baatzucht der verkopers en met de verouderde vooroordeelen der koopers, hebben te worstelen, dat niet alleen
de

V O O R R E D E.

v

de verbetering onder de vroome wenschen zoude blijven, maar dat ook elke poging tot verbanning dier boekjes, de belangstelling *in* en het gebruik *van* dezelve vermeerderen zoude.

Deze raad is gevuld en sedert heb ik van die poging geheel afgezien.

Onder die boekjes was echter meer goeds en kennenswaardigs gevonden, dan ik mij, in den beginne, had voorgesteld; en het was mij vooral aangenaam, hierdoor, met de oude romans van FLORIS en BLANCHEFLEUR, OURSSON en VALENTIJN, den Ridder met de Swaane, de vier Heemskinderen en REYNAERT DE VOS bekend te zijn geworden.

Het laatstgemelde boekje, hoe verminkt ook, had mij, boven allen, behaagd, — zoowel om de menschenkennis van den schrijver en de geestigheid der verdichting, als om den luim en de levendigheid van het voorstel; hetzelve werd gekocht en bij der hand gehouden.

Eenige jaren daarna, gelukte het mij, de uitgaven van de REYNEKE DE VOSS van HENDRIK VAN ALKMAAR, door von HACKMAN 1711, en GOTTSCHÉDE 1752, bezorgd, en het werk van DREIJER (over welke boeken nader zal gesproken worden) te koopen; door de vergelijking van dezen zoogenoemden *grooten REYNAART* met onzen *kleinen*, hoe moest mijne

belangstelling vermeerderen, vooral toen de bijvoegsels, de meer kiesche bewerking en de wijdere strekking van des dichters pogingen, werden gadegeflagen.

In den jare 1817 of 1818, vatte ik het voor-nemen op, om verhandelingen te stellen over zulke werken, die, door Nederlanders geschreven of uitgegeven, en in vreemde talen overgebragt, den meesten invloed hebben gehad op de beschaving en verlichting van *Europa*.

Voor de eerste verhandeling, koos ik het: *Encomium Moriae* (de lof der zotheid) van ERASMUS; voor de tweede: *de REYNEKE DE VOS van HENDRIK VAN ALKMAAR*; om daarna, de *Colloquia* (de zamenspraken) van den eersten, en de *Bijekorf van de Roomse kerk* van PHILIPPUS VAN MARNIX te bewerken, en in het vervolg, misschien, opsporingen te doen en berigten te geven van dergelijke werken van meer ernstigen aard.

De verhandeling over den *lof der zotheid* is, in de jaren 1818 en 1819, in drie Letterkundige Genootschappen voorgedragen; en sedert bij mijn *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk* uitgegeven.

De tweede verhandeling was afgewerkt, maar het vermoeden, dat dezelve minder voldoen zoude dan de eerste, en misschien ook, dat

dat de verhandeling: *over de Dordtsche dichtschool* destijs in gereedheid was, deed de voorlezing in 1820 uitstellen. Na mijne verplaatsing herwaarts, en de zware rampen, welke mij als vader getroffen hebben, werd de lust voor dergelijk werk veel verminderd. De verhandeling was weggelegd, en waarschijnlijk zoude dezelve wel in de kast gebleven zijn, ware het volgende niet voorgevallen.

In den loop van den vorigen winter, werd, in het Natuurkundig gezelschap alhier, door Mr. E. VAN DAM VAN ISSELT, eene behaglijke verhandeling voorgedragen: *Over de Natuurlijke Historie van den Vos*, met eene geestige toespeling, op de Vosken met twee beenen. Hierover, en vooral over den naam van RENARD en REINTJE, ontstonden vervolgens eenige gesprekken, en tevens over den roman van dezen naam. Het bleek toen, dat niemand der aanwezigen het dichtstuk van HENDRIK VAN ALKMAAR kende; en, mij hebbende uitgelaten, dat ik eene verhandeling hierover bewerkt had, zoo volgde weldra de uitnoodiging, om, met de voorlezing van dezelve, eene openstaande spreekbeurt in het Museum alhier te vervullen. Dit verzoek werd ingewilligd.

Een toevallige samenloop van omstandigheden

den veroorzaakte tevens, dat ik dit stuk, liever dan eene verhandeling over een meer ernstig onderwerp, bij de openbare zitting der Maatschappij voor de Nederduitsche Letterkunde te Leyden, op den 17 van Lentemaand II. heb voorgedragen; en het verheugde mij ten hoogste, bij beide voorlezingen, eene bijzondere goedkeuring te mogen erlangen.

De raad om deze verhandeling bij mijn *Mengelwerk* te plaatsen, konde niet worden ingevolgd, omdat ik den lezer, als zijnde het geheel hier te lande onbekend, nergens, tot bekoming van meer licht in de overige deelen, zou hebben kunnen heenwijzen.

Ik had, bij het voordragen der verhandeling, onze Dichters aangespoord, om hunne krachten te beproeven, ten einde het geheele Dichtstuk in verzen over te brengen. Bekend geworden met de Poëtische overzettingen in het Hoogduitsch van VON GÖTHE en SOLTAN, was het mij niet twijfelachtig, dat deze Roman beter geschikt is voor eene navolging in proza, dan in poëzij.

Hoe voortreffelijk ook de vertaling van VON GÖTHE in hexameters moge bewerkt zijn, men vindt, in de deftige verzen, meer de bekwaamheid van den navolger, dan van den dichter, en ziet den laatsten om den eersten geheel voorbij.

bij. De vertaling van SOLTAU is in viervoetige rijmen, doorgaans met luim en in den geest van het oorspronkelijke bewerkt; dan, wie kan zevenduizend regels in zulke rijmen, zonder vermoeijenis, lezen, wanneer de oudheid (*de color antiquus*) geene verschouning geeft, voor de eentoonigheid.

Mijne belangstelling vermeerderde met den dag na het opsporen van vele berigten, en vooral na het zien der loffspraken, welke mannen als EICHHORN, JACOB GRIMM, JÖRDENS, BOUTERWECK en EBERT, aan dit dichtstuk van onzen Landgenoot hebben gegeven. Ik stond reeds in beraad, om zelf de handen aan het werk te slaan, ten einde de uitgaaf en vertaling te bezorgen, toen mij, op het minst verwachte, eenig berigt aangaande Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, in onze geschiedenis ter hand kwam. Nu ik alzoo *nieuwe* berigten zoude kunnen geven aangaande het lot en leven van den man, wiens bestaan door de Duitschers fel betwist is, — nu, hield weldra alle weifeling op.

Mijn voornemen is vervolgens aan eenige mijner vrienden medegedeeld. Allen vereerden mij met goedkeuring en aanmoediging; één hunner bragt alleen de bedenking bij, dat, deze poging misschien niet zoude overeenkomen

V O O R R E D E.

met mijnen stand en mijne jaren, en met de strekking mijner andere werken. Ik bemerkte weldra, dat hij den Roman niet kende, en dat hij den REINAART DE VOS en den THYL UILENSPIEGEL, buren en lotgenooten op de stalletjes, aan elkander gelijk stelde, en beide beschouwde als verhalen van guitenstukken, welke, op zijn best, dienen konde ter vervrolijking van min beschaafde kringen. Ik zond hem de vertaling van VON GÖTHE, en vroeg daarbij, of hetgene, aan GOTTSCHÉDE, DREIJER, BREDOV, VON GÖTHE, SOLTAN en SCHELLER tot eere verstrekte, aan mijnen naam naadel zoude doen? Ook deze zwarigheid werd spoedig opgeheven; en, na den uitgever van mijn laatste werk genegen bevonden te hebben, om de kosten te wagen, tot de aanvulling van dit gemis in onze Letterkunde, heb ik de taak tot handhaving der eere van onzen miskenden Landgenoot, en het aan het licht brengen van zijn, elders algemeen geprezen en bij ons onbekend, werk, met moed aangevat, en met lust ten einde gebracht.

Bij de keus, welke der uitgaven, in *Duitschland* verschenen, gevuld moest worden, kwamen er drie drukken in aanmerking.

Die van GOTTSCHÉDE, van 1752, viel echter

ter spoedig uit, omdat dezelve gevuld is naar de uitgave van BAUMAN, *Rostok* 1549.

Tuschen die van VON HACKMAN van 1711, en SCHELLER van 1825, moetende kiezen, besloot ik tot de laatste, niet alleen omdat dezelve de jongste is, en dat de uitgever, te *Brunswijk* wonende, vermoedelijk in de gelegenheid is geweest, het eenige exemplaar der oudste uitgaaf van 1498, hetwelk in de Bibliotheek te *Wolfenbuttel* bewaard wordt, in te zien en te volgen; maar vooral ook, omdat, in deze uitgaaf, de spelling van zeer vele woorden ongelijk meer overeenkomstig is met het Nederduitsch, dan in den druk van 1711. Behalve, dat dit voor den Nederlandschen lezer gemakkelijk zal zijn, vond ik, hierin een bijkomend bewijs, dat de Dichter in de *Nederlanden* geboren is.

Ik heb het werk van SCHELLER gevuld, en mij alleen de verbetering van eenige *kleine* misstellingen veroorloofd, welke als drukfouten, bij de kindschheid der kunst, zijn aan te merken.

Van de voorrede van HENDRIK VAN ALKMAAR, is het grootste gedeelte overgenomen, naar GOTSCHEDE en VON HACKMAN. De *moralisatien*, welke aldaar gevonden worden, zijn

zijn weggelaten, als zijnde dergelijke zamen-trekkingen en toepassingen, destijsd misschien, tot inlichting der lezers noodig geweest; maar niemand zal ze thans verlangen.

De *opschriften* boven elk kapittel, waarin de inhoud telkens breedsprakig is aangekondigd zijn insgelyks weggelaten. Zij konden zeer wel gemist worden, en hiermede is een aan-zienlijk deel in de ruimte gewonnen.

Ten opzigte der verdeeling, heb ik mij tot eene gelijke vrijheid geregtigd beschouwd, als von GÖTHE en SOLTAN hebben gebruikt; de-zelve is niet ingerigt naar de oude kapit-te-len, maar meer naar den loop van het verhaal.

Eene grootere zwarigheid gaf het onkiesche, hetwelk hier en daar ontmoet werd.

Een enkel verhaaltje en eenige regels, voor het geheel van geen belang, is uit den tekst weggebleven; eenige woorden, welke wij in onzen tijd niet zouden bezigen, moesten wel behouden worden, omdat er anders iets voor in plaats had zoude moeten zijn gesteld, en zulke veranderingen heb ik mij niet durven veroorlo-ven. De lezer zal ook iets aan den tijd moe-tien toegeven. Bij de vertaling, is de pligt tot kieschheid voor oogen gehouden.

Verder is overwogen, of, bij de uitgave van het Neder-Saksische stuk, geen *Glossarium*, tot opheldering van de verouderde woorden, gelijk aan die van BREDO^E en SCHELLER, zoude gegeven worden; mijne opvatting van elk woord in de vertaling hebbende medege-deeld, zoo is dit minder dienstig geoordeeld, dan wanneer de tekst, gelijk door gemelde schrijvers, zonder eene vertaling was gegeven.

De vraag: of ik de vertaling geheel vrij zoude ondernemen, met inkrimpingen naar be-geerte, en met zulke bijvoegsels uit de andere REYNEKES, enz. als mij zouden voorkomen? is wel overwogen doch ik heb hiervan afge-zien, omdat men alsdan het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR zelven niet naar eisch zoude leeren kennen. Ik ben nu den man gestadig bij-gebleven, en geef eene getrouwe vertaling.

Het vignet voor den titel is genomen uit een der geëtste prenten van onzen landgenoot ALLERT VAN EVERDINGEN, waarmede de uit-gaaf van GOTTSCHÉDE 1752 versierd is, en wel uit die, waar REINTJE aan NOBEL en ge-malin, het verhaal geeft van de verlorene *klei-nooden*.

De teekenaar heeft het tijdschap, waarop REI-NAART

NAART in zijne wenschen slaagt, om den Koning in eenen goeden luim te brengen, meesterlijk uitgekozen.

NOBEL begint te lagchen, en daar is ontspanning van toorn en drift. Zijne gemalin was reeds vroeger gewonnen, en streett nu haren Heer en Gemaal. De schalk verheugt zich over zijn geluk.

De Heer J. HORA SICCAMA heeft mij door de vervaardiging van deze teekening verpligt.

Verscheidene vrienden hebben mij in dezen bijgestaan door het leenen van min bekende boeken, en vooral heb ik mij verheugd en vereerd gevonden, door de heusche dienstvaardigheid van de Heeren FLAMENT, GEEL en KOCH, die, hetgeen er in de Bibliotheek van Z. M. den Koning in 's Gravenhage, en der Academien te Leiden en alhier, hieromtrent vorhanden was, mij met groote genegenheid hebben verstrekt. Ik breng hen gaarne mijnen dank openlijk toe.

Ontvangt, Landgenooten! ook dit werk in gunste.

Utrecht, den zeventienden van Herfstmaand
1826.

INLEIDEND BETOOG.

INLEIDEND BETOOG.

W
einige boeken bestaan er in de Letterkundige wereld, waarover zoo veel geschreven is, als over den roman: REINAART of REINTJE DE Vos.

De lijst der, door mij aangeteekende, plaatsen beslaat reeds vele zijden schrifts, en waren de getuigenissen aangaande de waarde van het werk afgeschreven, dan zouden dezelve veel meer papier hebben gevorderd.

Ik zoude dezen aangaande een breedvoerig berigt kunnen geven, maar, door gebrek aan ruimte wederhouden, moet ik mijnen lust beperken, en geef thans alleen eenige berigten aangaande de geschiedenis van den roman, — over Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR den Dichter, — over zijn werk en de Bibliographische geschiedenis van hetzelve.

Aangaande het eerste, zij kortheidshalve alleen de uitkomst van mijne overwegingen mede-

xvi INLEIDEND BETOOG.

dedeelen, zonder van de redenen van twijfel en beslissing te gewagen.

De lust of zucht om anderen door fabelen en vertelsels te onderrigten, bestond reeds in de oudste tijden, en zeer vroeg vond men de sporen der gewoonte, om dergelijke leerlingen in te kleeden, in de vorm van verhalen, aangaande het bedrijf van dieren, of als gesprekken van dezelve.

De Grieksche en Romeinsche fabeldichters hebben de gebreken hunner tijdgenooten op deze wijze gehekeld, en het is opmerkelijk, dat de Vos, reeds vroeg is uitgekozen tot spreker over staatkundige begrippen en handelingen, en tot beoordeelaar van de regelen der regering (*).

In het beroemde boek: KELILA en DIMNA, — de fabelen van BIDPAÏ — voor onheugelijke tijden in het Indisch geschreven, hetwelk door vertalingen in het Perzisch, Arabisch en Hebreeuwsch, in het Latijn tot ons gekomen is, met den titel van: Directorium vitae humanae en door JOHANNES DUIKERIUS in het Nederduitsch is uitgege-
ven

(*) C. F. FLÖGEL, Geschichte der Komischen Litteratur III. 29.

ven met den naam van: *Voorbeeldsels der oude wijzen*, vindt men verscheidene verhalen van Vosken, die in geestige vertellingen of zamspraken de voornaamste gronden der staats- of regeerkunde meesterlijk behandelen.

Men heeft gemeend, onzen Roman reeds aan dit boek te kunnen hechten (*), maar bij vergelijking blijkt het, dat slechts enkele tuschenverhalen, met name: *het proces van den man met de slang* enz., en dan nog maar gedeeltelijk, aldaar gevonden worden.

Verscheidene schrijvers hebben later getracht, denzelven op eenig gedeelte der geschiedenis, te huis te brengen.

Het berigt van den geleerden, JOHAN GEORG ECKARD (†), werd vooral door velen gereedelijk

(*) LE GRAND D'AUSSY, *Tabl. et Cont. Tom. I. p. 383.* Een beoefenaar der Oostersche Litteratuur heeft mij verzekerd, dat er bij eene nieuwe, onlangs verschenene en vermeerderde uitgave van dit werk nieuwe bewijzen zijn zouden voor deze opvatting.

In de voorrede der uitgave in het Arabisch door H. A. SCHULTENS, Leyden 1786. 4. is een breedvoerig berigt over de Letterkundige Geschiedenis van dit werk.

Het werk van DUIKERIUS verdient geenszins die vergetelheid, waartoe hetzelve vervallen is.

(†) In *Præfat. ad Collectanea Etymol. LEIBNITZI*, p. 36.

XVIII INLEIDEND BETOOG.

lijk aangenomen. De Roman zoude, naar zijn inzien, de geschiedenis uitmaken van zekeren Graaf REGINARDUS, die in het laatste van de 9de en het begin van de 10de eeuw geleefd heeft, en Raad zijnde van SWENTIBOLD, Koning van *Austrasie* (*Oost-Frankrijk*), in de ongenade bij zijnen Meester was gevallen. Hij had zich, met zijne vrouw en kinderen, neergezet in het sterk kasteel *Durfos*, van waar hij het land van den Vorst belaagde, en door allerlei listen en slimme vonden zich over het vermeend onrecht wist te wreken.

De gelukkige uitkomst van deze loosheid zoude bij zijne naburen in liederen bezongen zijn; men vergeleek hem daarin bij den Vos, en uit die liederen was dan het verhaal zaamgesteld.

ECKARD heeft voorzeker vele schijnbare blijken van overeenkomst tuschen den Graaf REGINARDUS en REINAART DE VOS opgezocht; maar deze redeneringen kunnen den toets van het geoefend oordeel niet doorstaan. GOTTSCHÉDE heeft dezelve, naar mijne gedachte, zoo voldoende ontzenuwd (*), dat dit geheele verhaal van den Graaf REGINARDUS in verband

met

(*) In de verhandeling voor de vertaling van de REYNKE FUCHS 29—27. Verder FLÖGEL l. c.

INLEIDEND BETOOG. XIX

met den Koning SWENTIBOLD, hoe veel malen
ook later opgewarmd, geheel wegvalt.

Van de andere opvattingen van sommige
geleerden, met name van GOTTSCHEDE zel-
ven, die in het midden bragt, dat HENDRIK
VAN ALKMAAR waarschijnlijk, het lot en
het gedrag van zijnen Meester, RENATUS, Her-
tog van *Lotharingen*, die in gestadigen oor-
log leefde, met KAREL DEN STOUTEN, Hertog
van *Bourgondie*, in den twist van REINE-
KE en IZGRIM had afgeschilderd (*), — die
van BUSSCHING, TJADEN en anderen, dat NI-
COLAAS BAUMAN, die in zijnen besten leeftijd,
Kanselier was geweest van den Hertog van
GULIK, en door dezen verbannen is, zich, na
zijne verhuizing naar *Rostok*, door het affschil-
deren van de zaken van Staat en het Hofle-
ven bij gemelden Hertog, wraak had genomen
van het geleden onrecht en eindelijk — die van
JOHN DRAKE (†), door wien alles was toege-
past op den Graaf van LEYCESTER, in onze
geschiedenis bekend, — zullen wij niets behoe-
ven te zeggen, vermits de Roman zeker van
veel vroegeren tijd dagteekent, dan van dien,
waarin de gemelde personen geboren zijn.

De

(*) Ald. 27 en 28.

(†) VAN WIJN, *Historiesche avondstonden*, 273.

xx INLEIDEND BETOOG.

De Duitsche en Fransche Letterkundigen hebben zich vooral beijverd, om de eerste sporen van ons verhaal te vinden, bij de Troubadours en Minnezangers in de middeleeuwen, bij wien de eerste stralen van licht voor lust en kennis zijn doorgebroken.

Men vond reeds zeer vroeg de namen van REGNARD en ISANGRIN in de oude Fransche ook in Duitsche liederen vermeld (*), maar naar verhalen, welke tot den Roman te brennen waren, werd vergeefs gezocht.

Het oudste verhaal, hetwelk hiermede eenigzins in verband scheen te staan, was: *Le Roman du Nouveau Regnard*, maar de naam wees reeds op eene vroegere bewerking.

Van dit verhaal waren verscheidene navolgingen en overzettingen in druk verschenen; hetzelve werd derhalve, als de oudste bekende RENARD vereerd, en daar men het als zeker stelde, dat JAQUEMAR DE GIELEE, te *Rijssel* in Vlaander-

(*) *Hist. des Troubadours*, Tom. I. p. 63. — alwaar melding is van een lied van RICHARD I, Koning van Engeland, gest. 1199. *Proben von Schwabischer Poezij*, T. I. pag. 221. — Ook bij onzen VAN MAARLAND, die in de 13e eeuw bloeide, is in het werk: *der Naturenblome* melding van den Vos: *Aldus blivet in dat Hol Reinardes*. Zie VAN WIJN, *Hist. Arond.*

INLEIDEND BETOOG. xxi

deren geboortig, de Dichter was, beschouwde men ook dezen als den vervaardiger van *onzen Roman*.

In gemeld stuk vindt men wel eene bijtende satire op de Regenten, de Hovelingen en andere standen, bijzonder op de Geestelijken, die allen aan de zwakste zijde worden aangetast, maar bij de vergelijking zag men weldra een zeer groot verschil, vermits de Dichter zijn verhaal heeft voorgedragen als een droom, welke niet minder dan twee jaren duurde, zonder dat de droomer in al dien tijd eten of drinken behoefde. (*)

Men vond verder vele sporen van oude romans met name: *le Renard couronné*, *le petit Renard*, *le Renard contrefait* en andere; misschien zijn er wel twintig, op welks titel de naam van: RENARD voorkomt, bij de schrijvers over de Letterkundige geschiedenis vermeld.

Hoe veel goeds en opmerkelijks van deze of gene derzelver werd bijgebracht, de begeerte naar eene volledige kennis van den ouden Roman, in betrekking tot de gedrukte verhalen en dichtstukken, bleef onvoldaan, en het was eerst onlangs, dat deze wensch vervuld

(*) FLÜGEL, l. c. I. 34.

xxii INLEIDEND BETOOG.

vuld werd, en alle twijfel deswege is opgeheven.

Fransche en Duitsche geleerden hebben zich in de laatste jaren bijzonder bezighouden, om de handschriften in de Koninklijke Bibliotheek te Parijs bewaard, te beoefenen. Men wist wel, dat aldaar een groote: *Roman du Renard* vorhanden was, maar wie durfde met het afschrijven van een uitgebreid oud dichtstuk beginnen, waarbij men in elken regel misschien moeite zoude ondervinden, ten opzichte der verouderde taal, het verschoten schrift, de verkortingen enz.

De zoo werkzame als schrandere en geleerde JACOB GRIMM, thans Bibliothecaris te Kassel, ondernam dezen arbeid, en bragt dien ten einde bij zijn verblijf te Parijs. Hij deed de hoop rijzen, dat hij dit werk, benevens vele andere onuitgegevene en onbekende stukken aangaande de *Renards* of *Reynaarden* zoude in het licht geven, doch hij werd hierin, ten opzichte van het voornaamste, door een Fransch geleerde voorgekomen.

M. O. M. MEON, de uitgever van den Roman *de la Rose*, heeft onlangs eene keurige uitgaaf bezorgd van den Roman *du Renard*, gevuld van twee anderen: *le couronnement du Renard* en *le Nouvel Renard* — de laatste

INLEIDEND BETOOG. xxii

ste van JAQUEMAR GUILEE — in vier deelen (*).

Gebrek aan kunde en ervarenis in het oud Fransch heeft mij belet, hieruit zoo veel, tot opheldering van onzen Roman op te zoeken, als ik wel gewenscht had.

Het kan thans als genoegzaam zeker worden aangenomen, dat het begin van dit werk valt in het voorste der dertiende eeuw, en dat PIERRE DE ST. CLOUD het eerste gedeelte heeft vervaardigd, hetwelk als den stam of den tronk is aan te merken, waaruit vervolgens

(*) De titel is : *Le Roman du Renard*, publié d'après les Manuscrits de la Bibliothèque du Roi, des XIII, XIV et XV siecles, par M. O. M. MEON, éditeur du Roman de la Rose, des Fabliaux et Contes etc., Paris chez TREUTEL et WURTZ 1826, 4 vol. 8°. avec figures.

De *Roman du Renard* bevat met de bijvoegsels 30362 regels, *le Renard couronné*: 3398 en *Le Nouvel Renard*: 8042. Achter elk deel is een register tot opheldering der verouderde woorden en spreuken.

Vroeger was er door LE GRAND D'AUSSY een keurig berigt gegeven in zijne *Notices et extraits* etc. V 294, 88. aangaande zijne nasporingen over den Oud-franschen Roman. Aldaar zijn tevens zeer belangrijke berigten over de *Renard le Bistourné*, en de *Renard contrefait*, van welke de uitgave beloofd is. Deze geleerde geeft aan onzen Roman de omschrijving: *Poëme heroico-comique burlesque facetieux.*

gens vele hoofd en zijtakken welig zijn opgeschoten, door den ijver en den lust van verscheidene andere vrolijke en luimige Fransche dichters.

Dit een en ander maakte weldra zulk eenen opgang, dat **GAUTHIER DE COUSI**, reeds in den jare 1233, van hetzelvē als van een bekend werk gewaagde; hij berispte tevens zijne tijdgenooten, dat zij hunne kamers liever wilden opsieren met afbeeldels van **IZEGRIM**, dan van de H. Maagd.

Het bleek mij uit eene keurige beoordeeling van dit werk, door den beroemden **RENOUARD** (*) gegeven, dat de oude Roman veel stouter moet zijn in de aanvallen op de Geestelijkheid, dan het in de latere, aan ons bekende, vertalingen plaats vindt, en dat het geheel kennelijk was ingerigt om den toenmaligen stand der kerkelijke zaken en der Geestelijkheid zelve in een belagchelijk licht voor te stellen.

IZEGRIM, de wolf, is Priester, en doet de mis; **RENAUD**, gereed staande om naar het Heilige Land te gaan, doet met het kruis allerlei leelijke dingen. De kip door den vos gedood en bekloven, wordt heilig verklaard.

De

(*) In het *Journal des savans*, *Juin 1826*; de vervolgen heb ik nog niet gezien.

De doodstraf, door den Leeuw over den Vos uitgesproken, wordt veranderd in den last tot eene bedevaart naar *Jeruzalem*; bij de inzegening van REINTJE wordt hem verzekerd, dat hij, ingeval van sterven, regelrecht naar het Paradijs zal gaan. De kat-uil is de biechtvader en deze stelt de Geestelijken, als kennende hunne nacht-bedrijven, erg ten toon. De *penitentie* is in alle deelen gelijk met die in de latere uitgaven.

Het verhaal gaat veel verder, dan tot op de zegepraal van den Vos over den Wolf. REINAART wordt op zijnen ouden dag een speler, en men brengt hem op het laatst met groote staatsie ten grave. De ezel doet de lijkrede, en eindelijk wordt de Vos nog *heilig* verklaard.

Hoe meer bijvoegsels aan dezen Roman werden bijgezet, des te meer nam de vermaardheid en de belangstelling in de historie van RENARD toe. Van hier, dat zij overgegaan werd in alle mogelijke vormen, bijna tot in het ongelooflijke.

Men schilderde ze af in de kerken, en speelde er aldaar kluchten van tuschen de mistrijen (*).

Aan

(*) LE GRAND D'AUSSY, l. c. Tom. I. p. 393.

Aan het Hof van PHILIPS DEN SCHOONEN, Koning van *Frankrijk*, gestorven in 1314, werd, bij een der Hoffeesten, het geheele leven en bedrijf van *Maistre RENARD*, in dramatische vertooningen voorgedragen. Op het einde dier vertooningen werd hij tot Paus verheven, doch hij vergat toen nog geenszins zynen ouden aard, maar stal en at jonge hoenders! (*)

In de Domkerk te *Straatsburg*, zoude als-nog, aan eenen der pilaren, in beeldwerk een optogt met *REINAART* te zien zijn. De schalk (of zyn lijk) wordt op eene baar gedragen, door eenen bok en een varken, terwijl de beer, den ketel met wijwater en eenen kwast, de wolf het kruis, en de haas de waschkaars vooruit dragen en de hond, achter aan, het varken bij den staart trekt (†).

Het kan als buiten twijfel worden aangenomen, dat er van het geheel en de deelen van dezen geliefden Roman en van de bijverhalen, affchriften buiten *Frankrijk* verspreid werden, en dat hier te lande en elders reeds vroeg *vertalingen* en *navolgingen* werden gemaakt, voorzien van zulke veranderingen en bijvoeg-

(*) C. F. FLÖGEL, *Geschichte der Komischen Literatur*. Th. III. Z. 36.

(†) De afbeelding is ald. Z. 350.

sels, als de woonplaats of de betrekkingen van den ondernemer, schenen te vorderen, en zijne lust en luim hem aanraadden.

Het is zeker, dat er, omtrent het midden der vijftiende eeuw, in *Vlaanderen*, een zeer aanzienlijk deel van denzelven vertaald en in verzen is overgebracht door WILLAM DIE MADOK. Vervolgens is er eene andere vertaling in proza in het Nederduitsch vervaardigd, door eenen onbekenden Schrijver, naar welke de eerste of oudste drukken hier te lande zijn verschenen, te weten, die van *Gouda* in 1479 en te *Delft* in 1485, en ten gelijken tijde of weinige jaren daarna, is de derde vertaling in het Nederfakkisch of Platduitsch in rijm bijeengebracht, door onzen Landgenoot HENDRIK VAN ALKMAAR, waarvan de eerste bekende uitgave is gedaan in den jare 1498, en welke vertaling het hoofddoel uitmaakt van onze beschouwing.

HENDRIK VAN ALKMAAR is, hoogstwaarschijnlijk, in de stad met dien naam bekend, geboren. Het was toen bijna algemeen in gebruik, om, zoodra iemand zich buiten zijne geboorteplaats begaf, zich naar dezelve te noemen.

Vergeeffsche pogingen heb ik aangewend,

om

XXVIII INLEIDEND BETOOG.

om eenige berigten hem aangaande in *Noord-holland* op te sporen; ik vond hem onder de Raden van DAVID VAN BOURGONDIEN, Bisshop van *Utrecht*.

Deze listige en heerschzuchtige Prelaat had in den jare 1474, de regtspleging in het Sticht willen veranderen en het Fransche of Bourgondisch regt invoeren, in plaats van het Friesche of Saksische. Hij had eenen Raad van tien personen benoemd, aan welken van alle vonnissen zoude kunnen worden geappelleerd. Deze Raad werd het *Regt van den Schive* (tafel) genoemd, in tegenstelling, van de lagerre inrichtingen, welke *regtbanken* werden geheeten.

Na ontvangen octrooi van Keizer FREDERIK, benoemde hij de leden van den Raad; onder dezen wordt de naam van VAN ALKMAAR niet gevonden (*).

Gemelde nieuwigheid vond, als strijdig met de bezworene privilegien, veel afkeuring bij de kapittelen en bij andere leden der gewestelijke regering, vooral bij de Overijsselsche steden.

Toen

(*) K. BURMAN, *Utrechtsche Jaarboeken*, D. III, bl. 109. Het octrooi, alsmede de brief is in het Utrechtsch Placaatboek, D. II. 948 en 948.

Toen de Bisshop zijnen voornaamsten beschermmer, Hertog KAREL DEN STOUTEN, verloren had, klom de tegenstand tot zulk eene hoogte, dat hij genoodzaakt werd, om van verscheidene begonnene maatregelen terug te komen, en met name de instelling van het Hof (*de schive*), te vernietigen.

Hij sloot hierover een verdrag met de Staten, op den een en twintigsten van Hooimaand van 1477, en bij een afzonderlijk placaat van den 28ⁿ daaraan volgende, werd bekend gemaakt, dat *acht* Raden, waarvan als de jongste vermeld is Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, *om allen besten wille*, buiten *Utrecht* zouden blijven. (*)

Het was niet voor den jare 1481, dat de stedelijke regering van *Utrecht*, bij acte op Maandag na Paaschen, de toestemming gaf, dat aan zeven van de acht uitgewekene personen, met name aan Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, werd toegestaan, om wederom vrij in de stad te mogen terug komen (†).

Wij vonden in de geschiedenis van *Utrecht* tot nog toe geene verdere vermelding van zijnen naam, en meenen het als zeer waarschijn-
lijk

(*) BURMAN, l. c. bl. 183.

(†) Ald. bl. 373.

XXX INLEIDEND BETOOG.

lijk te mogen beschouwen, dat hij niet in de dienst van den Bischop, die hem, in de eerst gedane aanstelling niet had kunnen handhaven, is terug gekeerd, maar dat hij is overgegaan in de dienst van de Hertogen van *Gelder*, uit den Huize *EGMOND*, die in gestadigen onmin leefden met den Bischop, en met het geheele huis van *Bourgondie*.

Wordt dit als vermoedelijk aangenomen, dan heldert het zich gevoegelijk op, hoe hij vervolgens gekomen is in de dienst van den Hertog van *Lotharingen*, hoezeer het gebied van dezen Vorst eenigzins ver van deze gewesten verwijderd was.

In den jare 1485 huwde *PHILIPPA of PHILIPOTE VAN EGMOND*, de dochter van Hertog *ADOLPH* en de zuster van Hertog *KAREL VAN GELDER*, aan *RENATUS II*, Hertog van *Lotharingen*, een rijk Vorst. Deze Prinses heeft, zeer waarschijnlijk, zich door enige personen uit *Gelderland*, die zij wegens bekwaamheid kende, doen vergezellen, en toen hun huwelijk gezegend werd met kinderen, is dan de zorg voor de opvoeding van beider zonen, *ANTONY*, *CLAUDE* en *JOHAN* aan Mr. *HENDRIK VAN ALKMAAR* opgedragen (*).

Ik

(*) *PONTANUS*, *Geschiedenis van Gelderland*, en de
Ge-

Ik meen met GOTTSCHÉDE, en anderen de woorden: *Scholemester un tuchtlerer*, te mogen opnemen in den zin van: *Onderwijzer* en *Hofmeester* (zedevogd), en mag men den boom beoordeelen naar de vruchten, dan heeft de onderwijzer aan zijne roeping met eere voldaan, daar deze Vorsten een goeden naam in de Geschiedenis verworven hebben. JOHAN is bekend geweest met den naam van den *Kardinaal van Lotharingen*, en was de vriend van ERASMUS.

Hoezeer wij wel gewenscht hadden, meer berigten aangaande het lot en leven van onzen Landgenoot te vinden; zal dit genoegzaam zijn, om den twijfel, dat hij nimmer zoude hebben bestaan, en dat de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR een versierde naam was, te doen ophouden. De vraag door dezen en geenen der patronen van NICOLAAS BAUMAN, gedaan: „ Hoe zoude iemand uit de poelen „ van Noord-Holland, aan het Hof van den „ Her-

Genealogien van den huize: EGMOND, bij VAN LEEUWEN, Luiscius, Kok en anderen. RENATUS II. regeerde tot 1508, ANTONIUS de oudste zoon tot 1544.

„Hertog van Lotharingen komen?” zal waarschijnlijk niet op nieuw worden gedaan.

De loop der omstandigheden, waardoor onze Landgenoot bij velen is miskend, en dat aan gemelden BAUMAN de eer van den schrijver of dichter te zijn van de REYNEKE DE VOS in het platduitsch, door eenigen is toegekend, is de volgende.

Van de eerste uitgaven van dit dichtstuk, waarbij in de voorrede melding is van HENDRIK VAN ALKMAAR, zijn ten minsten twee drukken verschenen aan de Oostzee, als zijnde er behalve het exemplaar van den Lubekschen druk van 1498, te *Wolfenbuttel* bewaard, een ander in de Koninklijke Bibliotheek te *Dresden*, te *Rostok* gedrukt 1517, nog voorhanden.

Het is hieruit op te maken, dat dit boek in die streken bijzonder geliefd was, en derhalve was het niet te verwonderen, dat bij NICOLAAS BAUMAN, een bekwaam Letterkundige, van *Emden* geboortig, die door een zamenloop van omstandigheden van *Gulik* naar *Rostok* was verhuisd, de lust ontstond om dit Volksboek op nieuw uit te geven, en met eene meer wijdloopige voorrede en met meer

moralisatien te voorzien, vooral daar hij in LUDEWICH DIETZ, die uit *Spiers* geboren en zelf dichter was, een boekdrukker vond, gegeneen voor zulke ondernemingen.

Deze verbeterde druk verscheen in den jare 1522, zonder dat daarbij of op den titel of in de veranderde voorrede eenige melding is gemaakt van HENDRIK VAN ALKMAAR, of van NICOLAAS BAUMAN; tevens wordt er bij deze uitgave verzekerd: „dat de overzetting „uit het Waalsch en Fransch in het Duitsch, „voormaals was gedaan.”

Waarschijnlijk heeft BAUMAN hierbij geheel ter goeder trouw gehandeld, zonder iets voor zich zelven te beoogen; alleen bedoelende om dit volksboek meer nuttig te maken, en de leeringen te versterken, door het bijbrengen van voorbeelden uit oudere Duitsche dichters en schrijvers.

BAUMAN stierf in Grasmaand van den jare 1526, en hij is derhalve geheel onschuldig aan hetgene er verder op en voor zijnen naam mogte gedaan of geschreven zijn. Naar mijn oordeel, is hij ook geheel vrij te pleiten van de beschuldiging van letterdieverij, welke wel eens tegen hem is ingebragt (*). Hij heeft zijnen naam

(*) ECKARD I. c. I. 48.

XXXIV INLEIDEND BETOOG.

naam nergens in plaats van den eersten uitgever gezet, en hij konde er ook niets bij winnen met dien van onzen landgenoot te verwijgen.

De REINCKE werd in de zestiende eeuw meermaalen herdrukt, en veel gelezen, zonder dat iemand zich over de vraag: wie de schrijver of vertaler ware? bekommerde, tot dat eindelijk GEORG ROLLENHAGEN vernomen hebbende, dat de *Rostoksche* druk van 1522, door NICOLAAS BAUMAN was bezorgd, dezen man als den vervaardiger van het dichtstuk beschouwde, en hierbij als van eene zekere zaak melding maakte in de voorrede van zijn vermaard gebleven boek: *Der Froschmäusler* 1596.

Het berigt van deze vermeende ontdekking vond weinigen ingang in de zeventiende eeuw; alleen werd de getuigenis van ROLLENHAGEN bij den *Rostokschchen* druk van 1662 medegedeeld, en hierna gebeurde het, dat de beroemde DANIEL GERARD MORHOFF (*), het gemeld berigt omtrent den jare 1682 als waarheid aannam, en hierop eene geheel nieuwe redenering bouwde. Volgens zijn begrip moest dit boek,

uit

(*) *Unterrigt von der Deutschen Sprache und Poëtrij*, Z. 334.

uit hoofde van de taal door eenen Duitscher geschreven zijn.

Dit begrip werd vervolgens, uit belangstelling in den volksroem, gaarne geloofd, en er waren sedert verscheidene schrijvers met name: GOLDAST, TENTZEL, REIMAN, HEUMAN en meer, die deze opvatting in hunne schriften verdedigden. De roem van BAUMAN scheen alzoo volkommen bevestigd, toen de waarheid op het minst verwachtte aan het licht kwam.

FRIEDRICH AUGUST VON HACKMAN, Hoogleeraar te Helmstäd, vond in den jare 1709 het exemplaar van den druk van 1498 in de Bibliotheek te Wolsenbuttel, waarin HENDRIK VAN ALKMAAR, zich als de vertaler doet kennen, van welke bevinding hij aan de geleerde wereld kennis gaf.

Nu, zoude men zeggen, was de zaak voor onzen landgenoot geheel uitgemaakt, maar neen! vele Duitschers oordeelden het den roem van hun volk te na, dat een Nederlander, de dichter zoude zijn van het door hen geliefde volksboek. Verscheidene trokken op voor BAUMAN, met zulk eene drift, alsof er zeer veel van afhing, doch er waren ook andere die, uit besef van regtvaardigheid het regt van HENDRIK VAN ALKMAAR handhaafden.

Onder de eersten waren de voornaamsten,

XXXVI INLEIDEND BETOOG.

BUSSCHING, TJADEN en KINDERLING. Onder de laatsten — behalve VON HACKMAN zelf — GOTTSCHÉDE, DREIJER, GESSNER en meer. Vermits de zaak *opzettelijk* behandeld is door JOHAN HEINRICH TJADEN in deszelfs verdienstelijk werk (*): *Gelehrte Oost-friesland* zal ik mij tot hetzelve bepalen, en de gegrondheid der redenen, voor zijne meening bijgebracht, onderzoeken.

De bij hem te ver gedrevene zucht voor den roem van het land zijner geboorte, ziet men gaarne voorbij, vooral, omdat hij door zijne opvatting is aangespoord geworden, om eene keurig bewerkte verhandeling te schrijven over de REYNEKE FUCHS, en deszelfs Bibliographische geschiedenis.

Van de redenen door hem voor zijne stelling: dat BAUMAN de dichter is, aangevoerd, zijn de volgende de voornaamste.

„ Nooit is er een HENDRIK VAN ALKMAAR „ in de wereld geweest; maar deze naam is „ alleen door BAUMAN verdicht, om verborgen en voor alle nasporingen van wege het „ Hertoglijk Hof te *Gulik* zeker te zijn.”

Nu de naam van Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR in de Utrechtsche Geschiedenis gevonden

(*) AURICH 1785, I. bl. 19—39.

INLEIDEND BETOOG. xxxvii

den wordt, zal men het eerste niet meer kunnen staande houden; en al ware het, dat BAUMAN, door het noemen van dien naam zich zoude hebben willen dekken, voor de vervolgingen van den Hertog van *Gulik*, dan had hij zeer onvoorzichtig gedaan, om aan den verziervelen persoon, eene bijkomende betrekking toe te kennen en te zeggen, dat het werk op begeerte van den Hertog van *Lotharingen* was geschreven. Nu het door de uitgave van den ouden Roman bewezen is, dat die dichtstuk naar het Fransch is gevuld, nu konde den Hertog VAN GULIK zich over deze uitgaaf, al ware die ook door BAUMAN vervaardigd, niet vertoornen, en zoo valt de reden van verbloeming en om eenen valschen naam aan te nemen, geheel weg.

„ Dat er in de gansche Geschiedenis geen
„ spoor te vinden is, dat een Hertog van *Lo-*
„ *tharingen* eenen Hofmeester heeft gehad,
„ die HENDRIK VAN ALKMAAR, heette. Het
„ strijdt ook met alle waarschijnlijkheid, dat
„ een Italiaansch Prins eenen Hofmeester (*In-*
„ *formator*) uit *Duitschland*, of de *Neder-*
„ *landen* zoude ontboden hebben, en wel een
„ man, van wiens naam in de geleerde we-
„ reld niemand iets weet, en in eenen tijd, dat

XXXVIII INLEIDEND BETOOG.

„ in Italie de geleerdheid boven andere landen bloeide, waar de Duitscher en de Nederlander de wetenschappen zochten, en van daar te huis bragten.”

Men weet, waar *Lotharingen* ligt, en dat dit land alzoo, zoo min als de Hertog, tot *Italie* is te brengen. Had de schrijver geweten of bedacht, dat de Hertog eene vrouw uit de *Nederlanden* getrouw'd had, dan zoude het hem, zoo min als de geleerde *BUSSCHING*, wiens woorden door *TJADEN* alhier zijn overgenomen, raadselachtig zijn gebleven, dat een bekwaam Nederlander in vertrouwen was geraakt aan het Hof te *Nancy*.

„ Op alle zijden van het boek zijn zoo vele Oostfriesche Idiotismen vorhanden, dat het elk in het oog moet vallen, dat geen Nederlander — geen Meklenburger — ook niemand uit de andere deelen van *Nedersaksen*, dit dichtstuk heeft geschreven of kunnen schrijven, dan een Oost-fries.

TJADEN geeft vervolgens een blad met zulke Oostfriesche Idiotismen op. Indien ik mij niet aan afkeuring door verveling wilde blootstellen, dan zoude ik kunnen aanwijzen, dat de meeste, zoo niet alle die Idiotismen nog in ons *Friesland* gevonden worden, en misschien

INLEIDEND BETOOG. XXXIX

schien ook in *West-Friesland*, waartoe *Alkmaar* behoorde. Dat het Nedersaksisch van **HENDRIK VAN ALKMAAR** naar het Friesch Dialect zweemt, is algemeen erkend.

„ De geheele inhoud van het boek wederlegt het, dat een Franschman of **HENDRIK VAN ALKMAAR** de vervaardiger van dit dichtstuk is. Wat wist ten dien tijde een Franschman of een Nederlander van de oude Duitsche Staatsgesteldheid en Regtspleging, waarvan op elke zijde veel voorkomt, en waarin de dichter de grootste en naauwkeurigste kennis toont te bezitten.”

Had TJADEN geweten, dat **HENDRIK VAN ALKMAAR**, als der Regten Doctor (Meester) en als Lid van een Hof van Justitie, in de Utrechtsche jaarboeken voorkomt, dan zoude hij waarschijnlijk ook deze vraag niet gedaan hebben. Hij had echter kunnen, ja moeten, weten, dat de regtspleging te *Utrecht* en in *Gelderland* destijs, in velen opzigte met die in *Duitschland* gelijk stond.

De overige tegenbedenkingen vallen geheel weg, zoodra men weet, dat het verhaal *niet* betrekkelijk heeft kunnen zijn tot de gebeurtenissen aan het Hof van GULIK.

Het bewijs gehaald uit het betoog, dat ver-

LX INLEIDEND BETOOG.

mits er op de eerste bladzijde van het dichtstuk , melding wordt gemaakt van Pinksteren, als den dag van het Hofffeest, dit door eenen Oostfries moet gesteld zijn, omdat de vergaderingen bij den *opstalboom*, ook op Pinksteren gehouden werden, behoeft men alleen op te geven, om hetzelve te wederleggen. Wie kent een land, waar het Pinksterfeest geen tijd is van algemeene bijeenkomsten en vreugde, in het beste der Lente?

TJADEN noemt deze zijne bewijzen niet alleen *veelyuldig*, maar ook *bijna diplomatisch*; ik wil het aan her oordeel van allen overlaten, of dezelve stand kunnen houden na de gegevene oplossing.

De grond, waarop de dichter SOLTAU zijne redenering voor BAUMAN vestigt, bewijst, naar mijne gedachten, meer tegen dan voor dezen. Hij vraagt: „ Wat zoude de uitgever (L. „ DIETZ) bij den druk van 1539, dertien ja- „ ren na BAUMANS dood, bewogen hebben „ den naam van VAN ALKMAAR te verwijj- „ gen, wanneer hij niet geweten had, dat „ deze naam door BAUMAN als een dekmantel „ was gebruikt? ” Ik meen te mogen vragen: wat zoude DIETZ bewogen hebben, den naam van BAUMAN, zijnen welfocner, niet tot aanbeveling van zijn werk, voor de uitgaven na-

1526 te plaatsen, indien het zeker ware, dat deze de dichter is geweest? DIETZ kende de waarheid in dezen beter dan iemand anders.

De bedenking door den geleerden SCHELLER aangevoerd, dat *Alkmer* geen *Alkmar*, of *Alkmaar* zoude zijn, alsof onze dichter daarom niet zoude kunnen worden aangemerkt als uit *Noord-Holland* afkomstig, zal even min wederlegging behoeven.

Het is algemeen bekend, dat de *a* en *e* als wisselletters gebruikt werden. Vooral wan-ner deze voor een *r* staan; bijzonder in het Utrechtsche en Geldersche dialecten, waar men algemeen *werm* voor *warm*, *ermen* voor *armen* zegt, en omgekeerd *scharm* voor *scherm*, *scharp* voor *scherp* enz. De vraag van SCHELLER: waardoor het komt dat de Hollanders bij hunne zucht voor *Oudheids-kunsten*, voor dezen arbeid van HENDRIK VAN ALKMAAR en den geheelen REINAART zoo koud zijn gebleven? als of deze kochtheid een bewijs ware, dat de gemelde dichter nooit had bestaan, heeft mij meer getroffen en misschien veel mede gewerkt om mij tot de uitgaaf te doen besluiten. Hadden de Nederlanders in dezen te veel begeerd voor den Volksroem, gelijk zeker eenige der Duitschers hebben ge-daan, dan zoude misschien de uitval over die

Antiquitaets-kunste hier eenigzins hebben kunnen te pas komen, maar de laatste latcn zich dunkt mij, niet met de beschuldiging van te groote *koelheid* en *onverschilligheid* vereenigen. Waartoe smaad- en schimpredenen, wanneer men meent de waarheid aan zijne zijde te hebben? Men kan immers regtvaardig zijn en blijven.

BAUMAN is in mijne oogen geheel vrij van allen opspraak, en hij heeft een zeer verdienstelijk werk ondernoimen door eene ten opzichte der *moralisatien* verbeterde en meer uitgebreide uitgave van den REYNCKE te Rostok te bezorgen, welke gevuld is geworden van vele andere uitgaven aldaar en elders.

Ik vereenig mij verder gaarne met het gunstig getuigenis van GOTTSCHÉDE over die moralisatien.

„ In deze aanmerkingen — zegt hij — zal „ men een schat van staat- en zedekundige „ leeringen aantreffen. Een door het lezen „ van de beste Grieksche en Latijnsche fchrijf- „ vers, geoefend verstand, en een door onder- „ vinding en menschenkennis geslepen oordeel „ voeren over al de pen. Zoo schrijft nie- „ mand, als die van jong af tot de geleerd- „ heid wordt opgeleid, en gedurende zijnen „ geheelen leeftijd met de wetenschappen heeft „ om-

INLEIDEND BETOOG. XLIII

„ omgegaan. Ook in alles ziet men hier de
„ aandoeningen van een warm, edel, deugd-
„ lievend en welwillend hart.”

Bij de beschouwing van het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR valt het dadelijk in het oog, dat hij zelf geen aanspraak heeft gemaakt op den roem, dat hij een eigen oorspronkelijk werk zoude geven. Hij zegt: „ dat er „ onder de fabeldichters een is geweest, die „ tot nut en onderwijzing der menschen geschreven heeft, eene *Historie of fabel van Reintje de Vos*, en dat hij, opdat men „ dat boek verstaan zoude, hetzelve uit de „ Waalsche en Fransche talen heeft bijeen „ gezocht en in het Duitsch overgebracht.”

Dit *Waalsche*, zal zeker moeten worden opgevat, als het *Luikerwaalsch*, hetwelk aan de Noord-Oostelijke grenzen van *Frankrijk* destijsds algemeen werd gesproken.

Het *Duitsch* is hier kennelijk het *Nedersaksisch*, (het platduitsch,) hetwelk, staande tuschen het Hoog- en Nederduitsch, in de veertiende en vijftiende eeuw, bijna de algemeene taal van een groot gedeelte van *Duitschland* was, en ook in deze landen gesproken werd.

In het voortreffelijk werk van onzen geleerden

XLIV. INLEIDEND BETOOG.

den Landgenoot, A. IJPEIJ: *de beknopte Geschiedenis der Nederlandsche taal*, is dit volledig betoogd (*), en tevens, hoe de meerderen beschaving van het Hoogduitsch zoo wel als van het Nederduitsch, destijds het Vlaamsch-Bataafsch, zoo als IJPEIJ het noemt, de scheiding of het verschil tuschen deze beide taaltakken grooter heeft gemaakt. En hoe veel is er nog van het oud Nedersaksisch, of platduitsch overgebleven in het Volks-dialect in *Utrecht, Gelderland, Overijssel, Drenthe en Groningen..*

Een geoefend lezer zal spoedig bemerken, dat het Nedersaksisch van HENDRIK VAN ALKMAAR overheelt naar het *Nederduitsch*, en dat het verschilt van het hogere of meer Oostelijke Nedersaksisch, zoo als wij het uit de latere drukken van dit dichtstuk of uit andere werken, kunnen zien.

Ik mag mij thans niet tot een breedvoerig taalkundig onderzoek inlaten. De stelling dat VAN ALKMAAR in *zijne* moedertaal heeft geschreven, en dat deze taal in *zijn* tijd zoo wel hier te lande als aan de boorden van den *Rijn*, ja tot aan de *Oostzee* al-

(*) Zie bladz. 137, 172, 282, 301, 303, 368 en meer.

algemeen werd gesproken en verstaan, zoude met vele bewijzen kunnen gestaafd worden.

Werd ik niet door vrees voor wijdloopigheid wederhouden, dan zouden de twee openbare geschriften, in de Utrechtsche jaarboeken bewaard, en door mij aangehaald, waarin de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR voorkomt, kunnen worden aangevoerd; verder vele andere blijken aangaande de overeenkomst der spelling met zijn werk, stukken tot de Gelderse Geschiedenis behoorende, vooral uit de werken van Mr. G. VAN HASSELT, waarin veel gevonden wordt hetwelk tot het dagelijksche leven betrekkelijk is.

PONTANUS zegt (*): „ de taal der Gelderschen komt zoo na aan haren oorsprong, „ het Nedersaksisch, als die van eenig ander „ Volk in Nederland.” En schreef VAN ALKMAAR, aan het Hof van den Hertog van Lotharingen al niet in de gewone taal van den Vorst, hij deed het dan ten minste in de landstaal van de Hertogin.

Het verstrekte mij tot een groot genoegen, om bij den lust tot eene juiste waardering van het

(*) *Hist. Gelr.* Lib. I. p. 44., bij IJPEIJ aangehaald.

XLVI INLEIDEND BETOOG.

het werk, van onzen landgenoot de gelegenheid te erlangen, om exemplaren der beide oudste drukken van de vroegste vertaling in proza, te weten, die van *Gouda* 1479 (*), en *Delft* 1485 (†), te kunnen vergelijken met den druk naar de eerste uitgave van zijn werk in 1498.

Ik zag uit de eerstgemelde boekjes, dat deze twee uitgaven tot in de minste kleinigheden overeenkomen, en dat de vertaler bekend

(*) De exemplaren van dezen druk zijn uiterst zeldzaam. Het eenigste, hetwelk zoo veel ik weet, hier te lande bekend is, wordt bewaard in de Koninklijke boekerij, en hetzelve was voorheen in eigendom van Mr. J. VISSER. Zie MEERMAN *Origines Typographicae* II. 291.

Naar deze uitgave is de eerste Engelsche vertaling vervaardigd door WILLIAM CAXTON, 1481. Zie DIBDIN, *Bibliotheca Spenceriana*, IV. 244, alwaar verscheidene proeven worden gegeven.

(†) Van dezen druk is slechts één exemplaar in de Letterkundige wereld bekend, te weten, in de stads Bibliotheek te Lubek. J. H. von SEESEN heeft het eerste berigt hiervan gegeven, van den jare 1740. LUDEWIG SUHL, Bibliothecaris aldaar, gaf een uiterst nauwkeurigen nadruk in den jare 1783. Vermits deze nadruk niet in den boekhandel is gebracht, komen de exemplaren zeer zelden voor. Den Heer GRIMM heeft mij verpligt, door een met aanteekeningen voorzien aan mij te verstrekken.

INLEIDEND BETOOG. XLVII

is geweest, met de Vlaamsch-Nederlandsche vertaling in rijm van WILLAM DIE MADOCK (*) ver-

(*) Van deze vertaling zal ik weinig zeggen, omdat er hoop is, dat het geheel spoedig in het licht zal worden gegeven. Mr. H. VAN WIJN heeft deswege de eerste melding gemaakt, in zijne *Historische avondstonden* bl. 273. Hij bezit een fragment, zijnde het slot van den Roman in 984 regels.

Een groter gedeelte is voor eenige jaren ontdekt te Comburg in Zwaben. FRIEDRICH DAVID GRÄTER heeft hiervan berichten in drie programma's gegeven, en later dit stuk, bevattende het eerste deel van den Roman, tot op den tweeden Hofdag, in 3465 verzen in druk gegeven in het tijdschrift: *Odina und Teutona*, Breslau, 1812.

Weinige dagen na de eerste aankondiging van mijne poging is het bekend gemaakt, dat er een volledig afschrift van deze vertaling in ons Vaderland bestaat, houdende 7746 verzen, behalve de prologhe of voorrede van 44 regels, welke begint:

Willam die madock maechte
Daer hi dicke om waecte
Hem iamerde zeer haerde
Dat die geeste van reynaerde
Niet te recht en is gescreuen
Een deel is dair after gebleuen
Daer om dede hy die vite zoeken
Ende heeftse wtten walsche boeken
In duutsche aldus begonnen.

Zie *Algemeene Konst en Letterbode*, N°. 26, 23 Junij 1826.

XLVIII INLEIDEND BETOOG.

vermits er gestadig rijmende regels daaruit zijn overgenomen, en in de tekst ingeweven.

De vergelijking van deze Nederduitsche vertaling met de Nedersaksische, was voor mij van meer belang.

Ik zag wel ten eerste, dat beide vertalers wel hetzelfde gedeelte of uittreksel van den grooten *Roman de Renard* hadden bewerkt, maar tevens dat beide zich geregtigd hebben beschouwd, om hierin naar begeerte en luim veranderingen te maken, en hun eigen weg hebben gegaan.

In beiden is de bodem der zuidelijke provincien, vooral *Vlaanderen* en *Brabant* (tusschen *Holland* en *Frankrijk*) het tooneel, waarop de gebeurtenissen zijn voorgevallen. In de Nederduitsche, is meer bepaaldelijk melding van westelijk gelegene steden: *Zierikzee*, *Antwerpen*, *Gent* enz. In de Platduitsche, zijn tevens meer oostelijk gelegene streken, b. v. het *Gulikerland* enz. vermeld.

Ik gis, dat vermits VAN ALKMAAR meerdere bouwstoffen heeft opgezocht, zoo wel in Waalsche als in Fransche handschriften, hij daarna de grenzen van zijn tooneel heeft uitgezet, en het hierdoor tevens veroorzaakt is, dat hij aan de dieren en vogelen meerendeels geheel andere namen heeft gegeven, dan in de Ne-

Nederduitsche vertaling in rijm en gedrukte uitgaven gevonden worden (*).

Het bleek mij tevens, dat VAN ALKMAAR die vroegere uitgaven van 1479 of 1485 niet heeft gekend, vermits in dezelve verscheidene aardigheden en fijne puntjes, ook eenige breedere redeneringen voorkomen, welke zeker door iemand van zoo veel vernuft en smaak niet zouden zijn voorbijgegaan, maar wel met lust en ijver overgenomen en gebruikt.

SUHL houdt den Delftschen druk voor de bron of de moeder van den Lubekschen druk in het Nedersaksisch, en verklaart den laatsten, als eene herhaling in rijm, welke met eenig klatergoud is opgesierd; na eene bedaarde vergelijking bleek het mij, dat deze geleerde te veel met zijn onderwerp is ingenomen geweest, en derhalve moet ik in de uitspraak veel van hem verschillen. Niet alleen is de vertaling van VAN ALKMAAR ruim een derde meer uitgebreid (†), maar ook in

al-

(*) De namen door den vertaler in het Nederduitsch aan de dieren gegeven, heb ik medegedeeld op de naamlijst der Dieren, zoo als ze in ons Dichtstuk voorkomen.

(†) De Delftsche druk 1485 beslaat 112 zijden, de Lubeksche 1498, 150 beide in klein quarto.

L INLEIDEND BETOOG.

alles ziet men eenen meer beschaafden verfijnden toon; alles is meer kiesch behandeld, de zaken staan beter op hunne plaats; enige beelden, in den ouderen druk, en waarschijnlijk ook in het origineel, in ruwe omtrekken ter neer gesteld, zijn hierdoor zijn dichterlijk genie meesterlijk op- en uitgewerkt.

In sommige redeneringen van den Nederduitschen vertaler, is, wel is waar, meerdere kracht bij kortheid, en sommige deelen, vooral de aanvallen op de kerkelijke zaken, zijn wel scherper en vrijer, maar ook in deze deelen ziet men meer het ruwe en onkiesche van den tijd. Hoezeer ook deze Nederduitsche vertaling — welke ik voorheen beoordeelde naar de latere drukken, of liever naar ons zoo genoemde *Volksboekje* (*), in mijne schatting door het zien van deze oudste uitgaven veel gerezen is, moet ik nog bij mijne eerste opvat-

(*) Van dit *Volksboekje* bestaan er eene menigte verschillende drukken; alle zijn, wat de uitvoering, papier, druk en houtsneden betreft, beneden beoordeeling; — de oudste druk welke mij ter hand kwam is van 1607. De oude uitgave is hier bij voor meer dan een derde ingekrompen, en alzoo in vele opzichten vermindert en verminkt. Veel goeds is er echter ingebleven.

INLEIDEND BETOOG. LI

vattung blijven, dat de vertaling van HENDRIK VAN ALKMAAR veel in waarde boven de oude-re uitgaven uitmunt, en het is aan deze meer kiesche, klare en ruimer uiteengezette bewerking, dat ik de voortdurende belangstelling van alle vrienden van eenen vrolijken en geestigen schrijfrant, bij vele volken, gedurende meer dan drie eeuwen, durf toeschrijven. De gemelde overzetting in proza zoude zich niet zoo lang hebben staande gehouden in de beschaafde kringen.

Een bijzondere waarde heeft, naar mijn in-zien, het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR erlangd, door de fijne toespelingen, tot afkeu-ring van de heerschzucht, de onkuischheid en de onwetendheid der geestelijken in die da-gen, en van het nietige van eenige hunner leeringen aangaande de *pænitentien*, *bedevaarten*, en andere zaken, welke als surrogaten van de zedelijke deugd werden voorgedragen, en wel vooral aangaande het gedrag der ker-kelijken in het uitventen der *aflatzen* of de ver-giffenis-brieven, zoo van toekomende als ver-le-dene zonden.

De Nederduitsche Vertaler heeft, op het spoor van den ouden Roman, de heilige, of voor heilig gehoudene, zaken met ruwe han-

LII INLEIDEND BETOOG.

den aangetast; — VAN ALKMAAR laat veel liggen, hetwelk ergernis zoude hebben kunnen geven. Hij leert echter in dezen nog veel als in het voorbijgaan, en met bijzondere geestigheid en kieschheid. De bemoediging van REINTJE, door MAARTEN (den Aap,) voor de tweede verschijning ten Hove, en zijn oordeel over den stand der zaken te *Rome* kan hiervan vooral ten voorbeeld dienen. Deze brok vooral is geheel omgewerkt, en in velen uitgebreid.

Wanneer wij nu overwegen, in welken tijd onze Landgenoot deze tafereelen bewerkte, en ten toon stelde, en dat in die jaren de slechtste menschen, als Pausen aan het hoofd der kerk stonden, te weten: INNOCENTIUS VIII., de patroon der Kettermeesters, en de voorname veroorzaker der heksenprocesen, en ALEXANDER VI. (BORGIA, schandelijker gedachtenis) dan rijst de waarde van dit een en ander nog hooger. En vermits dit boek even zoo snel beroemd, als bekend werd, dan kan men het wel als zeker aanmerken, dat hetzelve te gelijk met *de Narren-speelschuit* van S. BRANDT en de *lof der zotheid* van ERASMUS bijzonder heeft medegewerkt, om de oogen van vele menschen te openen, en alzoo,

INLEIDEND BETOOG. LIII

gediend ter voorbereiding van de groote kerkhervorming. De aflaatkraam werd hierdoor vooral losgemaakt, en toen LUTHER en anderen de hand aan dezelve sloegen, stortte zij daadelijk in.

Wanneer men het werk van onzen Landgenoot, uit dit oogpunt beschouwd, dan worden voorzeker zijne verdiensten aanzienlijk vermeerderd.

Zijn werk werd derhalve in dit opzigt blijkbaar niet lofspraken van LUTHER en MELANCHTON vereerd (*). Hetzelve is bij het concilie van Trenten, onder de *verbodene boeken* gesteld (†).

Ik zal mij over de menschenkennis en over de ervarenis in zaken van regering, het Hofleven en het Regtswezen in dien tijd, enz. niet uitlaten, vermits deze lof, waarschijnlijk meer aan den steller van het oorspronkelijk verhaal dan aan den vertaler toekomt, maar ik mag de levendigheid der ver-

ta-

(*) J. G. MULLER, *Gedenkwaardigheden uit de Geschiedenis der kerkhervorming in de 16e Eeuw*, II. 31.

(†) Vid. *Index Librorum prohibitorum, cum regulis confessis per Patres à Tridentino Synodo dilectos etc.* Antw. 1570 pag. 91. L. R.

taling en de gemakkelijkheid en losheid om de verhalen in rijm te brengen niet onvermeld laten. Nergens ontmoet men hier die stijve pronk en opsiering met klanken, welken in de verzen van de vijftiende en zestiende eeuw veeltijds doorstralen. In alles zien wij hier den man, die scherp oordeelt en zijne gedachten klaar mededeelt, zoo dat men als het ware bij de zaak wordt gebragt.

Kunstmatig beschouwd, behoudt het geheel alzoo eene bijzondere waarde. Het is een Satyrisch heldendicht, waarbij de voornaamste kunstregels wel zijn waargenomen. Zelden verliest men den' Held van het stuk uit het oog. Hij redt zich uit alle zwarigheden door zijne slimheid, en na de grootste gevaren te zijn doorgeworsteld, [wacht hem een luisterrijke zegepraal. Nergens zijn sprongen of gappingen, en het geheel loopt af binnen den tijd van ruim drie maanden. Ik meen ter bevestiging van hetgeen gezegd is, nog de getuigenis in dezen te mogen bijbrengen van den reeds vermelden geleerde, BOUTERWECK, en doe het vooral om de erkende waarde van denzelven als oordeelkundige. Hij zegt:

„ Het Nederduitsch gedicht is buiten tegenspraak een der voortreffelijkste werken voor de oude Duitsche Letterkunde. Geen Comische Epo-

Epopé, maar aan de Comische Epos naverwant; een Satijrisch versierd gedicht, in welke de leer, dat, naar den loop der wereldsche zaken, eene volgehoudene slim- of loosheid over het regt zegeviert; met zoo veel schranderheid in eene aanlokkende voordragt is voor oogen gesteld, dat hoezeer deze satijre alleen tot bevestiging van eene treurige waarheid schijnt te moeten dienen, wij door hare helderheid met het leven verzoend worden.”

„Nooit voorzeker is de echte toon der satijre gelukkiger getroffen, dan in dit versierd verhaal. Het Epische gedeelte der samenstelling heeft eene bepaalde eenheid, en aan verscheidenheid van karakters en aan afwisseling van gevallen is het even rijk. — In dit oud Nederlandsch stuk verschijnt de Nederlandse taal in een helder licht. — De stijl glijd hier voort, treffend en ligt, vol kracht, doorgaans schilderachtig, zelden veronachtzaamd, zoo dat dit werk, hoezeer in een donker tijdvak geschreven, om deszelfs waarde aan het voortreffelijkste eere zoude doen.” (*)

Bij al den lofspraak zijn er ook tegenwerpingen en afkeuringen gemaakt, dan vermits ik niet weet, of deze moeten worden aange-
merkt

(*) l. c. z. 354.

LVI INLEIDEND BETOOG.

merkt als tegen den geheelen Roman gerigt, of tegen de vertaling van VAN ALKMAAR, zal ik ze niet behoeven op te nemen. De voornameste is, dat de redekaveling en de verhalen van den Vos over den gewaanden *schat* en de *kleinooden* te veel gerekt zouden zijn. De geleerde GESSNER heeft deze bedenking voldoende opgeheven, door te betoogen, dat het vertellen van sprookjes aan de Hoven destijds eene zaak van belang was, vooral tot tijdverdrijf der Vorsten en Grooten, bij gebrek van eigene oefening, en dat de *Conteurs*, (de vertellers) zoo wel als de Hofnarren, aan de Hoven, mannen waren van gewigt. Hij brengt die verhalen als bewijzen bij voor de menschenkennis van den Dichter, door den Vos zich van het gereedste middel, het vertellen van sprookjes, te doen bedienen, om de driften van NOBEL (de Koning) tot bedaren te brengen, waarom de vrouw van den Aap insgelyks, toen Hij vertoornd in het kabinet trad, dadelijk met het verhaal: *van het proces tuschen den man en den slang* voor den dag kwam.

Hoezeer ik anders wel eenigzins als Lofredenaar van het onderwerp dezer uitgave ben opgetreden, vermeen ik het aan mij zelven verschuldigd te zijn, hier nog bij te voegen,
dat

dat ik geenszins wil aangemerkt worden, zoo hoog met dit werk te loopen, als eenige Duit-sche geleerden van vroegeren en lateren tijd hebben gedaan, hetwelk wel eens tot dweperij overging, en aan het buitenporige, ja bela-chelike, grensde. Ik breng alleen het voor-beeld bij van JOHAN WILHELM LAURENBERG, Profesor te *Rostock*, door wien dit dichtstuk, als het beste boek na den Bijbel is voorge-dragen.

Naar mijn inzien is het volstrekt noodzake-lijk, dat men bij de beoordeeling der waarde van het *geheel*, den tijd waarin het dichtstuk ten papiere werd gebragt, voor oogen moet houden, te weten in het laatste der vijftiende eeuw.

Alsdan blijft hetzelve wel erkend als een dierbaar gedenkstuk van het menschelijk ver-stand in nog donkere tijden, maar dan kunnen er ook geene verkeerde toepasingen uit wor-den gemaakt. Wanneer men het alleen be-schouwt als een oud schilderij, hetwelk goed-getekende tafereelen bevat van den *toenma-ligen* stand der wereldsche zaken, en den *te-genwoordigen* daarbij vergelijkt, wie vindt dan geene stof tot dankbaarheid over den voortgang der algemeene Maatschappij in kennis en be-schaving?

LVIII INLEIDEND BETOOG.

Voor het overzigt der Bibliographische Geschiedenis van dit Dichtstuk, heb ik het dienstig geoordeeld eene lijst der verschillende drukken in het Nedersaksisch en der overzettingen in andere talen op te maken, welke achter het werk als *bijlage* volgt. Behalve hetgeen er vermeld is, bij de ontwikkeling der omstandigheden, welke aanleiding gaven, dat sommigen de eer aan HENDRIK VAN ALKMAAR verschuldigd, aan NICOLAAS BAUMAN hebben toegekend, zij nog gezegd, dat de Hoogleeraar von HACKMAN den naam van onzen Landgenoot niet alleen het eerst uit het stof der vergetelheid heeft gehaald, maar dat hij ook den roem van denzelven heeft gehandhaafd in het gemeld Academisch programma van den jare 1709 (*), hetwelk hij later voor zijne uitgave heeft laten herdrukken. Wenschelijk ware het, dat hij de verzameling van oude Duitsche spreuken, welke hij bij die uitgave, als in een *koker* vereenigd heeft gevoegd en waardoor deze uitgaven de naam heeft erlangd: REYNCKE DE VOSS met den *koker*, niet had uitgegeven. Die verzameling wordt wel eens beschouwd,

als

(*) De titel is: *Programma de morali apolo go poe-
tico, qui nostra vernacula: REYNEKE VOS appellatur.*
Helmstad 1709 4.

als of ze met den *Roman* in verband stond, maar staat geheel op zichzelven en heeft eene geringe letterkundige waarde.

Vervolgens werd de naam van onzen landgenoot voornamelijk bekend, door den ijver van den beroemden Regtsgeleerde J. C. HEINECCIUS, die den inhoud der REINCKE van zeer veel belang beschouwde voor de kennis der vroegere Regtspleging in *Duitschland*. Hierdoor werd de Roman vooral opgezocht door zulken, die zich aan de Academien op de Regtsgeleerdheid toeleiden, en eindelijk rees de vermaardheid van het werk nog hooger, door de pogingen van den beroemden J. C. GOTTSCHÉDE.

Deze vond zich opgewekt, niet alleen om den ouden Roman uit te geven, maar ook om die uitgave te doen vergezeld gaan van eene nieuwe overzetting van het dichtstuk en van de voorrede, en moralisatien van VAN ALKMAAR en BAUMAN beide, en tevens van eene zeer uitgestrekte verhandeling: *over den schrijver, den waren ouderdom en de groote waarde van het gedicht: REINCKE DE Vos.*

Min-

(*) *Elementa Juris Germanici*, Tom. II. *in prefatione*, uitgave van 1737. Deze getnigenissen zijn overgenomen bij TJADEN l. c. 4 en volg.

LX INLEIDEND BETOOG.

Minder ingelicht aangaande den Franschen oorsprong dan wij thans mogen zijn, was het niet te verwonderen, dat hij bij zijne nasporingen in vele dwalingen verviel, maar met dit alles werd zijn werk nog als clasiek en van eene groote waarde beschouwd; sedert is de REINCKE vooral, een voorwerp van belangstelling geweest in de geleerde wereld in *Duitschland*.

Men heeft wel op de vertaling van GOTTSCHÉDE vele aanmerkingen gemaakt, maar het afkeuren was altijd gemakkelijker dan het verbeteren. De schrijver had het genoegen, dat verscheidene geleerden van naam zijn werk goedkeurden, en dat hieruit vele merkwaardige voor- en tegenschriften ontstonden, waaronder met bijzonderen lof vermeld zijn twee werkjes; het eene is getiteld: *Nachleze einiger nachrichte von dem alten epischen Gedichte: REYNEKE DER FUCHS*, zoo ik meen, van GOTTSCHÉDE zelven; het tweede: *Des Subrectors GESSNER, Bibliothecaris in Lubek, Schreiben aan GOTTSCHÉDE, REYNEKE FUCHS betreffende*. Beide werkjes worden hoogelijk geprezen, vooral het laatste, om dat de waarde van den Roman en de menschenkennis van den schrijver, hierin met veel wijsheid en bescheidenheid worden in het licht gesteld. Tot nog

nog toe heb ik naar beide geschriften te ver-geefs gezocht.

De uitgaaf van GOTTSCHÉDE is voortreffelijk uitgevoerd, zoo veel druk en papier betreft; zij is verder versierd met de afdrucken der keurig geteekende en geëtste platen van onzen landgenoot, ALLARD VAN EVERDINGEN waarbij zeker de vinding in velen ontleend is van de oudere houtsneden, maar welke mee-rendeels uitmunten, om het karakter, hetwelk de meester in de afbeelding der dieren heeft weten te brengen.

Eenige jaren daarna verscheen er een nieuw werk, waarbij onze Roman van eene geheel andere zijde werd beschouwd, te weten, dat van JOHAN CARL HENRICH DREIJER, Sijndicus te Lubek, getiteld: *Von dem Nutzen des tref-fenden Gedichts REYNEKE DE VOSS, in Erläu-terung der Deutschen Rechts Althertumer.* Hier wordt het dichtstuk door den *Rechtsge-leerde* nagegaan, en het werk erlangt de zeldzaamsten lofspraak met kennis van zaken. Weinige boeken zijn mij voorgekomen, welke zich zoo zeer door rijkdom van kennis, en tevens door levendigheid van voorstel aanbe-velen. Ik zoude hier het oordeel van den ver-

(*) Butsou und Wismar 1768. 4.

LXII INLEIDEND BETOOG.

verdienstelijken GELLERT over de kunstwaarde van het werk , als *Dichtstuk* en *Verhaal* tevens , kunnen bijbrengen , doch dat van BOUTERWECK hebbende medegegedeeld , meen ik de andere te kunnen voorbij gaan. Het is opmerkelijk , dat GELLERT , bij de eerste uitgave van zijne *Verhandeling over de fabelen in 1773* , een ongunstig oordeel velde over den REINCKE , maar dat hij hetzelve , bij de vereenigde uitgave zijner werken , heeft ingetrokken. Hij gevoelde , zoo het schijnt , dat hij te onregte het opvolgen der kunstregels , in de werken van Grieken en Romeinen , in den besten tijd voorgeschreven of geleerd , in een werk van de middeleeuwen had verlangd.

Als *Dichtstuk* wedervoer het werk weinige jaren daarna , de grootste eere , dat namelijk de algemeen beminde Dichter , J. W. von GÖTHE , hetzelve , in Duitsche Hexameters in twaalf zangen heeft overgebragt . — Een voortreffelijk werk ! Men ziet in de uitvoering overal den groten meester , maar men kan tevens zien , dat het oorspronkelijke wezenlijk dichterlijke waarde moet hebben , door te kunnen dienen , tot den grondslag van zulk een uitmuntend geheel .

Sedert is de REINEKE een geliefd voorwerp voor oefening en uitspanning geworden bij de Duit-

INLEIDEND BETOOG.

LXIII

Duitschers. Dit dichtstuk was aangenamer en klaarder, dan het *Nibelungen-lied*, en het werd derhalve in meer kringen verspreid.

De lust en de belangstelling namen vervolgens nog meer toe, na dat de vertaling van D. W. SOLTAU verscheen, welke in den luim en in den vorm van den oorspronkelijken dichter gesteld, insgelijks aan zeer velen behaagde.

Verder zijn er nog in onzen tijd, behalve twee nieuwe uitgaven in het Nederfaksisch, door BREDOV en SCHELLER, eene nieuwe overzetting in het Hoogduitsch, om als *Volksboek* te dienen, en eindelijk een REIJNEKE FUCHS voor de etui-bibliotheek naar SOLTAU verschenen.

Zeer vele Duitsche geleerden (*) hebben zich verder, als om strijd, bijverd, ten einde de geschiedenis van dit werk op te helle-

de-

(*) Behalve bij de aangehaalde Schrijvers zijn er vele berigten bij NASSER, *Vorlesungen über die Geschichte der Deutsche Poesie*. — KOCH, *Compendium der Deutsche Litteratur*, PANZER, *Annalen* enz. Vooral in het *Lexicon Deutscher Dichter und Prosaisten* van K. H. JÖRDENS IV. B. 307—326, alwaar een keurig bewerkt overzigt van het geheele verhaal gevonden wordt, en bij F. A. EBERT, *Allgemeines Bibliographisches Lexicon*, B. II. 4. 603 tot 608.

LXIV INLEIDEND BETOOG.

deren en de innerlijke waarde al meer en meer bekend te maken.

Veel is er nog verder te wachten. Behalve dat wij, waarschijnlijk, verscheidene nieuwe toevoegsels en zeker vele ophelderingen van den grooten Franschen Roman mogen te gemoeite zien, voeden wij de hoop, dat de beroemde JACOB GRIMM niet geheel in zijne verwachting zal zijn te leur gesteld, en dat hij als nog verscheidene zeer belangrijke bijdragen en geheel onbekende toevoegsels of navolgingen in het oud Hoogduitsch en Latijn (*) zal uitgeven.

Komen dan de Vlaamsch Nederduitsche vertaling op rijm van WILLEM DIE MADOCK, en de Nederduitsche vertaling naar den druk van 1479 in het licht, te gelijk met of na deze van HENDRIK VAN ALKMAAR, dan zullen wij
Ne-

(*) Volgens het berigt in het *Journal des Savans* 1. c. is de titel van dit onbekend dichtstuk: *Dialogus Isengrinum inter et Reynardum, versibus Elegiacis; qui Dialogus satyricus JACOBO MERLANDRO, tribuitur a STEPHANO BALINGIO.* Wie is die, JACOBUS MERLANDRUS of MERLANDER? Zoude het ook onze JACOB VAN MARALAND kunnen zijn? Het oud Duitsche dichtstuk is reeds gedrukt medegedeeld in de *Koloxaer Codex. Pesth* 1817. p. 357—420.

Nederlanders insgelyks niet langer beschuldigd kunnen worden van koele onverschilligheid, jegens dit elders zoo geliefd en geprezen boek of dichtstuk.

Hiermede meen ik mijne tegenwoordige taak te hebben volbracht, en eindig derhalve dezen aangenamen arbeid.

Verre er af, dat ik thans nog, na het licht, door LE GRAND D'AUSSI en MEÖN, over de Geschiedenis der RENARDS, te wege gebragt, zoude willen staande houden, dat deze Roman of dit Dichtstuk, wat de vinding betreft, een oorspronkelijk werk van eenen Nederlander zoude zijn, vermeen ik echter, dat het tot roem van onze Letterkunde verstrekt, dat een der voornaamste deelen van den ouden, zoo lang vergeten Franschen Roman, door de zorg van Nederlandsche Letterkundigen en Dichters is bewaard gebleven.

Het zal verder ongetwijfeld het Vaderlandsch gevoel van velen mijner Landgenooten, zoo wel als het mijne streelen, dat men het *genoeg*, hetwelk door de menigte van uitgaven en vertalingen van het Nedersaksische gedicht voor ontallijke lezers bijna onder alle beschaafde

Vol-

LXVI INLEIDEND BETOOG.

Volken, sedert drie eeuwen is te wege gebragt, te danken heeft aan een geboren Nederlander — aan HENDRIK VAN ALKMAAR.

N A S C H R I F T.

Het inleidend vertoog was bijna afgedrukt, toen ik door de heuschheid van mijnen vriend, den Hoogleeraar Mr. H. W. TYDEMAN, die eenen grooten invloed heeft gehad op de voortzetting van deze poging, bekend werd gemaakt met het werk: *Bücherkunde der Sassen-Nederdeutschen sprache* von Dr. K. F. A. SCHELLER, 1826.

In hetzelve vond ik zoo veel, hetwelk betrekkelijk is tot REINTIE DE VOS, dat ik mij verpligt vind, om hierover nog eenig nader berigt te geven.

Bij de vermelding van den druk van 1498 aldaar, geeft deze geleerde hetgene hij in de voorrede van zijne uitgave van 1825, welke wij gevuld hebben, heeft mede gedeeld. Hieruit zoude het twijfelachtig zijn gebleven, of hij wel onzen HENDRIK VAN ALKMAAR, als den vertaler erkent, of niet. Bij de vermelding van zijne uitgave op den jare 1825 (*), geeft

(*) Z. 454.

geeft hij de opmerkelijke bijvoegsels, welke ik vermeen vertaald te moeten mededeelen.

„ Of de schrijver of dichter, die zich HENREK VAN ALKMER noemt, werkelijk alzoo genaamd is geweest, dan of hij zich onder denzen naam verborgen heeft willen houden, is thans op geene wijze met zekerheid uit te maken; het eerste zal moeten worden aangenomen, zoo lang er geene zekere overtuiging is daargesteld, dat het laatste heeft plaats gevonden.”

„ Hoe vele namen komen er in de Geschiedenis voor, van welker houders of dragers men niets meer weet, dan dat zij zich alzoo noemden.”

„ Wat zoude ook den vertaler of bewerker van eenen algemeen bekenden Franschen of Waalschen Roman bewogen hebben, eenen versierden naam aan te nemen, en zich dan daarbij: *Onderwijzer en Opyoeder van den Herzog van Lotharingen*, te noemen. Dat het Huis der Vorsten van Lotharingen van Saksische afkomst was, is bekend, en derhalve is het te vermoeden, dat het Nedersaksisch aldaar de taal van het Hof is gebleven, daar de Lotharingische Volkstaal, uit geene schriftelijke gedenkstukken van dien tijd is aan te wijzen. En werd er ook niet aan sommige Hoven van *Boven-Duitschland* de Saksische taal getha-

sproken? Het kan alhier geen reden van twijfel aan den naam geven, dat H. v. A. een boek in het Nedersaksische schreef voor zijne leerlingen, de Prinsen van *Lotharingen*."

„Even min bewijst de plaats van den druk: *Lubek*, dat de schrijver in de nabijheid zoude hebben moeten wonen. Het is nog niet uitgemaakt, dat de uitgave van 1498 de eerste en oudste is, en verder is de taal geenszins die van *Lubek* zelve, maar wel de algemeen Saksische. *Lubek* en *Maagdenburg* waren toen de eenigste plaatsen, behalve *Keulen*, in het Saksische land, waar drukkerijen waren, en oock werden te *Mentz*, *Bazel* en *Augsburg*, Saksische boeken gedrukt, zonder dat men het daarom als zeker stellen zoude, dat ze aldaar in die taal geschreven waren. Uit de plaats van den druk laat zich derhalve niets opmaken ten nadeele van het bestaan van **HENDRIK VAN ALKMAAR**, en vooral niet, om aan **NICOLAAS BAUMAN** de mogelijkheid der eere van den vervaardiger te zijn te bezorgen. Deze heeft hierop zelfs geene aanspraak gemaakt bij de *Rostocker* uitgaven van 1517, daar hij dan niet zijn werk: *eyn Hoyesch kortwijlig lesent* (een goed vrolijk leesboek) zoude genoemd hebben, om dat zulks dan naar eigen lof zou zweemen; *propria laus fordet*; ook heeft hij toen dit werk
in

in een geheel ander dialect overgebragt, als de andere Lubekker REINCKE."

Eenige regels verder keurt hij het af, dat bij de uitgave der REIJNEKE FUCHS voor de *Etui-bibliotheek*, waarvan reeds melding is gemaakt, *de fabel van BAUMAN* daarbij op nieuw is voorgedragen, zonder met een enkel woord van de oud-Saksische uitgaven te gewagen. Waartoe dient het, vraagt hij, dwalingen te verbreiden en staande te houden?

Het gaf verder aan mij veel genoegen, in dit werk de bevestiging te zien van mijn vermoeden, dat gemelde geleerde het echte en oude exemplaar te *Wolfenbuttel* heeft gebruikt, en den tekst zijner uitgave zelf *letterlijk* daarnaar heeft afgeschreven, zonder eene lettergreep te veranderen. Het was mij tevens niet minder welgevallig, uit den aanvang van hetzelve werk, en vooral uit de menigte van boeken, over het *stadsrecht*, in zeer vele steden en over het *landrecht* in verschillende gewesten, weleer in het *Nedersaksisch* (het platduitsch) gegeven, een nieuw bewijs te erlangen, dat deze taal langs den *Rijn* en in een groot deel van *Duitschland* en de *Nederlanden* in de vijftiende eeuw gesproken en geschreven werd.

Utrecht, 28 October 1826.

N A -

N A M E N

D E R

D I E R E N.

<i>Namen.</i>	<i>Kwaliteiten.</i>	<i>In den Nederlandschen druk.</i>	<i>In den Nederduitschen druk.</i>
De Leeuw.	Koning.	Nobel.	Nobel.
De Leeuwin.	Koningin.		
De Panther.	Hofmeester.	Lupardus.	Fyraapeel
De Beer.	Baron.	Bruin.	Bruin.
De Wolf.	—	Isegrim.	Isegrijn.
De Wolvin.	—	Fr. Gieremād.	Vr. Eerswijnde.
De zonen van beiden.		Nummersat.	
De Vos.	Bannerheer.	Idelbalg.	
De Vosfin.		Reinke.	Reinaart.
Beider zonen.		Fr. Ermelijne.	Vr. Armeijne.
De Das of Grevink.	De Biechtvader.	Reynardijn.	Reynken.
Zijne vrouw.		Roesel.	Roesel.
De Ram.	Kapellaan.	Grimbaert.	Grimbaard.
De Ooij.		Bellijn.	Sloppecade.
De Aap.		Marten.	Bellijn.
De Apin.		Fr. Ruckenouwe.	Ollewijj
Hunne zonen.		Monke.	Maarten.
— dochter.			Vriekenau.
De Kater.		Hinze.	Bijteluis.
De Bok.		Harmen.	Vuitromp.
De Geit.		Metke.	Hatenete.
De Haas.	Postlooper.	Lampe.	Tybaart.
De Stier.			Cuwaare.
De Ezel.		Boldewijn.	Borre.
De groote hond.		Rijn.	Boudewijn.
De kleine hond.		Wakkerloos.	Rijn.
			Cortoys.

De

<i>Namen.</i>	<i>Kwaliteiten.</i>	<i>In den Nederfak-</i>	<i>In den Nederduits-</i>
		<i>ischen druk.</i>	<i>schen druk.</i>

De Bever.	Notaris.	Bokert.	Bockert.
Zijne vrouw.			Pantacrote.
De Otter.			
Zijne vrouw.			Ordeghale.
De Konijn.			Lepreel.

N A M E N

D E R

V O G E L E N.

De Haan.	Henning.	Kanteklaar.
De Hen.	Fr. Krasfevöt.	Koppe.
Hunne jongen.	Kantaart.	Kantart.
	Cravant.	Krayant.
De Oijevaar.	Barthold.	
De Kraan.	Lutke.	
De Raaf.	Plukkebeurs.	Fifelijn.
Zijn zoon.	Quakkeleer.	Slijndepier.
De krazi.	Markenouwe.	Corbant.
Zijne vrouw.	Fr. Scherpenebbe.	Vr. Scherpenebbe.
De Gans.	Alheid.	
De Eend.	Tibbeke.	
De Reiger.	Markward.	

HINRECKS VAN ALKMER
REYNKE DE FOS.

Ut vulpis adulatio
Nu in der werlde blijcket;
Sic hominis et ratio
Gelik dem Fos sijk schicket.

EYNE VORREDE

OVER

D Y T B Ö K.

§. I. Vor de tijd der ghebord CHRISTI vijndet men, dat dar sijn ghewest, vele naturlijke wijsche mans, de uthvorkören un leff hadden wijsheit un kunſte, de men nomede Phijlosophy, dat in unser sprake so vele is ghesecht, alſe leffhebbers der wijsheit un der kunſt. Men heeth ok etlijke van ön Poëten, dat is, dijchters efte tohopesetters hijstorien un gheschijchte, efte ok bijspröke, efte fabelen. Etlijke van desen lereden demen volke dögende un wijsheit, un setteden öre lere flijcht in böke un in schrift. Etlijke andere sijn ghewest, de hebben öre lere uns naghelaten unde ghesath in verſe un in bijspröke, unde in fabelen, updat men öre lere un ören vlijd des to bāth darbij scholde beholden. Manckt desen is eijn ghewest, de to nutte unde lere der

VOORREDE

VAN

HENDRIK VAN ALKMAAR.

Voor den tijd der geboorte van CHRISTUS vindt men reeds dat er wijze mannen zijn geweest, die boven alles de kunst en de wetenschappen lief hadden, en die men derhalve Philosophi noemde, hetwelk in onze taal zoo veel zegt, als: Liefhebbers der wijsheid en der kunsten.

Men noemde eenige hunner Poëten, dat is: verdichters en bijeenbrengers van Geschiedenis, of van spreuken of fabelen. Eenigen van dezen leerden den volke deugd en wijsheid en gaven hunne leer eenvoudig, in boeken en geschriften. Andere zijn er geweest, die hunne lessen hebben nagelaten in verzen en spreuken of in fabelen, op dat men die lessen en hun werk beter zou bevatten en behouden. Onder deze is er één geweest,

der mijnschen geschreyen heft eijne hijstoriye
unde fabele van Reijnken deme Fosse, de
seer ghenoechlik is to lesen un to horen, un
is ook vul van wijsheit un guder exempel un
lere. Desses fulven Poëten lere to lesen, un
nicht to verstaen, en brochte neen nutte eftre
yromen.

§ II. Hirymme dat men öm moghe lesen
unde ock verstaan, Ick HINREK VAN ALCK-
MER, scholemester un tuchtlerer des eddelen
dogentliken Vorsten un Heren, Hertogen van
Lotrijngen, umme bede wijllen mijnes gne-
dijghen heren, hebbe dyt yeghenwerdijge bök
uth Walscher und Franszösescher sprake ghe-
socht un ummeghesäth in dudesche sprake to
to dem love un to der ere Godes, un to heijl-
samer lere der de hirijnne lesen.

DE ANDERDE VORREDE.

§ I. Up dat eijn ijtlijk leser deses bökes
van REYNKEN DEME FOSSE wol moghe vor-
staen, so is to merken, dat der mijnschen
staate is ghedelet an veer staate.

§ II.

die tot nut en ter onderwijzinge der menschen, geschreven heeft eene Historie of fabel van REINTJE DE VOS, welke zeer vermakelijk is om te lezen en te hooren, en tevens vol van wijsheid en voorbeelden ten goede tot leerling. De lesen van dezen Dichter te lezen en niet te verstaan, zou geen nut of voordeel aanbrengen.

Op dat men dit boek zoo wel verstaan als lezen moge, heb ik HENDRIK VAN ALKMAAR, onderwijzer en zedeyoogd van den edelen en deugdzamen Vorst, den Hertog van Lotharingen, om des bedes wil van mijnen genadigen Heer, dit tegenwoordig boek uit de Waalsche en Fransche talen bijeengezocht en in de Duitsche taal overgezet tot lof en eere Godes, en tot eene heilzame leeringe van hun, die hierin lezen.

DE TWEEDÉ VOORREDE.

Op dat elke lezer dit boek van REINTJE DE VOS wel moge verstaan, zoo is het op te merken, dat de staat of de maatschappij der menschen zich laat verdeelen in vier standen.

§ II. De erste is de staat van de arbeyders, de sijk neren öres swaren arbeydes, un bruken erer kunst mijt arbeijde, alse bure, amptlude, un andere, de öre neringe un vödijnghe also werven. Wente God almechtigh uns in den staat heft ghesath, un heft uns heten arbeijden, un so unse broed wijnnen, in der tijd, do Adam, unser aller vader, overtrad dat gheboth, do God to öme sprak manckt anderen worden alsus: Indeme swete dijnnes anghesijctes schaltu eten dijn broet, dat is, du schalt dij gheneren mijt arbeijde. Un bij dessem staate so ghelikent de meijster in dessem Boeke de arbeijdenen deren, alse perde, mulen, esels, osen, un dergheliken.

§ III. Uth dessem ersten staate van arbeide sijn ghesproten noch dre staate. De erste van den dree is borgerije, un koplude, un alle de sijk erneren mijt ummeslach un leyen van deme ghewijnne. Bij dessen ghelikent de meijster de deren, de de leven van deme ghewunnen ghude, dat se wijnnen un sammelen, alse eyn deel in deerde, eyn deel in de boeme, eyn deel in de steynrijtzen, darin se sammelen, dar se af leyen; eyn deel korn, arfete, bonen un ander goed; eyn deel nöthe, eckeren, appel unde ander vrucht al-

De eerste, is de stand der arbeiders, die zich voeden, of van den zwaren arbeid alleen, of van den arbeid met kunst aangewend, met name: de boeren, ambtlieden en anderen. Want God Almachtig heeft ons in dezen stand geplaatst, en heeft ons gelast te arbeiden, om de kost te winnen, ten tijde dat ADAM, onzer aller Vader, het gebod overtrad. God sprak toen onder anderen als volgt: In het zweet uwes aangezichts zult Gij uw brood eten; dat is: Gij zult werken om de kost. Bij dezen stand vergelijkt de Meester in dit boek de arbeidende dieren; paarden, muilen, ezels, ossen en dergelijke.

Uit dezen eersten stand van arbeiders zijn nog drie andere standen gesproten. De eerste van deze drie, is die der Burgerij, der Kooplieden, en van allen, die zich ophouden met omflag (handel) en leven van het gewin. Bij dezen vergelijkt de meester de dieren, die leven van het goed, hetwelk zij winnen en verzamelen, en gedeeltelijk onder den grond, of op boomen of in steenrotsen bewaren, t. w.: koorn, erwten, boonen en andere vruchten, ook nooten, eikels, appelen en dergelijke vruchten, met name de hazen, de

alse de hasen, dat ekerken, kanijnen, de froijen, de so westwart werden ghenomet, unde andere derghelijken.

§ IV. *De ander staat gesproten uth deme ersten, dat is de staat de de leven van dessem twee ersten staten un sijnt de gheijstlijken. Dessen ghelikent dese mijster bij deme Grevijnge, de ok in etliken landen wert gheheten de das. Men van desseme staate en sprickt he nicht vele, doch straffet he se myjt vordeckeden wörden umme twey funde, alse umme de ghijricheyt, un unkeuscheijt, so hijr na op etliken steden werd gheroret.*

§ V. *De drijdde Staat, de uth deme staate der arbeijder is ghesproten, un is de verde un leste staat, dat sijnt de Vorsten un herren der werlt, de sijk eddel holden. Dese voeden sijk ok uth den twee ersten staaten. Desse ghelikent de mijster desses bokes bij deme wolve, un bij deme bären, bij deme losse, un luperden, den grijpen. So sijn etlike heren, de de mijnre sijn in grade dan alse de groetmechtighen Vorsten, alse banreheren un derghelijken. Un desse ghelikent de mijster bij deme Fosse, bij der apen, bij deme hunde, un dergheliken. Un öre bijstanders unde deners, rutere unde schijltknechte,*
des-

eekhoorn, konijnen, fretten, zoo als wifze hier in het westen noemen, en dergelijke.

De tweede van deze uit den eersten gesprotene standen te weten, de stand die geheel van de twee vorige leeft, is de Geestelijkheid. Deze vergelijkt hij bij de das. Van dezen stand zegt hij niet veel, doch hij bestraft ze wel eens met bedekte woorden om twee zonden: de gierigheid of de heerschzucht en de onkuischheid, zoo als hier na op verscheidene plaatsen voorkomt.

De derde stand, die ook uit den stand der arbeiders gekomen is, en nu de vierde en laatste uitmaakt, is die van de Vorsten en Heeren, die zich als edel beschouwen. Deze voeden zich ook alleen uit en door de twee eersten. De meester van het boek vergelijkt hen bij de wolven, beeren, jakhalsen en luipaarden (de roofdieren).

Ook zijn er eenige Heeren, die minder in rang zijn, dan die Grootmagtige; de bannerheeren namelijk en dergelijke; deze vergelijkt hij bij de vossen, apen, honden en meer; hunne helpers en dienaars, de ruiterij en het voetvolk, vergelijkt hij bij de kleine bijtende

*desse ghelikent he bij den kleijnen bittenden
deren, alse bij der maerten, hermelken, wes-
selken, ekerken, un derghelyken.*

§ VI. *Desse lerer bewijset ok in deme er-
sten böke, dat ijd van nöden is, dat dar sij
eyn hovet, eyn here, de boven alle desse sta-
te der lüde de macht de herschoppije hebbe,
un alle de staten der mijnschen under sijk
holden mag in rechte unde in vrede. Un
dessen Oversten heren este konnijnck lijkent
he bij deme lauwen. He bewijset ook, dat
men nemande overvallen schal buten recht
mijt macht efte anderer losheijt, un dat men
den mijsdadijgen, de berochtet is, nochtant
schal to wörden stehan, un öm eschen, dat
he sijk verantwerde, up dat men sijne schult
efte unschult des to bäh moge proven. Ok
bewijset dese meijster este dese Poëte: wo
de Vorsten vaken werden verleijdet van den
logeneren uth dem weghe der rechtferdijcheijt.
Ok bewijset he, dat manich sijk sulven be-
drucht, de dar na is, grote leene un provenc
te vorkrijgen bij den heren un sijne ghij-
rijcheijt nenen vortganck hebben kan. He
bewijset ook, dat dem Vorsten un heren ve-
le nutter is, to hebben den wijzen in öreme
rade, dan den ghijrijgen. Wente neijnes
Vorsten höf este staat funder wijsheit un
klöck-*

dieren, de marter, de hermelijn, de wezel, de eekhoorn, en andere.

De leeraar bewijst ook in het eerste boek, hoe het noodig is, dat er een heer een hoofd, aanwezig zij, hetwelk verheven, boven de andere standen, de magt der heerschappij heeft, op dat hij alle standen der menschen onder zijn gebied mag houden naar regten en in vrede. Deze Overste Heer, en Koning vergelijkt hij bij den Leeuw. Hij bewijst dat men niemand overvallen zal buiten regt of met magt of list en dat men den misdaadigen, die beschuldigd is zal te woerde staan, en indagen ten einde hij zich verantwoorde, opdat men dan zijne schuld of onschuld des te beter zal kunnen beproeven.

De Meester, of de Dichter, bewijst tevens, hoe de Vorsten, dikwijs van den weg der regtvaardigheid worden afgeleid, door de leugenaars; verder, hoe velen zich zelven bedriegen, die groote leenen en prebenden van den Vorst zoeken te bekomen, zoo dat zij in hunne begeerten niet kunnen slagen; en eindelijk, dat het voor de Vorsten en Heeren meer dienstig is een wijzen man in hunnen Raad te zien, dan een gierigen, want geen Staat of het Hof van eenen Vorst kan zonder wijs-

klöckheit stande mach blijven lange in eren.

§ VII. *Alsus is dijt boek van eijneme Vorsten un sijneme Hove. Ok is ijd van deme state der ghemenen sijmpelen, un is ok van den logenern un bedregers, de mijt losheit mannijgen schenden, so hijr na wert ghefecht van deme sneijdijgen lijstigen Fosse, de mannijgen schendede un to plasse brachte, un denne noch mijt sijner loggen un valscheit bij machte bleff.*

Welkere wörde men horen un lesen mag, men den sijn der wörde, wat de lerer mede menet, schal men merken un beholden, dar lijcht de wijsheit in.

Dit is de meninge des meijsters, de dijt boek begijnt in folken wörden, so hier na volget.

wijsheden en kloekheid staande of lang in eere blijven.

Alzoo geldt dit boek van den Vorst en zijn Hof. Het spreekt tevens van de eenvoudigen in het gemeene leven; en het doet ook de leugenaars en bedriegers kennen, die velen door hunne boosheid nadeel aanbrengen, zoo als hier na vooral bewezen wordt, door het bedrijf van den sneedigen listigen Vos, die velen in het verderf bragt en echter door leugenen en valschheid bij magte bleef.

Deze woorden mag men leeren en hooren, maar de zin der woorden, en wat de leeraar daar mede bedoelt, dat moet men opmerken en bewaren, want daar ligt de wijsheid in.

Dit zij genoeg van het oogmerk van den meester, die dit boek begint als volgt:

REYNKE DE FOS.

DAT ÈRSTE BÖK.

It shag up enen pinkste-dag ,
Dat men de wölde un felde sag
Gröne stân mid lôv un gras ,
Un männig fogel frolik was
Mid sange in hagen unde up bomen ;
De krüder sproten un de blomen ,
De wol röken hyr un där ;
De dag was shöne , un dat wäder klär :
Nobel (1), de koning fan allen deren ,
Hêld hov , unde lêt dën ûtkraieren
Syn land dorg overal .
Dâr kwemen fele heren mid grotem shall' ,
Ok kwemen to hove fele stolter gesellen ,
De men nigt alle konde tällen .
Lütke , de krôn , Markward , de hägger ,
Ja desse weren där alledegger ;
Wente de koning mid finen heren
Mênde to hôlden hov mid eren ,
Mid frouden unde mid grotem love ,
Unde hadde förboded där to hove
Alle de dere grôt un kleine ,

Sun-

REINTJE DE VOS.

H E T E E R S T E D E E L.

De eerste Hof-dag en de aanklagte.

Het was op een Pinksterdag, dat NOBEL, (de Leeuw) de Koning van alle dieren, open hof hield. Bosch en veld stonden in het eerste groen met loof en gras. Elke vogel was vrolijk en zong in hagen en op boomen. Kruiden en bloemen looken op en verspreiden de zachtste geuren; het weder was schoon; de lucht helder.

NOBEL had dezen Hofdag in zijn rijk doen uitroepen. Vele Heeren kwamen met groot gerucht, en men zag er ook een ontelbaar getal van stoute gezellen. LUTKE (de kroon) en MARKWART (de reiger) waren ook verschenen.

De Koning dacht met zijne Baronnen dit Hoffeest met vreugde en tot lof in eere te houden. Alle dieren, groot en klein, waren ontboden, behalve REINTJE (de Vos). Deze had aan het Hof zoo veel kwaads bedreven, dat hij er zich niet vertoonen durfde. Die kwaad doet schuwt het licht; zoo ging het ook hier.

REIN-

Sünder Reinken den Fos alleine.
 He hadde in den hov so fele misdân,
 Dat he där nigt en dorste komen nog gân.
De kwâd dait, de shuwet gérne dat ligt.
 Also dede ôk Reinke de bofewigt :
 He shuwede fér des koninges hov ,
 Darin he hadde fér kranken lov.

Do de hov alsus anging ,
 En was där nén , dan allene de Greving ,
 He hadde to klagen over Reinken dem Fos .
 Den men hêld for falsh un lôs.

Isegrim , de wulv , begunde de klage .
 Sine fründe , slyn flægte und mage
 De güngen al fôr den koning stân .
 Isegrim , de wulv , sprak also érsten an ,
 Un sâde : Hôggeboren koning , gnädige here ,
 Dorg juwe eddelheid , un dorg juwe ere ,
 Beide dorg regt unde dorg gnaden ,
 Entfärmet ju des groten shaden ,
 Den mi Reinke de Fos hävt gedân ,
 Där ik faken fan hävve entfân
 Grote shande un swâr forlës .
 Fôr alle sake entfärmet ju des ,
 Dat he myn gude wyy hävt gehoned ,
 Unde miner kinder ôk nigt geshoned .
 He bemêg un beseighede se , där se legen ,
 Dat der dre ni fodder en segen ,
 Un worden darav al stârblind .
 Nogtan hönede he mi nog find ;
 Wente it was eins so férne gekomen ,
 Dat ên dag word upgenomen ,
 Men sholde düsse sake rigten este sheden :

REINTJE schuwde het Hof alwaar hij een kwa-de naam had.

Toen het feest begon, was er niemand behal-ve GRIMBAARD (de das), of hij had klagten tegen den loosen schalk in te brengen.

ISEGRIJM (de wolf) was de eerste klager. Hij trad met zijn gezin en met zijne bloedver-wanten en vrienden voor den Koning, en hief aan :

„ Hooggeboren Koning ! Genadig Heer ! edel en vereerd door regtvaardigheid en goedertie-renheid , ontferm U over de groote schaden en verliezen , en over de schande , welke REI-NAART aan mij heeft toegevoegd , vooral over de hoon aan mijne goede vrouw gepleegd en over het leed aan mijne kinderen veroor-zaakt. De laatste zijn zoo erg en vuil door hem bezoedeld , dat drie hunner , door het scherpe vocht stekeblind zijn geworden.

Sedert beleedigde hij mij nog meer ; het was onlangs zoo ver gekomen , dat er reeds een dag bepaald was , om tuschen ons in regten te besliszen. Hij bood zich aan tot het doen van den eed , maar toen ik op het afleggen aan-drong , ontsloop hij ons en hij week naar zijn

Do bôd sik Reinke to den eden.
 Do ik den êd wolde hävven tolästen,
 Entkwam un entsför he uns in fine fästen.
 Here, dat weten nog juwe bâsten man,
 De hyr nu fint unde by mi stân.
 Here! ik konde nigt in ener weken
 Al dat kwade för ju útspråken,
 Dat Reinke, de lose falshe kumpân,
 Mi to lede hävt gedân.
 Ja, were al dat laken pergement,
 Dat där werd gemaked to Gent,
 Men sholdet där nigt in konen shriven,
 Dat late ik nogtans al agter bliven —
 Men dat shanden mines wives — dat gait mi na,
 Blivt nigt ungewroken — wo it ôk ga!
 Alse Ifegrim sine klage fus hadde gedân,
 Där kwam ein klein hundeken gân,
 Unde was geheten Wakkerlös,
 De klagede dem koning up Französ,
 Dat he so arm was êr,
 Dat he alles gudes nigt hadde mér,
 Dan allene eine kleineworst
 In enem winter up ener horst,
 Där öm Reinke de sulve nam.
 Hinze, de kater, do ôk där kwam,
 Al tornig he för den koning ging,
 Un sprak: Gnädige here, her koning!
 Up dat ji Reinken fin unhold,
 So en is hyr nemand jung nog old,
 He frugtet Reinken mér dan ju.
 Dat Wakkerlös hyr klaget nu,
 Des is fele jär, des syt berigt,

kasteel. Alle uwe welgeborene mannen, hier tegenwoordig, zijn van deze zaken bewust.

Ik zou meer dan den tijd van één week behoeven, indien ik al het kwade door de looze REINTJE aan mij bedreven, voor U zou openleggen. Ja, al werd alles, wat te Gent geweven is, parchment, men zou nog geene ruimte genoeg hebben, om al die misdaden te beschrijven. Ik wil het nu niet ophalen, maar het schenden van mijne vrouw, gaat mij na ter harte; dit mag ik niet ongewroken laten; het ga ook hoe het ook ga."

Toen ISEGRIM deze klagte had geëindigd, trad een klein hondje, WAKKERLOOS geheeten, voor en deze klaagde in het Fransch: dat REINTJE hem beroofd had, van een klein stukje worst, het eenigste, hetwelk hij arm zijnde, in den winter had overgehouden.

HINZE (de kater) trad daarna vertoornd voor den Koning. Hij sprak: „Genadig Heer. Ten einde gij REINTJE niet langer te gunstig zijn moge, verzeker ik, dat hier niemand is, of hij vreest voor dezen meer dan voor U. Het geval, waar over WAKKERLOOS klaagt, is reeds voor vele jaren gebeurd, en die worst behoorde aan mij. Ik heb er niet over willen klagen.

De worst was myn , wol klage ik des nigt.
 Wente ik was eins in miner jagd ,
 Un kwam in ene möle by nagt:
 Enen flapenden mölenman fund ik dâr ,
 Dêm nam ik de worst , dat is wâr.
 Hadde Wakkerlös igtewes an dêr ,
 Dat kwam al fan minen listen hêr.

Do sprak dat Panter also förd ,
 Do desse klage was gehôrd :
 Hinze , latet de klage bliven ,
 Ji konen dâr nigt fele mede bedriven .
 In Reinken is altes nene ere ,
 He is ein dêv unde ein mordenere .
 Dat dör' ik fäggen by minen eren ,
 Ja dat weten wol alle desse heren :
 He rovet , he stälet also ên dêv ;
 He en hävt ôk nemand also lêv ,
 Nog sülven den koning , de de is unse here ;
 He wolde , dat he gûd unde ere
 Forlöre , mogte he daran gewinnen
 En fât morsel fan ener hennen .
 Dat ik ju dit bewisen mag ,
 He dede nog gistern den sülven dag
 Eine der grôtesten overdâd
 An Lampen , deme hasen , de hyr stât ,
 De node jennig dêr so dede ;
 Wente he öm binnen des koninges frede ,
 Un binnen des koninges fastem gelede
 Lovede to leren inen trede .
 He lovede öm to maken to enem kapellân ,
 Un lêt en fôr sik sitten gân .
 Se begunden bede den *Credo* to singen ,

Men

Toen ik eens op mijne jagt was, en bij nacht
in een molen kwam, vond ik den molenaar
slapende en nam de worst van hem weg. Had
WAKKERLOOS eenig regt op dezelve, zoo kwam
dit door mijne list."

De Panther deze klagten gehoord hebben-
de, zeide: „ HINZE houd die klagte voor u.
Gij zult daarmede weinig uitregten. Bij REINTJE
is van oudsher geen gevoel van eer; hij is een
dief en een moordenaar; dit durf ik op mijn
woord verzekeren. Elk uwer weet het. Hij
rooft, hij steelt en heeft niemand lief, zelfs
den Koning niet, onzen Heer. Hij zou ook
dezen goed en eere zien verliezen, als hij er
maar een kluifje van eene vette kip bij winnen
mogt. Op gisteren bewees hij nog zijnen eu-
velmoed aan LAMPE, (de haas,) die hier tegen-
woordig is en nooit iemand beleedigde.

Hij beloofde dezen, om hem gedurende den
tijd van des Konings vrijgeleide op te leiden
tot den kerkdienst, en hem kapellaan te maken.
Hij deed LAMPE voor zich zitten, en toen zij
het *Credo* zongen, begon hij met zijne vosfen-
streken en knelde en kneep hem tusschen zijne
beenen. Ik kwam bij toeval daarbij, en hoorde
beider gezang. Zij zwegen, hoezeer de les
naauwelijsks begonnen was. Ik zag hier mees-
ter REINAARD in zijn oud bedrijf. Hij vatte
LAMPE bij den keel, en gewisfelijk had hij
hem het leven benomen, ware ik niet ter hulp

Men Reinke brukede fan sinen olden dingen
 Un held Lampen faste twishen sinen ben,
 Un begunde öm där ein fel to tēn.
 Ik kwam fan unshigt den sülven gang,
 Un höredé där örter beider sang.
 De *Lectie*, de erst was begund,
 Där swegen se fan tor sülven stund.
 Do ik där hen kwam gegān,
 Där fund ik mäster Reinken stān,
 Un brukede fan sinem olden spele,
 He hadde Lampen by der käle.
 Ja, gewisse hädde he öm dat lyv genomen,
 Were ik öm nigt to hülpe kommen
 Dosülvest to den sülven stunden.
 Hyr möge ji nog sēn de ferfhe wunden
 An Lampen, dem sēr fromen man,
 De dog nemande kwād dōn en kan.
 Ik sāgge ju, her koning, un al ji heren,
 Wille ji dit nigt wräken un keran,
 Dat ji des koninges frede, gelede un breve
 Laten sus bräken fan sodanem deve,
 It wird deme koning nog faken forweten
 Fan felen, de it nigt drade forgeten,
 O'k des koninges kindern over manniг jār!
 Do sprak Ifegrim: It is seker wār,
 Reinke dog nümmer nēn gūd dōt.
 Were he dōd, dat were sere gōd
 For uns alle, de gērn in frede leven.
 Men werd öm dit nu forgeven,
 He werd in kort nog etlike shoven,
 De öm des mi nigt to en loven.
 De Greving was Reinken broders söne,

De

gesneld. Gij kunt nog de versche wonderen aan het lijf van den vromen man zien.

Ik zeg het u, Heer Koning! en u allen, Mijne Heeren! dat wilt gij het ongestraft en ongewroken laten, dat de vos, die schalk, des Konings vrijgeleide en vrede, bij brieven bevestigd, verbreekt, dit meermalen aan den Koning, ja aan zijne kinderen, nog over vele jaren, zal verweten worden.”

ISEGRIM hervatte: „ het is waar, dat REINTJE nooit iets goeds bedreef. Ware hij dood, dit zou een wenschelijke zaak zijn voor ons allen, die gaarne in vrede leven, en is het dat men het nu aan hem vergeeft, dan zal hij ook anderen in het verdriet brengen, die thans geen kwaad van hem vermoeden.

GRIMBAARD (de das) Broederszoon van
B 4 REIN-

De sprak do , un was sér köne ;
 He forantwörde in dem hove den Fos ,
 De dog was sér falsh un lös.
 He sprak to deme wulve also förd :
 Here Isegrim , it is ein oldspräken wörd :
Des fyendes mund shaffet selden fröm !
 So do ji ök by Reinken , minem öm .
 Were he so wol alse ji hyr to hove ,
 Un stunde he also in des koninges love ,
 Here Isegrim , alse ji dôt ,
 It sholde ju nigt dünkten göd ,
 Dat ji en hyr alsus forspräken ,
 Un de ölden stükke hyr förräken .
 Men dat kwade , dat ji Reinken hävven gedân ,
 Dat late ji al agter stân .
 It is nog etliken heren wol kund ,
 Wo ji mid Reinken maken den forbund ,
 Un wolden wäsen twe like gesellen .
 Dat mot ik dissen heren fortällen .
 Wente Reinke myn öm in wintersnöd .
 Umme Isegrims willen fylna was död .
 Wente it gefhag , dat ein kwam gefaren ,
 De hadde grote fishe up ener karen .
 Isegrim hadde geren der fishe gehaled ,
 Men he hadde nigt , darmid se wörden betaled .
 He bragte minen öm in de grote nöd ,
 Um finen willen ging he liggen for död ,
 Regt in den wäg , un stund äventür .
 Märket , worden öm ök de fishe sur ?
 Do jenne mid der kare gefaren kwam ,
 Un minen öm därsülvest fornam ,
 Hastigen tög he syn swärd un snel ,

REINTJE, stout van bedrijve, verdedigde den vos op de volgende wijze.

Hij sprak tot den wolf. „Heer ISEGRIM het is een oud spreekwoord: eens vijands mond brengt zelden voordeel aan. Zoo gaat het ook ten opzichte van REINTJE, mijn oom. Was hij zoo wel als gij thans ten Hove aanwezig en stond hij evenzeer bij den Koning in gunste, gij zoudt het wel nalaten, Heer ISEGRIM! om zoo veel hem aangaande te zeggen en de oude stukken op te halen. Het kwade, dat gij aan REINAART hebt gedaan, laat gij blijven.

Het is nog wel aan eenige Heeren bewust, dat gij met hem eene verbindtenis hebt aangegaan, om uwe zaken te zamen te doen.

Ik moet het nu aan deze Heeren vertellen, hoe mijn oom, om ISEGRIMS wille in het hartje van den winter, bijna om het leven is geraakt.

Het gebeurde eens, dat er iemand met een wagen kwam, waarop groote vischchen geladen waren. ISEGRIM wilde gaarn van de visch eten, maar hij had niet om ze te betalen.

Hij bracht mijnen oom in den grootsten nood; deze waagde een stout bedrijf, waar door de visch hem zuur opbrak. Hij ging om zijnentwille in den weg voor dood liggen, en toen de voerman den Vos zag, trok deze het mes om hem te treffen. Ziende dat hij zich niet verroerde, hield hij denzelven voor dood en wierp hem op den wagen, om naderhand het vel af te stroopen.

Un wolde mimeme ôme torükken en fel.
 Men he röredé sik nigt klén nog grót.
 Do mënde he, dat he were dôd;
 He läde öm up de kar', un dagte öm to fillen.
 Dit wagede he al dorg Ifegrims willen!
 Do he fordan begunde to faren,
 Wärp Reinke etlike fishe fan der karen.
 Ifegrim van férne agterna kwam,
 Un desse fishe al to sik nam.
 Reinke sprang wedder fan der karen,
 Öm lüstede to nigt längter to faren.
 He hadde ök gérne der fishe begërd,
 Men Ifegrim hadde se alle fortërd.
 He hadde geten, dat he wolde barsten,
 Un moste darumme gân tom arsten.
 Do Ifegrim der graden nigt en mogte,
 Der fülvén he öm ein weinig brogte.
 Ik fägg' et ju ök by der trüwe myn:
 Reinke wuste êns en geslagted swyn,
 Wör dat hangede an eneme wime.
 Dit sáde he up loven Ifegrime.
 Dar gingen se hen up beder äventure,
 Men Reinken ward dat swyn gans sure.
 He moste krupen tom fenster in,
 Un worp dat nedder up beder gewin.
 Dâr weren ök hunde grót un stark,
 Mid dën hadde Reinke syn fulle wark.
 Se rukkeden öm todëgen syn gude fel,
 Dewile at Ifegrim up dat swyn alhêl.
 Mid groter nôd Reinke nouwe wäg kwam,
 Un ging, dâr he Ifegrime fornam.
 He klagede sine nôd, un äfhede syn dêl:

Ja,

De man reed voort en REINAART wierp eenige visschen van de kar. ISEGRIM kwam van ver achter uit spoedig hierop toe, en nam alle voorraad tot zich. REINTJE, van de wagen gesprongen, wenschte ook wel iets van den buit te hebben, maar de wolf had alles verflonden; hij had zich tot barsten toe vol gegeten, en kon naauwelijks gaan; op het laatste niets meer van de graten lustende, bragt hij een klein deel van dezelve aan mijnen oom.

Ik doe nog verder op mijn woord het volgende verhaal: REINAART wetende waar een geslacht varken op de leer hing, deelde dit berigt mede aan ISEGRIM. Zij gingen met hun beiden op avontuur. Aan mijn oom kwam dit spek duur te staan. Hij klom ten vengster in en wierp het zwijn voor beider belang naar buiten. In het huis waren groote sterke honden, met welke hij het erg te stellen had. Terwijl deze hem aanvielen en in den huid beeten, at ISEGRIM alles op. De vos redde zich ter naauwernood, en toen hij bij den wolf kwam deed hij zijn beklag en eischte zijn deel. „Ja, sprak ISEGRIM, ik heb een goed stuk voor u bewaard; houd en eet; bekluif het wel; het is vet,

Ja , sprak Isegrim , ein gûd morfêl
 Hävve ik di forwarded , hôld un ät ,
 Begnage it wol , it is fere fât.
 Dat morfêl , dat he eme do langede ,
 Was dat krumholt , dâr dat swyn by hangede
 Reinke konde nigt spräken fan smagte .
 Märket , ji heren , wat he do dagte !
 Ik sâgge't ju , her koning , gnädige here ,
 Der gelyk sin wol hunderd stükke eftre mere ,
 De Isegrim by Reinken hävt gedân :
 Dat grötste lat' ik nog agter stân .
 Kümt Reinke to hove mank desse gesellen ,
 He werd it fülvén wol bät fortällen .
 Märket , here , her koning , eddele förste ,
 Wan ik it jümmer sâggen dörste ,
 So sprikt Isegrim ein geklik wôrd ,
 Dat ji heren wol hävven gehôrd .
 He spricht fülvén up syn egene wyy ,
 De he sholde bedekken mid sele un lyv ,
 Unde also behütten stedes öre ere ,
 It is wol seuen jâr eftre mere ,
 Dat Reinke ergav ein dêl finer truwen
 Fruwen Giremôd , der shonen fruwen .
 Dat shag in eneme avend-dans ;
 Wente Isegrim was do butenlands .
 Ik sâgge it so , alse ik it weit ;
 It gefhag in fründlicher hovesheid
 Faken Reinken wille — mér sâgge ik nigt .
 Wattan ? se klaget jo fülvén nigt !
 Sé was des tohand shêr genäsen !
 Wat wôrde shölen dâr mér av wäsen ?
 Were Isegrim frôd , he swege dârfan ;

Dit

vet." Het stuk hetwelk hij overgaf, was de kromstok, waaraan het zwijn gehangen had. REINAART konde niet spreken van spijt, en bezeft Heeren! hoe hij te moede moest zijn.

Ik zeg het u, Heer Koning ! van zulke booze stukken, welke ISEGRIM aan REINAART heeft bedreven, zou ik wel honderd kunnen ophalen, maar ik ga nu de ergste voorbij; komt mijn oom aan het Hof, hij zal ze zelf beter verhalen. Heer Koning! indien ik het nog zeggen durf; gij zult het wel hebben opgemerkt, dat ISEGRIM zeer gekkelijk heeft gesproken, zoo als ook alle Heeren gehoord hebben. Hij zelf spreekt kwaad van zijne eigene vrouw, en deze moest hij, vooral in hare eere beschermen met lijf en ziel.

Het is wel zeven jaar of nog langer geleden, dat REINAART aan vrouw GIERMOED eene liefdedienst bewees. Dit gebeurde op een avond bij het dansen, toen ISEGRIM buitenlands was. Ik zeg het, om dat ik het weet; alles gebeurde met vriendelijke heuschheid en bij herhaling; meer zeg ik niet. Zij zelve klaagde niet. Alles was vergeten, en wie zou er nu naar talen; was ISEGRIM wijs geweest, hij had er van gezwegen, daar het hem zelyen ook geene eere aanbrengt.

Dit sülve öme dog klene ere bringen kan !

Grimbård sprak förd: Nu klaget de hase
En mérken , unde ene fífefafe !

Eft he sine *Lectie* nigt wol en las ,

Reinke , de syn mäster was ,

Moste he sinen shöler nigt flân ?

Det were unregt unde övel gedân !

Sholde men de shölrekens nigt kaftyen ,

Un wennen se fan eren tüscheryen ,

Nümmermär lereden se todëgen .

Nu klaget ök Wakkerlös : he hädde gekregen

In eneme winter ene worst ,

De he forlös up ener horst .

De klage were bäter bleven forholen :

Ja , höre ji dat wol ? se was gestolen !

Male queste , male perdite :

Mid regte werd men kwâdkiken kwite ,

Dat men övel häyt gewunnen !

We wil Reinken des forgunnen ,

Dat he gestolen ding eme nam ?

Ein islik eddel fan hogem stam

Shal haten de deye , un shal se fangen .

Ja , hädde he ök Wakkerlös do gehangen ,

We sholde öme dat forkéren ?

Men he lêt it dem koning to eren ,

De lyv-fake allene hävt in straf ;

Al hävt myn öm weinig dankes darav .

Reineke is ên regtfärdig man ,

De nén unregt lidien kan .

Wente fodder dat de koning sinen frede

Kündigen unde ûtropen dede ,

En fogt he up nemanden nén bejag :

GRIMBAART zeide verder: „ nu brengt de haas een sprookje bij, om eene nietigheid. Indien hij de les niet goed oplas, moest REINAART, de meester dan aan den leerling geene klappen geven? Het tegendeel zou verkeerd zijn geweest. Indien men de schooljongens niet kastijden mogt, om hen de kuren af te leeren, dan zouden zij immers zich nooit tot de deugd gewennen.

En nu klaagt WAKKERLOOS ook, en wel, dat hij op een winter een stukje worst gekregen hebbende hetzelve verloren had; dit was ook beter gezwegen; hebt gij het wel gehoord? de worst was gestolen. Wel nu: zoo gewonden, zoo geronnen. Hetgeen met onrecht verworven is, verliest men niet regt. Wie zal het in REINAART afkeuren, dat hij eene gestolen zaak tot zich nam. Elk edelman en die van hoogen staat is, zegt de wet, zal den dief haten en hem vatten. Ja! wanneer hij WAKKERLOOS had opgehangen, wie zou hierna hebben omgezien? Hij liet het uit eerbied voor den Koning, aan wien alleen de handhaving van het regt in lijfstraffelijke zaken toekomt; doch hij heeft er nu weinig danks van. REINAART is een regtvaardig man, en hij kan geen onrecht lijden. Sedert de Koning den vrede heeft doen uitroepen en afkondigen, heeft hij niemand beledigd. Hij eet maar eens op elken dag, en hij leeft als een kluizenaar met kastijdinge van zijn ligchaam. Op zijn lijf draagt hij een haren kleed,

He ät men éns up isliken dag:
 He levet alse ein klüsener,
 Unde kastyet finen lygham fér.
 Nägest fineme live drägt he hár;
 He at nén flésh in eneme jár,
 Wat flésh it sy, wild edder tám.
 Dat fade de gisteren fan öm kwam.
 Syn flot, dat da het Malepartus,
 Hävt he forlaten, un buwet eine klüs.
 Blék un mager is he fan pinen;
 Hunger, dorst un sware karinen
 De lidet he nu for fine funde.
 Wat shadet it öm, dat he in desser stunde
 Hyr is beklaged in finem awwäsen?
 Kumt he to antwörde, he mag nog genäsen.

Do desse wörde fus weren gefägd,
 Kwam hane Henning mit finem geflägt
 In des koninges hov gefaren,
 Un brogte up ener doden-baren
 Ene dode henne, de hêt Krasfefót,
 De Reinke hadde gebeten dôd.
 Hals unde höved hadde he er avgebeten.
 Dit moste nu de koning weten.

De hane kwam fôr den koning stân,
 Un sag öme fér bedroved an.
 He hadde by sik twe hanen grôt,
 De drôvig weren umme dessen dôd.
 De ene was geheten Kraiant,
 De bâste hane, dën men fand
 Twishen Holland unde Frankryk.
 De ander was öm fér gelyk,
 Un hêt Kantart, fér kone unde upright.

kleed. Gedurende een geheel jaar heeft hij geen vleesch geproefd, noch tam noch wild; dit verhaalde mij iemand, die gisteren bij hem was. Zijn Burg of slot, *Malepartus*, heeft hij verlaten, en hij bouwt eene kluis of hut. Bleek en mager ziet hij er uit, door al die kastijdingen, en door honger en dorst bij het vasten; zoo doet hij nu boete voor de zonde.

Het schaadt hem niet, dat hij hier in zijne afwezigheid is beschuldigt; bekomt hij de gelegenheid, om zich te verantwoorden, dan zal hij zich wel geheel zuiveren.

Toen GRIMBAARD tot dijs verre in zijne rede was gevorderd, kwam HENNING, (de haan), met zijn gezin in 's Konings Hof. Zij droegen eene doode hen, vrouw KRASVOET, die door REINTJE was gedood, op een lijkbaar; hals en hoofd had hij afgebeten; en dit geval moest nu aan NOBEL worden bekend gemaakt.

HENNING trad voor den Koning, in eene treurige houding. Hij was vergezeld van twee andere hanen, beide zeer bedroefd. De een heette KREYANT, de beste haan die tuschen Frankrijk en Holland leefde; de andere was dezen gelijk; hij heette KANTART, en was stout en opregt; beide waren broeders van de gedoodde hen en droegen elk eene brandende waschkaars. Beide riepen *ach en wee!* over KRAS-

Se drögen malk en barnende ligt.
 Der hennen bröder weren desse twe,
 Se repen bede: wagg unde we!
 Umme Krasfeföt, erer füster, dôd
 Dreven se ruwe un drövnise grôt.
 Nog weren twe ander, de drögen de boren:
 Men mogte ere drövnise fêrn horen.
 Hane Henning fôr den koning ging,
 Un sprak: gnädige here, her koning!
 Höret mine wörde dorg gnaden,
 Unde entfärmet ju des groten shaden,
 Dén mi Reinke hävt gedân,
 Unde minen kindern, de hyr stân.
 Wente do de winter forgangen was,
 Unde men sag blomen, lôv un gras
 Shöne bloien un stân gröne,
 Do was ik fêr frolik un köne
 Umme myn grote flägte gemeine,
 Wente ik hadde junger söne teine,
 Un shöner dögter twemål seiven —
 (Ogh! dén lüstede so wol to leven.)
 De al myn wyv, dat kloke hôñ,
 Fördbragte in eneme sommer shôn.
 Se weren stark, und wol tofreden,
 Un gingen umme födinge in ener steden,
 De was bemüred, der mönnike hov,
 Darin ses hunde stark un grov
 Bewârden mine kinder, un hadden se lêv.
 Dit hatede Reinke, de kwade dêv,
 Dat se so faste weren därbinnen,
 Dat he der nene konde gewinnen.
 Wo faken ging he umme de muren by nagte,

Un

VOET, hare zuster en toonden veel droefenis en rouw. Bovendien waren er nog twee andere, die de baar droegen, wier gejammer ook op verren afstand gehoord werd.

HENNING sprak: „ Genadige Heer! hoor mij in gunste. Ontferm u over het groot verlies en de schade, welke REINAART mij en mijne kinderen, hier tegenwoordig, heeft toegebracht. Toen de winter voorbij was, en de bloemen, het loof en het gras ontsproten en alles groen stond, verheugde en verhief ik mij in het midden van mijn bloeijend gezin. Ik telde toen *tien* zonen en *veertien* schoone dochters. Ach, zij hadden zoo veel lust in het leven; mijn wijf, die kloeké hen, had ze alle in eenen zomer voortgebracht. Zij waren sterk en weltevreden, en vonden hun voedsel op de bemuurde plaats van een klooster, alwaar zes groote honden, hen beschermden en lief hadden. Het was REINTJE tegen de borst, dat zij aldaar zoo wel bewaard waren, en dat hij er geene van konde magtig worden. Dikwijs liep hij 's nachts om den muur, en hij lag ons allerlei lagen met gestadige list; doch als de honden hem bemerkten, dan moest hij het op een loopen zetten, eens kregen zij hem tuschen zich, en toen werd zijn vel deerlijk getouwd; hij ontkwam

Un läde uns lage mid groter agte!
 Wan dit de hunde kregen to weten,
 So mochte he it up syn lopen fätten.
 Se hadden öm éns twishen kregen,
 Un rükken den öme syn fel todégen.
 Nouwe entkwam he tor fülvén tyd,
 Do worden wi finer ene wile kwyt.

Förder höret mi, gnädige here!
 Sind kwam he éns alse ein klüsenëre,
 Reinke, desfülve olde dêv,
 Un bragte mi do enen brêv,
 Dâr hangede juwe segel nedden an.
 Dâr fand ik in geshreven stân,
 Dat ji leten kündigen fasten-frede
 Allen dêren unde fögelen mede.
 He sprak, he were klüsenér geworden,
 Un wo he hêlte enen harden orden,
 Dat he sine sünde böten wolde,
 Unde ik för öm nigt mér frugten sholde,
 Un mogte ane hode för öm wol leven.
 He sprak ôk: ik hävve mi gans begeven,
 Alle flêsh forloved mit ên.
 He lêt mi kappen un shêpelér sên,
 Unde enen brêv fan finem pryer,
 Up dat ik were deste fryer.
 He wisede mi ôk dosülvest aldâr
 Under der kappen en klêd fan hår.
 Do ging he wâg, un sprak to mi:
 Gode, deme heren, befâle ik di!
 Ik ga, dâr ik hävve to dôn,
 Ik hävve nog to läsen *sext'* un *non'*,
 O'k *vesper* dârto fandessem dage.

het ter naauwer nood , en zoo geraakteñ wij eenigen tijd van hem bevrijd.

Onlangs kwam hij bij mij , als een kluizenaar ; hij bragt mij eenen brief van u , met een uithangend zegel; hierbij vond ik geschreven , dat gij aan alle dieren en vogelen eene vaste vrede had doen verkondigen. Hij zeide mij , dat hij kluizenaar was geworden , en hoe hij zich hield aan eene gestrenge orde , en boete deed voor zijne zonden.

Verder , dat ik hem niet meer behoefde te vreezen , en nu leven mogt zonder tegen hem op mijne hoede te zijn. „ Ik heb mij geheel bekeerd — zeide hij — en alle vleesch verzaakt.” Hij liet mij kap en scapulier zien en eenen brief van zijnen Prior , ten einde ik geheel gerust zou kunnen zijn. Hij liet mij zelfs kijken , hoe hij onder de pij een haren kleed droeg.

Toen hij weg ging , zeide hij: „ zijt den hemel bevolen. Ik ga aan het gebed; ik moet de *sexten* en de *nonen* lezen en dan nog de *vesper* voor dezen dag.” Hij ging lezende weg , maar vol list.

Al läfende ging he wäg , un laide uns lage.
 Do was ik frölik unde unforfèrd ,
 Un ging to minen kindern wärd.
 Ik fäde ön de tidinge , do wärd en leve ,
 De mi was forkündiged ût juwem brêve ,
 Un dat Reinke were worden klüsenér ,
 Wi dörvten fôr em nigt frugten mér.
 Mid ön allen ging ik do buten de müre ,
 Dâr uns overkwam krank äventüre ;
 Wente Reinke hadde uns gelägd sine lage ,
 Unde kwam flikende ût ener hage ,
 Un hävt uns de pôrten undergân ,
 Unde grêp miner bâsten kindere ên an ,
 Dat at he up , un kwam wedder faken
 Sodder he se êrsten begunde to smaken ,
 Konde uns wer jäger eftre hund
 Fôr öm wagten to nener stund.
 He läde uns alltyd sine lage
 Bede by nagte unde ôk by dage ,
 Un berovede mi also miner kinder.
 So fele is myn tal te minder :
 Twintig un fêr plag dêr to wäsen ,
 De hävt Reinke upgeläsen ,
 Dârfan hävve ik men five , nigt mere !
 Dat latet ju entfärmen , her koning , here !
 Mine dröv'nisse klage ik to dessen stunden.
 Nog gisteren wärd öm mid den hunden
 Mine dogter avgejaged , de he bêt dôd ,
 De ik hyr bringe in miner nod.
 Ji sén it , wat he er hävt gedân :
 Dat latet ju dog to härten gân (2)
 De koning sprak : Her Greving ! kömt hér !

Ik was vrolijk en opgeruimd, en ging naar mijne kinderen; ik bracht hun de tijding, welke mij uit den brief was verkondigt, en hoe REINTJE een kluizenaar was geworden, zoo dat wij niet meer voor hem bevreesd behoefden te zijn.

Spoedig ging ik met allen buiten den muur,
en nu kwam onze rampspoed aan. REINAART
lag op den loer; hij kwam fluipende, van onder
eene heg, sneed ons den weg af naar de poort
van het klooster, en greep een mijner liefste kin-
deren, hetwelk hij opat; en sedert het eerste
hem wel smaakte, kwam hij dikwijls terug, en
noch jager noch hond konden ons voor hem be-
waren. Hij loerde op ons bij dag en bij nacht,
en beroofde mij alzoo van mijne kinderen. Vier
en twintig waren er voorheen en nu zijn er
vijf; de andere heeft hij verflonden. Ont-
ferm u mijner, Heer Koning! Gisteren heb-
ben de honden hem het lijk van mijne dochter
ontjaagd; hij had ze dood gebeten en ik breng
ze nu hier, in mijnen nood. Gij ziet wat hij
heeft verrigt; neem het toch ter harte.

De Koning sprak: „ Heer GRIMBAARD ! kom
C 4 hier :

Höre ji wol , juwe öm , de klüsenér ,
 Wat karinen he fastet , un wo he deit ?
 Leve ik ên jär , it werd öm leid !
 Wat sholen desser wörde nu mér ?
 Hane Henning , nu höret hér ;
 Juwe dode dogter , dat gute hôñ !
 Dér wil wi der doden regtigheid dôn ,
 Unde laten er de *vigilie* singen ,
 Unde se to der érden bringen .
 Dat shal shén mid groten eren .
 Dän wille wi uns mid dessen heren
 Um dessen mòrd wol bespräken ,
 Wo wi dat tom bästen mögen wräken .
 Do gebôd he bede jung unde ölden ,
 Dat se de *vigilie* singen sholden .
 Do des koninges bôd was gegân ,
 Unde do men begunde to häven an
 Dat *Placebo domino* ,
 Unde de vershe , de dâr hören to —
 (Ik fâde it wol , men it were to lang ,
 We dâr do de *lectien* fang ,
 Unde de *responsen* , so sik dat behôrt ,
 Darumme körte ik desse wôrd , —)
 Se wordt do int grav gelaid ;
 En shön' marmelstein wârd dâr bereid ,
 Gepoléred so klâr alse ein glas ,
 De fêrkant , grôt un dikke was ,
 Mid groten bôkstaven darup gehouwen ,
 Dat men klârliken mögte shouwen ,
 We darunder lag begraven .
 Alsus sprak de shriwt der bôkstaven :
 „ Krassefôt , hanen Hennings dogter , de bâste ,
 „ De

hier. Hoort gij het wel, welke vasten uw oom de kluizenaar houdt, en hoe hij zich bekeert. Leef ik nog een jaar, het zal hem berouwen; maar waartoe meer woorden gebruikt.

Hoor HENNING! Wij zullen voor uwe doode dochter, die goede hen, eene behoorlijke lijd-dienst laten houden, de *vigilie* doen zingen, en haar ter aarde bestellen. Dit zal met groote staatsie geschieden, en daarna zullen wij met deze Heeren, in den Raad overleggen, hoe wij dezen moord zullen doen straffen.

NOBEL gebood, dat jong en oud de vigilie zou aanheffen, en men hoorde toen het *Place-bo Domino* en de verzen die er volgen. Ik zou wel alles verhalen, ook wie daar de *lectie* zong en de *responsen* gaf; maar het is te lang; ik bekort mij. Zij werd in het graf gelegd en er werd een schoone, glad gepolijste, vierkante, zware marmersteen op het graf gelegd, waarop in groote letteren het volgend graffschrift te lezen stond.

,, *Vrouw KRASSEVOET rust hier; zij was der henn
(nen beste*

Men vondt staag eijren in haar nesten,

Zij kon goed kakelen en schraven.

Zij is met rouw alhier begrayen.

't Was REINTJE, die haar 't hoofd afbeet.

Zij wil, dat al de wereld weet:

Hoe zij verviel in zijne lagen.

Elk wandelaar zal haar beklagen.

„ De fele eier laide in de nesté,
 „ De wol mid ören föten konde shiraven,
 „ De ligt under dessem stein begraven.
 „ De falshe Reinke was't , de se forbêt.
 „ Se wil , dat al de wereld dit wêt.
 „ Dit dede he ane regt mid falsher lage,
 „ Up dat men se deste mér beklage.”
 Alsus nam de shriyt enen ende.

De koning lét beden al , de he kende ,
 De klöksten fan rade , sik wol to bespräken ,
 Wo he desse undåd båst mogte wräken
 Up Reinken , de nigt en was fan den båsten.
 Do reden de heren eme tolästen ,
 Wente se Reinken fér listig kenden ,
 Hyrumme sholde men eme boden fenden ,
 Dat he wer dorg shaden edder dorg fromen
 Nigt entlete , he sholde kommen
 To des koninges hove tom heren-dage ,
 Un dat Brûn , de bare , desse bodeshop drage .

De koning sprak to Brûne , dem bär':
 Brune , ik fägge ju als juwe hèr ,
 Dat ji mid flyt desse bodeshop dôt.
 Men sét , dat ji fint wys un frôd ;
 Wente Reinke is fér falsh un kwâd ,
 He wêt so mannigen losen râd ,
 He werd ju smeken unde forelégen ,
 Ja , kan he , he werd ju wiſe bedregen .

Wanne nein! sprak Brûn , swiget der rede ;
 Ik fägge't by mineme swaren ede ,
 So geve mi God ungeſal ,
 Wo mi Reinke igt hönen shal !
 Ik wolde öm dat so wedder inwriven ,

De Koning belegde hierop den grooten Raad en riep de kloekste en wijste mannen tot zich, ten einde te bespreken, op welke wijze deze misdaad van REINTJE het beste zou te straffen zijn.

De Heeren, die REINAART als listig kenden, raadden, dat men aan hem een bode zou zenden, ten einde hem op een bepaalden tijd te dagvaarden, en dat hij om lief noch leed nalaaten moest op dien Regtdag ten Hove te verschijnen; en dat BRUIN, de Beer, deze dagvaarding zou doen.

De Koning volgde dien raad, en zeide aan BRUIN: „ ik vermaan u, als uw Heer, dat gij deze boodschap met zorg moet waarne- men, maar zie toe dat gij voorzichtig en wijs handelt. REINAART is slim en loos. Hij kent vele listen en uitvlugten, en zal u vleijken en voorliegen, en als hij maar kan u zeker bedriegen.”

„ Voorzeker niet! zeide BRUIN, spreek er niet van. Ik betuig het met een zwaren eed, dat God mij straffen zal, als REINTJE mij in eenig opzigt smaad zal aandoen. Ik zou het hem ook doen bezuren; hij zou niet weten waar hij voor mij blij-

He sholde fôr mi nigt weten to bliven.

Alsus makede sik Brûn up de fârd
Stolt fan mode to bärge wârd.

Brûn makede do sinen gang.
Dorg ene wôstenye grôt un lang ,
Do kwam he , dâr twe barge lagen ,
Dâr plag jo Reinke , syn ôm , to jagen ,
Un'hadde den fördag dâr gewäst .
So kwam he fôr Malepartus toläst ;
Wente Reinke hadde manning shön' hûs ,
Men dat kastêl to Malepartus
Was de bâste fan sineme borgen .
Dâr lag he , alse he was in sorgen .
Do Brûn fôr dat slot was gekomen ,
Un de pôrten gesloten fornomen ,
Dâr Reinke ât plag to gân ,
Do ging he fôr de pôrten stân ,
Un dagte , wat he wolde beginnen .
He rêp lude : Reinke , ôm ! fint ji darbinnen ?
Ik bin Brûn , des koninges bode !
He hävt gesworen by sineme gode ,
Kome ji nigt to hove to deme gedinge ,
Un ik ju nigt mid mi en bringe ,
Dat ji dat regt nemen un geven ,
So werd it ju kosten juwe leven !
Kome ji nigt , ji stân buten gnade ,
Iu is gedrouwed mid galgen un rade .
Darumme gât mid mi , dat rade ik int bâst .
Reinke hörde wol desse wôrde êrst un läst ;
He lag dârbinnen un lürde ,

Un

blijven moest, en nu ging BRUIN, stout en trotsch van overmoed, op reis naar den berg.

De eerſte dagvaarding door BRUIN, de beer.

BRUIN trok door eene uitgestrekte woestenij, en kwam over de twee bergen, waar REINAART gewoonlijk jaagde. Hij had het grootſte gedeelte van den dag hiermede doorgebragt, en kwam eindelijk voor *Malepartus*. REINAART bezat vele schoone huizen, maar het kasteel van *Malepartus* was het beste van zijne burgten.

Aldaar hield hij zich op, wanneer hij bevreesd of in nood was.

BRUIN voor het slot gekomen, vond de poort gesloten, en ging voor den ingang staan. Hij bedacht wat hij doen zou, en riep met luider stem: „Oom REINAART! zijt gij te huis. Ik ben BRUIN, des konings bode. Hij heeft een zwaren eed gedaan, dat komt gij niet ten Hove, en is het, dat ik u niet mede breng, om u aan den regtsdwang te onderwerpen, gij gevaar zult loopen van uw leven te verliezen. Komt gij niet, dan houd alle genade op, en gij wordt bedreigd met galg en rad. Ga derhalve met mij; ik rade u dit om best wille.

REINTJE had al deze woorden gehoord; hij lag bij de deur en loerde. Hij dacht bij zichzelf:

Un dagte: wann mi dit äventürde,
 Dat ik dem bären betälde desse wôrd,
 De he so homodigen sprikt al fôrd!
 Hyrût wil ik denken dat bâste!
 Dârmid ging he deper in sine fâste;
 Wente Malepertus was der winkel fol,
 Hyr ein gat, un jünderd ein hol,
 Hadde mannige krümme änge un lang,
 Un hadde ôk mannigen seldsen útgang,
 De he tôdède un faste tôfslot,
 Alse he fornam, dat he des hâdde nôd;
 Wan he dâr jennigen rôv in brogte,
 Edder wan he wuste, dat men öm fogte
 Umme sine falshe missedâd,
 So fund he dâr den nouwesten râd.
 Mannig dêr in simpelheid ôk dâr inlêp,
 Dat he darin forräd'liken grêp.

Do Reinke sus des bären wörde
 Wol fornam, unde ôk hörde,
 He lovede nigt grundlik den wörden stolt,
 Öm was lede for ên agterhöld.
 Do he dat enkede hadde fornomen,
 Dat Brûn allene was gekomen,
 Deste min he do forshrak.
 He ging út to em un sprak:
 Brûn! leve ôm, wilkommen möte ji wäsen!
 Ik hävve regt nu de *vesper* geläsen,
 Darumne konde ik nigt êr kommen.
 Ik hope, it shal mi syn to fromen,
 Dat ji to mi gekomen syt.
 Syt wilkommen, ôm Brûn, to aller tyd!
 Dëme en wete ik des jo nenen dank,

zelven. „ Hoe zal ik het aanleggen , om deze stoute woorden aan den beer betaald te zetten. Ik moet hierop nadenken.” Nu ging hij terug en zijn burg dieper in.

Malepartus had vele sluipwegen , gaten en holten , lang , krom en naauw ; verscheidene der ingangen konde hij openen of sluiten , naar de nood zulks vorderde , en hij den roof binnen bragt , of wanneer men hem zocht wegens zijne misdrijven. Nu vond hij hier de beste schuilplaats ; menig dier liep er in door onnoozelheid , en dit werd dan spoedig gegrepen.

Toen REINAART alzoo de dagvaarding van BRUIN had gehoord , betrouwde hij zich niet , dat het enkel woorden waren ; en vreesde , dat er iets achter zou schuilen. Doch toen hij zag , dat de Beer alleen stond , was hij minder verschrikt. Hij ging naar hem toe , en sprak : „ Oom BRUIN zijt welkom ! Ik las den *vesper* en konde niet eerder bij u komen. Ik hoop , dat uwe komst mij voordeelig zal zijn. Nogmaals , welkom , Oom BRUIN ! gelijk ten allen tijde. Ik wijt het hem geen dank , die u deze zware marsch deed ondernemen ; wat zweet gij ? alle uwe haren zijn nat ; en konde de Koning nu geen anderen bode zenden , dan u , den edelsten en voornaamsten man van het Hof , den eersten in gunst.

Het

De dat shaffede, dat ji dessen gang
 Snolden overgân, de där is sér swâr.
 Ji sweten, dat ju nat is dat hâr.
 Hadde unse here de koning nu
 Nenen anderen boden to fenden, dan ju?
 Wente ji fint de eddelste un grôtste fan love,
 De nu is in des koninges hove.
 It werd mi syn sunderlik to fromen,
 Dat ji fint hêr to mi gekomen;
 Juwe frode râd werd mi helpen scre
 By dem koninge, de de is unse here.
 Al hâdde ji dessen wâg nigt angenommen,
 Ik were dog morgen to hove komen.
 Dog dunket mi sere in mineme wân,
 Ik shal nu nigt wol konen gân;
 Ik hävve mi geten also sad.
 It was nye spise, de ik at,
 Dat gansse lyy dait mi wee dârfan.
 Do sprak Brûn: Reinke ôm, wat ete ji dan?
 Do sprak Reinke: Leve ôm, wat hülpe ju dat,
 Dat ik ju sâde, wat ik at?
 It was ringe spise, där ik nu by leve;
En arm man en is jo nân greye.
 Wân wi it nigt konen bâteren mid unsen wiven,
 So mote wi äten fershe honnigshiven.
 Sodane kost at ik dorg de nôd,
 Darfan is mi de bûk so grôt.
 Ik mot se äten ane minen dank,
 Darfan bin ik wol halv krank.
 Wan ik dat jüummer bâteren kan,
 Wolde ik umme honnig node upstân.
 Da sprak Brûn also förd:

Wan-

Het is voor mij een groot geluk, dat gij herwaards gekomen zijt. Uw wijze raad zal mij van dienst zijn bij den Koning, onzen Heer; en waart gij niet gekomen, ik zoude morgen toch naar het Hof zijn gereisd. Thans kan ik niet ten eerste met u gaan. Ik heb te veel gegeten. Het was eene ongewone spijze, en hierdoor heb ik pijn in mijn lijf."

BRUIN zeide: „ REIN neef! wat hebt gij dan gegeten ? ” REINTJE: „ Lieve oom, wat ligt er aan gelegen, wat ik at; het is eene schrale kost, waarvan ik nu moet leven. Een arm man is geen graaf. Als wij het met ons gezin niet beter kunnen krijgen, dan moeten wij ons met verschen honig behelpen. Ik eet die kost alleen uit nood, en daarvan is thans mijn buik zoo gezwollen; als ik iets beter kon bekomen, dan zou ik om den honig noode opstaan.”

BRUIN zeide: „ Wel! wel! wat heb ik gehoord,

Wanne, wanne ! wat hävve ik nu gehörd !
 Holde ji honnig so sere unwêrd ,
 Dat dog manning mid flite begërt ?
 Honnig is ene so föte spise ,
 De ik fôr alle gerichte prise.
 Reinke, helpet mi, dárby juwen fromen.
 Reinke sprak: Brûn öm , ji hölden juwen spot.
 Brûn sprak: nén ! so helpe mi God !
 Sholde ik spotten ? dat do ik node !
 Do sprak wedder Reinke de rode :
 Is dat juwe érnst ? dat latet mi weten ,
 Möge ji dat honnig so gérne äten ?
 En bûr wonet hyr , de het Rustefile ,
 Dat is men ene halve mile ;
 By öm is so fele honniges , forstât mi regt ,
 Ji segen's ny mér mid al juwem flägt.
 Brunen däm stak fér dat smér ,
 Na honnige stund al s yn begér .
 He sprak: Latet mi komen darby ,
 Ik denke des wedder , lövet des mi .
 Wan ik mi honniges sad mogte äten ,
 So moste men mi des fele tômäten !
 Reinke sprak: Ga wi hen up de fârd ,
 Honniges shal nigt wérden gespård ,
 Al kan ik regt nu nigt wol gân :
 Regt truwe mot jümmer shinen foran .
 De ik mid gunst to jv drage ;
 Wente ik wêt nén mang al minen mage ,
 Dën ik alsus wolde menen ,
 Wente ji mi fér wol wedder könen denen
 Jegen mine fyende , un jegen öre klage
 In des koninges hoy tom heren-dage .

hoord! schat gij den honig zoo gering, dien een ander met zoo veel lust begeert? Honig is zulk een lekkere kost, dat ik ze boven alle ge- regten zet. REIN, help er mij aan; ik zal u weder dienst doen." REINTJE hernam. „Oom, gij spot met mij." — „Neen!" zeide BRUIN: „Ik zweer het u, — zoude ik spotten? dit doe ik zelden." De Vos. „Is het ernst, dat gij gaar- ne honig lust? weet dan, dat hier in de nabijheid een boer woont, RUSTEVEL geheeten; en dat bij dezen zoo veel honig is, als gij met uw ge- slacht ooit bij elkander hebt gezien."

Bij BRUIN jeukte reeds de maag; en hij vlam- de van lust naar honig. Hij zeide: „breng mij daarbij, ik zal het gedachtig zijn; geloof mij, als ik mij aan honig mag verzadigen, dan moet men mij wel veel voorzetten." REINTJE hernam: „Laat ons gaan, het zal aan honig niet ontbreken; en al kan ik thans niet goed over den weg komen, ik wil mijne getrouwheid doen blijken. Ik moet u bewijzen, hoe veel ik van u houde; niemand is er onder mijne bloedver- wanten, met wien ik het zoo wel meen; en gij kunt mij ook van dienst zijn tegen mijne vijan- den, en tegen hunne klagten, aan het Hof en op den regtdag.

Ik zal u nog heden geheel uwe bekomst geven van honig, en wel van de beste, zoo veel gij

Ik make ju nog t'avend honniges sad,
 Darto fan deme bästen, märket dat,
 So fele alse ji des jümmer mögen drägen.
 (Men Reinke mënde fan groten flägen.)

Reinke lop fér un swinde.
 Brün folgede öm na alse ein blinde.
 Reinke dagte: wil't mi gelingen,
 Ik wil di todëgen upt honnigmarked bringen!
 Se kwemen tohand by Rustefyls tún,
 Do froude sik fér de bare Brün.
 Men des he sik froude, där wård nigt fan:
 So gait it nog mannigem unfroden man.

Do de avend was gekomen,
 Un Reinke dat hadde fornomen,
 Dat Rustefyl, de förgesägde bûr,
 To bedde was in sinem fhûr.
 Rustefyl was fan groteme love
 En timmerman, un hadde in sinem hove
 Liggende ene eike, de he wolde kloven,
 Un hadde där ingeflagen boven
 Twe grote kile, de weren fér glad.
 Reinke de fos märkede dat.
 Dat sülve holt was an ener syde
 Upgekloved ener ellen wyde.

He sprak: höret mi, Brün, öm,
 Regt hyr in dessem sülven bóm
 Is honniges mér, wan ji lövet:
 Stäket darin wol depe juwe höved.
 Nemet nigt to fele, dat is myn râd,
 Ju mogte där anders av komen kwâd
 In juweme live, syt des berigt.

Brün

kunt bergen." — (Hij bedoelde *alle* soorten van slagen.)

REINTJE liep snel voort, en BRUIN volgde hem als een blinde. De vos dacht reeds bij zichzelven: „ gelukt het mij wel, dan zal ik u ter dege op de honigmarkt brengen.”

Zoo kwamen zij op de werf van RUSTEVEEL. BRUIN verheugde zich reeds ten hoogste; maar van hetgene, waarover hij zich zoo verblijde, gebeurde niets. — Zoo gaat het nog met menig onwijs mensch.

De avond was gevallen, en REINTJE wist, dat RUSTEVEEL, de vermelde boer, te bed was gegaan. Deze was een timmerman, en hij had veel aan de hand; op zijne werf lag een eiken stam, dien hij klieven of splijten wilde; hij had er wiggen in geslagen.

REINTJE wist zulks, en zag dat de stam aan de eene zijde, wel eene el wijd gespleten was; hij zeide: „ BRUIN-oom! in dezen boom zit meer honig, dan gij gelooft; steek uw hoofd er diep in; doch eet niet te veel! dit rade ik u, om dat gij ook ongesteld zoudt kunnen worden.”

BRUIN sprak: „ REINTJE, zijt daarvoor niet bevreesd! Meent gij, dat ik niet wijs ben? de matigheid dient in alle zaken.”

Brûn sprak: Reinke, forget nigt!

Mene ji, dat ik sy unfrôd?

Mate is to allen dingen gôd.

Alsus lêt sik de bare bedoren,
Un stak dat höved in over de oren,
Unde ôk de fordersten föte mede.
Reinke do grote arbeid dede:
He brak út de kile mid der haft,
Dâr lag de bare gefangen fast
Mid höved un föten in der eken,
Öm halp wedder shelden edder smeken.
He plag to wäsen köne un stark,
Men hyr hadde he syn fulle wark.

Sus bragte de neve finen ôm
Mid lôsheid gefangen in den bôm.
He begunde to hulen un to brâshen,
Mit den ägtersten föten to krâshen,
Un makede also groten lûd,
Dat Rustefyl mid der haft kwam út.
He dagte, wat dâr wäsen mogte?
Ja, ein sharp byl he mid sik brogte
Up äventûr, efte des were nôd.
Brûn lag dâr in angeste grôt;
De klove, dâr he in lag, öme knêp;
He brak sik un tôg, dat he pèp.
Men dat was pyn umme, nigt gedân,
He formode sik nümmer fan dâr to gân.
Dat menede ôk Reinke, un sag Rustefyle
Fan férne komen mid deme bile.
He rêp to Brunen: wo stait it nu?
Ätet nigt to fele, dat rade ik ju,
Des honniges! Sägget mi, is it ôk gûd?

De beer liet zich alzoo bedriegen; hij stak het hoofd tot over de ooren, en ook de beide voorpooten in de spleet, en toen wist REINTJE er de wiggen te doen uitspringen. De deelen van den stam sprongen tot elkander, en zoo geraakte BRUIN met het hoofd en de pooten in den eik beklemd.

Nu hielp noch schelden noch smeeken. Hij plagt stout en sterk te zijn, maar hier schoten hem de krachten te kort.

Zoo bracht de neef den oom in lijden. Deze begon te huilen en te brullen en met de achterste voeten te schoppen. Dit gerucht deed RUSTEVEEL opstaan, die buiten komende, niet wist wat het zijn zoude; voorzigtigheidshalve, nam hij een scherpen bijl mede.

BRUIN lag daar in den grootsten nood; de spleet werd al naauwer en naauwer; hij zat er erg in beknelde. Hij trachte zich los te rukken; maar elke poging verwekte nutteloze pijn; hij moest wanhopen om los te komen.

Toen REINTJE den timmerman zag aankomen, met den bijl, ging hij bij BRUIN en vroeg: „Hoe gaat het? Is de honig goed? eet toch niet te veel; dit raad ik u. RUSTEVEEL komt daar aan; hij zal u zeker bedenken, en u eenen dronk bij het eten toedienen.” En hierna keerde REINTJE terug naar zijn slot *Malapertus*.

Ik sē, dat Rustefile kumt herūt:
 Fēligte wil he ju bedenken,
 Un wil ju wat up de māltyd shenken!
 Dārmede ging Reinke wedder na hūs,
 Na sineme flote to Malepertus.

Do kwam Rustefile altohand,
 Den baren he sus gefangen fand.
 He lēp hastigen mid eneme lope,
 Dār he de buren wuste tohope,
 Dār se hēlden gasterij.
 He sprak: komet hastigen by mi,
 In mineme hove is en bare
 Gefangen , dat sāgge ik forware!
 Se folgeden öme alle , un lepen fēr;
 Islik nam mid sik sine wēr,
 Wat he ērst krēg ût sinem warke,
 De eine ene forke , de ander ene harke,
 De drūdde en spēt , de fērde ene rake ,
 De fyvde enen groten tunenstake.
 De kārkhēr unde de köster bede
 De kwemen dār ök mid öreme gerāde.
 De papen-meierfhe , de hēt fruw' Jütte ,
 De was de , de de bāste grütte
 Konde bereiden un koken ,
 De kwam gelopen mid örem wokken ,
 Dar se des dages hadde by gesäten ,
 Den armen Brune darmede to mäten.
 Do Brūn hōrde dat rügte so grōt ,
 Dār he lag gefangen up sinen dōd ,
 He tōg mid pinen dat höved ût ,
 Men dārbinnen blēv beklēven de hūd
 By beden oren umme dat höved hēr.

Zoodra RUSTEVEEL zag, dat er een beer gevangen was, liep hij haastig naar de kroeg, waar hij wist, dat de boeren nog bijeen waren en onder hun gelag zaten. „Gaat — zeide hij — spoedig met mij! op mijne werf is een beer gevangen!”

Zij volgden hem dadelijk; elk nam tot geweer mede, wat hem het eerst voor de hand kwam, de ééne een vork, de tweede eene hark, de derde eene spade, de anderen dorschvlegels en stokken.

De Priester en de Koster kwamen insgelijks met hetgene hun het gereedst was; en ook vrouw JUTTE, des Priesters huishoudster, beroemd om hare kookkunst; deze nam het spinrokken op, waarbij zij over dag gezeten had.

Toen BRUIN dit gerucht hoorde, en hij den dood moest verwachten, trok hij, met groote pijn het hoofd uit de spleet; maar de huid tot boven de ooren bleef er in. Men gisſe hoe hij er uit zag! het bloed kwam aan alle zijden uit; en

Ik mene , men sag nü lêliker dêr.
 Dat blôd öm over de oren ran ;
 Al brogte he het höved ût , nogtan
 Bleven bede föte darin al fast .
 Dog rükke he se ût mid der hast ,
 Al rasende , eft he were fan sinne ,
 Men nogtan bleven de klouwen darbinnen ,
 Darto dat fel fan beden föten .
 Dat honnig was nigt fan dem söten ,
 Dâr öm Reinke , syn öm , fan fäde .
 Eene kwade reife Brûn do dede ;
 Ja , it was öme ene forglike fârd :
 Dat blôd lêp faste over sinen bârd ;
 De föte deden öm wee so fér ,
 He konde nigt gân , wer na edder fér .
 Rustefyl kwam un begunde to flan ,
 Se gingen öm altomalen an ,
 Alle , de mid öm kwemen hör ;
 Brunen to flân was al är begör .
 De pape hadde enen lanken stav ,
 Wo mannigen flag he öme mid gav .
 He konde nergen gân efte krupen ,
 Se kwemen up ên in eneme hupen ,
 En dêl mid speten , en dêl mid bilen ;
 De smed brogte bede hamer un filen .
 Etlike hadden shuffelen , etlike spaden ;
 Se flogen öm ane alle gnaden .
 Alle geven se öm mannigen flag ,
 Dat he sik bedéde dâr he lag .
 Alle flogen se , ja dâr en was nân so klene :
 Slobbe , mid deme krummen bene ,
 Un Ludolv mid der breden näse —

het werd nog erger met de pooten. Hij rukte ook deze haastelijk, al razende en alsof hij dol wäre los; hij moest het vel en de klaauwen in den boom laten.

Die honig, door REINTJE beloofd, was niet van de zoetste. BRUIN had een slechten dag; het bloed liep hem om den baard; en de voeten deden hem zoo zeer, dat hij gaan noch staan konde.

RUSTEVEEL kwam en begon den aanval. Elk die met hem was gekomen, volgde zijn voorbeeld; elk was even begeerig, om BRUIN te treffen. De Priester stond met een langen stok en gaf hem vele slagen.

BRUIN wist niet waar hij gaan of kruipen zoude. Vele andere personen schoten nog bij hoopen toe; sommige met schoppen, andere met bijlen. De smid kwam met den voorhamer. Zij floegen er allen op zonder genade, en BRUIN kreeg het zoo erg, dat hij in de grootste benaauwdheid geraakte.

Groot en klein onder de dorpelingen deed zijn best; SLOBBE KROMBEEN en LUDOLPH BREEDNEUS waren de wredeste; de laatste had een dorschvleugel in zijne lompe handen; hij en zijn zwager KOEKELRIJY bragten de felste slagen toe. ABEL

KWAK

Allerwredest weren öme dese.
 He flög mid finer holten flingeren
 Gerold mid den krummen fingeren,
 Un syn swager Kukkelrei,
 Allermeist flogen desse zwei.
Abel Kwak, un därto fru' Jütte,
 Un Tälke Lorden Kwaks de flög mid der bütte. (3)
 Nigt desse allene, men alle de wive
 De stunden al na Brunen live.
 He moste nemen al, wat man öm brogte,
 Kukkelrei makede dat mête gerogte;
 Wente he was de eddelste fan gebörd,
 Frouw Willigetrûd för der kav-pôrt
 De was fine moder, dat wuste iderman,
 We aver syn fader was, där wust' men nigt fan.
 Dog sâden de bûr' under malkander,
 It were de stoppelmayer, de swarte Sander,
 Èn stolt man — där he was allén.
 Brûn moste ôk fan mannigen stén
 Den worp entfangen up syn lyv.
 Se worpen na öm bede mans un wyv.
 Int läste Rustefyls broder hér sprang.
 De hadde enen knüppel dikke un lang,
 Un gav öm int höved enen flag,
 Dat he wer hörde edder sag.
 Fan deme flag entsprang he mid sinem lyv,
 Al rasende kwam he mang de wyv',
 Un fel mang se also fér,
 Dat dér five kwemen int rivêr,
 Dat darby was un ôk fér dép.
 Haftigen do de pape râp,
 Un was shér halv forzaged;

KWAK en vrouw JUTTE deden niet minder hun best en vooral TALLEKE, LORDEN KWAKS dochter, deze floeg met eenen bezemsteel. Behalve deze kwamen er nog vele andere wijven; zij wilden allen BRUIN te lijve, en deze moest aanne men, wat men hem bracht.

Het meeste gerucht werd gemaakt door KOEKELRIJ, want hij was de aanzienlijkste van geboorte. Vrouw WILLIGETRUI bij de vuilpoort, was zijne moeder; dit wist een ieder, maar niemand wist wie zijn vader was; de boeren noem den onder elkander den stoppelmaaijer (den baardscheerder) ZWARTE SANDER, — een stout man, wanneer hij alleen stond.

BRUIN werd ook nog met vele steenen begroet, en op het laatst sprong RUSTEVEEL'S broeder toe, die aan den beer met een dikken knuppel zulk een flag op het hoofd gaf, dat dezen hooren en zien verging. — BRUIN sprong op door den flag en hij vloog al razende onder de wijven, zoo dat er vijf in de diepe rivier vielen.

De Priester zag dit met schrik, en riep: „Ziet daar drijft mijne maagd vrouw JUTTE, op hare rokken! helpt haar! helpt haar. Ik beloof twee tonnen bier, en afslaten en absolutien daarenboven.”

Nu liet het volk BRUIN voor dood liggen, en haastelijk liep elk om de wijven te helpen, die allen werden gered.

Sêt , jinderd flüt Jütte , mine maged ,
 Bede mid peIze un mid rokke —
 Sêt , hyr ligt øk nog ér wokke.
 Helpet ér altomalen nu :
 Twe tunnen bêrs de geve ik ju ,
 Dârto avlât un gnade grôt !
 Sü's leten se Brunen liggen for dôd .
 Un lepen hastigen hen mang de wive ,
 Un hülpen en ût deme water al five .
 Dewile se hyrmid weren forworn ,
 Krôp Brûn int water fan groten torn ,
 Un begunde fan grotem wê to brummen .
 He mende nigt , dat he konde swummen .
 Syn' andagt was , un begunde to denken ,
 Dat he sik sülven wolde fordränken ,
 Up dat öm nigt mîr flögen de bure .
 Do wedderfôr em nog dit äventure ,
 He konde nog swümnen , un swam todëgen .
 Ja , do dit de buren alle segen ,
 Mid grotem gerogte un mid grämen
 Spröken se : wanne , wi mögen uns wol shämen ;
 Se hadde darumme grote unduld ,
 Un spröken : dit is desser wive shuld ;
 In untyd kwemen se hyr to mate .
 Sêt , he swommet wäg sine strate !
 Se segen den blok , un worden des enwår ,
 Dat dâr nog insat bede hûd un hâr
 Fan föten , fan oren , dar was en lêv ;
 Se repen : kum wedder örlose dêv !
 Hyr fint dine oren un handshön to pande !
 Sus folgede öm to deme shaden de shande ;
 Dog was he fro , dat he entging .

Terwijl men hier mede bezig was , sprong BRUIN van benaauwdheid in het water , en hij begon erg van pijn te brommen en te brullen. Hij bezon zich , dat hij niet zwemmen konde , en had het voornemen , om zich te verdrinken , ten einde niet meer door de boeren geslagen te worden. Het bleek echter door den nood , dat hij goed zwemmen konde , en zoo zwom hij met spoed weg.

De boeren dit ziende , beklaagden zich hierover hoogelijk , en verweten het aan elkander. „ Wij moeten er ons over schamen ; ” — zeiden zij , en gaven aan de wijven de schuld , als te ontijde daarbij gekomen. Zij zagen hem na. Zij bekeken verder den eiken stam en vonden daar in het vel van hoofd en pooten , met huid en haar . „ Kom , hier eens weer , — riepen zij hem na — gij eerloze dief ! Wij houden uwe ooren en handschoenen ten pand . ” En zoo volgde nog de finaad op de smart.

BRUIN verheugde zich , dat hij hun ontkomen konde ; maar hij vervloekte den boom , waar hij zijne ooren en klaauwen liet. Hij vloekte ook op REINAART , die hem verraden had. Dit was het

He flokede deme bome , de öm fing ,
 Dar he fan föten un oren wes lêt ;
 He flokede Reinken , de öm forrêd.
 Dit was dat gebäd , dat he do las ,
 Dewile he in deme water was.
 De ström lêp snelle unde fast ,
 Dén drêv he nedder mid der haft ,
 Un kwam in ener korten wile
 Fylna by kant ene mile.
 He krôp to lande by dat fülvste rivêr ;
 Niwerlde sag jemand bedröveder dêr .
 He mënde finen geist dâr up to geven ,
 Un trôste do nigt länger to leven.
 He sprak : o Reinke , du falshe kreatûr !
 Ok dagte he up de kwaden bûr ,
 Dat se öm süs hadden slagen tor stupen ,
 Un dat Reinke öm hêt so dêp inkrupen .

Do Reinke fos fér wolbedagt
 Sinen öm alsus hadde gebragt
 Upt honnig-marked mid kwader liste ,
 He lêp , dâr he welke höner wüste ,
 Der nem he ên , un lêp ôk fér
 Al nedderwärd by deme fülvsten rivêr .
 He dede fine mältyd mit demfülvsten hön ,
 Un ging förd , dâr he hadde to dôn ,
 Na deme rivêr , un drank ôk to .
 He sprak jo faken : nu bin ik fro ,
 Dat ik den baren hävve alsus
 Gebragt to des Rustefyls hûs !
 Ik wêt , dat desse Rustefile
 Hävt ôk fele der sharpen bile .
 Brûn was ein der fyende myn ,

het gebed, het welk hij deed, toen hij op het water was.

De stroom liep snel, en zoo werd hij in een korten tijd wel eene mijl wegs afgevoerd; hij kroop eerlang aan wal, en nooit zag men ter wereld een schepsel in een meer bedroevenden toestand. Hij meende aldaar te zullen sterven, en troostte zich, dat zijn einde nabij was. „ O REINAART! wat zijt gij een valsche wezen! ” riep hij en dacht aan de boeren, die hem zoo geslagen hadden en aan den boom, in welken te duiken REINTJE hem geraden had.

Toen REINAART zijnen oom alzoo met listen op de honigmarkt gebragt had, was hij naar eene plaats gelopen, waar hij wist, dat hoenders waren. Hij nam er een en liep vervolgens naar de rivier benedenwaarts. Hij deed aldaar den maaltijd met dit hoentje en nam er eenen dronk toe.

Hij sprak bij zich zelven. „ Nu ben ik toch blijde, dat ik BRUIN zoo bij RUSTEVEEL bezorgd heb; ik wil wel wedden, dat deze wel scherpe bijlen zal bezitten. BRUIN was een mijner vijanden en nu heb ik hem dat ingewreven. Ik noemde hem wel oom, maar nu zit hij dood in den eik. Ik moet mij ook voor het toekomende verheugen. Hij zal nu niet meer over mij klagen.”

Nu hävve ik öm dat gedreven in.
 Ik hēld öm, dat is wār, for minen öm,
 Men nu ligt he dōd in deme bōm.
 Des bin ik fro in alle minen dagen,
 He werd jo nigt mēr over mi klagen.

Dewile he fus ging, de lose wigt,
 Kwam he, där Brūn lag, fan ungeshigt.
 Do he öm sag liggen also,
 Ward he wedder unfro
 Darumme, dat Brūn nog levendig was,
 Un sprak: o Rustefyl, du slimme dwās,
 Du arme slumpe, grove wigt!
 Magstu solke spise nigt
 Gūd fan smake unde ök wol fät,
 De mannig gūd man dog gérne ät,
 Un was di so wol gekomen tor hand?
 Dog dunket mi, he hävt di gelaten ên pand!

Sus sprak Reinke, do he sag,
 Dat Brūn fus drövig un blodig lag.
 He ward des fro utermaten sér,
 Un sprak: Brūn, öm, wo kweme ji hyr hēr?
 Hävve ji by Rustefyle wes forgeten?
 Ik wilt öm gérne laten weten,
 Dat ji hyr syt, unforholen.
 Ik gisfe, ji hävven öm syn honnig gestolen;
 Edder is öm dat ök betaled?
 We hävt ju fus rōd formaled?
 Dit is ju ene lēdlike sake!
 Was dat honnig ök fan gudeme smake?
 Ik wēt des nog mēr tom sülven kope;
 Leve öm, fägget it mi, ér ik lope.
 In wat orden hävve ji ju geloved,

Terwijl de schalk zoo voortpraatte, kwam hij ter plaatse waar BRUIN in onmacht lag.

Toen hij dezen zag, werd hij treurig, en vooral toen hij bemerkte, dat de Beer nog leefde. Hij zeide: „ o RUSTEVEEL ! o domme gek ! Iusttet gij deze spijze niet, goed van smaak en vet, en welke u zoo wel was ter hand gekomen ; aan menig goed man zou ze welkom zijn geweest : maar ... naar ik zie, heeft hij nog al iets in de loop gelaten.”

Toen hij zag, dat BRUIN zoo zwak en bloedend lag, verheugde hij zich op nieuw en zeide : „ BRUIN-oom ! hoe komt gij hier ? Hebt gij ook iets bij RUSTEVEEL vergeten ? ik wil het hem gaarn laten weten, dat gij hier zijt. Of hebt gij hem niet voldaan ? Maar wie heeft u zoo rood geverfd ? dit staat u niet wel. Heeft de honig u goed gesmaakt ? ik weet er nog meer voor denzelfden prijs. Lieve oom ! zeg het mij, voor ik weg ga. In welke orde hebt gij uwe gelofte gedaan, daar gij een roode bonnet op uw hoofd hebt, of zijt gij Abt geworden ? Die u de kruin heeft geschoren, heeft n ook in de ooren geraakt. Ik zie , gij hebt den hoofdtop verloren ,

Dat ji drägen op juweme hoved
 En rôd bareit ? efte sin ji abbed ?
 He hävt ju seker na den oren gesnabbed ,
 De ju de platten hävt gefhoren.
 Ji hävven seker juwen top forloren ,
 Dârto dat fel fan juwen wangen ;
 O'k hävve ji juwe handshen laten hangen !

Do Brûn al desse speien wörde
 To sineme shaden fan Reinken hörde ,
 Nigt konde he fan pinen spräken ,
 O'k konde he dat do nigt en wräken .
 Up dat he der wörde nigt hörde mér ,
 Kröp he wedder in de rivêr
 He drêv al mid deme strome nedder ,
 Sus kwam he tor andern siden wedder ,
 Un lag dâr krank un fér unfro ,
 Un sprak do to sik fülvén also :
 Al slogue men mi dôd — ik kan nigt gân ,
 Dog mot ik de reise bestân
 Al hen na des koninges hov :
 Wo dog ik bin geshënded grov
 Fan Reinken , dem fér kwaden ketyv !
 Wente ik nouwe behôlden hävve dat lyv .
 Dat fülvé is öm dârto nog lêd ,
 Desseme kwaden deve , de mi forrêd !

He rukkede , he kröp mid groter plague ,
 Un kwam to hove in dem férden dage .

Do de Koning dat fornam ,
 Dat Brûn fus to hove kwam :
 Is dit nigt Brûn ? sprak he do ,
 Here God gnade , wo kumt he so !
 Brûn förd to deme koninge sprak :

ook het vel van uwe wangen; en hebt gij er ook
uwe handschoenen laten liggen?

BRUIN hoorde wel alle deze finaadredenen van REINTJE; maar hij konde van pijn niet spreken, en zich even min wraak verschaffen. Om van die finaadredenen bevrijd te zijn, wierp hij zich in de rivier. Hij dreef met den stroom af en kwam aan den anderen oever te land. Hij lag aldaar nog eenigen tijd krank en droevig, en zeide. „ Al floeg men mij dood, ik kan niet gaan, maar ik moet de reis ondernemen. De Koning moet weten hoe ik door REINTJE, dien kwaden boef, geschonden ben, zoo dat ik naauwelijs mijn leven heb behouden, en hoe dit laatste nog leed is, aan den schalk, die mij verraden heeft.”

Hij rolde en wentelde zich voorwaarts, en kroop alzoo met groote pijn en moeite naar het Hof en kwam aldaar op den vierden dag.

De Koning zag hem aankomen en vroeg: „ Is dat BRUIN? Goede Hemel! hoe komt hij in zulk eenen toestand?

BRUIN antwoordde: „ Heer Koning! ik klaag u dit ongeval aan. Ik ben gevaren, zoo als gij ziet. REINAART heeft mij schandalijk verraden.”

Here , ik klage ju dit ungemak ,
 Ik bin gefaren , so ji hyr sēt ,
 Wente Reinke mi shändlichen forrēd !
 De koning sprak mid snelleme rade :
 Dit horet mi to wräken ane gnade !
 Dorste Reinke shänden al folk enen heren ,
 Alse Brün is ? ja by minen eren ,
 Därto swäre ik by miner krone ,
 Dat Reinken dit shal wêrden to lone
 Al , dat Brün to regte begërt !
 So mote ik nümmere dragen fwêrd ,
 Wo ik dit sus nigt en holde !

Do gebôd he bede jung und ôlde ,
 De in den râd des koninges hörden ,
 Sik to bespräken mid korten wôrden ,
 Wo men mogte wräken desse overdåd .
 Do drôg overen de sülveste râd ,
 Efte dit de koning sus hävven wolde ,
 Dat men öm anderwärv dagen sholde ,
 Un dat Reinke kweme dår ,
 Un fines regtes neme wâr
 Fan aller tôsprake unde klage ,
 Un dat Hinze desse bodeshop drage
 To Reinken , wente he was frôd .
 Desse râd dugte deme koninge gôd !

Alse de koning mid sinen genoten
 Dessen râd so hadde besloten ,
 Dat Hinze de reise sholde wagen ,
 Un to Reineken de bodeshop dragen ;

De Koning sprak. „ Dit moet zonder genade gestraft worden. Durft REINTJE een Heer van zulk een aanzien als BRUIN is, zoo schenden? Ja! bij mijne eer! — ik zweer het bij mijne kroon, REINAART zal zijn loon ontvangen, zoo als BRUIN het in regten zal eischen. Ik zou het zwaard der gerechtigheid niet mogen voeren, indien ik dit niet onthield! ”

Vervolgens riep hij alle oude en jonge leden van den Raad bijeen. Hij beval hun, om het met weinige woorden uit te maken, op welke wijze deze euveldaad het beste zou kunnen gestraft worden.

Die Raad gaf aan den Koning in bedenking, dat men REINAART op nieuw dagvaarden moest, om voor regt te komen en zich te verdedigen tegen de beschuldigingen en klagten, en dat HINZE (de kater), uit hoofde van zijne slimheid, nu de bode zoude zijn.

Deze voordragt werd door den Koning goed-gekeurd.

Tweede dagvaarding door HINZE, de kater.

Na dat de Koning in zijnen Raad het besluit genomen had, dat HINZE de reis zou onderne-
men, om REINTJE te dagvaarden, zeide hij aan denzelven: „ Onthoud het wel, wat de Heeren

He sprak to Hinzen: märket dit regt,
Wat desse heren hävven gefägd.

Gät und fägget Reinken also:

Desse heren beden öm to,

Shal men öm dagen driddewärv,

Dat shal öm syn en ewig fordärv,

Öm unde ök alle sineime flägte.

Wil he, he mag dit märken regte:

Al dait he anderen dêren kwâd,

Jo dog horet he gérne juwen râd.

Hinze sprak: it sy shade efte frome,

Wat shal ik dôr, alse ik där kome?

Umme minen willen men dôt efte lât —

Sendet enen andern, dat is myn râd:

Wente ik bin fan personen klein.

Brûn, de dog grôt is unde angesein,

Do konde Reinken nigt forwinnen;

In welker wys shal ik des beginnen?

De koning sprak: där ligt nigt an:

Men findet mannigen klenen man,

Darin is wysheid unde list,

De mannigen groten frömde ist.

Al fint ji fan persone nigt grôt,

Ji fint dog wolcelered, wys un frôd.

Hinze sprak: juwe wille de she!

Is it, dat ik ein teken sê,

Is dat to der regteren hand,

So werd mine reise wol bewand.

Do he enen wäg fan dannen kwäm,

Un tohand Sunte Märterns fogel fornam,

He râp: gûd heil, eddele fogel!

Kere hyrhér dinen flogel,

hebben gezegd. Verklaar aan REINAART, dat de Heeren hem nu *ontbieden*, en dat wanneer men hem voor de derde maal zal moeten *dagvaarden*, het dan ten verderve van hem en van zijn geslacht zal uitlopen. Hij moet dit vooral wel beseffen, en al bedreef hij jegens de andere dieren veel kwaads, hij hoorde wel eens gaarne naar uwen raad."

HINZE antwoordde: „ Hoe het ook moge uitvallen, goed of slecht, — ik wil wel gaan, maar als ik bij hem kom, hij zal om mijnen wil niets doen of laten; ik raad u, zend liever een ander; ik ben zoo klein: BRUIN is zoo groot, en hij konde bij REINTJE niets uitregten, hoe zal ik het aanvangen?"

De Koning hernam: „ Dit beteekent niets; men ziet dikwijls, dat in een klein ligchaam meer wijsheid en overleg steekt dan in een groot; en al zijt gij niet groot van gestalte, gij zijt klock en wijs."

HINZE zeide: „ „ Ik zal u gehoorzamen; bemerk ik een goed voorteken aan de regterhand, dan zal het wel aflopen." "

Hij ging dadelijk op reis, en een eind wegs gevorderd, zag hij eene gans. Hij riep: „ Ter goeder gelukke! Edele vogel, kom toch aan mijne regterzijde. De vogel bleef bij een boom

Un flēg to miner regten side.
 De fogel flēg, un gav fine lide
 Up enen bōm, dēn he dār fand,
 Un flēg Hinzen to der logteren hand.
 Hyr word he sēr bedroved fan;
 He mēnde syn gelukke lege daran,
 Dog dede he, alse manning dōt,
 Un makede sik fūlven bātern mōd,
 Un reisede hen to Malepertus,
 Un fand Reinken fōr sineme hūs.

Sus sprak he to öm mid fryeme mōd :
 God, de de is rike unde gōd,
 De mote ju guden avend geven !
 De koning drouwet ju an jue leven,
 Kome ji nigt to hove mid mi !
 O'k hēt he mi fäggen hyrby :
 En kome ji nigt nu to regte,
 He wil it wräken in alle juem flägte.

Reinke sprak : syt mi wilkomen !
 God geve ju gelükke unde fromen ,
 Hinze, neve, des günn' ik ju wol.
 (Reinke, de de is der bōsheid ful ,
 Mēnde dit nigt ut härtens grund ,
 Men he dagte enen nyen fund ,
 Wo he Hinzen ök mogte shänden.
 Unde öm so wedder to hove fenden.)
 Reinke hēt den kater finen neven ,
 He sprak : neve, wat shal ik ju geven
 To ätende, dat ji hyr fortērt ?
 Dārfan wil ik syn jue wērd
 Düslen avend, ér wi uns sheden.
 So ga wi dänne under uns beden

aan de linkerhand. HINZE werd bedroefd en meende, dat zijn geluk hier van afhing, doch hij deed gelijk velen; hij bemoedigde zichzelven en reisde alzoo naar *Malepertus*; hij vond REINTJE voor zijn verblijf, en sprak tot hem in vrijmoe-digheid:

„ Een goeden avond zij u toegebeden. De Koning bedreigt u met den dood, indien gij niet met mij ten hove komt. Hij heeft mij bevolen aan u te zeggen, dat indien gij nu niet voor regt verschijnt, dit gewroken zal worden aan uw geheel geslacht.”

REINTJE sprak: „ Zijt welkom, neef HINZE, en alles goeds wordt u insgelijks toegewenscht.” De looze schalk meende er niets van; hij loerde reeds op een middel om HINZE te schenden, en alzoo naar het hof terug te zenden.

Hij zeide vervolgens: „ Neef wat zal ik u aanbieden om te eten. Gij zijt van avond onze gast; dan kunnen wij morgen met den dag op reis gaan. Ik heb onder mijne bloedverwanten niemand, op wien ik mij meer kan verlaten, dan op u. De gulzige BRUIN kwam hier toornig aan, en gaf mij eenen valschen raad. Hij was mij veel te sterk, zoodat ik voor geen duizend mark (zilvers) met hem op reis was gegaan; maar met u, Neef!

wil

To hove morgen mid deme dage:
 Wente ik hävve mank alle minen mage,
 Hinze, nemand, där ik mi nu
 Bät tōforlate, dan to ju.

De fratlige Brün kwam hyr fēr kwād,
 Un tögede mi so falshen rād.
 He dügte mi sik sér to stark,
 Dat ik nigt umme dusend mark
 Den wāg mid öme hädde bestān.
 Men, neve, mid ju wil ik wol gān
 Morgen in dem dages hyn.
 Desse rād dünket mi de bāste syn.

Hinze antwörde up de wōrd:
 Nēn, ga wi nu regte fōrd
 To hove-wārd under ons beden,
 De mān shinet ligte an der heden,
 De wāg is gūd, de lugt is klār.
 Reinke sprak: by nagt to walken bringet fār.
 Sodane mogte uns by dage möten,
 He sholde uns fēr frundlik grōten,
 Mer kweme he by nagte in unse gemöt,
 He dede uns kwade un nummer gōd.

Hinze sprak: Reinke, neve, latet mi weten,
 Blive ik hyr, wat shal ik äten?
 Darup antwörde Reinke also:
 Spise gait hyr gans ringe to.
 Ik wil ju geven, nu ji hyr bliven,
 Gude fershe honnig-shiven
 Söte unde gud, des syt berigt.
 Der at ik al myn dago nigt,
 Sprak Hinze, hävve ji nigt anders im hūs?
 Gevet mi dog ene fätte mūs;

Dar-

wil ik gaarne reizen, en wel morgen bij den dageraad. Dit komt mij het beste voor."

HINZE antwoorde: „ Het is beter dat wij daadelijk afreizen, om ten hove te komen; het is lichte maan, de weg is goed en de lucht klaar.” REIN hernam: „ Het is gevaarlijk, bij nacht te reizen; zij, die ons bij dag vriendelijk groeten, doen ons soms bij eene nachtelijke ontmoeting kwaad.”

HINZE vroeg: „ REINTJE neef! als ik hier blijf, wat zullen wij dan eten?”

De tafel, zeide REINAART valt bij ons schraal; als gij hier blijft, zal ik u verschen honig voorzetten, zoet en goed, zijt des verzekerd.”

„ Dien at ik nooit;” zeide HINZE. „ Indien gij niets anders in huis hebt, geef mij dan liever een vetten muis; daar ben ik beter mede gediend. Den honig wil ik gaarn voor een ander sparen.”

Dârmede bin ik bâst forwârd,
Men honnig werd wol for mi gespârd.

Reinke sprak: latet mi weten,
Moge ji so gérne müse äten?
Is dat jue érnst? dat fägget mi.
Hyr wonet ên pape nägest by,
Dâr stait ene shüne by sineme huse,
Dâr fint inne so fele muse,
Men forede se nigt up cineme wagen.
Wo faken hore ik den papen klagen,
Se dôn öm shaden dag un nagt.

Hinze sprak gans unbedagt:
Wille ji dôn den willen myn,
Bringet mi, dâr de müse syn.
Wente boven alle wildbräd,
Prise ik müse; de smäkken bät.

Reinke sprak: by der truwen myn,
Ik bringe ju, dâr so fele müse syn.
Nu ik dat hore, nu märke ik wis,
Dat dit fast juwe erenst is.
Ga wi hen, latet uns nigt töven!

Hinze folgede na up regten löven.
Se kwemen to des papen shüne tohand,
Do was al umme fan lemen de wand.
He pape hadde de nagt dâr beforen
Enen fan finen hanen forloren,
Wente Reineke ên gat hadde broken
Dorg de wand. Dit hadde gérne wroken
Des papen sone, de hêt Martinet,
Un hadde fôr dat hol gefât
Enen strik, darmede he mënde fast
Sinen hanen to wräken mid der hast.

Rein-

REINTJE. „ Is het u ernst , dat gjij het liefst muizen eet , zeg het. Hier woont een priester ; daar is een schuur bij zijn huis , en in dezelve zijn zoo vele muizen , dat men ze met geen wagen zou kunnen vervoeren. Hoe dikwijls hoorde ik den Priester klagen , dat zij hem bij nacht en dag schade doen ?

HINZE viel onbedacht uit. „ Wilt gjij mij dienst doen , breng mij dan , waar die muizen zijn. Muizen schat ik als het lekkerst boven alle wildbraad.”

REIN beloofde hem op zijn woord. „ Ik zal u bij die muizen brengen , nu ik hoor en bemerk , dat het u ernst is ; kom , gaan wij heen ; laat ons niet toeven .

HINZE volgde hem op die belofte. **Zij** kwamen bij de schuur van den Priester , welke een leemen wand had.

De Priester had in den vorigen nacht eene van zijne hanen verloren. **REINTJE** had een gat in den wand gemaakt en had dien haan daar door gehaald.

MARTIJNTJE , het zoontje van den Priester , had eene strik voor het gat gezet , en meende alzoo wraak te nemen over het verlies van den haan. **REIN** had dit bemerkt en zeide : „ Neef **HINZE** ! kruip nu door dit gat. Ik zal wacht houden ,

Reinke wuste unde markede dat.
 He sprak: Hinze neve, regt in dit gat —
 Krupet där in, ik hólde de wagt,
 Dewile ji musen, wente it is nagt.
 Ji wérden där müse by hupen gripen;
 Höre ji, wo se fan wälligkeit pipen?
 Komet wedder út, wan ji fin sad:
 Ik beide jvwer hyr fôr desseme gat.
 Fan avende moge wi uns nigt fsheden;
 Morgen ga wi dan under uns beden
 Den to hove unse regte fârd.

Hinze sprak: mene ji, dat ik sy forwârd?
 Este ik hyr inkrupe, is it râd?
De papen weten ók fele kwâd!

Do sprak Reinke, de lóse wigt:
 Sint ji so blöde? dat wuste ik nigt.
 Komet, latet ons wedderkeren
 To mineme wive, de uns mid eren
 Werd entsfangen, un uns ók geven
 Gude spíse, där wi wol by leven
 Mogen, al fint it nene muse.
 Do sprank Hinze in deme huse,
 Un shamede sik, do he desse wörde
 Fan Reinken in spotte alsus hörde.
 Tohand kwam Hinze gefangen in de fâste.
 Sus shändede Reinke sine gäste.

Alsc Hinze kwam in dat gat,
 Där dat strik was gesat,
 Unde he des strikkes word gewâr,
 Do was he in groter fâr,
 Un was do node gefangen fast.
 He forshreckede sik fér mid der hast,

Un

den, terwijl gij muist; het is nacht. Gij zult aldaar muizen bij hoopen vangen; hoor! hoe zij van weelde piepen; kom er uit, wanneer gij verzagd zijt. Ik wacht hier zoo lang; wij mogen nu niet van elkander gaan; morgen reizen wij te zamen naar het Hof.

HINZE vroeg: „ Meent gij, dat ik geen gevaar loop, wanneer ik hier inkruip? — De paapen zijn zoo slim en zoo boos! ”

REINTJE hervatte: „ Zijt gij bang en blonde? dat wist ik niet; kom laat ons naar mijne vrouw terug keeren, die zal ons vriendelijk ontvangen, en wel iets goeds voorzetten, waarbij wij leven kunnen, al zijn het ook geene muizen.”

HINZE schaamde zich, toen hij dezen schimp vernam. Hij sprong nu door het gat in het huis, en geraakte gevangen; alsoo onthaalde REINAART zijne gasten.

Toen HINZE den strik geyoelde en bemerkte, dat hij gevangen was, besefte hij dadelijk, dat hij zich in een groot gevaar bevond. Hij schrikte erg en sprong voort, waardoor de strop nog meer werd toegehaald. Hij begon bitter te jammeren, zoo dat REINTJE dit van buiten hoorde, en zich ver-

Un sprank förd , dat strik lēp to.
 Hinze begunde to ropen do
 Wemodigen mid enem drovigen gelate ,
 Dat Reinke dat hörde buten dem gate .
 He froude sik , un sprak int fulve hol :
 Hinze , möge ji de müse wol ?
 Sint se ök gūd unde fät ?
 Wuste dat de pape efté Martinet ,
 Dat ji syn wildbräd äten also ,
 He brogte ju seker sennep darto :
 So hoveh en knape is Martinet !
 Singet men to hove , wän men ät ,
 Alse ji nu dōn ? So wolde ik dat ,
 Dat Isegrim were int fulve gat ,
 In sodaner wise , alse ji nu fin !
 So mogte ik öm dat driven in —
 He hävt mi faken leid gedān !
 Mit dessen wōrden ging he fan dan ,
 Un ging nigt allene up deverye ,
 Men ök up ébrök un forräderye.
 Roven , mōrden hēld he nigt for funde ;
 He upsatte ök to der fülvē stunde ;
 Frouwen Giremōd wolde he föken do ,
 Dār hadde he twe faken to :
 Èrst , eft he èr igt konde avfragen ,
 Wat Isegrim meist up öm wolde klagēn ?
 Dat ander — he ging up ébräkerye.
 Sus makede he ólde funde nye .
 Reinke wuste enked up dat pas ,
 Dat Hegrim to hove was .
 De meiste hāt twishen Fos un Wulve ,
 So ik märke , was it dit fulve ,

Dat

heugde ; hij sprak door de opening : „ HINZE smaken u de muizen wel ? zijn ze wel goed en vet ? Wist de Priester of MARTIJNTJE , dat gij zoo zijn wildbraad eet , hij zoude u zeker mostert brengen . o ! MARTIJNTJE is zulk een beleefd knaap . — Zeg eens , zingt men ten Hove , wan neer men eet , zoo als gij nu doet . Ik wenschte wel , dat IZEGRIM bij u zat en zich in gelijken toe stand bevond , dan zou ik hem ook het kwaad ver gelden , hetwelk hij mij gedaan heeft . ”

Na dit gezegd te hebben , liep REINAART van daar , en ging nu niet alleen op stelen uit , maar ook op echtbreuk en verraad . Roof en moord hield hij geenszins voor zonde .

Hij besloot om vrouw GIERMOED op te zoeken met twee oogmerken ; eerst wilde hij beproeven , of hij van haar niet vernemen konde , waarover IZEGRIM het meest wilde klagen ; het tweede was om haar te verleiden , tot echtbreuk , en zoo de oude zonde nieuw te maken .

REINTJE wist , dat IZEGRIM afwezig en ten Hove was . De grootste haat was tuschen hen beiden ontstaan , om dat REINAART met vrouw GIERMOED eenen minnehandel had gedreven .

Dat Reinke de sülve lose dēv
 Mid der wulvinnen bolerye drēv.
 Do Reinke fōr öre woninge kwam,
 Unde he se dār nigt fornām,
 He fand öre kinder un sprak in spot:
 Guden morgen geve ju God,
 Mine alderlevesten stevkinder!
 Dit weren fine wörde wer mēr edder minder.
 Hyrmid ging he wāg na sinem gewin.
 Tohand kwam frowe Giremōd in,
 In der morgen-tyd, do it dagede.
 Se sprak: was hyr jemand, de na mi fragede?
 Se spreken: ja hyr was regt nu
 Unfe pade Reinke, de fragede na ju.
 He sprak, wi weren fine stevkinder al,
 Wo fele unser ök is in deme tal.
 Do sprak de wulvinne also fōrd:
 Dārfōr shal öm flān de mōrd!
 Dit wolde se wräken, eft se konde.
 Se folgede öm na in der fulven stunde;
 Se wuste, wōr he plag to gān.
 Se kwam by öm, unde sprak öm an:
 Reinke, wat fint dit for wörde,
 De ik fan minen kindern hōrde,
 De ji ön säden openbār?
 Dārfōr krige ji én kwād jār!
 Se was tornig unde fēr kwād,
 Un tögede öm ein byster gelāt,
 Un tastede öme fōrd na deme bārde,
 Dat he dat fölede under der swārde.
 He lēp, un wolde deme torne čntwiken;
 Se begunde öm dār na to striken.

REINTJE kwam bij hare woning, doch hij zag haar niet; hij vond wel hare jongen en zeide tot dezen spottende: „ Goede morgen, *mijne* aller-liefste stiefkinderen ” en ging hierna zijn gewin zoeken.

Toen vrouw GIERMOED in den morgen, te huis kwam, vroeg zij: „ Is er niemand geweest, die naar mij gevraagd heeft? ” Ja, werd hier geantwoord; onze Peet REINTJE vroeg naar u en zeide ons, dat wij alle *zijne* stiefkinderen waren.

De moeder hernam: „ Daar voor zal hem de moord slaan! dit zal ik wreken, als ik kan.”

Zij volgde hem op den voet, en wist waar hij gewoonlijk ging, vond hem, en sprak hem aan:

„ REINAART! welke woorden hebt gij jegens mijne kinderen gebruikt, zoo plat weg? Ik beloof u een kwaden dag.” Zij was toornig en boos en toonde hem een stuursch gezigt. Ja! zij greep hem ten eerste bij den baard, zoo dat hij het onder het vel voelde. Hij ging weg, alsof hij haren toorn ontwijken wilde. Zij liep hem na. Niet ver van daar lag een verlaten kasteel. Zij liepen beiden door hetzelvige, en hadden daarna een slecht bedrijf.

Nigt férne lag ene wôste borg,
 Dár lepen se bede hastigen dorg,
 Un hadde en wild äventüre.

Fan Reinken wil wi it nu laten bliven,
 Unde fördan fan Hinzen shriven.

Do Hinze int strik gefangen wârd,
 He rēp erbarmiglik na finer ârd.
 Dit hörde de fôrgefagde Martinet,
 De dár dat strik hadde gesât.

Hastigen he ût deme bedde sprang,
 He rēp lude: God hävve dank!
 To guder tyd so hävt gestân
 Myn strik; wente dár is gefân
 De hönerdêv na mineme wane:
 Nu werd betaled unfe hane!
 He entsängede ein ligt mid der haft;
 Alle dat folk flêp gans fast.
 He wakkede moder unde fader,
 Darto dat gefinde allegader.

Stât up! de fos is gefangen:
 Wi willen öm wol entfangen!
 Se kwemen al springen klén un grôt;
 De pape sülven ôk upstôd,
 Eene lose mantel he ummehängede,
 De papenmeierſhe fele ligte entsängede.
 Dár stund ein pekstav by der wand,
 Dén krêg Martinet in de hand.
 Hyrmid ging he den kater an
 Mid groten flägen to wol flân
 Up syn hoved un up fine hûd,
 Un flög ôk Hinzen ein oge ût.
 Fan allen krêg he fläge fêl;

Wij zullen REINTJE nu daar laten en bij HINZE terug komen.

HINZE in den strik gevangen, kermde en schreeuwde deerlijk. MARTIJNTJE, die de strik had gezet, hoorde dit gedruisch en sprong ten eerste uit het bed. Hij riep verheugd: „ De strik is niet vergeefs geplaatst; de hoenderdief zal gevangen zijn, nu zal ik hem den haan doen betalen.”

Hij stak haastig eene kaars op; het gezin lag in eenen vasten slaap; hij riep vader en moeder en alle huisgenooten. „ Staat op! riep hij, de vos is gevangen. Wij moeten hem welkom heeten.” Alle sprongen in blijdschap op; ook de Priester, die in haast eenen nachtrok omfloeg. De huishoudster stak nog meer lichten aan. MARTIJNTJE nam de lamp welke bij den muur stond, en daarmede trok hij naar den kater. Hij sloeg hemdeerlijk op het hoofd en op het lijf en zelfs een oog uit; van elk hunner kreeg HINZE zware slagen. De Priester had de steel van eene hooivork gegrepen, waarmede hij de kater dacht te raken. Toen de laatste zag, dat hij het besterven zou, werd hij beangst en benauwd, en nu vloog hij den Priester on-

De pape hadde enen forkenstēl,
 Dārmid he Hinzen fällen wolde.
 Do Hinze sag, dat he stärven sholde,
 He was tornig unde gram;
 Deme papen he twishen de bene kwam;
 He bêt, he klaiede mid grotēm nyd;
 De pape rēp sēr overlūd,
 He fel tor érden in grote unmagt;
 De meiershe sprak do unbedagt:
 De düvel hävt angerigt dit spēl!
 Se swōr do haftigen unde fēl,
 Al ör gûd darumme to geven,
 Dat dit ungefal were nagebleven.
 Ja se swōr, hädde se enen shat fan golde,
 Densulven se dâr al umme geven wolde,
 Dat sus nigt were geshänded ör here.
 Wente se sag öme forwunded sere;
 In des düvels namen were't strik dâr gesät!
 Sprak se, un fäde Øk to Martinet:
 Ør shade was de grōtste, mēnde se.
 In desser klage unde in desseue wē
 Ward de pape to bedde gedrägen.
 Hinze sag, dat se finer fortögen.
 Wo wol he was in groter nôd,
 Unde wuste nigt anders, men den dôd.
 Ø'k was he forwunded un toslagen:
 Dog betengede he to biten un to gnagen
 Dat fulve strik, dâr he lag in;
 Eft he sik konde lösen, dit was syn sin.
 Sus ging dat strik in twe stükke:
 Dat dugte öm wäsen grōt gelükke.
 He sprak in sik: hyr is et sēr kwâd,

der den nachtrok , en kwetste denzelven deerlijk ,
zoo dat deze na eene luide kreet in onmacht ter
aarde zeeg.

De huishoudster liet zich hierover zeer onbedacht uit. „ De duivel heeft dit spel aangeregt ; ” zeide zij , en zweer , dat zij al haar goed wilde geven , ja ! dat , al had zij eenen schat van goud , zij dezen zou hebben willen afstaan , indien haar Heer zoo niet gekwetst ware . Zij zag hoe erg hij gewond was en beklaagde zich hoogelijk over den strik , als door den duivel gelegd . Onder dit beklag werd de Priester te bedde gebragt .

HINZE , ziende dat het volk weg ging , gevoelde wel , dat hij deerlijk geslagen en gekwetst was , maar in de hoop , dat hij zou kunnen los komen begon hij aan den strik te bijten en te knagen , en zoo geraakte het touw aan stukken . Hij verheugde zich hier over , en zeide : „ het is hier slecht gesteld , bleef ik langer , dan was er geen raad . ” Hij sprong derhalve spoedig buiten het gat en begaf zich met haast langs den weg naar het Hof ; eer hij aldaar kwam , was het reeds dag

Blevé ik längre, dat is nén råd,
 Un sprang hastigen wedder ut deme gate.
 He makede sik wedder up de strate,
 De to des koninges hove hen lag.
 Ær he där kwam was it ligt dag.
 Hy sprak: hävt mi de düvel desse nagt
 By Reinken den bösen forräder gebragt?
 He kwam to hove fér gefhanded,
 Dárto mid eineme oge geblended.
 To des pæpen hüs hadde he entfangen
 Fele harde fläge an sine täne un wangen,
 Un was eines oges geworden kwyt.
 De koning sprak mid torne unde nyd,
 He drouwede Reinken ane alle gnade,
 Unde lét förd förboden to sineme rade
 Sine wisen unde sine bästen barôn.
 He fragede, wat öm båst stunde to dôr,
 Dat men Reinken to regte mogte bringen,
 De fus ward besågd mid felen ding?

Alse alsus fele klage där ging,
 Sprak förd *Grimbård*, de greving:
 Ji heren, it is wår, hyr is mannig råd;
 Al were myn öm nog so kwåd,
 So shal öm driddewärv fördagen,
 Alse men einen fryen manne plägt.
 Kumt hé dan nigt, so ga dat regt,
 So is he shuldig alle der ding,
 De men hyr klaget för deme koning.

De koning sprak: we is so fot,
 De Reinken dör bringen dat dridde bod,

geworden. Hij gaf den duivel de schuld, dat die hem in den vorigen nacht bij REINTJE had gebragt.

Hij kwam ten hove in eenen deerlijken toestand, zwaar geplukt en met een oog gesloten, en zeide, dat hij aan het huis van den Priester zware flagen had ontvangen op alle zijne leden, en hoe hij éénen zijner oogen had verloren.

De Koning sprak in toorn en drift, en bedreigde REINTJE als verstoken van alle genade. Hij liet aanstonds zijne wijze Raden en de voornaamste Baronnen bij zich roepen; en vroeg toen: wat hij nu doen moest om REINAART te regt te stellen, die hoe langer hoe meer met vele zaken bezwaard werd.

Terwijl velen zich in klagten uitlieten, stond GRIMBAARD op en sprak. „ Het is waar, Heeren! hier komen zware beschuldigingen in, maar al ware mijn oom nog zoo boos en kwaad, hij moet voor de derdemaal worden ingedaagd, zoo als het ten opzichte van eenen vrijen man behoort. Komt hij dan niet, dan ga het regt zijnen gang, en dan is hij schuldig aan alles, wat men hem hier ten laste legt.”

De Koning zeide: „ Wie zal zoo zot zijn, om aan REINTJE, de derde dagvaarding te brennen,

Un ein oge hävt tofélé edder ein lyv,
 Dat fülve wagen umme den bösen ketyv?
 Edder süs sine fundheid hängen in de wage,
 Un dännog Reinken nigt konde bringen to dage?
 Nemand is hyr, mene ik forware!

Do sprak Grimbárd openbare:
 Here, hér koning, begëre ji it fan mi,
 Desse bodeshop drage ik, wo it ók sy.
 Ja, it sy lüdbár este stille,
 It ga mi darna, wo it wille!
 De koning sprak: so gât also förd!
 Ji hävven desse klage al wol gehörd.
 Nemet mid wysheid juwe beråd;
 Reineke is lös unde kwâd.
 Grimbárd sprak: dat sätte ik to wage;
 Ik hope öm to bringen mid mi to dage.

Sus ging Grimbárd to Malepertus,
 Unde fand Reinken in sineme hûs,
 Syn wyy unde ók sine kinder mede.
 Dit weren de wörde, de he öm säde:
 Reinke öm, ik bede ju minen grôt!
 Ji sint jo gelêrd, ók wys unde frôd,
 Mi wundert, dat ji dat hölden for spot,
 Unde agten nigt des koninges bod.
 Dugt it ju, it were wol tyd,
 To agten des rogtes, där ji in syt?
 Ik rade't ju, mid mi to hove to komen;

For-

gen, of heeft er iemand een oog of zijn lijf te veel? of wie wil zijne gezondheid in de waagschaal stellen, door bij dien boozen schalk de boodschap te brengen, zonder hem nog op den Regtdag te kunnen doen verschijnen? Niemand voorzeker!"

GRIMBAARD hernam: „ Heer Koning! begeert gij het, dan zal ik die indaging doen. Het zij heimelijk, het zij openbaar het ga mij dan zoo als het geval wil."

De Koning hernam: „ Ga! maar wees voorzichtig en op uwe hoede, gij hebt alle klagten gehoord; REINTJE is loos en boos." GRIMBAARD antwoordde: „ Ik zal het wagen, en hem op den Regtdag doen verschijnen."

*De derde dagvaarding door GRIMBAARD,
de das.*

GRIMBAARD trok toen naar *Malepertus*, en vond REINAART bij vrouw en kinderen. Hij sprak toen:

„ Oom REINAART zijt gegroet. Gij zijt geleerd en wijs; het verwondert mij derhalve, dat gij het wagen durft, om des Konings gebod te versmaden en voor spot te houden. Beseft gij niet, dat het tijd wordt den regtsdwang te ontzien, waarin gij vervallen zijt. Ik raad u om met mij ten hove te komen. Uitstel zal u geen voordeel aanbrengen. Het is waar, over u
zijn

Fortögeren shaffet ju nenen fromen.
 It is wär, over ju sint fele klage,
 Ji fint nu driddewärv äshed to dage
 Kome ji nigt, ji wérden belagd;
 Wente de koning werd komen mid magt,
 Unde ummebeläggen juwe hüs,
 Dit fulve kastel Malepertus,
 Ju, juwe kidder, un juwe wyv
 Werd it alle kosten gûd unde lyv.
 Sus moge ji deme koninge nigt entgân;
 Darumme so is it bâst gedân,
 Dat ji to hove mid mi gât:
 Wente ji weten nog mannigen râd,
 De ju ligtewol baten mag.
 Ju is wol êr shêr up einen dag
 So grôt äventür', alse dit mag syn,
 Un kwemen nog wäg ane fhaden un pyn,
 Dat ji so listigen dorg hävven dreven,
 Dat juwe wedderpart' in shanden bleven.

Do Grimbård to Reinken dit hadde gesägd,
 Språk Reinke: öm, ji fägget regt,
 It is bâst, dat ik kome där,
 Unde mines regtes neme wär.
 Ik hope, de koning werd mi dôn gnade,
 Ik bin öm nutte in sineme rade,
 Dat wêt he wel, unde is des wis.
 Dit hatet mannig, de by öm is,
 Wente de hov mag ane mi nigt stân,
 Al hadde ik nog mér misgedân.
 Is, dat mi dit mag beshêr,
 Dat ik öm under de ogen mag sén
 Den könig, unde so mid öm spräken,

zijn vele klagten ingekomen, en gij wordt nu voor de derde maal ingedaagd; komt gij niet, dan zal het nog erger worden. De Koning zal met al zijne magt aanrukken, en uw kasteel *Malepertus* belegeren, en dit zal dan aan uwe vrouw en kinderen het leven kosten. Gij kunt de magt des Konings niet ontgaan, en daarom zal het beter zijn, dat gij met mij naar het Hof gaat. Gij kent zoo vele uitvlugten, dat gij wel een middel tot redding zult uitdenken. Gij zijt wel in gevaarlijker avonturen geweest, dan in het tegenwoordige, en gij hebt er u zonder pijn en schade uitgered, terwijl aan uwe vijanden de schande verbleef.”

Na dat GRIMBAARD dit gezegd had, antwoordde REINAART. „Oom! gij zegt te regt, dat het voorzichtig zal zijn, dat ik kome en zelf mijne zaak in regten waarneem. Ik hoop dat de Koning mij genadig zal zijn; hij weet het wel, dat ik hem van nut kan zijn in den Raad, en dit heeft de haat gewekt, van velen, die bij hem zijn. Het Hof kan mij niet ontberen, al had ik nog meer misdreven. Is het, dat het mij gebeuren mag, om den Koning te zien en te spreken, dan zal ik zijnen toorn wel in goedwilligheid veranderen. Alhoewel de Koning velen heeft, die bij hem in den Raad zitten, die gaan

He werd sinen torn mid sagtmode bräken.
 Wowol de koning by sik hat,
 De mede gân in sinen râd,
 Dat gait öm nigt to deme härten in,
 Wente se weten wer râd efte sin,
 Alle de râdslut is meist an mi,
 In wat hove dat ik ôk sy.
 Dâr koninge efte heren sik forsamen,
 Dâr men subtilen râd shal ramen,
 Dâr mot Reinke finden den fund.
 Wowol mi dat ward forgund
 Fan mannigen, dën ik des hävve toforen,
 Des hävven fele fan ön gesworen
 Myn argeste feinden, de dâr nu s yn,
 Dit sulve bedrukket dat härte myn.
 Wente örer is dâr mîr wan teine,
 Se fint mägtiger wän ik alleine,
 Dit sulve wil mi meist forférén!
 Nogtan is bâter, dat ik mid eren
 Mi fulven mid ju to hove-wärd make,
 Unde fulven ôk spräke for mine sake,
 Dän dat ik wyy un kinder fus lete
 In angeste unde in so grotem fordrete.
 So were alle ding forloren gewis;
 Wente mi de koning to mägtig is.
 Wan it jümmer wäsen sholde,
 So mochte ik dôn al, dat he wolde;
 Unde wan ik it dän nigt bâteren mag,
 So en is nigt bâter dän gûd fordrag.
 Reinke sprak: Frouwe Ermelyn,
 Ik befâle ju de kinder myn,
 Dat ji dêr wol wärnemen nu.

gaan hem zoo niet ter harte; zij weten zoo niet het juiste punt te treffen. Het fijne komt meest op mij aan, en in welke vergadering het ook zij, van ouds gold het: Waar Koningen of Vorsten vergaderen en slimmen raad behoeven, daar moet de vos het redmiddel bedenken. Vermits er velen zijn, die mij dit misgunnen, zoo heb ik dezen te vreezen; zij hebben mij den dood gezworen en dit maakt mij thans beangst; zij zijn wel met hun tienen en ik sta alleen, en hierdoor zijn ze magtiger dan ik. Het is echter beter, dat ik met u ten Hove ga en voor mijne zaak zelf in eere spreke, dan dat ik vrouw en kinderen in verdriet breng; dan was alles verloren. De Koning is mij te sterk; als hij volhoudt, dan moet ik alles doen, wat hij begeert. Wanneer men niet beter kan, dan is een goed verdrag verkieselijk.”

REINAART sprak verder: „ Vrouw ERMELIJNE, ik draag u de zorg op over de kinderen en dat gij wel op haar toeziet. Boven allen beveel

G

ik

Boven alle ding befâle ik ju
 Minen jungesten sonen Reinardyn :
 Öm stân fine graneken also syn
 Umme syn müleken overal ;
 Ik hope , dat he na mi flagten shal .
 Hyr is Roffel , ein shöne dêv ,
 Dên hävve ik wärlik also lêv .
 Dôt dessen kindern gûd tosamen ,
 Wille ji mines willen ramen :
 Ik denke des wedder , mag ik entgân .

Mid sodan wörde shede he fan dan ,
 Unde lêt vrouwe Ermelyn bliven to hûs
 Mid finen twe sôns to Malepertus ;
 Unberaden lêt he syn hûs also ,
 Des was de fossinne gans unfro .

Do se so gingen eine klene stund ,
 Sprak Reinke : horet mi , ôm unde frund ,
 Grimbârd , alderleveste neve !
 Fan angeste unde forgen ik beve .
 Ik frugte , ik ga nu in den dôd ,
 Unde mine berüwinge is so grôt
 Umme de funde , de ik hävve gedân :
 Darumme wil ik to bigte gân ,
 Leve ôm , hyr fulvest to di ;
 Hyr en is anders nân pape by .
 So wan ik mine funde hävve gebigt ,
 Mine sake werd des to arger nigt .

Grimbârd sprak : ji moten forloven ,
 Dat ji nigt mere willen roven .
 Forräderye unde alle dêvte stellet av ;

ik u ons jongste zoontje REINAARTJE; hem staan de tandjes zoo fraai in het mondje; ik hoop dat hij op mij gelijken zal. Hier is ROESSEL, een lief slim diefje, dien heb ik waarlijk even lief. Bezorg de kinderen wel, wanneer gij mij behagen wilt. Ik zal het in liefde gedachten wanneer ik terug kom."

En hierop ging hij van daar en liet vrouw ERMELIJNE met zijne zonen achter. Zijn gezin bleef zonder verzorger, en dit viel aan de vrouw moeijelijk.

Reis naar het Hof en de eerste biecht.

Nadat beiden, (GRIMBAARD en REINTJE) een uur op weg waren geweest, sprak de laatste:

„ Vriend GRIMBAARD! liefste neef! ik beef van angst en zorg. Ik vrees, dat ik in den dood ga; groot is het berouw over de zonden, door mij bedreven; ik wil derhalve ter biecht gaan en wel, lieve oom! bij u: want hier is geen andere Priester; mijne zaak zal niet verergeren, als ik mijne zonden heb beleden en gebiecht.” GRIMBAARD sprak: „ Gij moet vooraf belooven, niet meer te zullen op roof gaan, en af te zien van verraad en diefstal; anders helpt de biecht geen mijt.”

Jewe bigte helpet anders nigt ein kâv.

Dat wil ik wol, sprak Reinke do;

Alfus beginne ik, horet wol to:

Confiteor tibi pater et mater,

Dat ik dem otter unde dem kater

Unde mannigem hävve misgedân,

Des wil ik gérne by bote stân.

De Greving sprak: ik forsta des nigt,

Spräket up Düdefsh juwe regte bigt,

So mag ik dât regt forstân.

Reinke sprak: ik hävve misgedân

Jegen alle dêre, de nu leven,

Und bidde, dat se it mi willen forgeven.

Wente ik den baren, minen öm,

Gefangen bragte in den bôm,

Dâr öm al blodig wârd syn hoved,

Unde mîr fläge krêg, wan ennig lovet.

Hinzen lérde ik müse fangen,

Unde he blêv so in deme strikke behangen.

Se slogen öm dâr mid alleme flyt,

Dârover wârd he fines oges kwyt.

Dat was mine shuld, wo it ök sy.

Fan regte klaget de Hane over mi,

Ik hävve öm genomen sine kinder.

Weren se groter, eft weren se minder,

Ik makede öm der jummer lös.

Fan regte klaget he over den fos.

De koning en is mi nigt entgân,

Ik hävve öm faken shande gedân,

Unde ök der koninginnen,

Dat se spade wil forwinnen:

Se sint bede gefhanded by mi.

„ Hiertoe ben ik genegen , zeide REINTJE. Ik zal derhalve beginnen : hoor toe !

Confiteor tibi, Pater, dat ik den kater en den otter en vele anderen heb mishandeld , en hier- voor wil ik gaarne boete doen .”

GRIMBAARD sprak : „ Ik versta u niet. Doe uwe biecht in het Duitsch , opdat ik het begrijpen moge .”

REINAART zeide. „ Ik heb tegen alle dieren , die thans leven , gezondigd , en bid gaarn , dat zij het mij zullen vergeven .”

BRUIN , mijnen oom , bragt ik in den eiken stam , van waar hij niet dan met een bebloed hoofd weg kwam , wanneer hij meer slagen kreeg , dan iemand weet . Ik leerde HINZE muizen vangen en bragt hem in den strik , alwaar hij ook klap- pen beliep en zijn oog verloor . Dit was gheel door mijne schuld . Ook klaagt HENNING naar regten . Ik heb hem van zijne kinderen be- roofd , groot en klein , en hij is derhalve met reden op mij verstoord .

Zelfs de Koning is mij niet ontgaan , en ik heb voor hem en ook voor de Koningin schan- de bewerkt , hetwelk zij zoo ligt niet kunnen uitwischen .

Ik heb ISEGRIM het meeste en wel met opzet
G 3 he-

Nog hävve ik darto, dat fägge ik di,
 Ifegrim den wulv geshänded mid flyt.
 Dat al to fäggen neme fele tyd.
 He en is nigt myn öm, wol hêt ik öm so,
 He horet mi altes nigtes to.

It geshag êns, des is ses jär,
 He kwam to mi to der Elemar (4)
 In dat klôster, där ik was
 Begeven up dat fulve pas.
 He bad, dat ik öm helpen sholde,
 Wente he där ök monnik wêrden wolde.
 He mënde, dat were fan sinen dingen,
 Un begunde mid der klokken to klingen.
 Dat lüdend dugte öme wäsen so föte,
 Ik lêt öm binden beide föte
 An den klokrep na sineme willen,
 Up dat he sinen lusten mogte stillen,
 Unde dat lüden wol mogte leren.
 Men dit kwam öm to klenen eren,
 Wente he ludde sere utermaten,
 Dat alle dat folk by der straten
 Weren alle in groter fare.
 Se mënden, de düvel were dare,
 Un lepen, där se dat lüden hörden;
 Unde er he konde in korten wörden
 Säggen: ik wil mi hyr begeven!
 Hadden se öm filna genomen syn leven.
 He bad mi, dat ik öm sholde eren,
 Un dat ik öm lete eine platten shären.
 Där fulvest to der Elemar
 Lêt ik öm avbärnen boven dat här
 So sér, dat öm de swârde kramp.

beleedigd. Dit alles op te halen, zou te veel tijd vorderen. Ik noem hem: *Oom*; maar hij bestaat mij niet in den bloede.

Het gebeurde voor ruim zes jaar, dat hij bij mij te *Elemar* in het klooster kwam; hij verzocht, dat ik hem helpen zou, om aldaar monnik te worden. Hij meende, dat dit voor hem zaak zou zijn, en begon met het klokkeluiden. Hij vond behagen in dit gelui, en daarom bond ik hem de klokke-reep om de voeten, ten einde hij zijnen lust naar begeerte zou kunnen involgen, en het luiden leeren.

Hij behaalde er weinig eer mede, want hij luidde zoo geweldig, dat al het volk op straat kwam, uit vrees voor brand. Zij liepen naar het klokkehuis en meenden, dat het de duivel ware; en eer hij het zeggen konde, dat hij in het klooster wilde gaan, hadden ze hem bijna dood geslagen.

Hij verlangde nog te *Elemar* van mij, dat ik hem den kruin zou scheeren. Ik liet het haar op zijn hoofd afbranden, zoo diep, dat het vel opkromp, en hij ondervond nog meer rampen door mijn bedrijf.

Faken krêg he fan mi den ramp.
 Ik lérde öm fishe fangen up enen dag.
 Dâr he ôk entfang mannigen slag.
 Ik leidede öm eins int Jûleker land
 To enes papen hûs sér wol bekand.
 Dâr sulvest en was nén pape riker;
 Desse hadde enen langen spiker,
 Dâr mannig spek-side inne lag:
 Dâr he entfang mannigen slag.
 Darto was in deme spiker nog
 Ferfh flêsh gesolten in einen trog.
 Isegrim brak dorg de wand ein gat,
 Up dat he flêshes mogte äten sad.
 Ik hêt öm fry krupen darin:
 Ik wolde öm shanden, dat was myn sin.
 He at so fele utermate,
 Dat he ût deme sulven gate
 Nigt komen konde, dâr he inkwam,
 Dat öm syn grote bûk benam.
 Do moste he klagen folk gewin,
 Wente dâr he hungerig sus kwam in,
 En mogte he sad nigt komen ût.
 Ik ging unde makede grôt gelûd
 In dat dorp unde grôt gerogte,
 Up dat ik öm to plasse brogte.
 Ik lêp, dâr de pape sat
 Over der tafelen unde at,
 Unde fôr öm stund ein kappôn
 Gebraden, ein so fatten hôñ.
 Ik sprang to mid der haft,
 Unde nam dat hôñ unde lêp do fast.
 De pape makede grôt gerogte,

Ik leerde hem eens vischen vangen, waarbij hij insgelijks flagen beliep.

Eens bragt ik hem in het land van *Gulik* aan het huis van eenen bekenden Priester. Daar was geen rijker Pastoor in den omtrek. Hij had een groote schuur of spijker, waarin vele zijden spek hingen, ook stond aldaar een trog, met pas gezouten vleesch.

ISEGRIM brak een gat door den wand, ten einde hij eens zijn bekomst aan vleesch zoude eten. Ik raadde hem om door het gat te kruipen. Mijn oogmerk was om hem in het verdriet te helpen. Hij at zoo veel, boven mate, dat hij om de dikte van zijn buik niet door hetzelfde gat konde terug komen. Hij moest zich weldra over de winst beklagen. Hij kwam er wel hongerig in maar verzadigd mogt hij er niet uitgaan.

Ik maakte in het dorp een groot gerucht, op dat elk ter been zou geraken, en liep toen daar de Priester aan tafel zat. Voor hem stond een vet gebraden kapoen. Ik sprong toe, nam het voor zijne oogen weg en liep heen. De Priester maakte een groot gerucht en bohei; hij liep de tafel om ver; alles, eten en drinken lag over den vloer. Hij riep: flaat toe! smijt! vangt hem! — en viel door de drift. Alle die daarbij kwamen riepen: flaat toe! Ik liep

He lēp mi na, al dat he mogte.
 Unforwaringes he ummetōg
 De tafel, dat se henne flōg.
 Dit shag al ane minen dank;
 Dār lag spise unde drank.
 He rēp: fla, warp, fange un stēk!
 Do fel de pape in den drek.
 Al, de dār kwemen, de repen: fla!
 Ik lēp fōr, unde se mi darna.
 Des folkes wārd fele in deme tal,
 De myn argeste mēnden al.
 De pape dat grōtste rogte drēv,
 He rēp: wol sag je kōnre dēv?
 He nam mi dat hōn, dār ik sat
 Over der tafelen unde at!
 So lange lēp ik up dat pas,
 Wente fōr den spiker, dār Isegrim was.
 Dat hōn lēt ik fallen dār,
 Wente it was mi alto swār.
 Ane minen dank mochte ik it laten,
 Unde lēp do hen mine straten.
 It was nōd, dat ik wāg kwam.
 Unde do de pape dat hōn upnam,
 Hävt he Isegrimme fornomen,
 Un alle de mid öm weren gekomen.
 Do rēp he lude: frunde, flāt!
 Hyr is ein wulv, nog ein dēv kwād!
 Late wi öm lopen, des hävven wi shande
 In alle desseme Jüleker lande.
 Isegrim dagte wat he kunde.
 Ja dār entfang he mannige wunde;
 Se makeden also groten lūd,

Dat

vooruit en zij volgden mij. Daar kwam veel volk bij elkander, die het kwaad met mij voor hadden. De Priester maakte het meeste gerucht. Hij riep: „ Wie zag ooit stouter dief? de vos ontnam mij het hoen, terwijl ik aan tafel zat! ”

Ik liep zoo ver, tot dat ik bij den spijker kwam, waar ISEGRIM was; aldaar liet ik het kapoen vallen. Het was mij te zwaar en ik moest het tegen mijnen wil afstaan. Ik kwam toen op de straat en redde mij ter naauwer nood.

De Priester nam den vogel op en zag toen den wolf; zij ook, die met hem gekomen waren. Hij riep luide: „ Vrienden! staat toe! hier is een wolf; het is ook een kwade dief; lieten wij hem loopen, dan verstrekte het ons ten schande in het gansche land van *Gulik!* ”

ISEGRIM werd zeer beangst en dacht wel op uitkomst, maar hij ontving vele wonden. Het volk maakte *zoo* veel gedruisch, dat alle buren er
op

Dat alle de buren kwemen út.
 Se slogen öm , dat he lag for dôd ;
 Newerlde kwam he in sülke nôd.
 De dit up ein laken malede ,
 Wo he des papen spek betalede ,
 Nog sholde dat gans feldsen laten.
 Do worpen se Isegrim op de straten ,
 Se slepeden öm dorg strük , dorg stén ;
 Nênen leven was in öm to sén.
 Se worpen öm in eine unreine kule ,
 Wente he stank gresliken fule.
 Se mënden alle , he were dôd.
 In sodanen flägen unde nôd ,
 Unde in alsodaner unmagt
 Lag he där de gansse nagt
 Alse ein regt armen wigt.
 Wo he wäg kwam , des wêt ik nigt ,
 Unde wêt des nênen enked besheid.

Dârnâ swôr he mi einen eid
 Siner hulde ein jâr ummetrent ;
 Men dat en was nigt fele bewend.
 Darumme he mi swôr , was , dat
 Ik sholde öm hön're maken sad.
 Up dat ik öm egt mogte beshalken ,
 Sprak ik fan eineme hanenbalken ,
 Dâr seven hön're up to fitten plägen ,
 Unde ein hane wol fät todëgen.
 Do ik öm där hadde gebragt ,
 Do was it eine stunde na midnagt.
 Dâr was ein fenster upgestut ,

op aankwamen; zij floegen hem, dat hij voor dood bleef liggen; nooit was hij in grooter gevaar. Was er iemand, die het op het doek bragt, hoe hij het spek aan den Priester betalen moest, dit zou eene fraaije schilderij geven.

Vervolgens wierpen zij ISEGRIM op de straat; zij sleepten hem over de steenen en struiken. Daar was geen leven meer in te zien, en einde-lijk wierp men hem op eenen mestvaalt, om dat hij den vuilsten stank van zich gaf. Allen meen-den dat hij dood ware.

Hij lag den ganschen nacht, door de flagen en pijn vermand, aldaar in onmacht, en hoe hij is bij-gekomen en weg geraakt, daar van weet ik niets.

Omtrent een jaar daarna, bezwoer hij mij op nieuw zijne vriendschap, maar och! hier van kwam weinig goeds. Hij betuigde mij lust te hebben, om zich eens te verzadigen aan kippen-vleesch. Ten einde hem ter dege te betrekken, sprak ik van eenen hanebalk, waarop gewoonlijk een vette haan en zeven hoenders zaten.

Het was om één uur na middernacht, dat ik er hem brengen zou; aldaar stond een dakven-ster open, waarvan ik mij bediende. Ik hield mij, of ik er het eerst wilde inkruipen, maar ik liet ISEGRIM voorgaan, en zeide: „ Kruip maar

toe

Ik dagte , dat s'holde mi komen to nut.
 Ik dede , wo ik wolde krupen dardore ,
 Men Isegrim moste krupen forc.
 Ik sprak : krupet men fry darin ,
 Wente de de wil hävven igt gewin ,
 De mot där jo wes umme dōn ;
 Sūs krike jī draden ein fätte hōn.
 He krōp in wol halv in fare ,
 Unde ging tasten hyr un dare.
 Do swōr he düre by siner ere :
 Wi fint formelded , dat frugte ik sere ;
 Hyr finde ik fan hōn'ren nigt enen bitten.
 Ik sprak : de hyr fore plägen to sitten ,
 De hävve ik fuste wāg genomen.
 Men wille wi shaffen unsen fromen ,
 Wi moten nigt verdroten syn ,
 Unde moten deeper krupen in.
 De balke was final boven der dōre ,
 Där wi upkropen , men he was före .
 Dewile he fus de hōn're fogte ,
 Sag ik , dat ik öm hönen mogte :
 Ik krōp torügge wedder ut.
 Dat fenster fel tō overlid ,
 Do ik de stutte-klinken lōsbrak .
 Darfan Isegrim so sere forshrak ,
 Dat he fel einen swaren fal
 Fan deme balken , wente he was smal .
 Se worden forfēred , de där slepen ,
 De by deme füre legen ; se repen ,
 Dat dorg des hogen fensters gat
 Gefallen were — se wusten nigt wat .
 Se stunden up , unde éntsengeden legt .

toe. Die gewin zoekt moet er iets voor doen; zoo aanstonds zult gij eene vette kip vinden." Hij kroop al voort in groot gevaar en tastte in het ronde. Hij zweer hoog en duur bij zijne eere: wij zijn verklikt; ik vind kip noch haan. Ik zeide: zij die hier vooraan plegen te zitten heb ik vroeger weggenomen, maar willen wij ons belang behartigen, dan moeten wij er dieper in.

De balk waarop wij voortkropen, was smal, en terwijl ik onder dit zoeken naar hoeniers, bezinde, dat ik hem alhier in leed konde brengen, zoo kroop ik stil terug, en sloeg het dakvenster, met eenen harden flag toe. ISEGRIM schrikte zoodanig van dien flag, dat hij van boven neer tuimelde.

Allen, die bij het vuur lagen, werden vervaard en riepen: daar valt iets, door het luik! maar zij wisten niet wat; zij stonden op en ontstaken de lamp; toen zij zagen dat het een wolf was, floegen zij hem, dat men hem voor dood moest houden.

Ik heb hem alzoo in menig gevaar gebracht, meer en grooter dan ik thans beschrijven kan; het verwondert mij zelven, dat hij het levend ontkomen is.

Do se öm segen , do wârd he egt
 Geslagen , forwund went in den dôd.
 Ik hävve öm gebragt in mannige nôd ,
 Mêr wan ik nu kan nomen.
 Mi wunders , dat he nog is entkommen.

Nog hävve ik ôk dat bedreven ,
 (Ik wolde , dat it were nagebleven ,)
 Mid sineme wive , vrouwen Giremôd ,
 Dâr öre unere fan entstôd ,
 Unde langsen se dat s'hal forwinnen ,
 Sêt , dit is it , dat ik fan al minen sinnen
 Unde up desse tyd kan bedenken ,
 Dat mine sele mogte kränken .
 Up dat mine sele krige kwitéren ,
 So bidde ik fêr umme absolvéren ,
 Unde sättet mi , dat ju dunket gôd .

Grimbård was listig unde frôd ,
 He brak ein rys by deme wäge ,
 Unde sprak : öm , nu flat ju dre fläge
 Up juwe hûd mid desseme rise ,
 Unde lägget it dan , dâr ik ju wise ,
 Unde springet dâr drewärv over hêr
 Sunner strumpelen overdwêr .
 Dârne kusset dat rys sunder nyd ,
 In einen teyken dat ji gehôrfâm syt .
 Desse *penitencie* ik ju sätte :
 Hyrmid sy ji fan alre smette
 Kwyd unde fan allen funden ,
 De ji je deden fôr dessen stunden :
 Wente ik forgeve se ju alle ,
 Wo sele dêr ôk is in deme talle .

Dit dede Reinke ane allen fordret .

Bovendien heb ik nog met zijne vrouw, GIERE-MOED, zaken bedreven, waardoor aan haar schande en oneere wedervaren is, hetwelk zij niet dan langzaam zal kunnen te boven komen, en het is ook hierover dat ik mij hoogelijk bedroef.

Zie, dit is het, dat ik op dezen tijd kan bedenken, en waarover mijn geweten knaagt. Ik bid hartelijk om uwe absolutie, opdat mijne ziel kwijtschelding erlange. Leg mij tot straf op, wat u goed dunkt.

GRIMBAARD was geslepen en wijs. Hij brak een rijsje of takje van een boom, en zeide: „Oom! geef aan u zelven op uwe huid drie slagen met dit rijsje; leg het dan, waar ik het zal wijzen, spring er drie maal over heen, zonder struikelen, en kusch dan het takje zonder op hetzel-ve boos te zijn, tot een teeken van uwe gehoorzaamheid.

Ik leg u deze *penitentie* op, en hiermede zijn uwe smetten en zonden, tot op dit uur bedreven, uitgewischt en kwijtgescholden, want ik vergeef ze u, hoe groot hun getal ook zijn moge.”

REINTJE volbragt dit alles zonder tegenspraak,

H

en

Do sprak Grimbård: ðm , nu sēt ,
 Dat ji ju bättern mid guden wärken.
 Läset juwe psalmen , unde gät tor kärken ;
 Fastet de regte fättede tyd ;
 Firet de hilgen dage mid flyt ;
 Tröstet de kranken in alle juwen dagen ;
 Wiset de to wäge , de därna fragen ;
 Juwe almisse shole ji gérne geven ,
 Unde forswären juwe böse leven ,
 Alse roven , stälen unde forraden ,
 So kome ji ane twivel to gnaden.

Reinke sprak : ik wil mid flyt
 Dit willigen dōn al mine tyd.

Do Reinke sine bote hadde fulbragt ,
 So hyrför is gesagd ,
 Do ging he hen to hove-ward
 He unde syn bigtfader Grimbård .
 Se kwemen up einen fligten sand ,
 Dår lag ein klöster tor regteren hand ,
 Dat hörde geistlichen nonnen to ,
 De Gode deneden spade unde fro .
 Se hadden fele hanen unde mannig hön ,
 Fele ganse unde ök mannigen kappón ,
 De faken buten der müren weren ;
 De plag jo Reinke to visiteren .
 Darumme sprak he do also :
 Regt na desseime klöster to
 Ligt unse regte strate hin .
 He mende de hön're — dat was syn sin ;
 Wente se gingen där buten deme shure
 Umme öre weide by der mure .
 Sinen bigtfader leide he mid sik där .

en nu zeide GRIMBAARD: „ Oom! nu moet gij u beteren met goede werken. Lees uwe psalmen. Ga ter kerk; vast op de gezette tijden, vier de heilige dagen; troost de kranken; wijs hen den weg, die er na vragen; geef aalmoezen en zweer uw boos leven, — te weten: het stelen, rooven en verraden, af; zoo komt gij nog zonder twijfel in den hemel.”

REINTJE antwoordde: „ Ik zal dit, met vlijt en ijver ten allen tijde betrachten.”

Zij vervorderden, nadat REINAART aan deze boete voldaan had, hunnen weg en kwamen aan eene heide, aan welke een klooster paalde, behoorende aan Nonnen, ijverig in de dienst.

Deze hielden vele hanen en kippen, ook ganzen en kapoenen, die veelvuldig buiten den muur liepen. Aan deze plaatg REINTJE wel eens een bezoek te geven. Hij zeide: „ de beste weg loopt langs dit klooster.” — en dacht reeds om de hoenders en hoe er misschien wel eenige bij den muur zouden liggen.

Hij misleidde alzoo zijnen biechtvader en weldra werd hij de hoenders gewaar.

Hij zag in het rond en hij bemerkte hoe een haan van den hoop verwijderd ging, die groot en jong was. Naar dezen waagde hij een sprong, zoo dat de veeren stoven.

Tohand ward Reinke der hōn're wār;
 Sine ogen begunden öm umme to gān.
 Buten dēn allen ging ein hān,
 De fāt was, grōt unde jung ;
 Na dēme gav Reinke einen sprung,
 So dat öm de fedderen stoven.

Grimbārd fwōr by sineme loven:
 Unsalige öm ! wat wil ji dōn ?
 Sprak he , wil ji wedder umme ein hōn
 In alle de groten funde gān ,
 Dār ji de bigte fan hävven gedān ?
 Dat mag wol syn feldsene ruwe !
 Reinke sprak in regter truwe :
 Dat dede ik in danken , leve neve !
 Biddet God , dat he mi dat forgeve ;
 Ik wilt nigt mēr dōn , un gērne laten.

Do kērden se wedder tor regten straten
 Den wāg , over ene smale brugge ;
 Wo faken sag Reinke overrugge
 Wedder hen , dār de hōnre gingen !
 Dārfan konde he sik nigt bedwingen.
 Hādde men öm syn hoved avgeslagen eftē togen ,
 It hādde na den hōn'ren-wārd geflogen.
 Grimbārd sag wol dit gelāt ,
 He sprak: o Reinke , unreine frāt !
 Wo late ji juwe ogen ummegān ?
 Reinke sprak: öm , dat is misgedān ,
 Dat ji mid juwen förlöpenden wōrden
 Mi fus ût mineme bāde forstörden !
 Latet mi dog läsen ein *pater nōster*
 Den hōnre-selen fan deme klōster ,
 Unde ök den gösen , ön al to gnaden ,

GRIMBAARD zweer bij zijn geloof, en zeide:
 „ Ongelukkige oom ! wat doet gij , wilt gij op
 nieuw om eene kip , tot het zondige leven terug
 keeren , waarvan gij de biecht hebt gedaan ; dit
 zoude een vreemd berouw zijn.”

REINTJE hernam : „ Ter goeder trouw ; ik
 deed het in gedachten , lieve Neef ! Bid , dat het
 mij moge vergeven worden . Ik zal het niet weer
 doen .”

Zoo keerden zij op den grooten weg terug ,
 over eene smalle brug . **REINTJE** zag gestadig te-
 rug , naar de hoenders ; hiervan konde hij zich
 niet bedwingen ; ja , had men hem het hoofd af-
 geslagen , het zou er naar toe gevlogen zijn .
GRIMBAARD zag dit en zeide : „ **REINAART** , gij
 gulsig dier , waarom ziet gij zoo gestadig terug .”
REINTJE hernam : „ Oom , gij hebt niet wel gedaan
 dat gij mij , met dezen uwen inval , in mijn gebed
 stoorde . Laat mij toe een pater noster te lezen
 voor de rust van de zielen der hoenders en der
 ganzen , die ik hier heb verflonden , en waarvan
 ik deze heilige nonnen met list heb beroofd .”

Dér ik gans fele hävve forraden,
 De ik dessen hilgen nunnen
 Mid miner list hävve avgewunnen.

Grimbård swēg, men de fos Reinard
 Hadde jummer dat hoved to den hōn'ren-ward,
 Wente där se kwemen tor regten straten,
 De se toforen hadden gelaten.
 Tohand ward Reinke sér bedröved,
 Mér wan jennig regte lövet,
 Do he sag den hov, des koninges palas,
 Där he int hogeste forklaged was.

Do in dem hove was fornomen,
 Dat där Reinke was gekomen,
 Al de där weren grōt unde klein,
 Begērden alle Reinken to sein.
 Där weren nigt fele in deme dage,
 Se hadden over Reinken sunderlike klage.
 Dat dugte Reinken nigt fele fan wérde,
 Des dede he alse de unforfērde.
 Mid sineme öme deme Greving
 Dryfstigliken he so fōr sik ging
 Zyrliken dorg de hogesten strate,
 Also modig fan gelate,
 Efte he were des koninges sone,
 Unde eft he nemande up eine bone
 Edder fus nemande hadde misgedān.
 Fōr Nobel, den koning, ging he stān
 Mang de heren in den palas,
 Unde hēld sik bät, wan öme was.

GRIMBAARD zweeg; maar REINTJE zag nog gestadig om, tot dat zij op den grooten weg waren terug gekeerd.

Bij het Paleis des Konings en het Hof gekomen, waar hij zoo hoogelijk was verklaagd, werd hij zeer bedroefd en beangst, ja meer dan iemand gelooven kan.

*Verschijning ten Hove voor het Geregt,
en de veroordeeling.*

Zoodra de tijding ten Hove kwam, dat REINTJE verschenen was, begeerden alle aanwezigen, groot en klein, den vos te zien; weinige waren er, of zij hadden klagten in te brengen. REINAART scheen zich hiervoor weinig te bekommeren; en speelde den onversaagde.

Hij ging met zijnen oom GRIMBAARD fierlijk de voornaamste straat op, en met zulk een moedig gelaat, alsof hij des Konings zoon ware, en of hij niemand voor de waarde van eene boon hadde misdaan.

Hij ging voor den Koning, onder de Heeren van het paleis staan, en hield zich moediger, dan hij eigenlijk was.

Hij sprak: „ Grootmoedig Koning, Genadig Heer! Ik bid dat gij mij in regten hooren zult. Geen Heer had ooit een getrouwer dienaar, dan ik voor u, mijn Vorst, ben.

He sprak: eddele koning , gnädige here !
 Dorg juwe eddelheid , unde dorg juwe ere
 Ik bidde , dat ji mi horen to regt.
 It en hadde ny here so truwen knegt ,
 Alse ik juwer forstliken gnaden bin.
 Wowol dat der fele hyr sin ,
 De mi juwe frundshop menen to beroven
 Mid loggen , wan ji ön des wolden loven :
 Men juwe râd is frôd êrst unde läst ;
 Ji loven nigt draden , dat is dat bâst ,
 Wat ju desse falshen alle förläsen
 Mit legen und dregen in minem avwäsen.
 Se haten , dat ik juwe bâste mene ,
 Unde ju alletyd truweliken dene.

De koning sprak: swiget , læret av !
 Juwe smeken helpet ju nigt ein kav !
 Juwe undâd werd ju nu forgolden ,
 Wo ji den freden hävven gehôlden ,
 Dén ik gebôd , unde ji hävven gesworen !
 Hyr stait de Hane , de hävt forloren
 Syn flægte — o falshe untruwe dêv !
 Dat ji fele fäggen , ji hävven mi lêv ,
 Dat hävve ji in deme laster myn ,
 Unde is an minen lüden wol shyn.
 De arm man Hinze forlôs sine fund ,
 Unde Brunen is nog syn hoved forwünd.
 Ik wil ju nigt fele mér shelden ,
 Men jvwe hals shal des entgelden .
 Hyr fint fele klagers unde shynbâr dâd ,
 Dit alle wil ju wäsen kwâd.

Gnädige here , sprak Reinke , wat shadet mi datte ,
 Efte Brunen nog blodig is sine platte ?

Wo-

„ Hoe velen er hier ook mogen zijn , die mij van uwe genegenheid door leugens willen berooven , als gij hen gelooven wildet , ik weet het , dat uwe besluiten ten allen tijde wijs en bedaard zijn . Gij gelooft niet zoo spoedig , wat zij in mijne afwezigheid met liegen en bedriegen aanbragten ; zij zijn mij nijdig , om dat ik uw welzijn zook , en u ten allen tijde getrouwelijk heb gediend . ”

De Koning hernam : „ Zwijg ! uw gevlei zal u niets baten . Uwe misdaden zullen nu gestraft worden : nu gij den vrede niet hebt gehouden , dien ik heb geboden en gij bezworen hebt . Hier staat nog HENNING , die door u van zijn gezin beroofd is . O ! valsche ongetrouwe schalk , dat gij nog zeggen durft , dat gij mij lief hebt ! Men kan het zien in uwe bedrijven jegens mij en mijne dienaars . De arme HINZE verloor zijne gezondheid en BRUIN zit nog met een bebloed hoofd . Ik zal nu niet meer ophalen . Gij zult het met uwen hals ontgelden . — Hier zijn vele klagers over bewezen daden en dit zal u zwaar vallen . ”

„ Genadig Heer ! ” zeide REINTJE . „ Hoe zoude dit aan mij ten nadeele verstrekken ? Heeft BRUIN

Worumme was he so formäten,
 Unde wolde Rustefilen syn honnig äten?
 Un dat öm de bür laster andéden —
 Brün is jo so stark fan leden!
 Is he geslagen efte forspoken,
 Were he gûd — he hädde't gewroken,
 Èr he kwam in dat water.
 Egter ök mede Hinze de kater,
 Dén ik härbärgede, unde wol entsing,
 Unde he do ût umme stälen ging
 To des papen hûs sunder minen râd,
 Unde öme de pape dede kwâd,
 Seker, sholde ik des entgelden,
 Unde ik darumme liden shelden,
 Dat were to na juwer forstliken krôn!
 Dog wat ji wilt, dat moge ji dôr,
 Unde also gebeden over mi,
 Wo gûd unde klâr mine sake ök sy!
 Ji mogen mi fromen, ji mogen mi shaden,
 Ja wil ji mi seden efte braden,
 Hangen, koppen, efte blenden,
 Jo bin ik in juwer gnaden händen.
 Wi fint jo alle in juwem bedwang;
 Stark sy ji, unde ik bin krank;
 Mine hulpe is klein, de juwe is grôt;
 Forwâr, al floge ji mi ök dôd,
 Dat were ju eine kranke wrake!
 Dog wil ik al in desser sake
 Regtfärdig unde uprigtig syn.
 Do sprak de rambok, de hêt Bellyn:
 It is regt tyd, wille wi nu klagen!
 Dâr kwam Ifegrim mid alle sinen magen,

Hin-

een bebloed hoofd, waarom is hij zoo vermetel geweest, op den honig van RUSTEVEEL af te gaan, en hebben de boeren hem geslagen, waarom heeft hij zich niet verweerd; hij was groot en sterk; had hij zich geen kwaad bewust geweest, hij zou zich over die slagen gewroken hebben, voor dat hij te water ging. Zoo is het ook met HINZE, die ik wel ontving en wilde herbergen; waarom moest hij uit stelen gaan? Waarom ging hij tegen mijnen raad in de schuur van den Priester en is hem aldaar kwaad wedervaren? moet ik dat ontgelden; moet ik hierom lijden, dit ware uwer Vorstelijke kroon te na.

Doch gij moogt doen wat gij wilt, en kunt over mij gebieden, hoe goed en zuiver mijne zaak ook zij.

Gij moogt mij begunstigen of benadeelen; — gij kunt mij doen koken of braden, hangen of onthoofden, of mijne oogen doen uitsteken, want ik bevind mij in uwe handen. Wij zijn alle in uw bedwang. Gij zijt sterk en ik zwak; mijne hulp is gering en de uwe groot; doch al wildet gij mij doodslaan, dit was voor u eene nietige wraak. Ik wil echter in dezen regtvaardig en oprecht zijn.”

BELLIJN (de ram) zeide: indien wij ooit zullen klagen, dan is het nu regt de tijd. Vervolgens kwam ISEGRIM met zijn geslacht en HINZE en

BRUIN

Hinze de kater, un Brûn de bare,
 Unde der dêre eine grote fhare,
 Lampe de hase, un de ässel Boldewyn,
 Wakkerlös de kleine, ök de grote hund Ryn,
 Metke de zege, un Härmen de bok,
 Äkeren, Weselken, Hermelken weren dâr ök.
 De Osse, dat Përd — de weren ök dâr,
 Fele wilder dêre eine grote fhâr;
 Dat Herte, dat Re, und Bokerd de bever,
 Kaninen, Märter unde ök de wilde Äver;
 Bartold, der adebâr, unde Markward de hägger,
 O'k Lütke, de krôn, was dâr alderdegger,
 Tibbeke, de ânte, unde A'lheid, de gôs —
 Desse klageden alle over den fos.
 Henning de hane, unde al sine kinder
 Klageden gans fér ören hinder.
 Nog weren dâr der fogele mîr,
 Unde andere der dêre ein grót hêr,
 De ik nu nigt al kan nomen.
 Desse alle wolden den fos fordomen,
 Unde dagten darup mid sharpen finnen,
 Wo se öm s yn levend mogten awwinnen.
 Se gingen för den koning al:
 Dâr hörde men klage ane tal.
 Alfus wârd dâr ein grót pärlement:
 De dêre, de dâr stunden ummentrent,
 Wolden Reinken syn lyv awwinnen.
 Se spröken öm an mid allen finnen,
 Mid felen klagen, de men dâr hörde;
 Ja isliken gav he s'hone antwörde.
 Ne word gehored up einen dag
 Mere klage, alse dâr gefhag

BRUIN en vervolgens een groot getal dieren, als LAMPE (de haas), BOLDEWIJN (de ezel), RIJN en WACKERLOOS (de groote en de kleine hond), ook HARMEN en METJE (de bok en de geit), en in hun gevolg de eekhoorns, weseltjes en hermelijnen. De os en het paard waren er ook, en boven dien een schaar van wilde dieren, het hert en de ree, BOKKERT (de bever), het eyerzwijn, de konijnen en de marters.

Onder de vogelen telde men BARTHOLD (de ooijevaar), MARKWARD (de reiger), LUTKE (de kraan), verder TIBBEKE, de eend, en ALHEID, de gans; ook deze klaagden alle over den Vos. HENNING (de haan), en zijne kinderen klaagden op nieuw hun leed; de klagten der overige dieren en vogelen kan ik onmogelijk vermelden. Zij wilden allen den Vos helpen veroordeelen, en elk spijtste zijne zinnen, om hem het leven te doen verliezen. Zij gingen voor den Koning en bragten nu de klagten in, welke ontelbaar waren.

Het gaf alzoo een groote vergadering. De aanwezigen wilden REINTJE te lijf en spraken hem aan met drift en felle klagten. Hij gaf aan elk schoone woorden.

Nimmer waren er op eenen dag meer klagten van de dieren en vogelen gehoord, dan er toen aldaar vernomen werden, en tevens nooit zoo vele blijken van scherpen raad bij verschil van gevoe-

Fan fogelen unde fan wilden déren ,
 Fan nouwen rade unde mannigen *vislren* ,
 Dat men dár hörde unde fornam.
 Men do Reinke to antwörde kwam ,
 Ward né shönre entshuldinge gehörd ,
 Alse Reinke dársulvest bragte förd.
 He entshuldigede sik in al den dingin ,
 De men over öm mogte bringen ,
 Dat al den heren dat wunder dede ,
 Dat Reinke wuste so shone rede ,
 Unde sik al der fake wolde entläggen ,
 De men dár over öm konde fäggen.
 Int läste , dat ik korte desse wörd ,
 Kwemen etlike tüge dár förd ,
 Dat weren uprigtige waraftige mans ;
 De tügeden over Reinken hél un gans ,
 Shuldig to wäsen in der misfedåd.
 Do ging de koning in den råd.
 Se floten eindrägtigen unde eines modes :
 Reinke de fos is shuldig des dodes !
 Men shal öm binden unde fangen ,
 Dárto by sineme halse uphangen.
 Sine kloke wörde hulpen nigt fele ,
 Do ging it Reinken út deme spele.
 Do köning dat ordel fulven avsprak ,
 Darumme Reinke gans sere forshrak ,
 Unde word to der fulven stunden
 Gefangen unde harde gebunden.

Do Reinke alsus was gefangen ,

Un-

voelens; maar toen REINTJE aan het woord kwam, hoorde men ook eene verdediging of verontschuldiging zonder wedergade.

Hij wist zich zoodanig vrij te pleiten van alle punten van beschuldiging, hoe veel er ook tegen hem waren ingebracht, dat alle de Heeren zich over die schoone redevoering moesten verwonderen.

Eindelijk traden er eenige getuigen op; opregte en geloofwaardige mannen, en deze getuigden gaaf en voldoende, dat REINTJE schuldig was aan de misdaden.

De Koning ging in den Raad, en eerlang werd met eenparigheid van stemmen, het vonnis geweven.— „REINTJE DE Vos is des doods schuldig. Men zal hem vatten en binden, en daarna aan de keel ophangen.”

Zijne schrandere woorden hielpen alzoo weinig. Het ging hem buiten de gissing. De Koning sprak zelf het vonnis uit. REINTJE was zeer ontsteld en ter zelfder tijd werd hij gevangen genomen en sterk geboeid.

Begin der uitvoering van het vonnis, en de bieche van REINTJE op de ladder van de galg.

Zoodra de vrienden van REINTJE, die ten Ho-

Unde dát ordel was , men s holde öm hangen ,
 Unde Reinken frunde dit hadden fornomen ,
 De ök to hove weren gekomen ,
 Alse Marten de ape , de ök was to regte ,
 Un Grimbård mid felen , de in Reinken flægte
 Hörden , unde öm tōkwemen fan blode ,
 De dit ordel hörden gans node ,
 Unde worden hyrumme sér bedroved ,
 Mér wan jennig regte lovet :
 Wente Reinke was ein banrehere ,
 Unde ward gewised fan aller ere ,
 Dárto in einen shändigen dôd .
 Se en mogten nigt desse nôd
 Fordragen , men se nemen orlov
 Fan deme koninge , un rumeden den hov .
 De koning betragte desse ding ,
 Dat manning knape fan öm ging ,
 Dér fele was ut Reinken flægte .
 It were gûd , dat ik bedægte ,
 Sprak he to einem ut fineme râd ,
 Al were ök Reinke nog so kwâd ,
 In finem geslägte is dog manning man ,
 Dén de hov övel entbären kan .
 Isegrim , Hinze , unde Brün de bare ,
 Desse nemen Reinkens meist ware ;
 Dit weren , de öm bunden unde fengen :
 Desse dagten , öm ök to hängen .
 De koning hadde ön befolen dat .
 Dit deden se gérne , wente se weren öm hât .
 Do se do sus mid öm kwemen ,
 Dár ie tohand den galgen fornemen ,
 Do sprak Hinze to deme Wulve :

Hove waren verschenen, met name MAARTEN, GRIMBAARD en andere bloedverwanten, vernamen dat hij gevangen en tot den dood met den strop veroordeeld was, waren zij hier over zeer bedroefd, en meer als men denken zou.

REINAART was een *bannerheer*, en nu zoude hij door dezen schandelyken dood van alle eere en aanzien beroofd worden. Zij konden deze ellende niet aanschouwen, namen afscheid van den Koning en verlieten het Hof.

De Koning dacht na over deze zaken, en ziendoe hoe menig Ridder hem verliet, die aan REINTJE verwant was, zeide hij tot eenen zijner Raadslieden: „Ik moet het wel overwegen, dat hoe boos REINAART ook zijn moge, er in zijne familie velen zijn, welken het Hof noode ontberen kan.”

IZEGRIM, BRUIN en HINZE, die de ergste vijanden waren van REINTJE, waren het ook, die hem vatten en bonden. Zij zouden hem ook hangen, zoo als de Koning het hun bevolen had. Zij deden dit gaarne, om dat ze hem haatten.

Toen zij met hem voortgingen en de galg van verre zagen, zeide HINZE aan IZEGRIM: „Gedenk nu aan het kwaad, hetwelk REINTJE u voorheen berokkend heeft; hoe hij mede ging, toen

Hér Ifegrim , gedenket nu an dat fulve ,
 Wo Reinke , desse kwade dēv ,
 Dat to wärke bragte , unde ök drēv ,
 Unde he ök fulven mede ûtgting ,
 Dat men juwe beden broder uphing ;
 Des Reinke do fro was in al sineme gelate :
 Betaled öm nu mid der fulven mate .
 O'k , Brûn ! gedenket , wo he ju forrēd
 To Rustefilen hûs , dat mannig wêt ,
 Dâr ju slogen bede manne un wyy ,
 Dat ju blodig was bede höved un lyv .
 Sêt to , wente Reinkens liste fint grôt ,
 Entkweme he wäg ût desser nôd ,
 Sus wroke wi uns nummermere .
 Darumme latet uns hasten fere .
 He hävt it an uns grôt forwragt ,
 Dâr mote wi nu syn up fordagt .

Do sprak Ifegrim also fôrd :
 Wo helpen dog also fele wôrd ?
 Hadde wi einen rêp efte line ,
 Draden woldo wi öme korten de pine .

Se spröken Reinken al entjegen .
 Alse he sus lange hadde geswegen ,
 So begunde Reinke ök to spräken ,
 He sprak : nu ji ju dog willen wräken ,
 Mi wundert , ji nigt na deme ende flât .
 Hinze wêt wol guden râd
 To einer linen stark unde gôd ,
 Dâr he to des papen hûs inne stôd ,
 Dâr he nog wäg kwam ane alle ere .
 O'k , Ifegrim un Brûn , ji hasten fere ,
 Dat ji juwen öm tom dode bringen :

men uwe beide broeders ophing, en hoe verblijd hij daarover was. Betaal hem nu met gelijke munt. BRUIN! bedenk nu, hoe hij u verried op de werf van RUSTEVEEL, zoo als velen bekend is, en waar gij zoo vele slagen van mannen en vrouwen beliept, dat hoofd en lijf overal bloeden. Pas op; REIN is listig en stout; ontkwam hij uit dezen nood, dan zouden wij ons nooit op hem kunnen wreken; dat wij ons dan haasten! Hij heeft het aan ons dubbeld verdiend, en dit moeten wij nu voor oogen houden.”

IZEGRIM zeide: „ Waartoe helpen deze woorden? hadden wij nu maar eene lijn of touw, dan zouden wij hem wel spoedig uit het lijden helpen.”

Zoo spraken zij over REINTJE en nu begon deze ook mede te praten, nadat hij lang gezwegen had. Hij zeide: „ Het verwondert mij, dat gij, nu gij u wreken wilt, de zaak niet spoediger ten einde brengt. — HINZE zal wel goede raad weten, om aan eene sterke lijn te komen. Hij heeft er een leeren kennen aan het huis van den Priester. IZEGRIM en BRUIN! gij beijvert u zeer, om uwen oom ter dood te brengen. Gij meent zeker, dat het u wel gelukken zal.”

Ji menen , ju shal dänne wol gelingen !
 De koning unde al sine heren ,
 De där do mid to hove weren ,
 O'k de koninginne des geliken ,
 Se folgeden alle na , arm un riken ;
 Fan Reinken wolden se sén den ende .
 Ifegrim beföl allen , de he kende ,
 Sinen magen unde sinen frunden ,
 Dat se jo faste by öm stunden ,
 Un dat se Reinkens nemen wår ,
 Dat he nigt wägkweme út der fär .
 Sunderliken beföl he sineme wive ,
 He sprak : sè to by dineme live ,
 Help hölden faste dessen fos !
 Ik fägge't , forware , kweme he nu lös ,
 He worde arger in korter tyd ,
 Unde sholde uns shänden mid allem flyt .
 Süs sprak he ök Brunen an :
 Gedenket , wat shande he ju hävt gedân ;
 Dit wil wi öm nu al betalen ;
 Hinze zal de line ophalen ;
 He is behänder unde ligter dan wi .
 Höldet unde ståt mi alle by !
 Ik wil de ledder to regte flyen ,
 Nu betale wi öm sine tüsheryen .
 Brün sprak : fättet de ledder wiſe an ,
 Ik wil öm holden alſe ein man .
 Reinke sprak : juwe forge is gröt ,
 Dat ji juwen öm bringen in den dôd ,
 Dén ji billiglik sholden beſhärmen ,
 Unde ji ju finer sér entfärm'en ,
 Dat he so nigt en kweme in shade .

De Koning, de Koningin en alle Heeren die ten Hove waren, groot en klein, rijk en arm, liepen uit, om het einde van REINTJE te zien. IZEGRIM beval aan allen, die hij kende, en aan zijne vrienden en verwanten, dat zij hem zouden bijstaan en op REINTJE letten, ten einde deze niet aan het gevaar ontsnapte; een afzonderlijk bevel gaf hij aan zijne vrouw. „ Zie toe, zeide hij, ik bezweer het bij uw lijf, help toch den vos vasthouden. Ik zeg het; kwam hij nu los, hij zou het in een korten tijd nog erger maken. Hij zou er zich op toeleggen, om ons schade en schande aan te doen.” Aan BRUIN zeide hij: „ Bedenk nu, hoe hij u beledigd heeft; dit zullen wij hem nu alles betaald zetten. HINZE zal het touw ophalen; die is behendiger en lichter dan wij; houdt vast en helpt mij. Ik zal de ladder te regte zetten. Zoo vergelden wij hem alle zijne schelmstukken.” BRUIN zeide: „ Zet de leer wat digter aan; ik zal hem vasthouden met alle kracht.”

REINAART zeide: „ Gij beijvert u hoogelijk, om uwen oom ter dood te brengen, dien gij behoort te beschermen, en voor wien gij zorgen moest, dat hij niet in rampen kwam. Durfde ik, ik zou wel om genade sineeken. — IZEGRIM

Dorste ik, ik bâde halv gnade.
 Ifegrim hatet mi boven al,
 He büt, dat syn wyl mi hôlden shal.
 Wolde se denken an ôlde dâd,
 Nummermère dede se mi kwâd.
 Dog it mot nu over mi gân;
 Ik wolde, dat it were gedân!
 Myn fader starv ôk in forgen grôt,
 Men do he nam finen dôd,
 Do was it kort mid öm gedân;
 O'k folgede öm nigt so manning man.
 Shande mote ju wedderfare,
 Wo ji Reinken länger sparen!

Brûn sprak: hore ji, dat he floket uns al?
 Syn tûshend nu ende nemen shal!
 Reinke was in angeste grôt,
 He dagte: mogte ik in desser nôd
 Unde regt nu in desser stund
 Finden einen nyen fund,
 Dat mi de koning dat levend geve,
 Unde by dessen drênen de shande bleve!
 So sprak Reinke to sik fulven fan binnen:
 Hyr mot ik up denken mid allen sinnen,
 Allent, wes ik nu bruken kan,
 Wente de nôd de gait mi an!
 Al is de koning gram up mi,
 Unde manning ander, de öm is by:
 Wattan? dat hävve ik al fordend.
 It mogte nog wêrden ummegewend.
 De koning is stark; syn râd is frôd:
 Nogtan en do ik öm nummer gôd!
 Kweme ik to wôrden, dat hope ik nag,

haat mij het felste. Hij beveelt, dat zijne vrouw mij vast zal houden; dacht zij, om het verlede-ne, dan zou ze mij geen kwaad doen.

Maar deze ramp is nu over mij beschoren. Ik wenschte wel dat het al gedaan was; — mijn vader stierf ook in groote ellende, maar toen het op het laatste ging, liep het spoedig af, en ook was er zulk een schare van toekijkers niet. Schande zal u wedervaren, indien gij mij nog langer martelt.”

BRUIN zeide: „ Hoort gij het wel, hoe hij ons vervloekt; het is nu met zijne schelmerijen haast gedaan.”

REINTJE bevond zich in eenen deerlijken angst. Hij dacht: „ Mogt ik in dezen nood een nieuwe list bedenken, waardoor de Koning mij het leven schonk en dat de schande dan aan deze drie vijanden verbleef. Hier wil ik mijne zinnen op slijpen, en alles doen, wat mogelijk is; de nood gaat hoog. Al zijn de Koning en vele zijner Raden op mij toornig, ik heb het wel verdien, maar de kans zou nog kunnen keeren. De Koning is sterk; zijne Raden zijn wijs. — Ik heb beiden geen goed gedaan; ik moet hopen. Mogt ik maar aan het spreken komen, dan werd ik heden niet gehangen.”

Ik worde nigt gehangen up dessen dag.
 So was Reinke in angeste grôt,
 He sprak: ik sê fôr mi den dôd,
 Dême ik nu nigt mag entgân.
 Hyrumme ji alle, de nu hyr stân,
 Ju bidde ik ene kleine bede,
 Èr ik fan der werlde s'hede,
 Dat ji willen bidden den koning nu,
 Dat ik moge spräken fôr ju
 Mine bigt mid alleme flyt,
 Dat mi de koning wille gunnen de tyd,
 Up dat ik de wârheid moge formelden,
 Unde dat miner undâd nigt dorve entgelden
 Ein ander unshuldig, we he ôk sy,
 Unde nigt betégen wérde umme mi,
 Up dat God, de alle dinge regt wil ionen,
 Miner selen des to bät wille shonen,
 De mëste deil, de dit hörden,
 Worden bewogen von den wôrden,
 Se spröken: it is twâr eine kleine bede,
 Unde bâden den koning, dat he dat dede.
 Des gav de koning orlov darto.
 Reinke ward wedder en weinig frô,
 He dagte, ik mogte nog bâter fallen,
 Un sprak alsus fôr ön allen:
 Nu help mi *spiritus domini*,
 Wente ik en sê hyr nemand by,
 Dême ik nigt hävve entjegen gedân.
 Forder do ik nog was ein klein kumpân,
 Unde ik nigt mér en sôg de bruisten,
 Do ging ik faken na minen lusten
 Mang de jungen lammer un zegen,

Hij zeide verder tot de menigte. „ Ik heb de dood voor oogen; hij is niet te ontgaan; het is hierom, dat ik aan u allen, die hier staan, eene kleine bede rigt, voor dat ik van de wereld scheide.

Smeekt den Koning, dat hij mij toesta en den tijd gunne, om mijne opregte biecht uit te spreken, opdat ik de waarheid moge vermelden, en er geen onschuldige over mijne misdaden werde beticht of gestraft, en ook opdat ik hierdoor vergiffenis verwerf voor mijne zonden.”

De meesten, die dit hoorden, werden bewogen en zeiden: „ Dit is een geringe bede.” Zij smeekten den Koning, dat hij het zoude toestaan; en deze schonk het verlof.

REINTJE schiep moed en dacht: het zal wel goed uitvallen; en sprak vervolgens na een schietgebed gedaan te hebben: „ Ik zie hier niemand, of ik heb mij jegens hem misgrepen.”

Toen ik pas gespeend en nog jong was, ging ik dikwijls spelen onder de lammeren en bokjes, wanneer zij van den weg waren afgedwaald. Ik hoorde zoo gaarn hun geblaat; toen ik een hun-

Wan se gingen buten den wägen.
 Ore bläten unde stemmen hörde ik geren;
 Do begunde ik érsten lekkerye to leren;
 Wente ik forbêt 'er ein to dôd,
 Dâr lérnde ik érsten leppen dat blôd.
 Dârna verbêt ik junger zegen fêr;
 Ik taste to, unde dede dat nog mîr.
 Sus wârd ik dryster unde kon're,
 Ik spârde wedder fogel eftre hon're,
 O'k ânte unde göse, wôr ik se fand;
 Ik hävve der fele geraked int fand,
 De ik al fan deme levende brogte,
 Wan ik se nigt al äten mogte.

Dârna kwam ik by Isegrime
 In eineme winter by deme Rine;
 He schulede under eineme bôm,
 Unde räkende sik, dat he were myn ôm.
 Do ik ôm hörde sus de magefhop fortällen,
 Alsus worde wi aldâr gefellen,
 Dat mi nu wol mid regte mag ruwen:
 Wente wi loveden dâr mid truwen
 Gude felshop de eine dem andern,
 Unde begunden tosamende also to wandern.
 He stôl dat grote unde ik dat klene;
 Dat wi kregen, dat was gemene,
 Dog nigt so mene, so it s'holde,
 Wente he delede it, so he wolde.
 Nummer krêg ik regte myn dêl halv;
 Wente so wan Isegrim hadde ein kalv,
 Eene zegen, enen wedder, eftre ram,
 So grimmede he, unde makede sik gram,
 Uppe dat he mi so fan sik drêv,

ner gebeten had, begon ik het bloed te likken en vond er smaak in. Daarna verbeet ik vier jonge geiten; ik taste toe en deed nog meer. Zoo werd ik al driester en stouter; ik spaarde geen hoenders, ganzen of eenden, waar ik ze vond, en ik heb er vele in het zand gestopt, die ik gevangen en gedood had, en allen niet eten konde.

Vervolgens kwam ik in eenen winter bij IZEGRIM die aan den Rijn onder eenen boom lag. Hij rekende mij voor, dat hij mijn oom was, en toen ik alzoo hoorde, dat hij van mijne maagschap zoude zijn, besloot ik bij hem te blijven, en hierover mag ik mij nu wel hoogelijk beklagen.

Wij beloofden elkander getrouw te zijn, en begonnen alzoo te zamen op avontuur te gaan. Hij stal in het groot en ik in het klein. Den buit zouden wij deelen, doch dat ging slecht. Hij verdeelde denzelven, zoo als hij het verkoos; nooit ontving ik de gerechte helft. Wanneer hij een kalf of een geit, een weér of een ram bekwam, dan maakte hij zich toornig, opdat ik van hem week en hij mijn deel behield.

Unde öm myn däl allene blêv.

Nog was dit dat minste al:
 Men alse wi hadden folk gefal,
 Dat wi einen osfen efte eine ko
 Gefangen, ja dänne kwemen dârto
 Syn wyy unde mid ör seven kinder:
 Dänne mogte ik klagen minen hinder.
 Ik krêg dänne nouwe den minsten rebben,
 Nogtan êr ik dën mogte hävven,
 Hadden se dat flêsh al avgegnagen.
 Darmid moste ik mi fordragrn.
 Dog, God danke's, ik hadde's nén nôd,
 Wente ik hävve nog den fhat so grôt
 Bede an fulver unde an golde,
 Dat dën ein wagen nigt drägen sholde
 To sevenwärv, unde so wägforen!

De koning begunde hyrna to horen,
 Alse he den fhat hörde nomen,
 Unde sprak: fan wanne is de ju gekomen?
 Sägget it nu, ik mene den fhat. —

Reinke sprak: wat hülpe mi dat,
 Dat ik ju des nigt en fäde?
 Wente ik en neme des nu jo nigt mede.
 Ik wil ju fäggen, nu ji it mi hêt:
 Men dorg lêv, nog dorg lêd
 Shal dat nu längter bliven forholen,
 Wente de fhat was gestolen.
 It was bestéld, men sholde ju mörden;
 Hadde de fhat nigt gestolen worden.
 Gnädige here, märket ju dat!
 Dit makede de formaledyede fhat!
 Dat de fhat sîs gestolen wård,

En dit was nog het minste ; gebeurde het ons , dat wij eene os of eene koe bemagtigden , dan kwam zijn wijf met hare zeven kinderen daar op af ; en al bragt ik mijne klagten in , dan kreeg ik naauwelijks de kleinsté ribbe en deze niet voor dat het vleesch er was afgeknaagd. Hiermede moest ik mij dan vergenoegen , maar geen nood — ik leed geen honger ; ik had nog eenen *schat* van zilver en goud , zoo groot dat ze met zeven wagens niet was te vervoeren.

De Koning zette zijne ooren op , toen hij van den *schat* hoorde spreken.

Hij zeide : „ Van waar hebt gij dezelve bekom- men ? Zeg het , ik meen den *schat* . ”

REINTJE antwoorde : „ Wat zou het mij baten , indien ik u zulks niet wilde mededeelen. Ik kan ze toch niet medenemen. Ik zal het u zeggen , nu gij het mij beveelt. Om lief of leed zal het nu niet langer verborgen blijven ; de *schat* was gestolen , daar was een aan slag gesmeed om u te vermoorden , anders ware de *schat* niet gestolen geworden. Genadige Heer ! let hier wel op , dit is het geheim van de vermaledijden *schat* , en dat de *schat* gestolen werd , dat heeft mijn vader het leven gekost , tot zijne eeuwige schade , maar het was voor u een groot geluk.

Des dede myn fader eine kwade fârd
 Fan desser werlte to ewigen shaden:
 Dog was it nut to juwen gnaden.

Alse de koninginne fan Reinken hörde,
 Dat he sprak fan desseme mörde,
 De andrägende was öreme heren,
 Se begunde sik sér to forfèren.
 Se sprak: ik formane ju , Reinard ,
 Up de langen hennefârd ,
 De juwe sele nu faren shal ,
 Dit ji de wârheid fäggen al ,
 Wo it is umme dessen mörd
 De koning sprak do also förd :
 Men shal beden enen isliken to swigen ,
 Unde laten Reinken nedderstigen ,
 Desse fake gait mi sulvest an ,
 Dat ik dé bät moge forstân.

Do krêg Reinke einen bætern mód
 Up der ledderen , där he stôd ;
 Se mosten öm do also wedder
 Avstigen laten fan der ledder.

De koning nam öm by fik allene ,
 O'k de koninginne , unde frageden öme ,
 Wo desse fake were getagt ?
 Ja , do wolde Reinke legen mid magt !
 He dagte: mogte ik nu wedder winnen
 Des koninges hulde unde der koninginnen ,
 Unde mogte dat dârto forwärven ,
 Dat ik desse alle mogte fordärven ,

Zoodra de Koningin vernam, dat REINTJE sprak van eenen moord, die haren gemaal aanging, werd zij zeer ontsteld en zeide: „ Ik vermaan u REINTJE bij de groote reis, welke voor uwe ziel aanstaande is, dat gij ons de waarheid zult zeggen, en wat er van dezen moord zij.”

De Koning gaf bevel, dat elk zwijgen zou; en vervolgens zeide hij: „ REINTJE moet van den ladder worden gelaten, opdat ik hem beter zal kunnen verstaan. Deze zaak gaat mij zelven aan.”

REINTJE werd met een nieuwen moed bezield, toen hij nog op den ladder stond; zij moesten hem alzoo van denzelven doen afstijgen.

Verdere gesprekken van REINTJE over den schat.

De Koning liet REINTJE vervolgens bij zich komen, en vroeg hem in bijzijn van de Koningin, hoe deze zaken zich hadden toegedragen. Nu moest hij wel liegen met alle krachten. Hij sprak bij zich zelven: mogt ik er nu in slagen, om de genegenheid van den Koning en de Koningin op nieuw te verwerven, ten einde daarna allen, die mij naar het leven staan, ten verderve te bren-

De sus stân na mineme dôd,
Unde ik so kweme út desser nôd,
Dat mogte ik räken for grote bate;
Men ik mot fér legen utermate!

De koninginne sprak wedder an:
Reinke, latet uns regt forstân
Fan desser sake de wârheid fast,
Up dat juwe sele bleve unbelast!

Reinke sprak: syt des berigt:
Ik mot nu stärven, dat is anders nigt;
Sholde ik dänne mine sele also beladen,
Darmid se kweme in ewigen shaden,
Unde se des ewig sholde entgelden?
Bäter is 't, dat ik de nu mot melden,
Wowol se sin mine levesten magen,
De ik fulnode sholde besagen.
Ik frugte der hellen pine, de där is grôt:
Darumme ik it jummer fäggen mótt.

Deme koninge word dat härte swâr,
He sprak: Reinke, fägstu òk wâr?

Reinke sprak: o eddele here!
It is wâr, al bin ik fundig sere,
Wat sholde mi dat to bate komen,
Dat ik mi sulven wolde fordomen?
Ji sén jo wol, wo it mid mi is:
Stärven mot ik nu, dat is wis.
Sholde ik nu nigt spräken de warheid,
Där mi de dôd för ogen stait?
Mi mag nigt helpen bede efté gôd!
Süs bevede Reinke, där he stôd,
In einem gefinseden shyn fan frugten.

Fôrd sprak de koninginne mid tugten:

Rein-

brengen en mij hierdoor uit den nood te helpen, welk een geluk zou dit voor mij zijn? maar ik moet liegen, dat het rookt.”

De Koningin zeide: „ REINAART! geef ons nu een waar verhaal van deze zaak, tot een regt verstand van dezelve en opdat uwe ziel onbezwaard blijve.”

Hij antwoordde: „ Zijt des verzekerd. Ik moet nu sterven; het kan niet veranderen, en zou ik dan mijne ziel zoodanig bezwaren, dat ik er in de eeuwigheid om zoude lijden? Beter is het, dat ik alles mededeele, hoezeer het ook mijne naaste bloedvrienden moge gelden, die ik noode bezwaren zoude. Ik vrees de zware pijnen in de hel, en nu moet ik de waarheid zeggen.”

De Koning werd bewogen in zijn hart, en zeide: „ REINTJE spreekt gij wel de waarheid?” De Vos hernam: „ Edel Heer! Hoe zondig en schuldig ik ook ben, wat zou het mij baten, indien ik mij zelf hielp verdoemen? Gij ziet hoe het met mij staat; sterven moet ik, dit is zeker; zou ik dan de waarheid niet spreken, daar mij de dood voor oogen staat? Gebeden of werelschen goed kunnen mij niet meer helpen.” Dit zeide hij bevende van angst, met eene geveinsde vertooning van vreeze.

De Koningin hervatte dadelijk: „ REINTJE’s
K toe-

Reinkens nôd entfärmet mi sere,
 Hyrumme bidde ik ju, myn here,
 Dôt Reinken etlike gnade,
 Up dat näblive grôter shade,
 Latet öme nu in desser stund
 Uns witlik dôn den regten grund,
 Unde dat ein islik swige stil,
 Up dat he nu spräke, wat he wil.

De koning bôd swigend also förd.
 Reinke sprak: nu horet mine wôrd!
 Is dat mineme heren dem koning lêv,
 Ik wil ju läsen sunder brêv,
 Unde de forräderye openbaren,
 Dâr ik nemande denke an to sparen.

Nu mag men horen einen nyen fund!
 Reinkens lôsheid hadde nenen grund,
 Wo he sinem egen fader mede
 Kwâd unde unere overfâde,
 O'k dem greving, sinem levesten frund,
 De öm dog in allen nöden bystund.
 Dit dede he al in der andagt,
 Dat men sinen wôrden des to bät geve magt,
 Dat he also mid siner sprake
 Sine fyende brogte in de sulven sake,
 De sus na sineme live stunden.

He sprak: myn here fader hadde gefunden
 Des mägtigen koninges Emerikes flat
 In eineme forholendlichen pad.
 Unde do he hadde sus groten gûd,
 Wârd he so stolt unde hoge fan müd,
 Unde héld alle deren in unwérdigheid
 Mid siner gekliken hôgfardigheid,

toestand treft mij. Ik bid u, Heer Koning! bewijs aan hem eenige gunst, opdat het groote verlies werde voorgekomen. Laat hem ons den waren stand der zaken doen kennen, en geef last dat een ieder stilwijge, opdat hij voortbrengt, wat hij wil."

De Koning gebood stilte, en nu sprak REINTJE:
 „ Hoort nu mijne woorden; is het onzen Heer welgevallig, dan zal ik alles aan u voorlezen, zonder het op schrift te hebben, en den geheelen aanflag van het verraad aan het licht brengen, zonder iemand te ontzien.

Men hoore nu de nieuwe bedenksels van den Vos! Zijne loosheid was onuitputtelijk. Hij sprak zelfs kwaad en tot oneere van zijnen vader, en bezaarde GRIMBAARD, zijnen getrouwsten vriend, die hem in alle zijne nooden bijstond; alles in de hoop, dat men hierom aan zijne woorden te beter geloof zoude geven, en ook legde hij zich toe om zijne vijanden, die hem thans naar het leven stonden, in deze zaak te betrekken.

Hij zeide: „ Mijn heer vader had op eene verholene plaats den schat gevonden van den magneten Koning EMMERIK. Toen hij zoo rijk was geworden, werd hij trotsch en hoogmoedig. Alle dieren, met wien hij voorheen omging, verachtte hij in zijne zotte verwaandheid. Hij zond HINZE naar de woeste Ardennes, alwaar BRUIN door

De toforen fine gesellen waren.
 He lēt Hinzen, den kater, faren
 In Ardenen, dat wilde land,
 Dār he Brunen, den baren, fand.
 He entbōd öme dār fine hulde,
 Unde dat he in Flanderen komen shulde,
 Efte he koning wolde wäsen.
 Do Brūn unde Hinze den brēv hadden läsen,
 He ward kone, frolik, unde unforfērd,
 Wente he des lange hadde begērd.
 He reisēde in Flanderen altohand,
 Dār he minen heren fader fand.
 He entfeng öme wol, unde sande tor stund
 Na Grimbārd dem wisen, unsen frund,
 Unde na Isegrim ök also förd.
 Desse fēr handelden manning wōrd;
 Hinze de kater was de fyvde.
 Dār ligt ein dorp, dat het Yfte.
 Twishen Yfte unde Gent.
 Hadden se sus dit pärlement
 In ener düsteren langen nagt.
 Nigt mid God, men des düvels magt,
 Unde mid mines faders gewälde,
 De se dwang mid sineme gelde,
 Sworen se dār des koninges dōd.
 Ein islik deme anderen fine hulde bōd.
 Se sworen up Isegrimes hövede forware
 Alle five, dat Brūn, den bare —
 Dēn wolden se tom koninge maken,
 Unde foren öm in den stōl to Aken,
 Un fätten öme up de krone fan golde.
 Were jemand, de dit kerēn wolde,

dezen werd opgezocht. Hij liet hem groeten, en afvragen of hij in *Vlaanderen* komen wilde, om aldaar Koning te zijn.

Toen BRUIN en HINZE den brief gelezen hadden, verheugde zich de eerste en werd stout en onversaagd, want zoo iets had hij sedert langen tijd begeerd.

Hij reisde spoedig naar *Vlaanderen*, alwaar hij mijnen vader vond. Deze ontving hem wel, en zond dadelijk om den wijzen GRIMBAARD, onzen vriend, en ook naar IZEGRIM. Deze vier hielden vele gesprekken; HINZE was de vijfde.

Daar is een dorp dat *Tyste* heet; en tuschen *Tyste* en *Gent* hielden zij de gesprekken, in eene langen duisteren nacht, niet in Gods naam, maar in dien van den duivel, en wel naar den wil van mijnen vader, die hen dwong met zijn geld. Zij zweoren aldaar den dood aan den Koning, en zij beloofden elkander getrouw te zijn; zij legden alle vijf den eed af op het hoofd van IZEGRIM, dat zij BRUIN tot Koning zouden verheffen, hem te *Aken* op den troon van het Rijk plaatsen en aldaar doen kroonen. Ware er iemand van 's Konings vrienden of verwanten, die zich hier tegen zou willen verzetten, dien zou mijn vader helpen verjagen, en alles zoude hij door zijne schatten doen veranderen, of door omkoopingen, of door het schrijven van brieven met bedreigingen.

Ik kreeg zulks te weten op de volgende wijze. Het gebeurde eens op eenen vroegen morgen dat GRIMBAARD, den wijn boven de dorst gedronken,

Fan des koninges frunden efté magen,
 De sholde myn fader al forjagen,
 Mid sineme s̄hatte dat ummedriven,
 Mid umme to kopen, mid breve to s̄hriven.
 Dit krēg ik to weten also:
 It ges̄hag up enen morgen fro,
 Dat Grimbārd den wyn drank ungespārd,
 Dārfan he frolik unde drunken wārd,
 Unde sāde dat hemeliken sineme wive.
 He sprak: sū, dat dit by di blive!
 Se swēg so lange, forstāt mi regt,
 Dat se it mineme wive ök hävt gesägd.
 Se swōr ör, dār se weren tosamien,
 By der dryer koninge namen,
 By örter ere unde truwe,
 Wer dorg lēv nog dorg ruwe,
 Nemande s̄holde sāggen förd.
 Men myn wyy hēld nigt öre wōrd:
 Wente dat ērste, dat se by mi kwam,
 Sāde se mi al, dat se fornām.
 Se sāde ök ein wārtēken dārby,
 Dat ik enked forstund by mi,
 Dat it wār was alderding.
 Ik was al drovig, wōr ik ök ging.
 Ik wārd andenken der poggen al,
 De ēns to God repen mid grotem s̄hal,
 Dat he ön einen koning wolde geven,
 Dat se in dwange mogten leven,
 Wente se weren fry in alleme land.
 God hörde se, une sande ön tohand
 Den Adebār, de se nog hatet,
 Unde se nummer in freden latet.

hebbende , met een verheuging te huis kwam , en de zaak aan zijne vrouw in het geheim mededeelde. Hij zeide : „ Houd het vooral voor u ! ” en zij zweeg zoo lang , totdat zij het aan mijne vrouw verteld had , en deze zwoer haar bij de namen der heilige drie Koningen , en bij hare eer en trouw , dat zij het aan niemand , om lief of leed , zou zeggen. Mijne vrouw hield ook haar woord , tot dat hij bij mij kwam ; toen was het eerste , dat zij aan mij verhaalde , hetgeen zij vernomen had . Zij gaf mij nog berigt van eene daadzaak , of kenteeken , zoodat ik wel gelooven moest , dat de zaak in alle deelen der waarheid overeenkomstig was.

Ik was droevig , waar ik ook ging. Ik dacht om de kikvorschen , die eens met groot gekwaak , bij JUPITER aanhielden om hun eenen Koning te schenken , ten einde onder den dwang te leven , hoezeer ze vrij waren in alle landen. De God verhoorde hunne bede , en schonk hun eenen ooijevaar , die hen alsnog haat , hen nooit met vrede laat , maar hun ten allen tijde ongunst be-

Alletyd dait he ön ungenade :
 Nu klagen se fast, nu is et to spade ;
 Se fint bedwungen alderding
 Under dem Adebâr, ören koning.

Sus sprak Reinke to al den deren ,
 De där stunden , unde de där weren :
 Sêt , sus frugtede ik sér for uns allen ,
 Dat it øk mid uns sus mogte fallen.
 Here , sus forgede ik øk for ju ,
 Des ji mi weinig danken nu.
 Ik kenne Brunen shalk unde kwâd ,
 Unde ful fan groter overdâd.
 Darumme frugtede ik öme sér ;
 Ik dagte , worde he unse hêr ,
 Dat wi dänne alle weren forlôrn.
 Ik kenne den koning wolgebôrn ,
 Sér mägtig , øk guderteren ,
 Unde øk gnädig allen deren.
 Ik dagte fuste up desse ding ,
 It were eine kwade weselinge ,
 Dat men enen bûr , enen uneddelen frât ,
 Brogte in alsodanen stât.
 Ik dagte darup mannige weken ,
 Wo ik desse fake mogte tobräken.
 Boven alle fake frodede ik dat ,
 Behêlde myn fader finen shat ,
 He sholde mid fineme falshen spele
 To plasfe bringen fele unde fele ,
 Un den koning bringen fan finer ere .
 Dit betragede ik gans sere ,
 Wôr de shat wäsen mogte ,
 Up dat ik öm fan dannen brogte ,

Wôr

wijst. Nu klagen zij, maar het is te laat; zij zijn nu in bedwang, en staan onder den oojevaar, hunnen Koning."

Zoo sprak REINTJE tot alle dieren, die daar tegenwoordig waren. „Ziet, — zeide hij verder, — zoo was ik bekommerd over ons allen, dat het zoo erg zou uityallen, en zoo was ik ook beangst over U, Heer Koning! hoezeer gij mij er weinig voor bedankt. Ik ken BRUIN als stout en boos, en vol van groote misdadige ontwerpen. Ik was derhalve zeer voor hem bevreesd, en dacht: wordt deze onze Heer, dan zijn wij alle verloren. Ik kende onzen welgeboren Koning wel als magtig, maar ook als goedertieren en jegens alle dieren genadig. Ik overwoog alle deze dingen en welk eene ongelukkige wisseling het zijn zou, dat men eenen *boer*, een onadelijken vraat, in zulk eenen stand zoude brengen. Ik dacht hierover gedurende eenige weken na, en overwoog gestadig, hoe ik deze zaak zou doen mislukken. Boven alles besefte ik, dat, behield mijn vader de schat, hij met zijne valsche streken velen en velen in het verderf zou brengen, en den Koning van zijn aanzien berrooven. Ik lag er mij derhalve op toe, om te weten, waar de schat wezen mogt, in de hoop denzelven dan van daar te brengen; ook werwaarts mijn vader in veld of bosch heen liep. Onverschillig of het heet of koud, droog of nat, bij dag of bij nacht ware; ik bleef te allen tijde op de loer.

Wôr de shat wäsen mogte,
 Up dat ik öm fan dannen brogte,
 Wôr myn fader, de listige ôlde,
 In deine felde efté in deme wölde
 Henne tög, efté henne lêp,
 Was it het, köld, nat, efté dêp,
 Was it by nagte, efté by dage,
 Jummer was ik ôk in der lage.

Ik lag up ene tyd in der érde,
 Unde wagtede alse ein, de fér begérde,
 Wo ik bâst geweten kunde,
 Unde wôr dat dat ik den shat funde,
 Dâr ik gérne fan hadde fornomen,
 Do sag ik minen fader komen
 U't einer steinritsen, de was dêp.
 Ik lag forborgen, eft ik flêp.
 Nigt en wuste he fan mi,
 Dat ik öm was so na by.
 He begunde sik wide umme to sén:
 Do he fornam, dat he was allén,
 Unde alse he sus nemande sag,
 Dede he, alse ik ju fäggen mag:
 He stopde dat hol wedder mid sande,
 Un makede dat gelyk deme anderen lande.
 Dat ik dit sag, dâr wuste he nigt fan.
 O'k sag ik, ér he sheide fan dan,
 Dat he den stert lêt overgân,
 Dâr sine fote hadden gestân.
 He forwilde ôk syn fôtspôr mid deme monde.
 Dit lerede ik dâr in der stunde
 Fan mineme ôlden falshen fader,
 De desse liste wuste allegader.

Eens lag ik in een hol, en zag met bijzondere begeerte, of ik ook iets vernam, hetwelk tot het vinden van den schat helpen konde, wanneer ik mijnen vader uit eene diepe spleet in eene steenrots zag te voorschijn komen. Ik hield mij, of ik sliep; hij wist niets van mij, ook niet dat ik hem zoo nabij was. Hij begon met overal rond te zien; en toen hij zag, dat hij alleen stond, handelde hij zoo als ik u zeggen zal. Hij stopte een hol digt met zand, zoodat het met den omgelegen grond gelijk stond: ook zag ik, dat hij, eer hij van daar ging, met de staart flingerde over den grond, waar zijne voetstappen stonden, en hoe hij het spoor van deze, nog met zijnen bek omwroette.

Dit alles leerde ik toen van mijnen ouden slimmen vader; en toen hij weg ging, om zijn bedrijf te vervolgen, bedacht ik: „zoude daar ook den schat kunnen zijn? Ik ging aan het werk, opende het gat met mijne voeten, en kroop er in. Ik vond daar eenen groten rijkdom; veel fijn goud en zilver. Niemand, hoe oud hij ook zijn moge, heeft zoo veel geld bij één gezien.

Sus lēp he wāg na sineme gewinne.
 Ik dagte fast in mineme sinne,
 Efste dār mogte wāsen de s̄hat?
 Ik ging to wärke, unde opende dat gat
 Mid minen föten, unde krōp darin.
 Dār fand ik groten gewin,
 Finen sulvers fele unde rōd gold.
 Hyr en is ök nemand also öld,
 De des je so fele tolike sag.
 Do spärde ik wer nagt efste dag,
 Ik ging slepen unde dragen
 Sunder karen unde funder wagen.
 Mi halp myn wyy, vrouwe Ermelyn,
 Wi hadde arbeid unde pyn,
 Èr wi den s̄er riken s̄hat
 Brogten in eine ander stad,
 Dār he bät lag to unser lage.
 Dewile was myn fader alle dage
 By dën, de den koning fus forreden.
 Nu moge ji horen, wo se deden.

Brûn unde Isegrim sanden ût tohand
 Öre breve in manning land
 An alle, de soldie winnen wolden.
 Brûn de bare sholde se uphôlden,
 Unde dat se shere to öme kwemen,
 Unde öre soldie toforen nemen;
 He sholde't ön geven mid milder hand.
 Myn fader lēp do dorg de land
 Unde drôg örter twêer breve.
 Wo luttik wuste he, dat de deve
 Öm sinen s̄hat hadde genomen?
 Ja, hadde't öm ök mogē fromen,

Sedert rustte ik niet bij dag of nacht. Ik sleepte en droeg alles van daar, zonder kar of wagen te hebben. Mijn wijf, vrouw ERMELIJNE hielp mij, en wij hadden veel arbeids en moeite, eer wij den rijken schat op zulk eene plaats hadden gebragt, waar hij beter voor ons bewaard lag.

Ondertusschen was mijn vader dagelijks bij hen, die het verraad tegen den Koning smeeden, zoo als gij nu hooren zult.

BRUIN en IZEGRIM zonden brieven naar vreemde landen, en aan allen, die eene groote soldij zouden willen verdienen. BRUIN zou ze in dienst nemen, mits zij schielijk tot hem kwamen. Hij zou de soldij vooruit betalen, en zulks met een ruime hand. Mijn vader trok met beider brieven door het land, en hoe weinig dacht hij, dat de dieven zijnen schat hadden weggenomen. Ja! al was hij ook geheel in zijn voornemen geslaagd, hij zoude destijsd geen penning gevonden hebben.

Toen

Aile de werld to den stunden,
He en hadde's nigt einen penning gefunden!

Do myn fader al umme mid pine
Twifhen der Elve unde dem Rine
Hadde gelopen dorg de land,
Dâr he mannigen soldenér fand,
Dën he wan mid sineme golde,
De Brunen to hulpe komen sholde,
Alse de sommer kweme int land,
Do kercede he wedder, dâr he fand
Brunen un de gesellen syn.
He sâde ôn fan der groten pyn,
Unde der mannigföldigen forge,
De he fôr de hogen borge
Int land fan Sassen hadde geleden,
Dâr de jägers na öm reden
Mid ören hunden alle dage,
Unde so syn lyy hangede in der wage.
Se hadden öme dân fele towedderen.
Dit sprak he fôr de fêr forräderen,
He tögede ôk den breve fan den gesellen,
De Brunen do fêr wol befellen.
De lesen se alle five tosamien,
Dâr twelv-hunderd kämpen by namen
Fan Isegrims magen al instunden,
Mid fharpen tänen unde widen munden,
Sunder de katers unde de bären,
De alle in Brunen hulpe weren,
Alle de Fêlfratsen und de Dasfen
Beide fan Doringen unde fan Sassen.
Desse hadden al mid öm gesworen,
In dëme dat men ön geve toforen

Toen mijn vader alzoo , met groote moeite , het land tuschen *Elve* en *Rijn* had doorkruisd , en aldaar menig soldaat door zijn geld had aangenomen , die BRUIN in den zomer te hulp zoude komen , keerde hij terug . Hij vond BRUIN bij zijne eedgenooten , en verhaalde hun toen van zijne moeite , ook hoe veel hij geleden had , bij de groote burgten of rookasteelen in *Saksen* , alwaar de jagers dagelijks met hunne honden op hem waren aangevallen , en hij met lijfsgevaar yele wederwaardigheden had ondervonden .

Dit verhaalde hij aan de verraders , en hij toonde hun de brieven , welke hij had medegebragt , die zij met hun vijven lazen , en die aan BRUIN wel bevielen . Men zag er de naamlijst van twaalf honderd kampioenen , alle van IZERGRIMS geslacht , met wijde monden en scherpe tanden .

Behalve de katers en de beeren die alle ten dienste van BRUIN gereed waren , kwamen ook de veelvraten en de dasen uit *Thuringen* en *Saksen* . Deze hadden zich met eede verbonden , om , op het eerste opontbod , bij BRUIN met alle magt te zullen komen , indien hun de soldij drie weken vooruit werd betaald , en dit alles wist ik , den Hemel zij dank , voor te komen .

Toen

Fan drēn weken ören sold,
So wolden se komen mid gewold
To Brunen mid deme érsten bode.
Dit hinderde ik alle, des danke ik Gode!

Do dit alsus al was besteld,
Ging myn fader over jünt feld,
Unde wolde ôk den shat beshouwen:
Men do ging it öm to groten ruwen.
Jo mér he sogte, jo min he fand,
Al syn fökend was men ein tand:
Syn shat was al wäggedragen.
Då, dede he, dat ik mag beklagen, —
Wente he fan torne, sik fulven hing.
Alsus blêv na Brunen ding
By minen behänden listen al.

Nu märket hyr myn ungefal:
Isegrim unde Brûn, de frât,
Hävven nu den nouwesten râd
By deme koning tor hogen bank,
Unde arm man Reinke is sunder dank,
Hävt sinen egen fader overgeven,
Umme deme koning to behôlden syn leven.
Wo sin se hyr, de dit dôn sholden?
Sik fulven to fordärven, umme ju to behôlden?

De koning unde de koninginne
Se hopeden bede up gewinne,
Se nemen Reinken up einen òrd,
Un sproken: fägget uns nu förd,

Wor

Toen de zaken alzoo waren besteld , ging mijn vader naar binnen , om zijnen schat te bezigtigen , maar toen kwam hem de droefheid aan ; hoe meer hij zocht , hoe minder hij vond ; al het zoeken was vergeefs ; zijn schat was weggedragen en weldra bedreef hij de daad , waarover ik mij beklagen moet ; hij verhing zich zelven uit spijt ; en zoo liep de geheele zaak van BRUIN te niete , door mijne slimheid en list .

Bedenkt hoe ongelukkig ik ben ; nu bekleedden IZEGRIM en BRUIN , die vraat , de hoogste en naaste plaatsen in 's Konings Raad , en de arme REINTJE heeft er geen dank voor gehad , dat hij zijnen vader heeft overgegeven , om het leven van den Koning te behouden . Waar zijn zij , die dit doen zouden : zich zelven bederven , om u te bewaren ?

Geheime gesprekken van den Koning en de Koningin met REINTJE , en het pardon.

De Koning en de Koningin vlamden beide op gewin . Zij namen REINAART derhalve mede naar een stillen oord en zeiden : „ Zeg het ons nu , waar die groote schat ligt . ” REINTJE her-

L

nam :

Wôr ji hävven den groten shat?
 Reinke sprak: wat hulpe mi dat,
 Sholde ik nu wisen myn gôd
 Deme koninge, de mi hangen dôt,
 Unde lövet den deven unde den mordenëren,
 De mid legende mi beswären,
 Unde willen mi forrädliken myn' lyv avwinnen?
 Nên, Reinke, sprak de koninginnen,
 Myn here shal ju laten leven,
 Unde ju frundlichen forgeven
 Altomalen sinen övelen môd!
 Ji sholen fordan wäsen frôd,
 Unde mineme heren alletyd getruwe.

Reinke sprak: myn leve fruwe,
 In dëme dat mi de koning nu
 Dit fast loven wil fôr ju,
 Dat ik mag hävven sine hulde,
 Unde alle mine bröke unde shulde,
 O'k allen unmôd nu wil forgeven,
 So is nén koning nu in dëme leven
 So rike, alse ik öm maken wil;
 Wente des shattes is boven mate fil,
 Unde wil öme wisen, wôr he ligt.
 De koning sprak: fruwe! lovet öme nigt:
 Legen, stälen, unde roven —
 Sôdanés moge ji öme tâloven.
 He is der argesten loggenér ên!

De koninginne sprak: Here, nén!
 Al was Reinke kwâd fan leven,
 Nu moge ji öm wol loven geveu,
 Wente he den greving, sinen frund,
 Mede besfagt in desser stund,

nam: „ Wat zou het mij baten; zou ik nu mijnen rijkdom wijzen aan den Koning, die mij hangen wil, en die de dieven en de moordenaars gelooft, die mij met leugenen bezwaren en mij veraderlijk van het leven willen berooven ? ”

„ REINTJE,” zeide de Koningin, — „ Mijn Heer de Koning zal u wel in het leven laten en uwen euvelmoed vergeven; en gij zult ook wel wijzer willen worden en hem getrouw zijn.”

REINAART zeide: „ Mijne genadige vrouw! is het dat de Koning uw woord wil gestand doen, zoo dat ik zijne gunst mag erlangen en al mijne misdrijven en zonden en ook den euvelmoed vergeven zien, dan is er geen Koning thans in leven, die zoo rijk is als ik hem maken zal, want daar is een onmetelijke schat en ik zal het hem wijzen waar ze ligt.”

De Koning zeide: „ Mevrouw! geloof hem niet. Liegen, stelen en rooven, dit moogt gij van hem verwachten. Hij is een der ergste leugenaars.”

De Koningin hernam: „ Neen Mijn Heer! Al was REINTJE voorheen boos van bedrijs, gij moogt nu wel eenig geloof aan hem geven, vooral omdat hij GRIMBAARD, zijnen vriend, thans mede beschuldigt, en daarenboven nog

Dárto ók finen egen fader,
 De he beshermen mogte allegader,
 Unde mogte dat sággen fan andern deren,
 Wolde he wäsen kwaderteren.
 He werd nigt mér syn so ungetruwe.

Der koning sprak : mene ji dat , fruwe ?
 Unde dorste ji dat for juwe báste raden ,
 Dat dár nigt nakome groter shaden ,
 So wil ik desse broke nemen up mi
 Fan Reinken , wo grót de fake ók sy ,
 Unde wil egt löven finen wörden shone.
 Men ik swære't öm by miner krone ,
 Were't , dat he hyrna mér misdéde ,
 Al de öm tóhoren tom teinden lede ,
 We se ók weren , se sholden al
 Komen in shaden unde ungefal ,
 Dárto in fele pärlement !

Reinke sag sus ummewend
 Den koning , unde krég enen bátern mód.
 Here , sprak he , ik were unfród ,
 Wan ik nu spróke alsodane wórd ,
 De ik so nigt bewisede förd ,
 Ja in korter tyd , spade unde fro .

De koning menede , it were also ,
 Unde forgav Reinken allegader ,
 Erst de ungunste fan sineme fader ,
 Unde sine egene shulde ók also .

Do word Reinke utermaten fro !
 Dat en konde ók anderst nigt wäsen ,
 Wente he was fan deme dode genäsen .

O koning , sprak Reinke , eddele here :
 God mote ju lonen desser ere ,

zijnen vader; beiden zou hij moeten beschermen; indien hij zoo veel kwaads van andere dieren konde verzinnen, hoe boos zoude hij dan wel moeten zijn? Zoo ver kan zijne valschheid niet gaan.”

De Koning sprak: „ Meent gij dat , Mevrouw! en durft gij dit voor uwen raad inbrengen en tevens u verzekerd houden , dat daarvan geene zware rampen zullen komen , dan wil ik de boeten en breuken van REINTJE wel op mij nemen , hoe erg de zaak ook zij , en ik zal nu zijne schoone woorden gelooven , maar ik zweer het u bij mijne kroon ! is het , dat hij hierna wederom kwaad bedrijft , dan zullen allen , die hem in den tienden graad bestaan , in lijden komen , wie zij ook mogen zijn , en bovendien nog in vele gedingen en opspraak.”

REINTJE den Koning zoo veranderd ziende , hervatte den moed. „ Mijn Heer ! — zeide hij , — ik zou dwaas handelen , indien ik woorden bezigde zonder spoedig dadelijke bewijzen bij te brengen.”

De Koning geloofde nu dat het zoo was , en hij vergaf alles aan REINTJE eerst de ongenade , waarin zijn vader; stond , en daarna de eigene misdrijven. REINAART verheugde zich ongemeen , en met reden , want hij verrees als het ware uit den dood.

„ Heer Koning ! zeide REINTJE , — de Hemel zal u en de Koningin beloonen voor de gunst ,

Unde miner gnädigen fruwen , de ji mi döt.
 Ik wil des denken , bin ik frôd ,
 Unde ju des danken fo hôglichen ;
 Wente in allen landen unde riken
 Levet nu nemand under der sunne ,
 Dême ik den shat also wol gunne ,
 Alse ju beden ; wente ji
 Dit sus hävven sordened umme mi.
 Ik geve ju dën ane allen hât ,
 So fry alse dën koning Emerik besat ,
 Nu wil ik ju fäggen , wôr he ligt ,
 Unde wil de wârheid sparen nigt .

Int östen fan Flanderen , märket mi ,
 Dâr ligt eine grote wôsteny ,
 Dâr is ein bush , de het Husterlo
 Syn regte name de is also .
 Dâr is en borne , de het Krekelput ;
 Gnädige here , märket ju dut !
 Desse stait nigt férne dârfan .
 Dâr kumt nigt hen wer wyv efte man
 Je in eineme ganssen jâr ,
 So grote wildnisfe is aldâr ,
 Sunder de ule unde de shuvût .
 Here , dâr ligt de shat behûd .
 De stede is geheten Krekelputte :
 Forstät dit wol , it is ju nutte ,
 Ji sholen dârhen unde ôk myn fruwe ;
 Wente nemande wêt ik so getruwe ,
 Dën ji senden konen alse ein bode ;
 Wente juwen shaden wolde ik node .
 Here , ji fulven moten darhin .
 Wan ji Krekelputte forby syn ,

welke gij mij bewijst; ik zal het erkennen en aan u mijne dankbaarheid doen blijken, want in geen der landen onder de zon leeft er iemand, dien ik het zoo wel gun als u beiden; gij hebt het aan mij verdiend. Ik geef de schat aan u zonder eenigen haat of nijd, en gij zult ze hebben, zoo vrij en gaaf, als Koning EMERIK ze bezeten heeft, en nu zal ik het u zeggen, waar ze ligt en ik zal de waarheid niet sparen.

In het oosten van *Vlaanderen*, let wel op! daar ligt eene groote woestenije, en daar is een bosch, dat heet: *Husterloo*. Zoo is de naam! — en daar is een bron, die heet: *Krekelput*. Hebt gij het wel verstaan, Genadige Heer? — Die put is niet ver van de heide. Gedurende het geheele jaar komen aldaar weinige menschen, man noch vrouw; zoo groot is de wildernis; alleen hoort men aldaar de uil en de koekock. Heer Koning, aldaar ligt de schat verborgen. De plaats heet: *Krekelput*, onthoud dit wel, dit zal u te stade komen. Gij moet met uwe gemalin derwaarts gaan, want ik ken niemand, die u zoo getrouw is, dat gij hem tot bode gebruiken kunt; uwe schade zoude mij ter harte gaan, Heer Koning! Gij moet daar zelf heen. Als gij *Krekelput* voorbij zijt, zult gij twee jonge berken zien let hier wel op, Heer Koning! die digt bij de put staan; bij die berken daar ligt de schat begraven. Gij moet aldaar graven en

Werde ji där finden twe junge bärken ;
 (Here , her koning , dit shole ji märken ,)
 De harde by deme putte ståt.
 Gnädige here , to den bärken gât ,
 Där ligt de shat under begraven ,
 Där shole ji kratsen un shraven .
 Dänne finde ji mös an ener side ,
 Dänne wérde ji finden mannig gesmide
 Fan golde rykliken unde shone .
 Ji wérden där finden ök de krone ,
 De Emerik drög in sinen dägen ;
 De sholde Brune hävven gedragen ,
 Wan syn wille hadde geshén .
 Ji wérden där manlige zyrheid sén ,
 Eddele gesteinte unde guldene wark ,
 De wérdig fint mannig dusend mark .
 Hér koning , alse ji hävven dit göd ,
 Wo faken wille ji in juweme mód
 Gedenken : o Reinke , getrüwe fos !
 De hyr sus gravede in dit mos
 Dessen shat mid diner list ,
 God geve di ere , so wör du bist !

De koning sprak : horet mi , Reinard ,
 ji möten mid mi up de färd ,
 Ik kan de stede allene nigt raken .
 Ik hävve wol horen nomen Aken ,
 Lütke , Kollen , Venedy un Parys ;
 Men wo Husterlo este Krekelput is ,
 Där en hävve ik nér fan gehörd .
 Ik frugte , it is men ein digted wörd :
 Dit en hörde Reinke nigt gérne ,
 He sprak : here , ik wise ju nigt férne ,

wroeten; eerst vindt gij aan de eene zijde mosch, en dan aan den anderen kant, schoon werk van fijn goud, kostelijk en kunstiglijk gewerkt; ook de kroon, welken Koning EMMERIK bij zijn leven droeg, en welken BRUIN zou gedragen hebben, als hij in zijne wenschen geslaagd ware. Ook zijn aldaar nog vele fieraden van goud met edele gesteenten, duizenden van marken zilvers waardig. En, Heer Koning, als gij dit alles in uw bezit hebt, hoe dikwijls zult gij dan bij uzelven zeggen: o REINTJE! getrouwe vos! gij die dit alles hier zoo in het mosch met list hebt begraven, zijt gezegend, waar gij moogt gaan."

De Koning zeide: „Hoor REINAART, gij moet mij op de reis vergezellen. Ik alleen zal de plaats niet kunnen vinden. Ik heb wel gehoord van *Aken*, *Luik*, *Keulen*, *Venetie* en *Parijs*, maar, waar *Husterloo* en *Krekelput* liggen, daarvan heb ik nooit iets vernomen. Ik vrees, dat dit alles versierd is.”

Dit hoorde REINTJE ongaarn. Hij zeide: „Heer! ik wijs u niet zoo ver af als naar de

Alse wente to dem groten Jordane,
 Dat ji mi sus hôlden in kwademe wane.
 It is hyr harde by in Flanderen;
 Mine wôrde wil ik nigt foranderen.
 Horet, ik wil hyr fragen etlike gesellen,
 De ôk dat sülve sholen fortällen,
 Dat Krekelput by Husterlo
 Belägen is, unde het also.
 He r p Lampen, un Lampe forshrak;
 Tohand Reinke to öme sprak:
 Lampe, w set nigt forf red,
 Komet, de koning juwer beg ret
 Ik frage ju by juen eden,
 De ji kortes mineme heren deden,
 Sägget it by deme sulven eid,
 Wete ji nigt, w r Husterlo stait,
 Unde Kreelpet in der w steny?

Lampe sprak: wil ji it horen fan mi,
 Krekelpet is by Husterlo,
 Dat is ein bush, de het also.
 Wente Simonet, de krumme, m ntede d r
 Syn falfhe geld io manning j r,
 Unde lag d r mid den gesellen syn.
 Ik h vve d r faken geleden pyn
 Fan hunger unde fan groteme froste,
 Wan ik in n den lopen moste
 For Ryn, deme hunde, de mi was hard.

Do sprak fordan de fos Reinard:
 Lampe, g t wedder mank jenne knegt,
 Ji hävven mineme heren en g gefägd.

De koning sprak: Reinke, w set tofrede,

Wen-

Jordaan. Hoe kunt gij mij zoo verdenken. Het is zeer digt bij Vlaanderen. Ik zal mijne woorden gestand doen en zeker is hier wel de een of ander, die u hetzelfde zal verhalen, en dat Krekelput bij Husterloo ligt."

REINTJE riep LAMPE (de Haas); deze verschrikte, maar de Vos zeide: „ LAMPE, wees niet ontsteld, kom hier, de Koning doet u roepen, en ik begeer van u, op den eed onlangs aan onzen Heer gezworen, om te zeggen: waar Husterloo en Krekelput in de woestenij liggen.

LAMPE antwoordde: „ Wilt gij dit van mij weten? Krekelput ligt bij Husterlo. Dit is een bosch alzoo genoemd. De kleine kromme SIMON dreef aldaar gedurende vele jaren het munten van valsch geld, en huisde daar met zijn volk. Ik heb er dikwijs honger en kommer geleden, wanneer ik in nood op den loop moest gaan, gejaagd door RIJN, den grooten hond, die mij hard viel.”

REINTJE hernam: „ LAMPE, ga nu maar terug naar de knechts; gij hebt aan mijn Heer genoeg gezegd.”

De Koning zeide: „ REINAART houd het ten goe-

Wente ik it in hastigen mode dede,
 Dat ik ju betēg mid unregten dingen;
 Men sēt, dat ji mi darhenne bringen.
 Reinke sprak: des were ik gans fro,
 Wan mine fake stunden also,
 Dat ik mid deme koninge mogte wanderen,
 Unde mogte öm fulven folgen in Flanderen.
 Men, myn here, it were ju funde.
 De fake fägge ik ju in desser stunde,
 Wowol ik mi des fan regte mag shamen.
 Wente Isegrims eins in des düvels namen
 In einen orden ging hyrbeforen,
 Unde to eineme monnike word beshoren.
 Öme konde an der provene nigt genogen,
 De öm ses monnike updrogen;
 He klagede alletyd unde kärmrede
 So sēr, dat it mi entfärmrede,
 Wente he word krank unde trāg:
 Do halp ik öme alse mineme māg.
 Ik gav öme rād, dat he kwam fan dan.
 Hyrumme bin ik in des pawes ban.
 Mid juweme willen wil ik morgen
 O'k mid juweme rade mine sele besorgen,
 Unde wil fro, alse de sunne upgāt,
 Na Rome umme gnade unde avlāt.
 Fan dār wil ik over mēr,
 Unde er ik dohēr wedderkēr,
 Wil ik so fele hävven gedān,
 Dat ik mid eren mag by ju gān.
 Reisede ik nu mid ju, wōr dat ök were,
 Ein islik spröke: sēt, unfe here
 Hävt nu fus syn meiste bedryv.

goede, dat ik in drift u beschuldigde. Beijver u, om er mij heen te brengen.”

REIN hernam: „ Hoe zoude ik mij verheugen, wanneer mijn toestand het toeliet om met mijnen Koning te reizen en naar *Vlaanderen* te gaan, maar Heer Koning, het zou u als zonde toegerekend worden, indien gij met mij reisde. Ik moet u de zaak openbaren, hoe zeer ik mij schamen moet.

Toen IZEGRIM in een klooster ging, om zich als monnik de kruin te doen scheeren, had hij niet genoeg aan de portien, welke zes monniken voor hem opdroegen. Hij klaagde en kermde gestadig, en ik zag, dat hij ziek en lusteloos werd; ik moest mij wel over hem ontfermen en hem als bloedverwant helpen. Ik gaf hem den raad, hoe hij van daar kunde komen, en hierom ben ik nu in den ban van den Paus.

Als gij het mij toestaat, dan wil ik het belang van mijne ziel behartigen; alsdan ga ik morgen, zoodra de zon opkomt, naar *Rome*, om absoluutie en aslaat; van daar vertrek ik naar het Heilige land, en voor ik terug kom, zal ik zoo veel gedaan hebben, dat ik met eere in uw gezelschap mag zijn. Reisde ik nu met u, waar het ook was, een ieder zou zeggen: Zie! Onze Koning gaat nu het meeste om met REINTJE, dien hij onlangs wilde doen hangen, en daarenboven is REINTJE in den ban; Genadige Heer! Gij zult dit zelf wel inzien.”

„ Ja,

Mid Reinken, dëme he wolde nemen dat lyv;

Därto is Reinke òk in deme ban. —

Sêt, gnädige here, wilt dit forstân!

It is wâr, sprak de koning, na dëme ji syt

In deme banne, dat were mi forwyt,

Wan ik ju lete mid mi wanderen.

Ik wil Lampen efté einen anderen

Mid mi nemen to der putte.

Men forwâr, Reinke, it is ju nutte,

Latet ju absolveren ût deme ban.

Ji hävven mine hulde, ji mögen gân;

Ik en wil juwe bâdefârd nigt weren.

Mi dunket, ji willen ju gans bekeren

Fan deme kwaden to guden dingen:

God late ju de reise fulbringen!

Regt alse dit was gedân,

Ging de koning sulven stân

Up ene hoge stede fan stene,

Unde hêt de dêre algeméne

Swigen unde sitten int gras,

Islik na dat he geboren was.

Reinke stund by der koninginnen.

De koning sprak fan al sinen sinnen:

Swiget unde horet algelike,

Ji fogele, ji dêre, arm unde rike,

Horet to ji klenen unde ji groten,

Mine baronen unde mine hûsgenoten!

Reinke stait hyr in miner gewôlde,

Den men hüden hangen sholde.

Nu hävt he dâd hyr gedân to hove

So fele, dat ik öme nu love,

Ik geve öm mine hulde mid ganseme sinne,

Un-

„Ja, zeide de Koning, nu gij in den ban zijt, zou het mij tot verwijt verstrekken, indien ik met u reisde. Ik zal LAMPE of een ander bij mij nemen, tot de togt naar *Krekelput*. Is het voor u van belang, dat gij u van den ban laat afsolveren, ik geef u verlof. Ik wil u in uwe bedevaart niet belemmeren. Het behaagt mij, dat gij u geheel van het kwade tot het goede wilt bekeeren; breng de reis gelukkig ten einde, en den besten zegen zij u toegebeden.”

De Koning klom vervolgens op eenen hoogen steen, gebood aan de omstaande dieren, die elk naar zijne geboorte in het gras zaten, stilte. REINTJE stond bij de Koningin.

NOBEL sprak: „Hoort gij allen, vogelen en dieren, arm en rijk, klein en groot, en met name gij, Baronnen en Hovelingen! REINTJE, dien men heden hangen zou, staat hier in mijne magt. Hij heeft mij groote diensten gedaan, zoodat ik hem prijzen moet. Ik schenk hem van ganscher harte genade. Mijne Gemalin, de Koningin heeft ook zoo veel ten zinen voordeele gesproken, dat ik met hem verzoend en zijn vriend ben ge-

wor-

Unde ök mine fruwe, de koninginne,
 Hävt so fele gebäden for öm,
 Dat ik syn frund geworden bin,
 Unde he forsoned is tegen mi;
 Unde ik hävve öm gegeven fry
 Beide syn gûd, syn lyv unde lede,
 Ik geve öm därto fastenfrede,
 Unde gebede ju allen by juweme live,
 Dat i Reinken un sineme wive
 Unde sinen kinderen alle ere döt,
 So wôr se ju komen in gemôt,
 Is et by nagte, eftse is et by dage;
 Ik en wil ök nu mér nene klage
 Fan Reinkens dingen nigt horen.
 Hävt he kwâd gedân hyrbesoren,
 He wil sik bäteren, unde düt also:
 Wente Reinke de wil morgen fro
 Stav unde ränzel nemen an,
 Unde to deme paves to Rome gân.
 Fan dammen wil he over dat mér,
 Unde kumt ök nigt wedder hér,
 Èr dan dat he hävt fulle avlât
 Fan alle siner sundlichen dâd.

Hinze sprak fan groteme torn:
 Alle unse arbeid is forlôrn!
 To Ifegrime unde ök to Brune,
 Ik wolde dat ik were to Luntertune!

worden. Ik heb hem genade geschenken voor lijf en have en geef hem nu vrijgeleide.

Ik gebied u allen op lijffstraf , dat gij aan REINTJE en zijne vrouw en kinderen alle eere zult bewijzen waar gij hen ontmoet, hetzij bij dag of bij nacht. Ik begeer ook geene nieuwe klagten te hooren, aangaande zijne bedrijven ; heeft hij te voren kwaad gedaan, hij wil zich beteren en bewijst dit met der daad. Hij neemt morgen reeds den staf en randsel op , om tot den Paus te *Rome* te gaan , en van daar gaat hij naar het *Heilige Land*; hij zal niet terug komen, voor dat hij volle afslaat heeft van alle zijne zondige bedrijven.”

Wraak over IZEGRIM en BRUIN, en toerustingen tot de pelgrimaadje van REINTJE naar Rome.

HINZE zeide tot IZEGRIM en BRUIN in toorn :
„ Onze geheele arbeid is vergeefs. Ik wenschte wel, dat ik te *London* zat ; nu REINTJE wederom bij den Koning in gunst staat, nu zal hij

M

nog

Is Reinke wedder in des koninges gunst,
 He werd bruken alle sine kunst,
 Alle dre wérde wi nu bät geshanded!
 He hävt mi rede ein oge geblended
 Dat ander oge stait nu äventüre!
 Brün sprak: gûd râd is hyr nu düre!
 Isegrim sprak: dit is feldsen ding!
 Ga wi hen fôr den koning!
 Se gingen hen mid drovigen sinnen
 Isegrim unde Brün fôr de koninginnen,
 Se spröken up Reinken manning wôrd.
 De koning sprak: hävve ji it nigt gehôrd?
 Ik hävve Reinken to gnaden entfangen!
 De koning word tornig, un lêt se fangen,
 Brunen unde Isegrim, mid der hast.
 He lêt se binden unde sluten fast.
 He was ön dog kwâd umme de wôrd,
 De he fan Reinken hadde gehôrd.
 Alsus krêg up den fulven dag
 Reinkens fake enen ummeslag,
 Sine wedderparten he sus forrêd,
 Unde forwärv ôk, dat men do snêd
 Fan Brunen rugge ein fel av,
 Dat men öme to eineme ränzel gav,
 Fotes lang unde fotes brêd.
 Alléntelen ward sus Reinke berêd.
 Reinke bad de koninginnen do,
 Dat se öme wolde shaffen twe sho,
 Unde sprak: vrouwe, ik bin jue pelegrim;
 Hyr is myn overhere Isegrim,
 De hävt fêr sho fast unde gôd,
 Derfülven ik twe hävven mot.

nog meer zijne kunsten aanwenden, om ons in het verderf te brengen. Ik heb er reeds het ééne oog bij verloren, het ander staat op het vallen."

BRUIN zeide: „ Goede raad is hier duur ! ” IZEGRIM hernam: „ Het is eene zaak van belang. Wij moeten bij den Koning gaan.”

IZEGRIM en BRUIN traden bedroefd van gemoed voor de Koningin en spraken nog veel ten nadeele van REINTJE. De Koning zeide: „ Hebt gij het niet verstaan, dat ik aan REINAART gracie heb verleend en hem in gunst heb ontvangen.” NOBEL werd toornig en liet IZEGRIM en BRUIN vatten; hij liet ze binden en naar den kerker brengen, gedachtig aan hetgene hij van REINTJE ten hunnen nadeele had gehoord.

Alzoo nam de zaak van de Vos, in éénen dag, eene geheel andere wending. Hij had zijne vijanden verraden, en nu verwierf hij nog, dat men een vierkant stuk vel, een voet lang en een voet breed, uit den rug van BRUIN sneed, om er eenen randsel of eene male voor hem van te maken, en zoo werd hij allengskens voor de reis toegerust.

REINTJE verlaagde verder van de Koningin, dat men aan hem twee paar schoenen of laarzen zou bezorgen.

Hij zeide: „ Mevrouw! Ik ga nu in pelgrimaadje. Mijn overheer IZEGRIM heeft vier schoenen, vast en goed, ik zou er gaarn twee van

Bestellet mi dat by mineme heren,
 O'k mot vrouwe Giremôd twe entbären;
 Se blivt dog to hûs in öreme gemak.
 Tohand de koninginne sprak:
 Sholde't ôk kosten örer beder lyv,
 Ifegrimen mene ik unde syn wyy,
 Se möten malk twe sho entbären!

Reinke sprak: ik danke ju geren!
 Nu krige ik fér gude sho.
 Ja alle dat gude, dat ik do,
 Des shole ji mede dêlaftig syn,
 Ji, unde ôk de here myn.
 Wente it is islikes pelegrimen regt,
 Dat he för de to biddende plägt,
 De öm helpen mid igteswes.
 Dat do ji flitig; God lone ju des!

Reinke, de falshe Pelegrim,
 Forwärv, dat her Ifegrim
 Fan beden förfoten to den knyen to
 Hävt forloren sine sho.
 Des geliken syn wyy, fru Giremôd,
 Worden öre agtersten föte blôt,
 Dat fel al mid den klouwen av:
 Desse sho men förd Reinken gav.
 Sus worden den beiden geströfed de bén:
 Newerlde worden armer wigte gesén,
 Alse Brûn, Ifegrim unde syn wyy.
 Se hadden filna gelaten ör lyv.
 Brunen was ôk de reise nigt gûd,
 Wente he forlös ein stukke fan finer hûd.
 Sus bragte egt Reinke desse dre to plas.
 He ging där de wulvinne was,

willen hebben. Bezorg mij dit, bij den Koning. Ook kan vrouw GIEREMOED twee ontberen, zij blijft toch te huis."

De Koningin antwoordde dadelijk: „ Gij zult ze hebben, al zou het ook beider leven kosten. Zij zullen elk twee schoenen afstaan.”

REINTJE hernam: „ Ik bedank van harten, zoo krijg ik dan vier goede schoenen. Ja van mijne goede werken zult gij uw deel hebben, ook de Koning; het is des pelgrims pligt, om voor hen te bidden, die hem met het een of ander helpen, en dit doet gij zoo ijverig. — De hemel zal u beloonen.”

REINTJE verwierf alzoo, dat IZEGRIM het vel en de klaauwen van zijne voorpooten tot de knieën toe moest missen, en van vrouw GIEREMOED werd het vel van de achterpooten afgestroopt. Nooit zag men ongelukkiger schepsels dan BRUIN, IZEGRIM en vrouw GIEREMOED; zij hadden bijna het leven er bij ingeschoten. BRUIN trof deze reis vooral, door het verlies van den lap vels uit zijnen rug.

Zoo bragt REINTJE deze drie deerlijk in het verderf. Hij ging bij de wolvin, en zeide: „ Mijne lieve moei, zie eens hoe ik uwe schoenen draag. Gij hebt dikwijs groote moeite gedaan, tot mijn verderf; dit heeft mij leed gedaan. Maar zoo uwe zaken thans staan, daar heb ik veel toe gedaan en ik gun het u van

Unde sprak : sēt dog hyr , myne leve moje ,
Ik mot nu drägen juwe shoic !

Ji hävven faken un mannigwärv
Grote moie gehad umme myn fordärv :
Dat is mi altomalen fēr leid.

Men so alse juwe fake nu stait ,
Där hävve ik fele umme gedān :
Fan ganseme härten ik ju des gan ;
Wente ji sint fan minen levesten magen ,
Darummr wil ik juwe shoie dragen .
Fordéne ik avlāt , wennig efte fele ,
Darfan krige ji alsus juwe dele ;
Wente ik mot wanderen over de sē .

Frouwe Giremōd lag in groteme wē ,
So dat se nouwe konde spräken .

Dog sprak se : ag Reinke ! God möge uns wräken ,
Dat sus fördgait juwe wille !
Isegrim lag unde swēg pür stille ;
He hadde de seven froude nigt al ,
Brūn , syn geselle , ök also wal .
Se weren gebunden unde forwund ;
Reinke bespottede se , där he stund .
Hadde Hinze där gewäfst , de wilde kater ,
Reinke hadde öm ök gewärmed dat water .

Des anderen dages , des morgens fro ,
Reinke smärede sine sho ,
De Isegrim kortes hadde forlōrn ,
Unde ök syn wyy den dag tofōrn ,
He ging to deme koning unde sāde :
Here , juwe knegt is nu rede
To gände over de hilgen wäge .
Hetet juwen prēster , dat he mi sāge ,

Dat

ganscher harten. Gij zijt een van mijne liefta
nabestaanden, en daarom zijn uwe schoenen mij
te liever; verdien ik aflaat, veel of weinig, gij
zult er uw deel van hebben; ik ga over zee naar
het Heilige land.”

GIEREMOED lag in zulke pijnen, dat zij naauw
welijks spreken konde; zij zeide: „ Dat gij zoo
in uwe wenſchen slaagt zal wel gewroken wor-
den.” IZEGRIM zweeg geheel stil; hij was ook
geenszins in vreugde zoo min als BRUIN; zij
lagen verwond en in banden; en REINTJE voeg-
de nog de smaad bij de finart. Had HINZE daarbij
geweest, hij zou ook voor dezen een kool ge-
ſtoofd hebben.

Op den volgenden morgen had REINTJE reeds
vroeg de laarzen gesmeerd en aangetrokken, en hij
ging nu bij NOBEL. Hij zeide: „ Heer Koning!
uw knecht is gereed, om den Heiligen weg op
te gaan; beveel nu uwen Priester, dat hij mij
zegene, ten einde ik na behoorlijke benedictie
de bedevaart zal ten einde brengen.”

Dat ik under der benediginge
De pelegrimazie fullenbringe.

De rambok was de kapellân,
De de geistlichen dinge plag to forstân,
He was òk shriver, unde hêt Bellyn,
Dën rêp de koning to sik in.
He sprak: ji sholen Reinken alsofôrd
Overläsen welke hilge wôrd:
He mot eine lange reise nu gân.
Hänget òk öme den ränzel an,
Dárto dôt ji öme finen stav.

Bellyn deme koning antwôrd gav:
Here, hävve ji des nigt forstân,
Dat Reinke is in des paves ban?
Ik kweme to plasfe, dat is wis,
Wente de bishop myn overste is,
Unde wan öme dit worde gefägd!
Ik do Reinken wer krum eftre regt.
Dog konde men dat so ummedriven,
Dat ik mogte ane shaden bliven,
By deme bishope, heren Anegrund,
Une fineme profeste, her Losefund,
Unde fôr Rapiamus, fineme deken,
So wolde ik de benediginge spräken
Over Reinken; juwen pelegrim.

De koning sprak: wat shal de rym
Unde de felen unnutten wôrd,
De hyr fan ju wêrden gehôrd?
Wille ji nigt läsen regt nog krummê,
Dâr fla sik de düvel umme!
Wat agte ik den bishop in deme dome?
Höre ji nigt, Reinke wil to Rome,

De Ram was de kapellaan en in geestelijke zaken zeer bedreven. Hij was ook klerk of schrijver en heette BELLIJN. De Koning liet hem tot zich roepen en zeide: „ Gij zult eenige heilige woorden over REINTJE lezen; hij onderneemt eene bedevaart. Hang hem de male om, en geef hem de pelgrimsstaf.”

BELLIJN antwoordde: „ Heer Koning, heb ik niet vernomen, dat REINTJE in den ban van den Paus is? Ik geraakte zeker in onmin, als het aan den Bisshop werd overgebragt, onder wien ik sta. Ik wil REINTJE gunst noch ongunst bewijzen en kan men het zoo schikken, dat ik geen mocite heb met den Bisshop ZONDERSTEUN, of met den Proost LOOZEVOND, of met den Dekken VAN ROOVEN, dan zou ik wel den zegen willen spreken over uwen Pelgrim.”

De Koning hervatte: „ Waartoe zoo vele onnutte woorden en uw lang verhaal? Wilt gij niet lezen, daar spele de duivel mede! Wat heb ik met den Bisshop in den dom te doen. Hoort gij het niet, REINTJE wil naar *Rome*, om zich te bekeeren, en wilt gij dit beletten?”

BELLIJN krabde zich achter het oor, toen hij

He wil sik båteren , wil ji dat storen ?
 Bellyn klouwede sik by den oren ,
 Do he den koning sag tornig wäsen .
 He begunde förd in deme boke to läsen
 Over Reinken , de des wenig rogte :
 It halp so fele , alse it mogte !

Do over Reinken was geläsen ,
 Unde he rede begunde to wäsen ,
 Stav unde fak word öm gedân ,
 Unde he finsede sik na Rome to gân .
 He lêt fallen gefinsede tranen ,
 De lepen over fine granen ,
 Alse efte öme jammerde sin härte .
 Men hadde he fan ruwen jennige smärte ,
 Dat fulve anderst nigt en was ,
 Men dat he nigt dé mede to plas
 Mogte bringen , de där weren ,
 Gelyk he Isegrim un Brunen , deme bären .
 Dit mogte öme so nigt gefallen ,
 Nogtan stund he , unde bad se allen ,
 Dat se for öm bidden sholden
 Alse getruwendlik , alse se wolden .
 Reineke hastede sér fan där ,
 He was nog gans sér in fár
 Alse ein , de sik shüldig wét .
 De koning sprak : it is mi léd ,
 Reinke , dat ji fus haftig syt .
 Nén , sprak Reinke , it is regt tyd .
 De gûd wil dôn en shal nigt sparen .
 Gevet mi orlov , unde latet mi faren .
 De koning sprak : hävvet orlov !
 Unde gebôd tohand over al den hov ,

zag dat het den Koning ernst was. Hij begon dadelijk met den zegen over REINTJE te lezen, die zich des weinig bekreunde. — Baat het niet het schaadt niet! — dacht hij.

Toen deze lezing of inzegening volbracht was, werd hem de male omgehangen en den staaf overgegeven. Hij scheen nu gereed te zijn en veinsde naar *Rome* te gaan. Hij liet de tranen over de kaken vallen, of het hem ter harte ging. Hij voelde alleen eenige inwendige smart, dat hij de anderen, die aldaar stonden, niet in het lijden had gebracht, gelijk IZEGRIM en BRUIN. Hij bleef staan en bad hen, dat ze voor hem in getrouwheid vele gebeden zouden doen.

Hij haastte zich om van daar te komen; zich schuldig kennende wist hij, dat hij nog in gevaar was. De Koning zeide: „ Het doet mij leed, dat gij u zoo verhaast.”

„ Neen! ” hernam REINTJE: „ Het is nu mijn tijd; die goed wil doen, moet het niet uitstellen. Geef mij mijn afscheid en laat mij gaan! ”

De Koning zeide: „ Ik geef u dit afscheid; en beveel aan alle Hovelingen, om REINTJE uitgeleide

Mid Reinken forder wäges to gân,
Behalven de dâr weren gefân,
Alse Brûn, Ifegrim, de weren in nôd;
Se wunsheden sik fulven faken den dôd.

Alsus ging Reinke út deme hove,
Sêr grôt in des koninges love,
Mid sineme ränzel unde stave;
Den regten wäg to deme hilgen grave —
Dâr hadde he wärk alse Meibôm to Aken.
It wolde sik draden anders maken;
Unde hadde alsus enen flasfen bârd
Deme koninge maked tor fulven fârd;
Nigt allene einen bârd fan flasfe,
Men ok ene näse angefât fan wasfe.
Se mosten öm folgen in demsulven dage,
De over öm hadden bragt fele klage.
Nog sprak Reinke den koning an:
Here, sêt, dat ju de nigt entgân,
De twe groten mordenëre,
De ji hävven in deme kärkenëre.
Kwemen se wäg, dat were kwâd;
Se sholden shanden juwe majestât.
It sînt twe böse kwade ketyv:
Konden se seker, se nemen juwe lyv.
Do dat alle was geshên,
Desse pelegrim lêt sik odmodiglik sên,
He ging in groter simpelheid,
Alse ein, de des nigt bâter en weit.
De koning ging wedder up syn flôt,
O'k alle de dere klein unde grôt.

de te doen , behalve aan BRUIN en IZEGRIM. Deze bleven in den kerker en verlangden dikwijls naar den dood.

Alzoo vertrok REINTJE , grootelijks in 's Koning s gunst staande , uit het Hof , met staf en randsel. Hij ging den regten weg op naar het *Heilige graf* , alwaar hij echter zoo veel te doen zoude hebben als de meiboom te *Aken*.

De zaak zou weldra eene andere wending nemen. Hij had den Koning een vlaschen baard en eene neus van was aangedraaid ; en zij , die hem van zoo veel kwaads beklaagd hadden , moesten hem nu volgen.

REINTJE zeide nog , aan den Koning . „ Heer ! zie toe , dat u de twee groote moordenaars niet ontkomen , die gij in den kerker hebt ; kwamen zij er uit , dit zou erg zijn . Zij zouden Uwe Majestieit benadeelen . Het zijn twee booze wezens en konden zij , zij zouden u van het leven berooven . ”

Hierna vertrok de Pelgrim , in diepen ootmoed. Hij zag er zoo eenvoudig en onnozel uit , als of hij het meende en niet beter wist .

De Koning ging weder naar zijn paleis , en alle dieren , groot en klein , volgden hem .

Reinke held sik sér bedroved,
 Mér wan jennig regte lovet,
 Dat it idliken sér entfärmede;
 Um Lampen, den hasen, he sér kärnde:
 O Lampe, shole wi uns nu fleden?
 Ik bidde, dat ji mi wilt geleden,
 Unde Bellyn, myn frund, de ram.
 Ji twe makeden mi newerlde gram.
 Ji moget mi wol bät forderbringen;
 Ji fint fan föter wandelingen,
 Unberogted unde guderteren,
 Unde unbeklaged fan allen deren,
 Geistlik unde fan guder sede,
 Ji leven regt, alse ik dede,
 Do ik eins en klüsenér was.
 Wente wan ji hävvet lôv unde gras,
 Darmede stille ji juwe nôd.
 Ji fragen dänne nignt na flesch este brôd,
 Edder sus na ander sunderlien spise.

Sus hävt Reinke mid sodaneme prisë
 Desse twe simpelen sér bedörd,
 Also dat se gingen mid öme förd,
 Wente dat se kwemen för syn hûs,
 By dat kastel to Malepertus.

Alse Reinke för de pôrte kwam,
 He sprak: Bellyn, neve! to dem ram,
 Ji möten allene hyr buten stân;
 Ik mot in mine fâste gân,

Lam-

**REINTJE komt en blijft te Malapertus. —
Nieuwe misdaden tegen LAMPE en
BELLIJN.**

REINTJE hield zich als of hij zeer bedroefd was, ja meer dan men gelooven zoude over het afscheid van LAMPE (de Haas). „ O LAMPE ! kermde hij, zullen wij dan moeten scheiden. Ik bid U , wil bij mij blijven, en BELLIJN , mijn vriend de Ram ! gij beiden hebt mij nog nooit vertoornd; gij moogt mij wel iets verder vergezellen. Gij zijt van eenen deugdzamen levenswandel, buiten opspraak, goedertieren en bemind bij alle dieren; ook kerkelijk en zedig; gijleeft zoo als ik deed, toen ik kluizenaar was. Gij houdt u bij gras en kruiden, en stilt daarmede uwen hunger, zonder naar vleesch of brood of andere spijzen om te zien.”

Met zulk eene vleitaal heeft hij deze beide onnoozele halzen verschalkt; zij gingen met hem voort, tot dat zij bij zijn kasteel *Malapertus* kwamen.

Toen REINTJE voor den ingang kwam, zeide hij: „ Neef BELLIJN, gij zult wel eenigen tijd hier alleen moeten blijven. Ik zal naar binnen gaan; LAMPE zal mij vergezellen; bid hem, dat hij

Lampe s̄hal ingān mid mi.
 Bidet Lampen, dat he trōstlik sy
 Mineme wive, de ligte bedroved is,
 Unde nog droviger werd wērden, dat is wis,
 Wan se dit werd regt forstān,
 Dat ik mot pelegrimazie gān.
 Fele föte wōrd Reinke brogte,
 Up dat he desse twe bedregen mogte:
 Dit was syn upsate unde al syn sin,
 Unde nam sus Lampen mid sik in.

Dar lag de fossinne in forgen bedrungen
 Mid den klenen beden jungen.
 Se en menede nigt, dat Reinke de fos
 Fan dem koninge kweme lōs.
 Men do se Reinken sus sag komen,
 Unde se den rānzel hadde fornomen,
 Pelegrimes-wise mid sho un stav,
 Hyr hadde se grōt wunder av.
 Se sprak: fägget mi, leve Reinard,
 Wo is it ju gegān in desser fārd?
 He sprak: ik was in deme hove gefān,
 Dog willigen lēt mi de koning gān.
 Ik mot nu wäsen pelegrim:
 Wente Brūn, de bare, unde Isegrim
 Sint borge geworden bede for mi.
 De koning hävt uns, dank hävve hi!
 Lampen gegeven in regter sōn,
 Unsen willen mid öm to dōn.
 De koning fulven sprak mid beshēd,
 Dat Lampe de was, de mi forrēd.
 Hyrumme fägge ik ju, vrouwe Ermeline,
 Lampe is gewērd groter pine;

hij aan mijne vrouw een troostelijk woord geeft; deze is zoo ligt getroffen en zij zal vooral niet weinig bedroefd zijn, wanneer zij verneemt dat ik in bedevaart moet gaan."

Zulke zoete woorden gebruikte hij om beiden te bedriegen. Hier loerde hij met opzet op, en deed LAMPE met zich naar binnen gaan.

Aldaar lag vrouw ERMELIJNE met hare twee jongen in kommer en zorg. Zij dacht niet, dat REINAART door den Koning ontfangen zou worden. Toen zij hem zoo uitgedoscht zag binnen komen met male en staf en met laarzen als een Pelgrim, verwonderde zij zich ten hoogste.

Zij zeide: „Zeg mij toch, lieve REINTJE, hoe is het u gegaan op deze reis?" Hij antwoordde: „Ik was gevangen aan het Hof, doch de Koning heeft mij goedwillig laten vertrekken. Ik moet nu als Pelgrim in bedevaart gaan. BRUIN en IZEGRIM zijn borg voor mij gebleven en de Koning heeft ons, dank moge hij hebben! LAMPE, tot eenen blijk zijner gunst, aan ons gegeven, om met hem geheel naar onzen wil te handelen. De Koning zeide zelf, dat LAMPE het was, die mij verraden had. Ik zeg het u, vrouw ERMELIJNE! LAMPE heeft het aan ons verdiend, en ik ben niet reden op hem vergramd.

Ik bin up Lampen so regte gram.

Do Lampe desse wôrd fornam,
Was he forfêred, unde wolde flê;
Men dat en mogte öme nigt beshê,
Wente Reinke hävt öme undergân
De pôrten, unde grêp öme an
By finer kälen gans mórdliken.

Lampe rêp lude greseliken:
Helpet, Bellyn! des is nu nôd!
Desse pelegrim stait na mineme dôd!
Men kort was gedân dit geshrei,
Reinke bêt öm den hals entwei.

Alsus entfeng he finen gast.
He sprak: ga wi äten mid der hast!
It is tomalen ein gûd fât hase!
Wat sholde ik anders dôn desseme dwase?
Düt hävve ik öme lange nagedragen:
He werd nu nigt mîr over mi klagen.

Reinke, sine kinder, unde syn wyy
Eten en plückkeden sus Lampen lyv.
Wo faken sprak do de fosfinne:
Dank hävve de koning unde koninginne!
God geve ön beiden gude nagt,
De uns sus wol hävven bedagt
Mid desser spise gûd unde fât!
Reinke sprak: ätet men bät,
It rekket wol to, hyr is genôg;
Ätet ju sad up juwe gefôg.
Al shal ik it ôk sus fulven halen,
Se moten't dog intläste betalen,
De Reinken besäggen un forklagen.
Fru' Ermelyn sprak: nog mot ik fragen,

Zoodra LAMPE dit vernam, werd hij zeer ontsteld en wilde vlugten; maar dit mogt hem niet gebeuren. REINTJE sneed hem den weg naar de deur af en greep hem moorddadig bij de keel. LAMPE schreeuwde: „ Help BELLIJN ! De Pelgrim wil mij vermoorden ! ” maar dit geschreeuw hield spoedig op. REINAART beet hem de keel af.

Zoo onthaalde hij zijnen gast. Hij sprak: „ Laat ons hem spoedig opeten ! het is een goede vette haas ; wat zouden wij ook anders met den gek doen ! Ik heb het hem reeds voorlang toegedacht ; hij zal nu niet meer over mij klagen.”

REINTJE , zijne vrouw en de kinderen plukten en aten LAMPES lijf met smaak. Hoe dikwijls zeide ERMELIJNE : „ Dank zij den Koning en de Koningin ! Hun zij eenen goeden nacht toegewenscht , om dat zij ons zoo met deze lekkere vette spijze bedacht hebben.”

REINAART hervatte: „ Eet nu naar wil, daar is genoeg, voor elks behoefte. Al moet ik er zelf om op uit gaan , zij, die REINTJE beschuldigen en verklagen , moeten op het laatst toch het gelag betalen.”

ERMELIJNE zeide: „ Ik moet het wel vragen , hoe geraaktet gij toch uit den kerker en vrij ? ”

REINTJE zeide: „ Het zou te veel tijd weg nemen ,

Wo worde ji lös unde kwyt ?
 Reinke sprak : dat neme fele tyd ,
 Sholde ik dat alle fäggēn mogen ,
 Wo ik den koning hävve bedrogen ,
 O'k des geliken de koninginne ,
 So dat de frundshop is gans dünne
 Twishen uns , dat wēt ik wal ,
 Unde nog kräcker wärden shal .
 He werd mi heten falsche wigt ,
 Wan he de währheid to weten krigt .
 Krege he me wedder in gewöld ,
 He neme for mi nēn sülver nog gold .
 Ik wēt it , he wil mi folgen drade ,
 He sholde mi dōn nene gnade ,
 Is it , dat he mi wedderkriegt ,
 He lät mi ungehangen nigt .
 Wi möten hen in Swavenland ,
 Dār wi sin sus unbekand ,
 Unde möten dār hölden des landes wise .
 Help , dār is so föte spise !
 Hōn're , göse , hafen unde kaninen ,
 Dadelen , fukker , figen un rosinen !
 Dār fint fele fögele klēn un grōt ;
 Mid eijeren un botteren bakket men dār dat brōd .
 Dār is gūd water rein unde klär ;
 Help , wat föte un funde lugt is dār !
 Dār fint fishe , de heten gallinen ,
 De smäkken bät wan jennige rosinen ,
 O'k welke andere alse *auca* ,
Pullus , *gallus* unde *pauca* .
 Dit fint alle fishe fan minen dingen ,
 Dār därv ik nigt depe int water na springen .

indien ik u verhalen wilde hoe ik den Koning en de Koningin bedrogen heb. Ik weet het, dat de vriendschap tuschen ons op een lossen voet staat, en dat het nog erger zal worden. Hij zal mij een valschaard noemen, wanneer hij de waarheid te weten komt, en kreeg hij mij op nieuw in zijne magt, dan ontfloeg hij mij voor zilver noch goud. Ik weet het, hij zoude mij vervolgen en geene genade bewijzen. En krijgt hij mij, dan laat hij mij ophangen. Wij moeten naar *Zwaben* verhuizen. Daar zijn wij geheel onbekend en moeten ons naar 's lands wijze schikken. Daar is veel goeds te eten: hoenders, ganzen, hazen en konijnen; verder: dadels, rozijnen en zoete vijgen; veel gevogelte, klein en groot; brood met boter en eijeren gebakken; frisch water, helder en klaar en welk eene zoete en gezonde lueht. Daar is een visch: *Galline* geheeten, die is zoo zoet als de druif, en bovendien andere met vreemde namen.

Dit zijn de vischen waarnaar ik haak; men behoeft er niet erg om te water te gaan, en zulke visch at ik, bij de orde, toen ik kluizenaar was.

Zie vrouw! willen wij in vrede leven, dan moeten wij derwaarts gaan en gij moet mede.

Opdat gij dit besefsen moogt, zeg ik u, dat de Koning mij alleen daarom liet gaan, omdat ik hem den grooten schat beloofde, welken Koning EMMERIK bezat; ik verwees hem naar *Krekelput*, maar al zocht hij daar nog zoo lang, hij zal er geen duit vinden. Hij zal zich erg vertoornen,

Sodane at ik in deme orden,
 Do ik klüfenér was geworden.
 Sêt, fruwe, wil ji leven in frede,
 Dâr wil wi hen, ji möten mede.
 Up dat ji it regt forstân:
 De koning lêt mi hyrumme gân,
 Dat ik öm louede den groten fhat,
 Den Emerik, de koning, besat.
 Ik wisede öm hen to Krekelpüt,
 Men he findet dâr wer dat nog dût,
 Al fogte he dâr ok jummermere.
 Hyrumme were he fik tornen sere,
 Alse he fik find bedrogen.
 Wat mene ji, wo mannige shone logen
 Dat ik dâr sprak, êr ik entging?
 Ik was nouwe, dât men mi nigt en hing,
 Ik en lêd ok ny mere nôd,
 O'k en krêg ik ny de angst so grôt,
 Alse ik dâr fôr minen ogen sag.
 It ga mi hyrna, wo it ok mag,
 Ik en late mi dâr nigt mîr tóraden,
 To komende in des koninges gnaden.
 Ik hävve minen dumen út sineme mund —
 Dank hävve myn subtile fund!

Frouwe Ermelyn sprak altohand:
 Shole wi nu tén in ein ander land,
 Dâr wi älende unde frömde weren?
 Hävve wi dog hyr, wat wi begären,
 Unde ji fint mäster fan juwen geburen,
 Worumme wolde ji dän dat äventuren,
 Unde nemen dat unwisfe for dit gude?
 Wi mögen hyr leven mid sekerer hude;

wanneer hij zich bedrogen ziet. En hoe vele mooije leugens heb ik hem op den mouw gespeld, voor ik het ontkwam; ja, het was met moeite, dat ik den strop ontging. Nooit was ik in grooteren nood; nooit was ik zoo beangst, daar ik den dood voor oogen zag. Het ga dan ook hoe het ga, ik zal nooit trachten op nieuw in 's Konings gunst te komen. Ik heb thans, dank zij mijne slimheid, den duim buiten zijnen mond."

Vrouw ERMELIJN zeide vervolgens: „ Zullen wij nu naar een ander land gaan, waar wij ongelukkig en vreemd zullen zijn? Hebben wij hier niet alles, wat wij kunnen begeeren, en zijt gij geen meester van uwe buren? Waarom zouden wij dit goede in de waagschaal stellen en het onzekere boven het zekere verkiezen? Wij mogen hier gerust leven; ons kasteel is sterk en vast;

Unſe borg is jo gūd unde fast,
 Al wolde uns dōn de koning overlast,
 Unde läde mid magt tō desse strate:
 Dār fint fo fele findelgate,
 Wi wolden entkommen ane ſinen dank,
 Wente wi weten hyr mannigen gang.
 Dit wete ji wol hēl unde al,
 Er uns de koning fangen ſhal
 Mid twagt, dār ſholde fele tōhoren.
 Men dat ji öme hävven geſworen,
 To faren ferne over-mēr,
 Dat ſülve bedrovet myn härte fēr.

Reinke sprak by groter truwe:
 Bedrovet ju nigt, myn leve fruwe!
 Bäter geſworen, dan forloren!
 Mi ſäde eins en wys man hyrbeforen,
 Dār ik mi bigteswys mede bereid,
 He ſäde, dat en bedwungen eid —
 Dat de were nigt fele wērd;
 He hindert mi nigt enen kattenſtērt —
 Den eid mene ik — forſtät mi regt!
 Ik blive hyr, fo ji hävven geſagd.
 Ik hävve to Rome nigt fele forloren;
 Ja, hadde ik ök tein eide geſworen,
 Ik en kome ök nummer to Jerusalem.
 It is mi alle nigt bekwēm;
 Ik blive hyr na juweme rād.
 Ik mogte it finden wol fo kwād
 Dār ik kweme, alſe ik it hyr lefe.
 Wil mi de koning ſus in fordrete
 Bringen, ſeker, des mot ik wagten!
 Al is he mi to stark fan magten,

al wilde de Koning ons overlast doen, en ons belegeren langs den grooten weg, daar zijn vele fluip- en zij-wegen, waardoor wij hem zijnes ondanks ontwijken kunnen. Gij weet dit ten volle en er zal veel toe noodig zijn, voor hij ons zal kunnen vangen. Dat gij het hem gezworen hebt om over de zee te zullen gaan, dit is het ergste."

„Beste ERMELIJNE, — hernam REINTJE — in liefde, bedroef u daar niet over; het is beter gezworen dan verloren. Eens leerde mij een wijs man, bij wien ik in de biecht kwam, dat een gedwongen eed niets betekent. De eed, te weten, dien ik aan den Koning gezworen heb, hindert mij niet voor de waarde van een kattenstaart.

Ik zal hier blijven, zoo als gij het wilt. Ik zal bij de reis naar *Rome* niet veel verliezen, en al had ik ook tien eeden gezworen, ik ga niet naar *Jeruzalem*. Ik blijf hier naar uwen raad; wij zouden het, waar wij kwamen, erger vinden, dan wij het hier lieten, en wil de Koning mij in het verdriet brengen, dit moet ik afwachten. Al is hij sterk en magtig, wanneer ik hem wil bedotten, dan kan ik hem zulk eenen zotskap met bellen opzetten, als ik maar wil. Ik deed hem voorheen veel ondeugds, doch als hij het zoekt, zal hij het nog erger vinden.”

Nogtan , wan ik öm wil bedoren
 Wil ik öme anhängen klokken mid oren.
 Ik do öme kwâd , dat nigt en dogt ,
 He shal arger där finden , wan he it sogt.

Bellyn stund buten , un begunde to kiven ,
 He rēp : Lampe ! wil ji därbliven ?
 Komet jo wedder , unde latet uns gân !

Do Reinke dit hadde forstân ,
 He ging út , unde sprak also :
 Bellyn , Lampe de büt ju to ,
 Latet ju dat nigt syn towedderen ,
 He is sér frolik mid finer medderen .
 Dit sholde ik ju laten forstân .
 Ji mogen wol sagte fôrhéngân .
 Myn wyy , de syn medder is ,
 Lât öm nog nigt gân , dat is wis .

Bellyn sprak ; wat was dat gerogte ,
 Do Lampe so rēp , al dat he mogte :
 Bellyn ! helpet mi , Bellyn !
 Wat dede ji öme do an for pyn ?

Reinke sprak : horet mi regt !
 Do ik för mineme wive hadde gefägd ,
 Dat ik mot wandern over sê ,
 Do krêg se alderwâgen wê ,
 Dat se lange beswimed lag .
 Do unse frund Lampe dit gesag ,
 Do rēp he : helpet Bellyn ! des is nôd ,
 Edder myn medder blivt nu dôd !

Bellyn sprak : dëme sy , wo dëme sy ,
 He rēp jo sér drôvliken to mi .
 Nêñ , sprak Reinke , ik sâgge't forwâr ,
 Lampen shadet nigt ein hâr .

BELLIJN stond buiten het hol en werd ongeduldig. Hij riep: „ LAMPE ! wilt gij uitblijven ? kom terug en laat ons gaan ! ”

REINTJE dit hoorende , kwam buiten en zeide : „ LAMPE laat u zeggen , dat gij hem niet tegen moet vallen. Hij is vrolijk bij zijne neefjes , dit moest ik u zeggen. Gij kunt wel zacht vooruit gaan. Mijn wijf , die zijne moei is , wil hem nog niet laten vertrekken . ”

BELLIJN vroeg wat het gedruisch betekende , toen LAMPE zoo uit al zijne magt had geschreeuwd : „ BELLIJN ! BELLIJN ! help mij ! Hebt gij hem toen pijn aangedaan ? ”

REINTJE zeide . — „ Hoor ! toen ik aan mijne vrouw gezegd had , ik moet over zee in bedevaart gaan , toen werd zij zeer ontsteld en viel in flauwte . Zoo dra onze vriend LAMPE dit zag , riep hij : Vriend BELLIJN ! hier is nood , help ! anders zal mijne moei het besterven . ”

BELLIJN hernam : „ Het moge zoo zijn , maar LAMPE riep zoo jammerlijk tot mij . ” „ Ach neen ! — zeide REINTJE — ik verklaar het u , LAMPE lijdt aan geen haal leeds . Ik wilde lie-

Ik wolde lever , dat mi miskweme ,
 Er dat Lampe shaden neme.

Reinke sprak : Bellyn , hörde ji ôk dat ,
 Dat mi de koning gisteren bad ,
 Dat ik öme ein pâr breve shreve ?
 Wille ji se öme bringen , leve neve ?
 Se fint geshreven unde berêd ;
 Shôn ding hävve ik darin gefât.
 Lampe is frolik utermaten ;
 Ik mot öme wat betämen laten .
 He is mid finer medderen to sprake ;
 Se fäggen fuste welke olde sake ,
 Se äten , un drinken , un fint fro ;
 Dewile shrev ik de breve also .

Bellyn sprak : leve Reinard ,
 Wan de breve wol bleven forward ,
 Wat hävve ik , där men dé instäket ,
 Up dat de segele nigt tobräket ?

Reinke sprak : Ik wet wol râd ,
 De ränzel is dârto nigt kwâd
 Fan Brunen felle , dën ik drôg ;
 De is wol digt un stark gênôg :
 Dâr wil ik de breve ju läggen in .
 Dârav krige ji grôt gewin
 Fan deme koning , unseme heren .
 He werd ju ôk entsangen mid eren ,
 Unde sholen öme sér wilkommen syn .
 Dit lövede al de ram Bellyn .

Reinke ging hastigen wedder in ,
 Unde nam den ränzel , unde stak darin
 Lampen höved , dën he hadde forbéten .
 Men dat en moste Bellyn nigt weten ,

Dat

ver, dat ik zelf moest lijden, dan dat LAMPE iets kwaads overkwam."

Hij vroeg verder: „ BELLIJN, hebt gij het niet gehoord, dat de Koning mij gisteren verzocht, om aan hem twee brieven te schrijven. Lieve Neef! Wilt gij ze wel aan hem overbrengen? Zij zijn geschreven en gezegeld; ik heb er fraaije zaken ingezet; LAMPE is vrolijk, uitermate; ik heb hem zinnen wil gegeven; hij praatte met het gezin over oude zaken en wat ze zoo al aten en dronken; hij was blijde, en zoo heb ik intus-schen de brieven geschreven.”

BELLIJN zeide: „ Ja, lieve REINAART, als ik de brieven maar wel bewaren kan, maar waar zal ik ze insteken, zoo dat de zegels niet breken?”

REINTJE hernam: „ Ik weet wel raad; de randsel of male uit het vel van BRUIN vervaardigd, kan hiertoe dienen, die is digt en sterk. Daar zal ik de brieven inleggen. Gij zult eene goede gifte van den Koning onzen Heer erlangen, wel door hem ontvangen worden en welkom zijn.” Dit alles werd door BELLIJN geloofd.

REINTJE liep naar binnen; hij nam de randsel en stak er de kop van LAMPE in, maar dit mogt BELLIJN niet weten.

Hij ging bij dezen en zeide: „ Zie, hang de

Dat Lampen höved darinne stak.
 He ging to Belline , un sprak :
 Sêt , hänget den ränzel an juwen hals ,
 Unde ik forbéde ju als unde als ,
 Up dat ik ju nigt bidde forgeves ,
 Nigt shole ji besën de shriwt des breves .
 Wente desse breve hävve ik also
 Forwarded , darumme latet se to .
 Ji moten ök nigt den sak updön ,
 So wérde ji fordenen shenke un lön ,
 Wan it de koning so hävt gefunden ,
 Dat de ränzel is togebunden
 In sodaner wîse , alse ik öme ju
 Hävve gedân to forwarende nu .
 Höret mi regt , it werd ju fromen ,
 So wan ji fôr den koning komen ,
 Wil ji , dat he ju shal hävven lèv ,
 So fägget , dat ji sulven den brêv
 Dighted , unde hävven gegeven
 Den râd , dat he so is geshreven :
 Ji krigen lön unde groten dank .

Bellyn werd frölik unde sprang
 Fan der stede , där he stôd ,
 Hoger dan anderhalven fôt ,
 Un sprak : Reinke , neve unde here !
 Nu wêt ik , dat ji mi dôn ere .
 Nu wérde ik krigen sér groten lov
 By al den heren in deme hov ,
 Wan se sén , dat ik so wol kan digten
 In shonen wörden unde in fligten ,
 Wowol de kunst nigt is by mi ,
 Dat ik kan digten so wol alse ji :

male om uwen hals; boven alles verbied ik u, dat gij het schrift van den brief inziet. Ik heb denzelven wel gesloten; — gij moogt ook de zak of tasch niet openen. Gij zult groot loon erlangen, wanneer de Koning de zegels vindt, zoo als ik haar aan u te bewaren heb gegeven. Let op mijne woorden! Het zal u voordeel doen, dat gij zoo bij den Koning komt. En wilt gij, dat hij u lief zal hebben, zeg hem dan, dat gij de steller zijt van den brief, en dat gij mij gediend hebt met uwen raad. Gij bekomt dan zeker goed loon en dank.”

BELLIJN sprong op van vreugde, meer dan anderhalf voet hoog. Hij sprak: „ REINTJE-Neef! nu zie ik, dat gij mij eere bewijst. Nu zal ik grooten lof verwerven bij de Heeren ten Hove, als zij zien, dat ik zoo goed stellen kan en wel in zwierige woorden. Alhoewel ik niet zoo vlug ben met de pen als gij, zullen zij het echter meenen. Ik dank u van ganscher harten; wat is het goed, dat ik u zoo ver gevoldg ben, en war raadt gij mij verder, vriend REINTJE? Zal LAMPE ook met mij gaan?”

„ Neen

Se sholen't dog menen! Ik danke ju geren!
 It was gûd, dat ik ju folgede sus feren.
 Nu wat rade ji forder, Reinke, frund?
 Shal Lampe ôk medegân to desser stund?

Nên, sprak Reinke, wil ji it forstân,
 Lampe kan nog nigt medegân,
 Nu gât förhén in gudem gemake!
 Ik wil Lampen nog etlike sake
 Updekken, de nog syn forholen.

Bellyn sprak: so syt Gode befolen!
 Ik ga hen up mine fârd.
 Sus hastede he sér to hove-ward,

Als Bellyn dâr kwam, do was it middag.
 De koning öme sus komen sag,
 He sag ôk, dat de sulveste ram
 Den ränzel drôg, dën Reinke wägnam.
 De koning sprak: fägget uns, Bellyn,
 Fan wannen dat ji gekomen syn?
 Wôr is Reinke, ik mot ju fragen,
 Dat ji sus finen ränzel dragen?

Bellyn sprak: koning, eddele here!
 Reinke sprak mi frundlichen fere,
 Ik sholde ju twe breve bringen,
 Dâr stait in fan behänden dingen.
 Alse de sin gedigt unde geflreven,
 Den râd hävve ik ûtgegeven.
 Dâr finde ji einen subtilen sin:

„ Neen — hervatte REINAART — LAMPE kan nog niet vertrekken. Gaat gerustelijk op reis. Ik moet aan hem nog eenige geheime zaken mededeelen.”

BELLIJN antwoordde: „ Zijt dan Gode bevolen. Ik zal dadelijk op reis gaan.” en zoo haastte hij zich om ten Hove te komen.

BELLIJN, verraden, komt aan het Hof. De Koning wordt vertoornd. IZEGRIM en BRUIN worden verlost.

Toen BELLIJN ten Hove kwam, was het middag. De Koning zag hem aankomen en tevens, dat hij den randsel droeg, welken REINTJE had medegenomen. NOBEL vroeg: „ Van waar komt gij en waar is REINAART, daar gij zijnen maal draagt ? ”

BELLIJN hernam: „ Edel Heer en Koning ! REINTJE heeft mij vriendelijk verzocht, om aan u twee brieven te behandigen. Zij vermelden van gewigtige zaken. Ik heb gediend van raad voor zin en schrift, en gij zult er een fijnen geest in vinden; — beide zijn hierin.”

De fulven breve fint hyrin.

De koning sik nigt lange berêd,

Den Bever he förboden lêt,

De was notarius unde syn klerk;

Bokerd hêt he, dit was syn wärk:

He las de breve fan fwarer fake,

Wente he konde mannige sprake.

He sande ôk na Hinzen unde sprak:

Sêt, wat Bellyn bringet in deme sak?

Do Bokerd, de bever, hadde upgedân

Den sak mid Hinzen synem kumpân,

He tôg Lampen höved hyr ût.

Do sprak he alsus overlûd:

Dit is tomalen ein feldsene brêv!

Wôr is de man, de dessen shrêv?

We is, de des nigt en lövet?

Forware, dit is Lampen höved!

De koning un de koninginne

Worden forshrekked in öreme sinne;

De koning flûg syn höved nedder,

He sprak: agh, Reinke, hadde ik di wedder!

De koning mid der koninginne

Weren bede in fwareme sinne.

De koning sprak: ik bin bedrogen!

Wo grote loggen hävt Reinke logen!

He rêp, unde was gans sere forärred,

So dat al de deren worden forfêred.

Lupardus by deme koninge stund;

He was des koninges nageboren frund.

He sprak: wat is dog dit gewêrd,

Dat ji ju sus sere forfêrt,

Alse were de koning ôk dôd?

De Koning bedacht zich niet lang. Hij liet BOKERT (den Bever) roepen; zijn notaris en klerk (schrijver). Deze moest doorgaans de brieven en andere stukken voorlezen en verstand velen talen. De Koning zond ook om HINZE en sprak vervolgens: „ Ziet wat BELLIJN in dezen zak mede brengt.”

BOKERT en HINZE openden de tasch. De eerste haalde er het hoofd van LAMPE uit, en zeide: „ Dit is wel een wonderlijke brief en wie is de schrijver? wie zal hem geloof weigeren? Het is waarlijk de kop van LAMPE !”

De Koning en de Koningin waren verschrikt. De eerste schaamde zich over zijn bedrijf en zeide: „ Ach REINTJE! had ik u wederom hier!” Beide waren zeer bedroefd. De Koning zeide: „ Ik ben bedrogen; en welke groote leugens heeft REINAART mij voorgespiegeld!” Hij brulde van toorn en was zoo woedend, dat alle de dieren er van vervaard waren.

De Panther, verwant aan den Koning, en den naasten in rade verhief zijne stem en zeide: „ Waartoe zoo vele schrik en beweging, alsof de Koning dood ware; — laat deze vertooning van rouwe na. Hervat ook den moed, Heer Koning! Gij zou-

Latet faren desse ruwe grôt;
 Gripet enen môd, it is anders shande!
 Sy ji nigt here fan deme lande?
 It is jo under ju al dat hyr is!
 De koning sprak: is dat so wis,
 So latet ju dat nêr wunder syn,
 Dat nu myn hârte lidet pyn,
 Edder dat ik sns hävve misgelât.
 Mi hävt mid sineme bösen berâd
 Ein kwâd shalk so férne gebragt,
 Dat ik mine frunde hävve forwragt,
 Den stolten Brunen unde Ifegrim!
 Dat ruwet mi in deme harten myn.
 Dat wil sér an mine ere gân,
 Dat ik so fele hävve misgedân
 Tegen mine allerbästen barone,
 Unde ik deme kwaden horenfone
 Also fele sholde betruwen.
 Men it kwam al to by miner fruwen:
 Se bad for öme so fele toforen;
 Dat ik öre bede moste horen,
 Dat is mi lêd, al is it to spade!
 Al öre râd kumt mi to kwade.
 De Lupard sprak: horet mi, koning, here!
 Mojet ju darumme nigt altosere.
 Is dâr misgedân, men shalt sönen,
 Men shal dem wulve, unde Brune, dem könen,
 O'k Giremode, der fruwen fyn —
 Dessen shal men geven den rám Bellyn;
 Wente he bekende sulven openbâr un blôt,
 Dat he râd gav to Lampen dôd.
 Dit shal he wedder betalen un kopen!

det u aan schande blootstellen. Zijt gij geen heer van den Lande , en staat alles , wat zich hier bevindt , niet onder u ? ”

De Koning hernam : „ Indien dit alzoo ware , het zal u echter niet kunnen verwonderen , dat mijn hart pijn lijdt , of dat ik een droevig gelaat toone. De looze schalk heeft het met zijne boozze raadgevingen zoo ver gebracht , dat mijne vrienden , BRUIN en IZEGRIM , in lijden zijn gekomen. Dit berouwt mij nu van ganscher harten , en het zal mij ook in mijne eere te na gaan , dat ik zoo veel misdaan heb aan mijne getrouwste Baronnen , en dat ik aan den loozen vos zoo veel vertrouwen heb geschonken. Het is alles aan mijne vrouw te wijten. Zij had voorlang voor hem gebeden , en dat ik aan hare voorspraak gehoor heb gegeven , dit doet mij leed , maar het is nu te laat.”

De Panther sprak : „ Hoor mij , Heer Koning ! Bedroef u over deze zaak niet te veel. Is er iets misdaan , men zal verzoening doen. Geef BELLIJN (den ram) tot eenen zoen aan BRUIN , IZEGRIM en GIEREMOED. Hij zelf bekende vrijwillig , dat hij den raad heeft gegeven , tot den dood van LAMPE , en dit zal hij nu met de hals betalen en boeten. Daarna zullen wij allen op REINAART afgaan , en slagen wij in onzen wensch , dan geraakt hij gevangen — en dan geene woorden meer ; dan zal hij hangen. Hij heeft zijne tong zoodanig te wil , dat komt hij te sprake , hij nooit aan de galg zal komen.

Dänne willen wi alle na Reinken lopen ;
 Köne wi, he shal wérden gefangen ,
 Unde nigt fele wörde , men förd uphangen !
 Wente he kan fine wörde so fligt ,
 Kumt he to wörden , men hanget öme nigt .
 Mid desser sone , dat wêt ik wal ,
 Brunen unde Isegrim wol nögen shal .

Alse dit de koning hadde gehörd ,
 He sprak to deme Luparde förd :
 Ik wil dôn na juweme râd .
 Hyrumme bede ik ju , dat ji gât ,
 Halet uns hér de beden heren ;
 Men shal se wedder mid groten eren
 By uns fätten in den râd .
 Ik bede ôk , dat ji des nigt en lât :
 Ji sholen förboden alle de deren ,
 De hyr latesten to hove weren .
 Men shal ön allen laten forstân ,
 Wo falshlichen Reinke is entgân ,
 Un wo Bellyn un Reinke , de rode ,
 Lampen hävven gebragt tom dode .
 Ein islik shal ôk Isegrime , deme wulve ,
 Wêrdigheid dôn , unde Brunen dat fulve .
 De söne shal syn , so ji hävven gesägd ,
 Bellyn , de forräder , un alle syn flägt .

Do ging de Lupard altohand ,
 Dâr he Brunen unde Isegrim fand .
 Se legen gebunden , un worden gelöst .
 He sprak : ik bringe ju guden trôst ,
 Dârto des koninges fast gelede .
 Forstât mi regt , ji heren bede ,
 Hävt myn here tegen ju misgedân ,

Dat

Met dezen zoen, zullen naar mijn oordeel
BRUIN en IZEGRIM zeker te vreden zijn.”

Zoodra de Koning dit vernomen had, zeide hij aan den Panther: „ Ik zal uwen raad volgen. Ik verzoek u, dat gij bij de beide Heeren gaat en ze hier haalt. Ik zal ze met groot bewijs van eere wederom in den Raad zetten. Gij zult verder alle dieren, die onlangs hier ten Hove waren, ontbieden; men zal aan hen allen bekend maken, met hoe veel valschheid REINTJE het heeft weten te ontkomen, en hoe hij en BELLIJN LAMPE hebben omgebragt. Elk hunner zal ook BRUIN en IZEGRIM hulde bewijzen. BELLIJN de verrader en zijn geheel geslacht zullen tot verzoening dienen.

LUPARDUS ging spoedig naar de gevangenis, waar BRUIN en IZEGRIM gebonden lagen. Hij ontfloeg ze en zeide: „ Ik breng u goeden troost en daarbij des Konings bevel tot vrijheid en vrij geleide. Verstaat mij wel. Heeren! Heeft de Koning zich tegen u vergrepen, het is hem leed, en hij laat u weteu, dat hij u teyrede wil stellen.

Dat is öme lēd , unde he lät ju forstān :
 He wil , dat ji tofreden s yn ,
 Uude entfangen tor föne den rambok Bellyn ,
 Därto syn flägte unde al siue mage
 Fan nu an wente tom jungensten dage .
 Taftet de an ane alle geld ,
 Is it in deme wölde , edder up deme feld .
 Nog givt ju därto mine~~s~~ heren gnaden
 Reinken , de ju hävt forraden :
 Den moge ji ane jennige klagt
 Forfolgen mid aller juwer magt ,
 Reinken , syn wyv , unde al sine magen ,
 So wör dat ji se kunnen belagen .
 Dit is ene fēr kostlike frygheid ,
 De mi de koning ju fägggen heit .
 Dit wil fus hōlden de koning ryk ,
 Unde sine nakomelinge ewiglyk :
 Ji möten forgeten alle shulde ,
 Unde swären öme fast juwe hulde .
 Dit moge ji dōn mid groter ere .
 He misdait tegen ju nummermtere ,
 Nemet dit an , ik rade , dat ji it dōn .

Alsus word gemaked de sōn
 By heren Luparde dess'en to baten .
 Des moste Bellyn den hals där laten .
 Alsus werd Bellyns flägte alle dage
 Nog forfolged fan Isegrims mage .
 Desse twydragt was also begund .
 Se forbiten se nog , al wör se kunt ,
 Unde nemen fast , se dōn it mid regte ;
 Lämmer , shape , ja alle Bellyns flägte ,
 Desse wērden fan ön nigt gefhoned ,

Gij ontvangt BELLIJN tot een zoen , tegelijk met zijn geheel geslacht en zijne bloedvrienden van nu af tot op den jongsten dag. Gij zult ze mogen aantasten zonder geld in veld en bosch ; en bovendien geeft hij REINAART , die u verraden heeft , in uw geweld , te gelijk met zijne vrouw en kinderen , waar gij hem ook kunt bezetten. Dit is een groot privilege , hetwelk de Koning u geeft , en hij en zijne nakomelingen zullen u dit eeuwig en erfelijk gestand doen.

Gij moet ook al het leed vergeten en hem trouwe zweeren. Dit moogt gij in goeder eere doen. Hij heeft u nimmer misdaan. Neemt den raad , om dit te doen , goedwillig aan.”

Aldus werd door den Panther ten hunnen voordeele de zoen gemaakt; zoo schoot BELLIJN het leven er bij in.

Sedert worden allen die tot BELLIJN's geslacht behooren , door IZEGRIMS kinderen vervolgd ; de tweedragt begon toen en het bijten duurt voort , waar ze maar kunnen. Zij meenen , dat zij het niet regt doen. De lammeren en schapen worden zoo min als de rammen verschoond , en de tweedragt heeft nimmer opgehouden.

O'k werd de twydragt nummer forsoned.
De koning lēt forlängen den hov.
Twelv dage, umme nog merer lov
Brunen unde Ifegrim tō dōnde:
So blide was he, dat he se fonde.

De Koning liet het Hoffeest voor twaalf dagen verlengen, om aan IZEGRIM en BRUIN te meer eere te bewijzen, zoo verheugd was hij dat de zoen gesloten was.

Dat ander Bôk

FAN

REINKEN DEME FOSSE.

*To deme hove des koninges , dën he held , kwemen
nigt allene de deren , men ök de fögeln in gro-
ter forsammlinge , klageden over Reinken , unde
spröken under sik , so hyr nafolget :*

De koning hävt uns to sik entboden:
Wi möten to hove , dat is fan noden.
Nigt en hilpet Reinken mér fine kunst ,
He is grov in des koninges ungunst.
So fele unser is in deme tal ,
Over Reinken willen wi klagen al ,
So wan wi komen in den hov ;
Dat hävt he tegen uns fordéned grov.
Wente wi , ök des gelyk unse kinder ,
Hävven finer gehad groten hinder
Unse eier un jungen he nummer en spärt.
Des krigt he nu eine kwade färd ,
Ja wi willen malkander ju dôn fast bystand ,
Up dat he tödëgen wérde gefhand
For fine lösheid unde falshe lage ,
Dâr he uns mede shaded hävt fele dage.
Ja hadde wi èr uns fus besproken ,

Wi

REINTJE DE VOS.

TWEEDE DEEL.

V O O R R E D E.

Tot dezen tweeden Hofdag van NOBEL kwamen niet alleen de dieren, maar ook de vogelen in eene groote menigte; zij hadden allen over REINTJE te klagen, en zij spraken onder elkander, zoo als hier volgt:

„**D**e Koning heeft ons tot zich geroepen! Wij moeten ten Hove gaan. Nu zullen de kunstenarijen niet meer aan REINTJE baten. Hij is geheel in 's Konings ongenade. Hoe groot ook ons getal zij, wij moeten allen over hem klagen, zoodra wij in het Paleis komen. Hij heeft het zwaar tegen ons verkorven, want wij alle hebben, gelijk ook onze kinderen, erg van hem geleden. Hij spaarde noch onze jongen noch de eieren. Het zal er hem nu ook naar gaan. Wij zullen elkander bijstaan, opdat hij ter degen gestraft werde voor zijne loosheid en valsche streken, waarmede hij ons gedurende eenen langen tijd gekweld heeft. Hadden wij ons voorheen zoo gesloten gehouden, wij hadden reeds voorlang wraak erlangd over den lozen schalk. Wordt bij nu gehangen, hoe zullen wij ons verheugen!

REIN-

Wi hadde uns lange wol gewroken
 An Reinken, deme érlösen deve.
 Werd he nu gehangen, so geshüt uns leve.
 Ja! Reinke plägt to syn forbolgen,
 Men late uns fry unse klage forfolgen:
 Dén shaden, den he uns to dörnde plägt,
 Därför krigt he nu syn regte Regt.
 Ja de koning hävt dat ordel gegeven,
 Reinke shal nigt langer leven.
 Öme werd nu alle shande forlened,
 Dat hävt he faken nog fordened.

Alse de hov fus was bereyt,
 So hyr för geshreven stait,
 Unde alle ding was so besteld,
 Där kwam to hove mannig Helt.
 De dere weren där nigt alleyne
 Men ök fele fogele grót unde kleyne
 Där kwam to hove mannig Here
 To Ifegrimes unde to Brunen ere,
 Där was froude mid groteme feste:
 Men héld där blydfhop de alderbäste,
 De je ward gesén fan deren;
 Men dansede den hovdans by maneren
 Mid trumpen unde mid shalmeiden.
 De koning hadde laten bereiden,

Dat

REINTJE plagt stout en trotsch te zijn; als wij onze klagten naar eisch voortzetten, dan zal hij nu de gerechte voldoening vinden, voor de schaden, welke hij ons plagt aan te brengen. Ja! de Koning heeft nu het vonnis geveld; REINTJE zal niet langer in het leven worden gelaten; hem wedervare nu de schande, welke hij zoo dikwijs heeft verdiend (6).

*Tweede Hofdag; nieuwe klagten over REINTJE door het Konijn en de Kraai. Be-
sluit van den Koning tot de beleg-
ring van Malepertus.*

Zoodra het Open-hof was toebereid, in dier voege als het beschreven stond, en alle zaken naar eisch bezorgd waren, kwamen aldaar eene menigte van Heeren bijéén, en niet alleen de dieren, maar ook de vogelen groot en klein. Ook kwamen er vele Rijksgrooten ter eere van BRUIN en IZEGRIM. Daar was vreugde met staatsie; alles in blijdschap, zoo als het nog nooit bij dieren was gezien. Men danste den Hofdans naar oude zeden, onder het geluid der trompetten en schalmeijen.

De Koning had de tafels zoo laten bereiden, dat elk zijn genoegen zoude vinden. Naar alle kanten had hij zijne boden gezonden, opdat elk ko-

Dat ein islik genög där fand :
 Allen weren boden gefand ,
 Dat se mosten komen där.
 Fögele unde dere manning pâr
 Reiseden därhen by dage un nagte :
 Men Reinke de fos lag up der wagte .
 De falshe pelegrym unde löse wigt
 Kwam de tyd to hove nigt.
 He brukede al syn ölde spêl ;
 De öme dankeden , där en was nigt fêl .
 Där was to hove manning sank ;
 De spise flojede unde de drank ;
 Där sag men shärmens un fegten ;
 Ein islik kwam mid sinen flägten .
 Ein dêl danseden , ein dêl de fungen ;
 Där sag men pipen unde bungen .
 De koning sag fan sineme sâl ,
 Öme hagede sér wol de grote grâl .
 Do agte dage al ummeweren ,
 De koning sat mid sineme heren
 Over tafelen unde at .
 Dat kanyn kwam fôr öm , där he sat
 By finer fruwen , der koninginne ,
 Unde sprak mid eineme drovigen finne :
 Here , her koning , unde al de hyr syn ,
 Entfärmet ju dog der klage myn !
 Ik mene , men selden hävt gehörd
 Sodan forradend unde argen mord ,
 Alse Reinke an mi begunde ,
 Gifteren morgen tor festen stunde ,
 Do sat Reinke fôr sineme hûs ,
 Fôr finer borg to Malepertus .

komen moest en nu trokken de dieren en vogelen bij paren derwaarts, zoo bij nacht als over dag. REINTJE, die valsche pelgrim en looze boef, kwam niet ten Hove; hij bleef op de loer, en bedreef zijne oude kuren; niemand sprak tot zijnen lof.

Spijs en drank was er in overvloed. Hier hoorde men zingen, elders zag men schermen en vechten. Elk kwam met zijn geslacht, elk was vrolijk bij zang en dans, onder het geluid van fluit of zakpijp. De Koning zag dit uit zijne Hof en schepte vreugde in het blij gejuich.

Toen er acht dagen verlopen waren, gebeurde het, dat terwijl de Koning met de hovelingen aan tafel zat, de konijn voor hem en de Koningin trad, en op eenen treurigen toon aldus aanhief:

„ Heer Koning en allen, die hier tegenwoordig zijn! Ontfermt u over mijne klagten! zoo ik meen, heeft men nooit van zulk een verraderlijken en boozen moord gehoord, als REINAART tegen mij heeft ondernomen. Hij zat gisteren morgen om zes ure voor zijnen burgt *Malepertus*; en ik meende gerust en in vrede tot hem te gaan; te meer was ik vrijmoedig, om dat hij zich in het gewaad van eenen pelgrim vertoonde, en zoo ik

Ik mende mid freden fôr öm to gân;
 Ik sag öm alse enen pelegrim stân.
 Mi dugte, dat he sine tide las,
 Darumme ik des to dryster was.
 De fulven straten moste ik dorg,
 Wolde ik wäsen to desser borg.
 Do he mi fus hadde fornomen,
 Begunde he mi näger to komen.
 Ik dagte, he wolde mi frundlik moten,
 Do grêp he mi an mid sinen poten;
 He tastede mi an twishen mine oren:
 Ik mende, ik hadde myn höved forloren.
 Sine klouwen weren lang unde sharp,
 Darmid he mi tor érden warp;
 Men dat wêt ik Gode dank,
 Ik was so ligt, dat ik entsprank,
 Unde fus út sinen poten kwam.
 He grimmeste fér, unde was gans gram,
 Dat he mi nigt behôlden mogte.
 Ik swêg, un makede altes nén gerogte,
 Dog moste ik myn eine ör där laten,
 Unde in mineme hövede fint fér grote gaten;
 Hyr moge ji sén dit ungefôg,
 Där he mi mid sinen klouwen flög.
 Fylna hadde ik gebleven dôd.
 Here, latet ju entfärmen desse nôd,
 Dat men alsus brikt juwe gelede!
 We is, de faren dorv over de hede,
 Nu Reinke alsus de strate belägt?
 Do he düt fus hadde gesïgd,
 Kwam där Markenouwe, de kraie, förd,
 Un sprak to deme koninge desse wôrd:

meende zijne getijden las. Ik moest dien weg langs, zoude ik herwaarts ten Hove komen. Toen hij mij vernam, kwam hij nader en ik dacht dat hij mij vriendelijk te gemoet ging. Hij vatte mij aan met zijne klaauwen en greep mij tusschen de ooren; ik dacht niet anders, of ik verloor het hoofd; de nagels, waarmede hij mij ter aarde wierp, waren lang en scherp, doch ik was gelukkig zoo ligt en vlug, dat ik hem ontsprong, en alzoo uit zijne pooten ontsnapte. Hij scheen erg vertoornd, dat hij mij niet behouden mogt; ik zweeg en maakte weinig geruchts en moest er een mijner ooren laten; ik heb vier groote gaten in mijn hoofd. Gij kunt deze ellende nog zien en hoe hij mij met zijne nagels kwetste. Ik was bijna dood gebleven. Heer! ontferm u over mijnen rampspoed, en bedenk dat men alzoo uw vrijgeleide verbreekt. Wie zal langs 's Heeren straten durven gaan, als REINTJE alzoo de veiligheid belaagt?"

Naauwelijks had hij deze woorden gesproken of er verscheen MERKENAU (de kraai) en deze sprak den Koning aan op de volgende wijze:

Wêrdige koning , gnädige here ,
 Ik bringe ju jammerlike märe.
 Fan angeste kan ik nigt fele spräken ;
 Mi dünket , mi wil myn härte tobräken .
 Is dat nigt ein jammerlik ding ?
 Hüden morgen , do ik ûtging
 Mid Sharpenebbe mineme wive ,
 Där lag gelyk eineme doden ketive
 Reinke de fos up der hede ,
 Unde hadde sine ogen forkered alle bede .
 De tunge häng öm ût sineme monde .
 Gelyk so eineme doden hunde ;
 Öme stund de mund wide open .
 Fan angeste begunde ik to ropen .
 Jo mér ik rēp , jo stiller he lag .
 Wo faken sprak ik : o we ! un o wag !
 He is alderdinge dōd !
 Darumme hadde ik ruwe grôt ,
 So sér mi fines dodes entfärnde !
 Ik beklagede öm , unde myn wyv de kärnde ;
 Mér ruwe hadde wi , wan jennig lövet .
 Ik betaftede sinen bâk unde syn hôved ,
 Myn wyv ging stân to sineme kinne ;
 Se märkede , eft igt were darinne
 Tekene des levendes grôt efté klén ;
 Men he lag dōd alse ein stân .
 Dit hadde wi bede wol gesworen .
 Wo se fôr , dat moge ji nu horen .
 Do se in forgen fus by öm stund ,
 Unde ör hôved hêld by sineme mund ,
 He märkede , dat se sik nigt en hodde ,
 He grêp se an , ja dat se blodde ,

„ Waardig Koning! genadig Heer! Ik breng u eene treurige tijding. Ik kan naauwelijks spreken door droefheid. Mijn hart is gebroken door het jammerlijke van de zaak. Toen ik heden morgen met SCHERPENEINDE, mijne vrouw, uitging, zag ik REINTJE, op de heide dood liggen, gelijk een misdadiger op het rad. Zijne oogen stonden beide verdraaid; de tong hing hem, gelijk die van eenen dooden hond, buiten den bek; — de laatste stond wijd open. Ik begon van droefheid te roepen, en hoe meer ik riep, hoe stiller hij lag. Wij riepen beiden: O wee! o wee! Hij is waarlijk dood. Ik beklaagde hem, en mijn wijf kermde; wij betoonden grootere rouw, dan vele denken zouden. Ik bevoelde zijnen buik en zijn hoofd. Mijne vrouw ging bij zijnen mond staan en loerde, of zij nog eenig teeken van leven bij hem bespeurde, maar hij lag, zoo stil als een steen; wij zouden beide gezworen hebben, dat hij dood was. Hoe zij nu voer zult gij horen.

Toen zij zoo in angst bij hem stond en haar oor aan zijnen mond hield — toen hij bemerkte, dat zij niet op hare hoede was, hapte hij toe en beet haar het hoofd af. Ik schrikte erg en riep: O wee! o wee! Toen schoot hij op en snapte ook naar mij; ik ontvloog hem; anders was ik ook gedood; naauwelijks ontkwam ik het gevaar en vloog naar eenen boom. Van hier zag ik hoe de schelm mijn goede wijf verlond. Hij was zoo hongerig en gulzig, dat hij er wel twee boendien zou gelust hebben. Hij liet geen beenstje

Unde splēt ör ök förd av dat höved.
 Ik forshreckede mi mēr , wan jennig lövet.
 Ik schryede lude : o we! o wi!
 Do shöt he up , unde snappede na mi.
 Men ik entflög öm mid angeste grōt,
 Anders were ik ök där gebleven dōd:
 So nouwe was it , dat ik entkwam ,
 Up enen bōm de flugt ik nam ,
 Unde sag fan fērne , wo desse ketyv
 Stund unde at myn gude wyyv.
 He was so hungerig , so dugte mi do ,
 He hadde nog wol twe gegeten darto ,
 He lēt nigt na wer knoken eftē bēn.
 Do ik dessen jämmer hadde gesēn ,
 Dat he där nigt hadde gelaten ,
 Unde he wäglēp finer straten ,
 Ik flög där , wol was it mi towedderen ,
 Där fand ik nog etlike sedderen
 Fan mineme wive Sharpenebben ,
 Up dat ik de mid mi mogte hävven ,
 Unde mogte de wisen juwen gnaden.
 Latet ju entfärmen desses groten shaden !
 Here , do ji hyr av neyne wrake ,
 Unde agte ji nigt desse sake ,
 Dat fus juwe gelede werd gebroken ,
 Ji wērden fēr dārumme forspoken !
 Men sprikt : *de is mede shuldig der dād ,*
De nigt en strafet de missedād ,
Unde ein islik wil dan wäsen here.
 Düt were to na juwer forstlichen ere.
 Do alsus der kraien wōrd
 Unde ök des kaninen weren gehōrd ,

over. Nadat ik deze ellende gezien had, en hij zynen weg ging, vloog ik derwaarts, hoe zwaar het mij viel; het eenigste, wat ik van mijne vrouw vond, waren deze vederen, welke ik opnam, om ze aan uwe genade te vertoonen. Ontferm u Heer, over mijnen ramp! Neemt gij geene wraak van deze misdaad, en acht gij het niet, dat uw vrijgeleide, alzoo wordt verbroken, dan zult gij hierover hoogelijk besproken worden. Men zegt, dat hij, die de misdaad niet straft, medeplichtig wordt en dat elk dan zijn eigen regter zal willen zijn, maar dit was uwer Vorstelijke eere te na.”

NOBEL, de Koning, was zeer ontsteld, nadat hij de klagten van den konijn en de kraai gehoord

Alse se öre klage fus hadden formeld,
 Nobel de koning wārd sere forgreld.
 He sprak in tornē: by miner truwen,
 De ik shuldig bin miner fruwen,
 Ik wil dit kwade so ērlik wräken,
 Dat men dar lange shal affpraken.
 Dat myn gelede unde myn gebôd
 Sus is tobroken! Ik was ein fot,
 Dat ik dessen shalken fos
 So willigen hävve gelaten lôs,
 Unde ik finer loggen so faste lövede,
 Darmede he mi so listigen shövede
 Ik makede einen pelegrim fan öm,
 He sholde hen na Yerusalem.
 Wo klouwede he mi up der mouwen!
 Men de shuld was dy miner vrouwen;
 Dog ik bin des allene nigt,
 De by frauwen-rade shaden krigt.
 Late ik Reinken länger betämen,
 Wi alle möten uns des shämen
 It is tomalen ein flimmen drôg:
 So was he to jår, so is he nog.
 Ji heren denket darup mid flyt,
 Wo wi öme kriegen in korter tyd,
 Nigt en kan he uns entgân,
 Wil wi dat ērnstlik gripen an.
 Isegrim unde Brune, desse bede
 Behagede wol, wat de koning säde;
 Se hopeden nog wêrden gewroken
 An Reinken, konden se it tôftoken;
 Men se dorsten nigt spräken ein wôrd:
 De koning was so sere forstord,

hoord had. Hij sprak in toorn; ik zweer het bij de trouw, welke ik aan mijne vrouw schuldig ben, ik zal deze daden zwaar straffen, om dat mijn opontbod en mijn vrijgeleide hierbij zoo veracht zijn. Ik handelde als een dwaas, toen ik den loosen schalk heb losgelaten, ook dat ik de leugenen, waarmede hij mij zoo erg bedrogen heeft, heb geloofd. Ik maakte hem tot een Pelgrim en hij zoude naar *Jeruzalem* gaan, en wat heeft hij mij al meer op den mouw gespeld? Het is alles de schuld van mijne vrouw, maar ik ben de eerste niet, die bij het volgen van vrouwen-raad schade lijdt.

Laat ik aan REINTJE verder den vrijen gang, wij zullen ons op het laatst nog meer moeten schamen; hij was voorheen een looze schalk, en hij is het nog. Gij Heeren! overweegt het in ernst, hoe wij hem binnen korten in onze magt krijgen; hij kan ons niet ontgaan, als wij de zaak behoorlijk aanvatten.”

Hetgeen de Koning zeide behaagde aan IZERGRIM en BRUIN bijzonder wel. Konden zij het met bidden erlangen, dan hadden zij zich gaarn op REINTJE gewroken, maar zij durfden geen woord spreken, om dat de Koning zoo verstoord was. Eindelijk nam de Koningin het woord, en

Un was fér tornig in alle fineme sinne.
 Intläste sprak de koninginne :
 Ik bidde ju , koning , myn gnädige here !
 Toornet ju dog nigt so fere ;
 Ji sholen ök nigt so ligte swären ,
 Up dat ji blive by magt unde eren .
 Nog wete ji nigt waraftige fake ,
 Ök hörde ji nog nigt de weddërsprake .
 Were Reinke nu hyr tot stede ,
 Filligte hyr weren wol minre rede
 Fan dën , de nu klagen over öm ;
Audi et alteram partem !
 He klaget faken , de sulven misdöt .
 Ik hêld Reinken wys un frôd ,
 Ik hodde mi nigt fôr desseme rogte ,
 Darumme halp ik öme , dat ik mogte .
 Dat dede ik , here , al dorg juwen fromen ,
 Wowol it nu anders is gekomen .
 Is he kwâd , efte is he gûd ,
 He is fan rade wys unde frûd ,
 Darto ök fan groteme geslägte .
 Hyrumme , here , bedenket it regte ,
 Dat ji nigt forhallen juwe ere !
 Ji fint jo al des landes ein here ,
 Reinke kan for ju nigt bliven :
 Wille ji öme fangen , edder entliven ,
 Juwe ordel mot jummer gân !

Do sprak de Lupard wedder an :
 Dat kan ju , here , nergen ane shaden ,
 Dat ji êrst Reinken to worden staden .
 Wat shadet , dat ji öme horen êrst spraken ?

zeide: „ Ik bid U, Heer Koning! Vertoorn u niet te sterk, en zweer niet te spoedig; gij kent het ware van de zaak nog niet, omdat gij het slechts van eenen kant hoordet. Ware REINTJE hier aanwezig, mischien spraken zij, die nu over hem klagen, veel minder. *Hoort en wederhoort,* is eene regel, zoo waar als oud. Hij die schuldig is klaagt somtijds het ergste, Ik hield REINTJE voor wijs en vroom, en had hem anders, niet aan het regt ontrokken. Ik hielp hem derhalve ter goeder trouw en ten uwen nutte, hoe zeer het nu anders uitkomt. Hij moge kwaad of goed zijn, hij is wijs en slim van begrip, en hij is bovendien van een groot en aanzienlijk geslacht. Heer! bedenk u derhalve, opdat gij niet door overhaasting uwe eere benadeelt. Gij zijt de Heer des Lands en REINTJE is niet tegen u bestand. Wilt gij hem vatten of ontlijven, uw vonnis moet doorgaan.”

LUPARDUS hernam: „ Indien gij, Heer Koning! hem eerst te woorde wilt staan, dit zal u in geen opzigt kunnen benadeelen. Gij kunt u daarna even goed op hem wreken. Volg derhal-

Ji mogen dänne dog ju an öme wräken.
 Darumme folget juwer fruwen räd,
 Unde ök der heren, de hyr stät.
 Ifegrim sprak: dat en kan nigt fhaden,
 Dat wi des bästen helpen raden.
 Hér Lupard, höret mi wes mede:
 Al were Reinke hyr förd tor stede,
 Unde he sik der fake konde entläggen,
 De desse twe hyr up öme säggen,
 Ik wil eine fake dog bringen förd,
 Där he syn lyv hävt mede forbörd.
 Men nu wil ik dersulven swigen,
 So lange wi öm hyr wedderkrigen.
 Des hävt he boven alle dat
 Deme koning gewised einen shat
 In Husterlo by Krekelpüt,
 Dat nog groter loggen is dan düt,
 He hävt der loggen fele gelogen,
 Därto hävt he uns alle bedrogen.
 He hävt Brunnen sere gefhänded un mi:
 Där wil ik myn lyv nog sätten by,
 Newerlde he regt dc wärheid fäde,
 Nu rovet unde mördet he up der hede.
 Wes deme koninge un ju dunket göd,
 Dat is billik, dat men also döt.
 Men hadde he hyr willen to komen,
 He hävt de märe wol fornomen
 U't des koninges hove by sinen boden.
 De koning sprak: wat is dat fan noden,
 Dat wi alle hyr na öme beiden?
 Ik gebede, ji fholen ju alle bereiden
 Unde folgen mi in deme festen dage:

ve den raad van uwe vrouw en van de Heeren ,
hier tegenwoordig.”

IZEGRIM zeide: „ Het zal geen nadeel doen , dat wij ook ten besten helpen raden . Heer LUPARDUS , hoor mij dan ook . Al ware het dat REINAART hier tegenwoordig was en zich vrij pleitte van hetgeen deze twee tegen hem hebben ingebracht , ik zal eene zaak voorbrengen , waarmede hij zijn lijf en leven heeft verbeurd , maar ik wil er nu van zwijgen , tot zoo lang hij op nieuw in onze magt is . Behalve dit alles heeft hij den Koning gewezen op eene schat , welke te *Husterloo* bij *Krekelpot* ligt , en wie kent een grooter leugen ? Hij heeft reeds veel malen ons allen belogen en bedrogen . Hij heeft BRUIN en mij erg te schande gebracht , en ik wil er mijn leven tegen zetten , dat hij nooit de waarheid sprak , en nu rooft en moordt hij op de heide . Het is wel billijk en goed , dat de Koning overeenkomstig uwen raad handelt , maar had REINTJE hier willen komen , hij wist wel , dat het Hofdag was en heeft het ontbod door 's Koning boden wel vernomen .”

De Koning sprak: „ Wat zoude het helpen , dat wij allen hier naar hem wachteden . Ik beveel , dat gij allen u gereed zult houden , om mij op den zesden dag te volgen . Ik wil een einde heb-

Ik wil einen ende hävven der klage!
 Wo dunket ju fan deme fulen wigte?
 He makede wol ein land to nigte!
 Maket rede, al dat ji mögen,
 Mid juweme harnshe, speten un bogen,
 Mid donrebusen, pol-äksen un bärden!
 Ik gebede, dat ji so up mi wärden,
 Efte ik juwer welke to ridder floge,
 Dat de den namen mid eren droge!
 Wi willen hen för Malepertus,
 Und sén, wat Reinke hävt in deme hüs.
 Se antwörden deme koninge alle: Ja!
 Wan ji gebeden, so folgen wi na!

Alse desse råd sus was gesloten,
 Dat de koning unde sine genoten
 Wolden tén för Reinken hüs
 För dat flot Malepertus,
 Grimbård was mede in deme rade,
 He lēp hastigen unde drade
 Na Reinken flot, al dat he mogte,
 Up dat he öme de tidinge brogte.
 He beklagede öme, un sprak jo faken:
 Og Reinke! ôm! nu wilt sik maken!
 Du bist dat höved fan unseme geflägt,
 Wi mögen di wol beklagen mid regt:
 Wente wan du plagst for uns to spräken,
 So en konde uns nigt entbräken:

hebben aan de klagten. Wat denkt gij wel van den booswicht? Hij zoude wel het geheele land ten verderve brengen. Maakt u gereed met uwe harnassen, speren en bogen en met uwe donderbussen, strijdbijlen en morgenstarren. Ik beveel, dat gij mij alzoo optrekt, en u zoo gedraagt, dat gij, wanneer ik eenigen uwer tot Ridder mogt slaan, dien naam met eere moogt dragen. Wij zullen optrekken naar *Malepertus* en zien hoe REINAART bij magte is.”

Alle aanwezigen antwoorden den Koning: „Ja, als gij beveelt dan volgen wij.”

*Getrouwheid van GRIMBAARD tegen REINTJE;
waarschuwing om zich naar den Koning
te begeyen.*

Toen het besluit alzoo genomen was, dat de Koning en zijne Vasallen (Leenmannen) zouden optrekken ter belegering van REINTJE’s kasteel: *Malepertus*, trok GRIMBAARD, die in de vergadering tegenwoordig was geweest, dadelijk naar gemelden burg, om aan zijnen oom de tijding te brengen. Hij beklaagde dezen en sprak bij zich zelven. „Ach! oom REINTJE, hoe zal het nu gaan, gij zijt het hoofd van ons geslacht. Wij mogen u wel met reden beklagen. Gij plagt voor ons te spreken, en hierdoor ontbrak ons weinig, vermits gij zoo slim en bedreven waart.”

So shone kanstu dine fallacien !

Mid sus groter lamentacien
 Kwam he to Malepertus gegân ,
 Unde fand Reinken dârbuten stân.
 He hadde fangen twe duven junge ,
 Dâr se to öreme ersten sprung
 U't öreme neste flegen wolden :
 Se fallen , unde konden sik nigt enthôlden ,
 Wente öre fedderen weren nog to kort.
 Reinke sag dit , unde grêp se förd ;
 Wente he faken umme jagd utging.
 Sus sag he komen den Greving.

He forbiedede finer , unde sprak öme ans
 Wilkomen neve för jennigen man ,
 Dén ik in mineme flägte wêt!
 Ji lopen so sere , dat ji swêt!
 Wat havve ji nyel fornomen ?

Grimbård sprak : ik bin gekomen ,
 Dat ik ju tidinge mogte bringen ,
 Wowol se is fan kwaden dingen .
 Lyv unde gûd is al forloren !
 De koning fulven hävt gesworen :
 He wil ju laten shändigen doden ,
 Unde hävt alle ummehér geboden ,
 Hyr to wäsen na ses dagen
 Mid bogen , mid swörden , bussen un wagen .
 Alle raden se to juweme shaden .
 Hyr moge ji kortes ju up beraden :
 Wente Isegrim unde Brune sîn nu
 Bät by deme koninge , dan ik by ju .
 Al dat se willen , dat is gedân .
 Isegrim hävt öme laten forslân ,

Dat

Onder het uitboezemen van zulke klagten, kwam hij bij *Malepertus* en vond REINAART buiten den ingang. Deze had twee jonge duiven gevangen, die buiten het nest gekomen, hunne eerste sprongen waagden. Zij vielen en konden zich niet weder opheffen, want hunne vleugels waren te kort. REINTJE zag dit, en greep ze, en nu zag hij GRIMBAARD van verre aankomen.

Hij wachtte denzelven op, en sprak hem aan: „Zijt welkom Neef, en wel boven elk van mijne bloedverwanten. — Hoe hebt gij u zoo in het zweet geloopen? Is er wat nieuws?”

GRIMBAARD antwoordde: „Ik ben gekomen om u eene kwade tijding te brengen. Alles is verloren, lijf en goed; de Koning heeft gezworen, dat hij u wil doen hangen. Hij heeft alle leenmannen ontboden om hier te zijn, binnen den tijd van zes dagen, met pijl en boog, busch en zwaard, paard en wagen. Elk raadt ten uwen verderve. Gij moet een spoedig besluit nemen. IZEGRIM en BRUIN staan nu bij den Koning in grooter vertrouwen dan ik bij u. Al wat zij willen wordt gedaan. IZEGRIM heeft hem doen weten, dat gij een roover en een moordenaar zijt, en hij is erg op u vertoornd. Hij wordt binnen korten tijd Maarschalk. Ook hebben de konijn en de kraai zwaar over u geklaagd. Ik vrees erg

Dat ji ein mörder unde rover syt.
 He drägt up ju so groten nyd,
 He werd märfhalk nog för deme maie.
 O'k hävt dat Kanyn unde ök de Kraie
 Up ju so grote klage gedrägen:
 Ik forge for juwe levend todëgen,
 Is it , dat ju de koning krigt.

Shyt, sprak Reinke , is it anders nigt ?
 Dat is wol einer bonen wêrd !
 Sy ji dârfan so sér forfêrd ?
 Al hadde de koning nog mär gesworen ,
 Unde alle , de to sineme rade horen ,
 Wan ik mi fulven râd wil geven ,
 Ik wêrde nog boven se alle forhäven .
 Se mogen fele raden , we it ök sy ,
 Men dat hovet ön dog nigt ane mi .
 Latet dat men faren , leve neve !
 Komet in , unde sét , wat ik ju geve ,
 Ein pár duven jung unde fát .
 Ik en mag ök nene spîse bät ;
 Wente se fint gûd to fordouwen ,
 Men mag se sluken sunder kouwen ,
 Unde de knökefhen smäkken so sôt ,
 It is halv melk unde halv blôd :
 Wente ik äte gérne ligte spise .
 Myn wyv hold ök desulven wise .
 Komet in , se werd uns wol entfân :
 Men dit en latet ör nigt forstân
 Fan der fake , dat hôldet forborgen .
 Se is alto depe fan sorgen ;
 Fan klener fake falt se in fare ;
 Se is fan härten alto sware .

voor uw leven, indien de Koning u in zijne magt bekomt.”

„Kwak! zeide REINTJE; „is het anders niet. Dit is geen boon waard en zijt gij daarover zoo bekommert? Al had de Koning nog meer gezworen, en alle zijne Raadsheeren; als ik aan mij zelven raad wil geven, dan verhef ik mij boven hen allen. Zij mogen zoo veel raden als zij willen, zij vermogen niets buiten mij. Laat uwe bezorgdheid varen, lieve Neef! Kom binnen en zie wat ik u voor zet. Een paar jonge vette duiven. Ik eet geene spijze liever; zij is zoo ligt te verteeren; men kan ze eten zonder ze te kaauwen, en de beentjes smaken zoo zoet; het is half bloed, half melk. Ik eet gaarn ligte kost en mijne vrouw ook. Kom binnen. Zij zal ons wel ontvangen, doch wat ik u bidden mag, spreek niet van de zaak; zij tilt zoo zwaar, en valt spoedig in onmagt. Morgen zullen wij te Hove gaan; en Neef! Gij zult mij wel bijstaan, zoo als het eenen vriend en bloedverwant betaamt?”

Morgen wille wi to hove gân.
Leve ôm, wille ji ôk by mi stân,
Alſe ein ôm deme anderen dôt?

Grimbård sprak: Ja. lyv unde gôd
Is to juwer behôv mid flyt.
Reinke sprak; dank hävvet alle tyd!
Mag ik leven, it shal ju fromen.
Grimbård sprak: ôm, ji mogen wol komen
Fôr de heren umme juwe sake,
Unde forantwôrden ju mid gudem gemake:
Wente de Lupard sprak dessen râd,
Dat nemand ju dôn shal kwâd,
Èr ji fulven juwe wôrde dâr
Hävven gesproken openbâr.
Dit fulve sprak ôk de koninginne.
Dat moge ji mede nemen to sinne.

Reinke sprak: wat shadet mi dan,
Wän mi de koning des so gân?
Ik hope, it shal mi nog fromen,
Mag ik mid öme to sprake komen.

Middes Reinke binnen ging.
Syn wyv se bede wol entfing;
Se bereideerde spise al, dat se mogte;
De duven, de Reinke medebrogte,
Ein islik syn dêl darfât;
Nog worden se nigt gans sad.
Hadden der duven mér gewäfen,
Islik hâdde nog wol twe upgeäfen.

Do sprak Reinke to Grimbård:
Sêt ôm, dit is de regte ârd!
Wo behagen ju desse kinder myn,
Alſe Roffsel unde Reinardyn?

„Ja, — hernam GRIMBAARD, — lijf en goed is voor u ten beste.” REINTJE sprak: „Zijt des bedankt, blijf ik in leven, het zal u ten voordele zijn.”

GRIMBAARD zeide: „Oom! Gij moogt gerustelijk komen, om u voor de Heeren te verantwoorden en uwe zaak te verdedigen. LUPARDUS gaf den raad, dat niemand aan u mogte kwaad doen, voor gij u zelven in het openbaar had verdedigd, en van dat advies was ook de Koningin. Dit moogt gij wel onthouden.” REINTJE antwoordde: „Wat gevaar is er, als de Koning mij dit vergunt. Ik hoop, dat ik er nog voordeel mede behalen zal, als ik hem maar kom te spreken.”

Zij traden toen naar binnen, en ERMELIJNE ontving beiden wel. Zij zette voor, wat ze had, en hierbij de duiven, welke REINTJE had mede gebracht. Elk nam zijn deel en zij hadden er niet genoeg aan; waren er meer duiven geweest, elk had er nog wel twee opgegeten.

REINTJE zeide aan GRIMBAARD: „Zie Neef! Hoe behagen u mijne kinderen, ROESSEL en REINAARTJE? Dit is van het echte bed. Zij zijn de stamhouders, en zij beginnen ook

Se wérden unse flágte forméren,
 Se beginnen sik alrede tó genären.
 De eine fanget ein hón, de ander ein küken;
 Se kunnen ók wol int water düken
 Na kivitten unde ók na änden.
 Ik mogte se wol fakener umme jagt ütsenden,
 Men ik wil se érsten leren froden,
 Wo se sik mogen wysliken hodēn
 För de strikke, för de jägers un hunden.
 Wan se de árd wol forstunden,
 So hadde ik se wol tógerust.
 Se sholden faken unsen lust
 Fan mannigerhande spise böten,
 De wi fan nöden hävven möten.
 Unde se flagten na mi sér sele;
 Wente grinende spelēn se öre spele
 Up de dêre, de se forhaten,
 De können nigt an öne baten;
 Se biten der feilen entwei de käle.
 Dit is de árd fan Reinkens spele.
 Ör gripend is ók mid hastiger fárd;
 Dit dunket mi sýn de regte árd.

Grimbård sprak: it is eine ere:
 Ein islik mag sik vrouwen fere,
 De kinder hävt na sineme finne,
 De sus mede fint na gewinne.
 Ik vrouwe's mi fere, np myn eid!
 Dat ik se in mineme flágte weit.

Dit wille wi nu sus loten stân,
 Sprak Reinke, unde willen flapen gân.
 Ji fint mode, Grimbård, frund.

goed te worden voor de kost en zorgen reeds voor zichzelven; de eene vangt wel eens een duif, de andere een kieken; — ook gaan zij goed te water, naar kivieten en eenden. Ik zou ze wel meer op de jagt zenden, maar zij moeten nog meer leszen van mij hooren, vooral hoe zij zich wachten moeten voor de strikken en voor de jagers en honden; als zij dit begrepen hebben, zullen zij wel zijn toegerust, en dan zullen zij dikwijls onzen lust naar lekkere spijze verzadigen, wanneer wij hunne hulp zullen behoeven. Zij gelijken reeds veel op mij. Zij spelen hun spel met listen, en de dieren die zij bekruipen, kunnen hun zelden ontkommen. Zij bijten dezen spoedig de keel af. Zoo doe ik ook, wanneer ik de prooi dadelijk bespring, en dit is het ware.”

GRIMBAARD antwoordde: „Het strekt u tot eere en men verheugt zich met reden, wanneer men kinderen heeft, die zich wel op de kostwinning toeleggen. Ik verheug mij van ganscher harten, dat ik zulke kleinen in mijne familie zie.”

„Wij zullen het nu hier bij laten en naar bed gaan — sprak REINTJE — gij zijt vermoeid.” En zoo gingen zij ter ruste. Op de zaal was

Sus güngen se slapen tor sulyen stund
 Up de fäl geflegen mid hoie,
 Reinke, syn gaſt unde alle de proie.

Reinke was in angeſte grōt,
 He dagte: gûd râd were nu wol nôd.
 Sus lag he in dänken beſwârd,
 So lange dat it morgen wârd.
 Do sprak he ſineme wive to,
 Unde fâde: frouwe, wäſet nigt unfro,
 Wente Grimbârd hävt mi laten forſtan,
 Ik mot mid öme to hove gân.
 Dog bidde ik, wäſet wol tofrede,
 Efte ju jemand fan mi wat fâde,
 Keret dat al in dat bâſte,
 Unde forwaret wol unſe fâſte.

Se antwôrde öme, unde sprak also:
 Reinke, wat nodiget ju darto?
 Dat is jo ein ſeldſen ding!
 Wete ji, wo it ju lateſt dâr ging?
 Reinke sprak: it is jummer wâr,
 Ik was dosulvest in groter fâr:
 Etlike weren mi nigt fêr hold,
 Dog dat äyentâr is mannig fold,
 It gait sumtides buten gissen;
 De it menet to häyyen, môt des missen.
 Ik môt jummer dâr wäſen nu.
 Wäſet tofreden, des bidde ik ju,
 Wente it is al ſunder angeſt.
 Ik kome wedder up'et alderlängest
 Binnen fyv dagen, is it, dat ik kan.
 Hyrmede ſheden ſe fan dan.

versch hooi gespreid voor den gast, en voor het gezin.

REINTJE sliep weinig. Hij was in angst en goede raad was duur. Hij overwoog alles bij zichzelve en toen de morgen aanbrak, zeide hij aan zijne vrouw: „ Wees niet ontsteld. GRIMBAARD heeft mij overtuigd, dat ik met hem te Hove moet gaan. Ik bid u, wees niet beangst. Is het, dat iemand iets van mij verhaalt, maak er u niet ongerust over, en bewaar onzen burgt wel.”

Zij antwoordde: „ REINTJE, wat noodzaakt u tot deze reis; dit is eene vreemde zaak. Beseft gij wel, hoe het u onlangs aldaar verging?”

Hij hernam: „ Het is waar, ik bevond mij toen in grooten nood, en sommigen hadden het erg met mij voor, maar de kans kan keeren en het gaat somtijds boven gissen. Hetgeen men meent te hebben, moet men soms ontberen. Ik moet er nu zijn. Zijt gerust bid ik u, daar is geen gevaar. Ik kom als ik kan, op het allerlangste binnen vijf dagen terug.” en hierna namen zij afscheid van elkander.

Reinke un Grimbård, de bede
 Gingen tosamende over de hede
 Na des koninges slot de regte straten.
 It mag mi shaden, it mag mi baten,
 Sprak Reinke, eftre dit mi fus flumpt,
 Dat mi desse reise tom bæsten kumt!
 Dog, leve öm, horet mi nu,
 Sind latesten, dat ik bigtede tegen ju,
 Horet forder mine funde grót um klein,
 Ift ik mi fodder wes hävve forsein,
 Dat wérde ik ju fäggen in desser stunde.

Ik lét Brunen eine grote wunde
 Sniden fan sineme felle un live.
 Ik lét deme wulve un sineme wive
 De sho fan ören föten fillen:
 Dit dede ik al dorg hates willen.
 Mid miner loggen shaffede ik dat,
 Dat ön de Koning wård sér hât.
 Ik bedrög den koning toforen an,
 Mér wan ik nu fäggen kan.
 Ik finsede unde säde öm fan eineme shat,
 Men he hävt des nog nigt lange gehad.
 Lampen ik syn lyv avrovede,
 Unde sande Bellyn mid. sineme hovede,
 Darmid he krég des koninges torn,
 Ik duvede den kanyn so twishen de or'n,
 Dat ik öm filna dat leyend nam.

*Tweede reis van GRIMBAARD en REINTJE
naar het Hof; tweede biecht en belang-
rijke gesprekken.*

REINTJE en GRIMBAARD gingen te zamen den grooten weg op, over de heide naar de residentie des Konings.

REINTJE zeide: „ Het is, of het mij bekruipt, dat deze reis mij niet ten goede zal gedijen, lieve Neef! Het moge goed of kwaad uitkomen, hoor mij; sedert ik bij de laatste reis aan u biechte, heb ik meer zonden bedreven. Hoor ze nu, groot en klein, en waarin ik mij sedert vergrepen heb. Dit wenschte ik u thans voor te dragen.

Ik liet aan BRUIN een breeden lap uit zijn vel snijden en bragt hem eene groote wonde toe. Aan IZEGRIM en GIEREMOED heb ik de klaauwen en het vel van de voeten doen vallen. Dit deed ik alleen uit nijd; door mijne leugens maakte ik hen gehaat bij den Koning. Ik bedroog ook den Koning erger dan ik nu zeggen kan. Ik veinsde en loog van eenen schat van welken hij geen duit zal zien. Ik heb aan LAMPE het leven benomen en stuurde BELLIJN met het hoofd naar den Koning, opdat deze tegen hem toornig zoude worden. Ik greep den konijn zoo erg bij de ooren, dat hij er het leven bijna bij inschoot. Het was mij leed dat hij het ontsnapte.

Ook

It was mi lēd, dat it wāg kwam.
 Nog wil ik fäggen twyerleie:
 Mid regte klaget over mi de kraie,
 Ik at syn wyy, fruwe Sharpenebbe.
 Dat is it, dat ik bedreven hävve
 Sodder miner lästen bigt.
 Nog hävve ik ein ding ûtgerigt,
 Dat ik latesten hadde forgeten;
 Leve ôm, dat shole ji ôk weten;
 Unde wil dat nu ôk fäggen mede.
 It was eine hornfheit, de ik dede.
 Ik wolde nigt gérne, dat mi dat fulve
 Shege, dat ik dede deme wulve.
 Wente wi beden up eine tijd gingen
 Twishen Kokkys unde Elverdingen.
 Dâr ging eine merie mid öreme folen,
 De bede swart weren alse de kolen.
 Dat folen mogte wor ôld syn
 Fan fér mänden, nigt fele min.
 Isegrim was filna dôd;
 Fan hungers wägen lēd he nôd.
 He bad mi, dat ik fragen sholde,
 Efste de merie forkopen wolde
 Öre folen, unde ôk wo düre?
 Sus ging ik to ör up äventüre.
 Ik sprak: fägget mi, merie, fruwe,
 Ik wêt, dat dit folen is juwe:
 Wil ji it forkopen? fägget mi dat.
 Se sprak: ja ik forkope't umme shat.
 De summe, dâr ik dat umme wil geven,
 Stait agter under mineme fote geshrevan.
 Wil ji it sén, ik late't ju läsen,

Ook klaagt de kraai met reden over mij; ik verlond zijn wijf. Zie daar, wat ik bedreven heb sedert mijne laatste biecht. Ik heb onlangs nog eene daad vergeten, welke thans ook wel aan u mag voorgelegd worden.

Het was een boevenstuk aan den wolf toegebragt, hetwelk ik zelf niet gaarne ondervonden had.

Wij gingen eens te zamen tuschen *Kokkijs* en *Elyerdingen*, en zagen aldaar eene merrie met haar veulen, beide zwart als een kool; het veulen was misschien vier maanden oud. IZEGRIM was bijna dood van den honger. Hij stelde het mij voor; of ik het vragen wilde, of de merrie het veulen wilde verkoopen, en hoe duur? Dit ging op de volgende wijze toe. Ik zeide: „Vrouw Merrie hoor eens; ik weet dat dit uw veulen is; wilt gij het mij verkoopen?” „Ja — zeide zij — ik verkoop het voor goed geld en de som, waarvoor het te koop is, staat onder mijnen achtervoet geschreven. Wilt gij het zien, gij kunt het lezen.”

Ik bemerkte het wel, waarop zij doelde en zeide: neen, vrouw! ik kan noch lezen noch schrijven en ik begeer uw kind niet. IZEGRIM wilde gaarne den prijs weten, en heeft mij herwaarts gezonden. De merrie hernam: laat hij zelf komen, dan zal ik hem wel onderrigten.

Do hörde ik wol, wōr se wolde wäsen.
 Ik sprak: nēn, fruwe, des syt berigt,
 Läsen eft shriven kan ik nigt,
 Juwes kindes ik ök nigt en begäre;
 Men Ifegrim wüste gérne, wo it were,
 De hävt mi hérgeſand to ju.
 Do sprak se: fo latet öme komen nu,
 So wil ik öme des maken frōd.

Do ging ik hen, dār Ifegrim stōd;
 Ik sprak: wil ji ju äten sad?
 De merie sägt unde entbüüt ju dat,
 Dat geld stait under öreme fote shreven,
 Wōr se dat folen wil umme geven.
 Se wolde't mi hävven läsen laten,
 Men wat sholde mi dat baten,
 Wente ik jo nene shriwt en wēt?
 Des lide ik faken grōt fordret.
 O'm, sēt, eft ji dat konnen läsen.

Ifegrim sprak: wat sholde dat wäsen,
 Dat ik nigt sholde läsen, wat it ök sy?
 Ja düdefh, wālfh, latyn, ök französ darby?
 Hävve ik dog to Erforde shole geholden;
 Ö'k hävve ik mid den wisen ölden,
 Alſe mid de mästers fan der audiencien,
 Questien gegeven unde ſentencien,
 Ik was in der loyen (7) gelicentiéred.
 So wat shriwtür, dat men viſeret,
 Kan ik läsen gelyk mineme namen.
 Darumme wil ik wol mede tōrámen.
 Beidet ji miner hyr ein klēn,
 Ik wil gān unde de shriwt befēn.
 He ging hen unde fragede även,

Wo

Ik ging toen naar IZEGRIM en zeide : „ Wilt gij u zat eten , de merrie wil haar jong wel geven ; zij zegt de prijs staat onder den achtervoet . Zij wilde mij het laten zien , maar waartoe zoude dit dienen , daar ik zoo min lezen als schrijven kan . Het smart mij . Oom ! beproef het of gij het niet kunt lezen . ”

IZEGRIM antwoordde : „ Het zou cr fraai uitzien , indien ik niet alles lezen konde , wat mij voorkwam . Het Duitsch en Waalsch ken ik zoo goed als het Latijn en Fransch , en heb ik niet te Erfurt te school gegaan en aldaar met de oudste Wijsgeeren en met de Hoogleeraren gedisputeerd , quæstien gesolveerd en uitspraken gedaan , en ben ik geen Licentiaat in de regten ? Al het schrift kan ik lezen , zoo goed als mijn naam , en daarom wil ik er op afgaan . Wacht mij hier een poos . Ik zal het schrift bezien . ”

Hij ging en vroeg : waarvoor is het veulen te koop ?

Wo se dat folen wolde geven?
 He fragede na deme bâsten kope.
 Se sprak: dat geld stait tohope
 Gefhreven under mineme agterfôt.
 He sprak: lât sên! . Se sprak: ik do't!
 Se børde den fôt up boven dat gras,
 De nye mid iferen beslagen was.
 Mid ses hôvnagelen — unde flôg wiſſe,
 Unde rakede òk nigt al misſe;
 Wente se flôg öme fo fôr syn höved,
 Dat he storte, unde lag fordöved,
 Unde fel for dôd tor êrden nedder
 Èr he sik regt forhalede wedder,
 Dat was wol eine grote stunde.
 De merie lêp wäg al dat se kunde,
 Unde lêt Ifegrim liggen forwund;
 He lag unde hulede alſe ein hund.
 Ik ging to öme, unde hêt öme here,
 Ik fragede öm: wôr is de mere?
 Sint ji fan deme folen òk sad?
 Worumme delede ji mi nigt òk wat,
 Wente ik ju dog de bodeshop dede?
 Hävve ji up juwe mältyd geflapen rede?
 Wat was it for shrivt under deme fôt?
 Wente ji sint in wysheid fér frôd!
 Og Reinke! sprak he, spottet dog nigt!
 Ik bin gefaren fo ein arm wigt,
 Dat mogte entfärmen eineme stén.
 De hôre mid deme langen bén!
 Mid iferen was beslagen ör fôt —
 It was nene shrivt, de darunder stôd.
 De nagelen, de darinne stunden,

koop? De merrie zeide: „ De prijs staat onder mijn achtersten regtervoet.” Hij: „ laat het zien.” Zij: „ goed!” Zij tilde de poot, welke pas met een nieuw hoefijzer en zes nagelen beslagen was, een weinig op, boven het gras, en toen gaf ze hem zulk eenen flag voor de kop, dat hij ter neer viel en voor dood bleef liggen. Het duurde wel één uur eer hij bijkwam. De merrie liep weg, zoo hard zij konde, en IZEGRIM lag daar gekwetst, huilende en jammerende als een hond. Ik ging bij hem en vroeg: „ Waar is de merrie? Hebt gij u aan het veulen verzadigd, en waarom deeldet gij aan mij geen stuk mede, daar ik de boodschap heb gedaan. Hebt gij reeds na den maaltijd een slaapje genomen? Hoe was het schrift onder den voet? Gij zijt immers wijs en geleerd?”

„ Ach REINTJE!” zeide IZEGRIM: „ Spot niet met mij. Ik ben deerlijk gevaren; een steenen hart zou zich ontfermen. Die hoer met de lange beenen had haren voet met ijzer beslagen. Het waren geene letters welke daar onder stonden; zij floeg mij met de hoefnagels zes groote gaten in het hoofd.”

R

IZE-

Dårmid slög se mi ses grote wunden.

Hyrfan Ifegrim nouwe syn lyy beheld.

Sêt, neve, nu hävve ik ju forteld,

Al wat ik wêt fan miner misfedâd.

It is mislik, wo it mi nu gât

To hove, wente nu bin ik sunder fär,

Unde dárto fan minen funden klâr.

Ik wil ök gérne by juweme rade

Bäteren, unde komen wedder so gnade.

Grimbârd sprak: juwe sünde sint grôt:

De dôd is, módt dog bliven dôd.

Dat were gûd, mogten se nog leven.

Men, ôm, dit wil ik forgeven

Umme de angst unde umme de nôd,

Wente se stân fast na juweme dôd.

Hyr wil ik ju absolveren fan:

Men dat meiste, dat ju hinderen kan,

Is Lampen höved, unde syn dôd.

Juve dryftigheid de was fér grôt,

Dat ji deme koninge sanden dat höved.

Dat wil ju mér shaden, wan ji lövet.

Nén, shyt! sprak Reinke, nigt ein hâr!

Öm, ik fägge ju dat forwâr:

De nu dorg de werld shal faren,

De en kan sik nigt so hillig bewaren,

Alse de in ein klôster höret.

Ik ward fan Lampen so fér beköred;

He sprang for mi, unde was wol fät:

Sus word de leve torugge gefät.

Belline ik ök nigt fér wol gunde.

Sus hävven se den shaden, unde ik de funde.

Se sint ök ein dêl so regte plump,

„IZEGRIM behield naauwelijks het leven. — Zie daar Neef! Nu heb ik u alles verteld, wat ik van mijne misdaden wist; het is mij onverschillig hoe het mij nu ten Hove zal gaan; ik ben nu buiten gevaar en heb mij van mijne zonden ontslagen. Ik wil gaarn mij op uwen raad bekeeren, ten einde genade te erlangen.”

GRIMBAARD hervatte: „Uwe zonden zijn groot. Die dood is moet dood blijven. Het zoude beter zijn waren ze nog in leven. Oom! Ik wil u nu alles vergeven uit hoofde van den angst en den nood, waarin gij zijt, vermits velen u naar het leven staan. Ik geef u de absolutie. Hetgeen u het meest in den weg staat, is de dood van LAMPE en uw bedrijf met zijn hoofd. Uwe dartele vermetelheid, dat gij aan den Koning het hoofd zondt, zal u meer nadeel doen, dan gij meent.”

„Och neen!” zeide REINTJE: „geen haar. Waarlijk, oom! die thans in de wereld verkeert, kan zich onmogelijk zoo zuiver en heilig houden als iemand, die in een klooster woont. Ik werd door LAMPE bekoord; hij sprong voor mij uit, en hij was zoo glad en zoo welgemest; zoo werd de liefde vergeten. Ik gunde aan BELLIJN ook weinig goeds. Hun viel de schade, mij de zonde ten deele; zij waren zoo plomp en stomp en onhandig in alle zaken, dat ik er geene komplimenten mede behoefde te maken, en

In allen saken grov unde stump.
 Ik sholde do fele mid ön credencien,
 Des hadde ik do nene grote consciencien,
 Wente ik mid angeste shede ut deme hov.
 Ik underwisede se, man it was to grov.
 Ik shal jo lēv hävven minen geliken,
 Wente der wärheid kan ik nigt wiken.
 Dür en agtede ik do nigt sér grōt.
 Dog de dōd is, mōt bliven dōd —
 So spröke ji sulven up der stede.
 Latet uns fäggen fan anderer rede.

It is nu eine färlike tyd,
 Wente de prelaten, de nu syt,
 Se gân uns fore, so men mag sén.
 Dit märke wi anderen, grōt unde klén.
 We is, de des nigt en lovet,
 Dat de koning ök mede rovet?
 Ja is it, dat he it nigt nimt sulven,
 Ha lät it dog halen by baren un wulven.
 Dog menet he al, he do't mid regt;
 Nén is, de öme de wärheid fägt,
 Edder de dōr spräken: it is övel gedân!
 Nigt syn bigtfader, nog de kapellân.
 Worumme? wente se geneten's alle mede,
 Al were it ök men to eineme klede.
 Wil jemand kommen, unde wil klagen,
 Ja, he mag fuste najâgen,
 He forspildet men onnutte tyd.
 Wat men öme nimt, des is he kwyt;
 Sine klage werd nigt fele gehôrd,
 He dör't intläste nigt spräken ein wôrd.
 Wente desses is he stedes andägtig,

Dat

mijne conscientie gaf mede. Ik was met angst uit het Hof gegaan. Ik wilde hen onderwijzen en nu viel de hand zeker wat zwaar. Ik zal mijn's gelijken in het vervolg lief hebben. Ik kan de waarheid nu niet miskennen, zoo als ik voorheen deed, doch die dood is moet dood blijven; dit zeidet gij zelf. — Laat ons nu van andere zaken spreken!

Het is thans een gevaarvolle tijd. De prelaten, de groote Heeren, gaan ons voor, zoo als men ziet. Wie is er die het thans niet gelooven wil dat NOBEL mede rooft? En is het dat hij het zelf niet neemt, dan laat hij het halen door de beeren en de wolveren. Hij vermeent bovendien, dat hij het met regt doet. Niemand is er, die de waarheid spreekt en hem durft zeggen: het is niet wel gedaan, — noch de biechtvader, noch de kapellaan. En waarom niet? Een ieder krijgt er zijn deel van, al is het maar een nieuwe rok. Wil iemand komen en klagen, met al zijn geloop verliest hij den tijd; wat men hem afneemt, dat is hij kwijt. Op zijne klagten wordt niet gelet, en op het einde durft men zelfs niet meer klagen. Hierop moet een ieder letten, dat NOBEL hem te magtig is. Hij is onze Heer, en rekent het hun nog als eene eere toe, dat hij braaf rooven kan. Hij zegt, wij allen zijn zijne leenmannen, en alzoo wordt het een edel bedrijf, dat hij aan zijne onderhoorigen

Dat öm de koning is to mägtig.
 Wente de louw is jo unse here,
 Unde hold it al for grote ere,
 Wat he to sik rapen kan.
 He sprikt: wi sin alle sine man.
 Dat is nog eene grote eddelighied,
 Dat he den undersaten shaden dait.
 Sêt, ôm, wan ik it fäggen dorste,
 De koning is ein eddel forste,
 Men he hävt lêv, de öme fele bringet,
 Unde de so danset, alse he foresinget.
 It en is nog nigt also klare,
 Dat nu de wuly, unde ôk de bare
 Mid deme koninge wedder gân to raden.
 Dat wil nog mannigen sere shaden.
 He sät up se groten loven,
 Se kunnen fele stälen unde roven;
 Ein islik dänne mede stille swigt:
 It is al eins, wo men dat krigt.
 Sus hävt de louwe, unse here,
 Nu desser mér by sik dan fere,
 De stân nu sér in sineme love,
 Unde fint de grötsten in sineme hove.
 Arm man Reinke — nimt dé men ein hôñ,
 Dâr wilt se alle dänne fele umme dôñ,
 Dën wilt se dänne söken udde fangen,
 Ja se ropen alle: men shal öme hangen!
De klenen deve hänget men wäg,
De groten häyyen nu stark forhäg,
De moten förstân borge unde land.
 Sêt, ôm, so ik dit hävve bekand,
 Unde wan mi dit kunt to sinne,

schade aanbrengt. Zie, oom! Als ik het zeggen durf: NOBEL is een edel Vorst, maar hij heeft dengenen lief, die hem veel brengt, en die naar zijne pijpen danst. Het is ook thans zoo zuiver niet; nu de wolf en de beer in 's Koning's Raad zitten, zal menig een nog meer schade lijden. Hij stelt te veel vertrouwen op hen. Zij kunnen erg stelen en rooven. Elk houdt zich dan stil en het wordt onverschillig, hoe men er aankomt. Onze Heer heeft nu meer dan vier zulke helpers bij zich; die staan thans in blakende gunst, en in het grootste aanzien. Arme REINTJE! neemt deze een hoen, dan wil een ieder hem te lijve; elk wil hem zoeken en vangen; een ieder roept: naar de galg! — hangen moet hij! Ja! de kleine diefjes hangt men, de groote worden verhoogd. Aan dezen wordt het land en de kasteelen toevertrouwd. Zie Oom! hoe ik dat een en ander weet. Als zulks mij voor den geest komt, dan denk ik ook wel eens op mijn voordeel. Ik denk dan: het is regt, want het is kostuum (gewoonte). Mijne consciëntie komt echter wel eens boven, en dan denk ik om de helsche straffen, en dat hij, die eenig met onregt verkregen goed bezit, hoe gering het ook zij, zulks moet wedergeven.

Zoo kom ik dan tot berouw, maar dit duurt niet lang, wanneer ik let op den grooten staat der prelaten, wier wegen zoo krom gaan. Daar zijn echter ook nog grooten, die regtvaardig handelen, en ik stem het toe, dat het beter ware, dat ik dezen volgde en hiertoe mijn best deed.

So spele ik òk na mineme gewinne.
 Ik denke faken: it is so regt,
 Wente men nu des fele plägt.
 Dog wröge ik faken mine conscientien,
 Unde denke dänne up Godes sententien,
 Dat men unregt gûd, wo klên it òk is,
 Weddergeven mot, dat is wis,
 So kome ik dänne to groter ruwe.
 Men nigt lange ik hyrup buwe,
 Wan ik sê der prelaten stât,
 De etlicher wägen nu is sêr kwâd.
 Dog fint fele prelaten in deme talie,
 De nogtan regtigheid beleven alle.
 Dit were wol bâst, konde ik mi forwinnen,
 Dat ik dën folgede mid al minen sinnen.

Sêt, Grimbård, ôm, sprak Reinke fördan,
 De nu dorg de werld mot gân,
 Unde süt also der prelaten stât,
 Ein dêl sin gûd, ein dêl sin kwâd,
 He fallet in sunde, èr he it weit,
 Wan he deme bösen nigt wedderstait.
 Fele prelaten fint gûd unde geregt,
 Nog bliven se darumme nigt unbefägd
 Fan der ménheid in dessen dagen,
 De dat kwade stedes kunnen útfragen,
 Unde se òk där nigt by forgotten,
 Unde können òk där mér tósfatten:
 So böse is nu òk de ménheid.
 Darumme it sus òk faken gait,
 Dat fele underdane nu nigt sin werdig
 To hävvende heren gûd unde regtfärdig.
 Dat kwade se faken spräken un singen,

Men

Lieve oom! — zeide REINAART verder: „ die thans door de wereld moet gaan, en ziet hoe de grooten en voornamen zich gedragen, die vervalt tot zonde eer hij het weet, en vooral wan-neer hij aan den boozen geen wederstand biedt. Vele van die grooten mogen goed en regtvaardig handelen, zij blijven daarom nog niet onbesproken bij de gemeente, die liever het kwade op-spoort en daar dan nog veel bijzet. Ook de gemeente is boos, en van hier, dat vele onder-danen geene goede en billijke Heeren waardig zijn. Het kwade verspreiden zij, ja zij kraaijen het uit, maar vernemen zij iets, hetwelk goed en lof-felijk is, dit verzwijgen zij en het wordt nooit in het openbaar vermeld. Wie zoude ooit aan de gemeente wel willen doen. — De wereld is vol achterklap, leugen, ontrouw, dieverij, ver-

Men weten se wat fan guden dingen
 Fan welken heren grōt eftē klēn,
 Dat werd forswegen intgemēn;
 Nigt spräken se dat so drade overlūd.
 Wo sholde jummer der werld s'hēn gūd?
 De werld is ful fan agterklapperye,
 Ful loggen, ful untruwe, ful deverye,
 Forradend, falshe ede, rōv unde mōrd.
 Alsodanes werd nu gans fele gehōrd.
 Falshe profeten, falshe ipokriten —
 Ja desse de werld nu meist beshitien.
 De mēnheid süt der prelaten stāt,
 De formänged sint bede gūd unde kwād.
 Nigt folgen se den guden, men den kwaden,
 Darmid se sik meist fulven forraden.
 Wērden se gestrafed umme de funde,
 Se spräken förd tor fulven stunde:
 Nigt en sin de funde so grōt unde fwār,
 Alse de gelērden prediken hyr eftē dār.
 Wan dat so were, sprikt manning arm wigt.
 De papen deden dat sulve nigt.
 Se entshüldigen sik mid den kwaden papen,
 Darmid se geliked sint der apen,
 De na wil dōn al wat se süt,
 Darumme ör faken nēn gūd en shüt.

It is war, sele papen sin in Lombärdyen,
 De gemēnliken hävven ere egene amyen,
 Men nigt en fint dé in desseme lande.
 Dessen driven fele funde unde shande:
 Se gewinne kindere, so mi is gefägd,
 Alse andere minshen dōn in deme egt.
 Se denken dänne meist der kindern bate,

Un-

raad, meineed, roof en moord, en wie hoort er van iets anders? Valsche profeten — veins-aarts zijn het, die het meeste kwaad doen. De gemeente ziet wel, hoe er onder de grooten goeden en kwaden zijn, maar zij volgt geenszins de eersten, maar meestal de laatsten; hier door verraatd zij zich zelven en haalt zich de straf op den hals. Zij zegt dan ook, dat de zonde zulk eene erge en zware zaak niet kan zijn, als de geleerden, de geestelijken wel prediken. De onnozelen zeggen: indien dit zoo ware, dan zouden de Priesters zelf niet zondigen. Nu ontschuldigen zij zich met het voorbeeld der kwade Priesters, en handelen hierbij gelijk de apen, die alles nadoen, wat zij zien, waardoor zij zich dikwijls in het verdriet brengen.

Het is waar, dat er vele Priesters in *Lombardijen* zijn, die met eigene huishoudsters leven, maar in ons land is dit anders. De Priesters leven hier in zonde en schande. Zij verwekken kinderen gelijk anderen, en leggen zich toe, om dezen tot hoogen staat te brengen. Zij stellen ze, hoezeer buiten echte geboren, met
an-

Unde bringen se ôk to groteme state.
 Anderen geven se des nigt toforen,
 Wowol se sin unegt geboren.
 Se gân hér stolt so uprigtigen regt,
 Ja eft se weren fan eddelem flägt;
 Se menen fulven, öre sake sy flight.
 Men plag der papen kinder nigt
 So for to tén unde to eren,
 Men nu het men se fruwen unde heren:
 Dat geld hävt nu de overen hand.
 Men findet nu selden enes forsten land,
 Dár nigt de papen bören den tollen;
 Se raden over dorpere unde mollen.
 Desse de werld èrst forkeren,
 Wan se sus der ménheid dat kwadeste leren,
 Unde sén, dat desse sus hävven wiver,
 So fundigen se mid öm des to river.
 Ein blinde sus den anderen leidet,
 Unde wérden sus bede fan Gode gefheided.
 Nigt en werd nu in desser tyd
 Gemärked mid so grote flyt,
 Wat men süt fan guden wärken
 Fan fromen prêsteren in der hilligen kärken.
 De fele guder exempele geven.
 Wennig nu na dessen leven,
 Unde dit werd nigt so draden gemärked,
 Men dat kwade werd meist gestärked,
 Dat nu sus shüt mank der gemén.
 Wo sholde der werlte gûd geshên?
 Dog spräke ik forder, wil ji it horen,
 De alsus in unegte is geboren,
 De hävve hyrinne gude geduld;

anderen gelijk, en zij gaan hierbij zoo stout en met opgerigten hoofde te werk, of de kleinen van edelen geslachte waren. — Ja, zij houden dit bedrijf voor uitgemaakt deugdelijk. Voorheen plagt men der papen-kinderen niet zoo voor te trekken, of in eere te houden; nu heeten zij: *Heeren en Vrouwen*. Het geld heeft nu de overhand.

Daar is thans bijna geen land van eenigen Vorst, of de Priesters beuren de tollen; zij bezitten de molens en besturen de dorpen; door hen is de wereld van gedaante veranderd. Als de gemeene man, zoo het kwade van hun leert, en ziet, hoe zij met de vrouwen leven, zoo zondigt ook deze te gelijk met hen, zonder nadenken. De eene blinde wordt alzoo de leidsman van den anderen, en beide worden al meer en meer van God verwijderd.

Nergens wordt op de voorbeelden van vrome Priesters en van hunne goede werken gelet. Weinige rigten hunnen gang naar deze voorbeelden, maar een ieder wordt in het kwade gesterkt daar het in het algemeen plaats vindt. Hoe zoude het dan kunnen goed gaan in de wereld. Ik zoude verder nog kunnen zeggen, — indien gij het hooren wilt, — dat zij die in onecht geboren zijn, lijdzaam kunnen zijn, als hebbende in dezen geene schuld; maar, ik meen alleen, dat zij zich nederig moeten houden, en zich niet boven anderen opdringen, ten einde men niet van hunne geboorte ophale. Zijn ze nederig, die er dan van spreekt doet onregt. Het is niet de gebootte
wel-

Wente he hävt hyranne nene shuld.
 Men dat ik hyr mene , dat is dit :
 De sus is , de odmodige sîk mid flyt ;
 Nigt shal he boven andere ūtbräken ,
 Dat men nigt fan öm dorve spräken
 So , alfe hyrför is gefägd .
 Sprikt jemand dan up se , de dait unregt .
De gebörd maket nigt uneddel este gôd ,
Men dogede este undogede , de islik dôt .
 Ein gûd pape wol gelêrd ,
 De is aller cre wêrd :
 Men ein ander fan kwademe leven
 De kan fele kwader exemplē geven .
 Prediget ôk sodane faken dat bâste ,
 So spräken dog de laien intläste :
 Wat is et , dat desse prediket este leret ,
 Wente he solven is forkered ?
 Der kärken dait he fulven nén gûd ,
 Men to uns sprikt he : ja , lägget men ūt ,
 Buwet de kärken , dat is myn râd ,
 So fordene ji gnade unde avlât !
 Ja finen sermôn slut he also ,
 Sulven lägt he dâr wenig to ,
 Edder ôk wol nigtes mid allen ,
 Sholde ôk de kärke darnedder fallen .
 Sodaner hold dit for de bâste wise :
 Shone kledere , une lekkere spise ,
 Grote bekummeringe mid werdlichen dingen !
 Wat kan sodane bâden este singen ?
 Men gude prêsters de denken alletyd ,
 Wo se gode mogen denen mid flyt
 Mid felen hilgen guden wärken .

welke iemand edel of onedel maakt, maar dit hangt af van des mans deugd of ondeugd.

Een braaf, wel geleerd Priester, die is aller eere waardig, maar een ander van kwaad leven leidt velen in het verderf. En al predikt hij op het allerbeste, dan zeggen de leeken: Wat helpt het, dat hij ons leert; hij zelf gedraagt zich geheel anders. Aan de kerk doet hij niets. Aan ons zegt hij: geeft geld, schiet op, bouwt kerken; dit is mijn raad, dan bekomt gij gracie en aflaat, en zoo is zijn geheel sermoen; maar zelf geeft hij weinig, geen duit, al zoude de kerk ook instorten. — Zulken denken alleen op fraaije kleêren en lekker eten, en verder aan eene gestadige bemoeijing met wereldsche zaken. Hoe zouden deze kunnen bidden en zingen. Goeide Priesters leggen er zich op toe, hoe zij Gode met ijver en door goede werken kunnen dienen; zulken zijn der Heilige kerk van nut; zij gaan de leeken op het beste voor, en brengen ze de regte deur in.

Disse fint nutte der hilgen kärken;
 Desse gân den laien bâst fore,
 Unde bringen se in de regten dore.

De bekappeden, de ôk mit alleme flyt
 Bidden, de gilen alle öre tyd.
 De mene ik hyrmede in deme fulven geliken.
 Meist fint se lever by den riken.
 Se konen öre wôrde so listigen kleden.
 Unde alto ligt fint se gebäden.
 Biddet man einen, so komen där twe.
 Nog fint to dessen twe efte dre.
 In deme klôstere de bâsten fan wôrden
 Desse wérden forhaven in deme orden
 To läsemäster, custos, prior efte gardian;
 De anderen möten by siden stân.
 So wan men där to reventer ät,
 Unlike wérden de shottelen gesät;
 Wente desse moten des nagtes upstân,
 Singen, läsen, unde umme de grave gân:
 De anderen äten de guden morsel,
 Unde krigen wâg dat bâste fordêl.

Wat sprikt men fan des pawestes legaten ?
 Fan abbeten, provesten, efte andern prelaten ?
 Beginen, nunnen, ja we se ôk syn ?
 It is al: gevet mi dat juwe, latet mi dat myn !
 Men findet mang teinen nouwe seven,
 De regt in öreme orden leven.
 So swak is nu de geistlike stât.

Do sprak de greving: ôm, dit is kwâd,
 Dat ji sus der anderen sunde
 För mi bigten in desser stunde.

De Monniken , die al hunnen tijd met prevelen en gillen doorbrengen , die wil ik hier geenszins vergeten hebben , deze zijn ook het lieffste bij de rijken. Zij kunnen hunne redenen op het listigst inkleeden en worden daarom gereedelijk genooidigd. Verzoekt men één , daar komen twee , en hierbij komen dan nog twee of drie. Zij die de gladste tongen hebben , worden , bij de orde in de kloosters het eerst benoemd tot leermeesters , kosters , priors , of gardianen ; de anderen moeten achter staan. In de reventer (de eetzaal) worden de schotels ook ongelijk aangeregt ; eenigen der monniken moeten , 's nachts opstaan , zingen , lezen en de wacht houden bij de graven , anderen worden met voordeelen en met de lekkerste brokken begunstigd.

En hoe veel zoude men nog kunnen zeggen van des Pausen Legaten , van de Abten , Proosten en andere kerkheeren , van Nonnen , Begijnen en wat al niet meer ? Het is overal : *Geef mij het uwe ; laat mij het mijne !* Men vindt onder de tien geene zeven , die goed naar de voorschriften der orde leven. Zoo erg is het in den geestelijken stand gesteld.

GRIMBAARD hernam : „Oom ! het past niet , dat gij in deze biecht zoo veel ophaalt van de zonden van anderen. Hij die niet biecht van zij-

Des bigtend helpet nigt enen drek,
 De nigt en bigtet sijn egene gebräk.
 Wat frage ji na der geistligkeid,
 Wat de eine eftre de ander dait?
 Islik mot dragen sine egene borden,
 Unde rede geven for finen orden,
 Wo ein islik den anderen hävt gehölden,
 It sy mank den jungen eftre mank den ölden.
 Där wil ik nemande buten fluten,
 It sy in klösteren eftre darbuten.
 Dog Reinken, ji spräken fan felen dingen.
 Ji sholden mi draden in ärredöm bringen.
 Ji weten gär enked der werlde stät
 Up dat nouweste, wo alle ding gät.
 Fan regte sholde ji sijn ein pape,
 Unde laten mi unde andere shape
 To ju bigten unde fan ju leren,
 Darmid wi mogten tor wysheid keren.
 Nu fint ein däl stump unde grov.
 Hyrmede kwemen se för des koninges hov.
 Do wård Reinke halv forzaged,
 Dog sprak he do: it is gewaged!

Marten (8), de ape, dit hadde fornomen,
 Dat Reinke wolde to hove komen.
 He wolde reisen den wäg na Röm;
 Do he öme mote, he sprak: leve öm,
 Ilävvet fry enen guden möd!

He

ne eigene gebreken, wint er niets mede; wat hebt gij met de geestelijkheid te doen, en wat deze of geene doet. Elk moet zijne eigene lasten dragen, en een ieder moet aan zijne orde verantwoorden, hoe hij zijne onderhoorigen, oud of jong, in bedwang heeft gehouden. Ik wil niemand, hetzij in, hetzij buiten het klooster, hiervan ontslagen houden. Maar REINTJE, gij spreekt van zoo vele zaken, dat gij mij in verwarring zoudt brengen. Den staat van de wereld en hoe het in dezelve toegaat, kent gij zoo nauwkeurig, dat gij eigenlijk een Priester had moeten zijn. Wanneer ik en andere leken bij u biechteden, zouden wij veel van u hebben kunnen leeren, om wijs te zijn; nu zijn er velen stomp en dom."

Zoo kwamen zij bij 's Konings Paleis. REINTJE werd beangst en benzauwd; doch hij herstelde zich en zeide: „ de stap is gewaagd, het moet er nu door! ”

*Bemoediging van REINTJE, door MARTEN,
de aap.*

MARTEN de aap, had vernomen, dat REINTJE ten Hove moest verschijnen; gereed, om naar Rome te gaan, zocht hij hem op en sprak hem aan: „ Lieve Oom! behoud toch een goeden moed.” Hij wist wel hoe de zaken stonden, en

He wuste wol, wo fine fake stôd,
 Dog fragede he na eineme stukke.
 Do sprak Reinke: mi is dat gelukke
 Ia dessen dagen sér entjegen,
 Ik bin egt forklaged todégen
 Fan etliken deven, we se ôk syn,
 Fan der kraien unde dëme örlofen kanyن.
 De eine hävt syn wyv forloren,
 De ander de hälvt fan finen oren.
 Mogte ik fulven fôr den koning komen.
 Dat sholde ön beden wenig fromen.
 Dat meiste, dat mi werd shaden daran,
 Is dat ik bin in des pawestes ban.
 De provest hävt der fake magt,
 De by deme koninge is in groter agt.
 Darumme ik in deme banne bin,
 Is dat ik Isegrime gav den sin,
 Do he monnik was geworden,
 Dat he wäglêp ût deme orden,
 Do he tor Elemar was begeven,
 He swôr, he konde also nigt leven
 In also hârdem unde strängen wäsen,
 So lange to fasten, so fele to läsen.
 Ik halp öme wäg, dat ruwet mi sere:
 Darfôr dait he mi wedder unere
 Jegen den koning toforen an,
 Unde dait mi kwâd, al wôr he kan.
 Shal ik to Rome, dat wil sér hinderen
 Mineme wive un mineme kinderen:
 Wente Isegrim de lät des nigt,
 He dait öne kwâd, wôr he se krigt,
 Mid anderen, de mi fint sér kwâd,

Un-

vroeg hem echter naar eenige punten. REINTJE zeide: „ Het geluk heeft mij in deze dagen den rug toegekeerd. Ik ben erg aangeklaagd door eenige dieven, hoe ze ook mogen heeten; vooral van de kraai en den konijn. De een heeft zijn wijf, de ander zijn oor verloren; mogt ik zelf bij den Koning komen, dan zullen hunne beden hen geen voordeel aanbrengen. Het meest dat mij benadeelen kan, is dat ik in des Pausen ban ben. De Proost heeft magt in dergelijke zaken en staat bij den Koning in gunste. De bul tot den ban is uitgegeven, omdat ik IZEGRIM hielp, toen hij monnik was geworden, en uit het klooster te Elcmar weg liep. Hij zweer, dat hij in zulk eene harde en strenge orde, waar weinig te eten, veel te lezen viel, niet leven konde. Ik hielp hem weg, en dit berouwt mij nu; hij vergeldt het met mij te beliegen bij den Koning, en kwaad te doen, waar hij maar kan.

Indien ik naar *Rome* ging, dit zoude nadeel doen aan mijne vrouw en kinderen, want IZEGRIM zoude niet nalaten, hen te beschadigen als hij ze kreeg, ook met behulp van anderen, die mij nijdig zijn en mij in hunne boosheid zoeken te bederven. Was ik van den ban ontslagen, dan was ik meer getroost, en zoude met meer moed voor mijne zaak in opregtheid kunnen spreken.

Unde söken up mi sér bösen råd.
 Were ik ut deme banne gelöst,
 So hadde ik fus wol bätteren tröst,
 Unde mogte uprigtig mid gemake
 Spräken for mine egend sake.

Marten sprak: Reinke, leve öm!
 Ik wil regt nu up na Róm;
 Ik wil ju helpen mid fhonen stukken,
 Unde wil ju nigt laten fordrukken.
 Bin ik dog des bishoppes klerk:
 Ja, gans wol forsta ik mi up dat wärk.
 Ik wil den provest to Róm citéren,
 Unde wil tegen öm also plitéren,
 Sét, öm, unde dón ju executien,
 Unde bringen ju ene absolutien
 Sines ondankes, were it öme ök léd.
 Wente ik to Rome den lóp wol wêt,
 Wat ik shal laten efté dón.
 Dár is ök myn trüwe öm Simon (9),
 De mägtig is unde sér forhäven:
 He helpet dème gérne, de wat mag geven.
 Hér Shalkefund is där ök ein here,
 Ö'k doktor Gryptó, unde dér nog mere,
 Hér Wendehoike mid hér Losefunde —
 Dit fint alle där unse frunde.
 Ik hävve geld fôrhén gesand,
 Hyrmede wérde ik båst bekand.
 Ja, shyt! men sägt füste fan citéren —
 Dat geld is it al, dat se begären.
 Al were de fake nog so krum,
 Mid gelde wil ik se kopen um.
 De geld bringet, krigt tohandens gnade,

MARTEN hernam: „ Lieve oom REINAART ! Ik ga nu in gezantschap naar *Rome*, en zal u wel helpen; ik zal u niet ongelukkig doen worden. Ben ik niet de klerk van den Bisshop ? Ja , ik heb volkommen verstand van dergelijke zaken. Ik zal den Proost naar *Rome* doen citeeren en zal aldaar met kracht tegen hem procederen , zoodat er executie komt , en gjij zijnes ondanks de absolutie erlangt , al zag hij nog zoo scheel.

Ik ken den loop en gang der zaken te *Rome* , en weet wat ik doen en laten moet. Aldaar woont mijn getrouwe oom SIMON , (de makelaar in kerkelijke zaken) deze is sterk en magtig , en hij helpt hen gaarn die kunnen en willen geven. Mijnheer LOOZESCHALK is aldaar een groot sinjeur , ook Doctor TASTTOE , benevens de Heeren WENDEHUIK , SLIMMEVOND en anderen ; deze zijn alle mijne vrienden. Ik heb geld vooruit gezonden ; hierdoor wordt men ten goede bekend. Men spreekt wel van *citeeren* en *procederen* , — kwak ! Geld is de boodschap ; al is eene zaak nog zoo krom , met geld kan men haar regt buigen ; die geld brengt , erlangt gunst en genade , die geen klinkende munt kan doen hooren , komt altijd te laat.

De dat nigt hävt , de kumt to spade.

Sêt , ôm , darumme ji fint in deme ban ,

Alle de fake te ik mi an ,

Ik neme de up mi , unde geve se ju kwyt.

Gât fry to hove , unde so ji där syt ,

Dâr is myn wyy vrouwe Rukenouwe.

Wente de koning , unse here , de louwe ,

Hävt se lêv , unde ôk de koninginne ,

Wente se sér behände is fan sinne.

Spräket se an , se is sér frôd ,

Wente se gérne umme frunde wes dôt.

Ji finden an ör frundshop grôt :

Dat regt hävt faken hulpe nôd.

Dâr fint by ör öre sustere twe ,

Unde ôk dârto mine kinder dre ,

Nog fele darto fan juweme flägt ,

De ju wol bystân in deme regt .

Mag ju dän sus nén regt beshên ,

So shole ji dat in kort ôk sén .

Dôt mi dat jo draden to weten .

Alle , de in deme lande fint befäten ,

Is it koning , vrouwe , kind este man ,

Alle wil ik se bringen in den ban ,

Unde fenden ein interdict so swâr ,

Men shal där wer hemelik este openbâr

Singen , begraven , döpen , wat it ôk sy .

Neve , hyrup so trôstet fry !

De pawest is ein old krank man ,

He nimt sik nenes dinges mîr an ,

Also dat men finer nigt fele agt .

Men altomale des hoves magt

Hävt de kardinâl fan Ungenöge ,

Zie Oom! Alle zaken, waarom gij in den ban zijt, trek ik mij aan, ik neem ze op mij en scheld ze u kwijt. Ga vrij ten Hove, en als gij daar komt, gij vindt er mijne vrouw, geboren VAN FIJNEREUK. NOBEL de Koning, onze Heer, heeft haar lief; de Koningin ook; zij is behendig in haar bedrijf. Spreek haar aan; zij is geslepen en doet gaarne iets voor de vrienden. Gij zult veel dienst van haar erlangen. Het regt heeft wel eens hulp noodig. Zij heeft ook nog twee zusters; ook vindt gij er mijne drie kinderen; bovendien zijn er nog vele leden van uw geslacht, die u wel zullen helpen. Gij zult het wel spoedig bemerken, of aan u regt zal wedervaren of niet; zoo neen, laat het mij dan dadelijk weten; dan zal ik alle landzaten, den Koning en de Koningin, man, vrouw en kind in den ban laten doen, en zulk een zwaar interdict doen opzenden, dat niemand, in het geheim of in het openbaar, zal mogen zingen, doopen en begraven, wie het ook zij. — Neef, verlaat u hierop gerustelijk, en zijt getroost!

De Paus is een oud zickelijk man; hij bemoeit zich weinig met de zaken, en trekt zich niets aan. Men slaat ook weinig acht op hem. De magt van het Hof is in handen van den kardinaal FELGEHAAT, een jong en magtig man, behen-

Ein man jung , mägtig , fan behänden töge.
 Ik kenne eine fruwen , de hävt he lēv ,
 De shal öme bringen einen brēv .
 Mid dēr bin ik sēr wol bekand ,
 Ja wat se wil , dat blivt nēn tand .
 Syn shriver het Johannes Partie ;
 He kennet wol olde münte unde nye ,
 Horkenouwetō is syn kumpān ,
 De is des hoves kurtesān .
 Slipen - un - Wenden is notarius ,
 In beden regten ein baccalaureus .
 Wo desse nog ein jār dār blivt ,
 He werd mäster in practikenshriwt .
 Moneta unde Donarius
 Sint twe rigter int sulve hūs .
 Wēme desse twe avfaggen dat regt ,
 Dēme blivt it ok wol avgesägd .
 Alsus is dār mannige list ,
 Daran de pawest unshüldig ist .
 Solke mot ik alle hölden to frunde ;
 Dorg de fulven forgift men nu de funde ,
 Unde löset dat folk ut deme ban .
 Sēt , Reinke , ôm , hyr höldet ju an !
 De koning hävt it rede gehörd ,
 Dat ik juwe sake fore förd :
 He wēt , dat ik dit wol kan wärven ,
 Men mag ju nigt laten fordärven .
 Dit wil de koning bedenken regt ,
 Dat fele sint fan apen unde fosses flägt ,
 De faken öme geven den nouwesten rād .
 Dit werd ju helpen , wo it ok gât .
 Reinke sprak : dat is gûd trôst !

dig en slim. Ik ken eene vrouw, die hij lief heeft. Deze zal hem eenen brief behandigen, en wat zij wil, blijft niet zonder gevolg. Zijn geheimschrijver is JOHANNES PARTIJ, die de oude en nieuwe munten op een haar kent. LUISTERSCHERP is zijne andere hand en deze is Hofnar bij den Paus. De Heer KRUIPER VAN WENDEN is Notaris en tevens Baccalaureus der beide regten; is het dat hij aldaar nog een jaar mag blijven, dan zal hij een meester zijn in de praktijk. De Heeren VAN DER POEN en van GIFTEN zijn beide regters, en aan wien dezen het regt afwijzen, daar blijft het afgewezen. Aldaar gaan menige listen om, waaraan de Paus onschuldig is.

Alle deze Heeren moet ik te vriend houden; zij zijn het, die de zonde vergeven en de menschen uit den ban verlossen. Oom REINAART! houdt u hier aan. De Koning weet het, dat ik uwe zaak zal voorstaan, en ook dat ik wel zorgen zal, dat men u niet laat verloren gaan. De Koning zal ook wel bedenken, dat er velen zijn van het vossen en apen-geslacht, die hem dikwijls van den meest wijzen raad gediend hebben. Dit zal u helpen, het ga ook hoe het ga.”

REINTJE hernam: „ Dit geeft goeden moed.
Ik

Ik denke des wedder, wérde ik forlóst.
 Hyrmid ein fan déme anderen fhede.
 Reinke ging förd ane gelede
 Mid Grimbarde in des koninges hov,
 Darin he hadde fér klene lov.

Reinke kwam egt in den hov,
 Darin he was forklaged grov.
 Fele, de öm nigt wol en gunden,
 Unde de na sineme levende stunden,
 De sag he där, wör islik stôd,
 He krêg wol halv enen twivelen mód,
 Dog makede he sik fulven kone,
 Unde ging wäg dorg alle de barone.
 Harde by öme ging de greving,
 Sus kwemen se bede fôr den koning.
 De greving sprak: Reinke, frund,
 Wäset nigt blöde in desser stund;
Deme blöden is dat gelükke düre.
Deme könen helpet dat äyentüre,
Dat mannig mot söken hyr unde där.

Reinke sprak: ji fägget wâr,
 Ik danke ju for guden trôst.
 Ik denke des wedder, wérde ik forlóst.
 He sag sik umme hyr unde dare,
 Unde sag där fele mank der share
 Fan sinen magen, de där stunden,
 De öme nogtan nigt wol en gunden;

Un-

Ik begin te gelooven, dat ik wel verlost zal worden.” Hiermede scheiden ze van elkanderen en nu ging REINTJE moedig zonder ander geleide, dan GRIMBAARD, in het Paleis van den Koning.

Tweede verschijning van REINTJE aan het Hof, en zijne verdediging. De Koning vertoornd.

REINTJE trad stout in het Hof, alwaar hij zoo zwaar beschuldigd was. Hij zag er velen, die hem haatten en naar het leven stonden: hij werd wel eens beangst, maar hernam spoedig den moed, en trad nu door alle de Baronnen heen. GRIMBAARD bleef digt bij hem. Zoo kwamen zij beide voor den Koning. GRIMBAARD zeide inmiddels: „Oom REINAART, wees thans niet vreesachtig of bloode; het geluk verlaat den kleinmoedigen en helpt den stouten; het wil aangestast zijn.”

REINTJE hernam: „Gij spreekt een waar woord. Ik bedank u voor den troost, en ik zal het gedenken wanneer ik verlost word.” Hij zag in het rond en vond onder de schare velen van zijne bloedverwanten, die hem geenszins genegen waren; hij had het ook niet verdien, daar hij aan de Otters, Bevers en ande-

Unde dit konde he òk wol fordernen,
Ja fan otteren, beveren, groten un klenen,
Mid dën he faken fosses-ård bedrêv.
Dog weren där fele, de öm hadden lêv,
De he där sag in des koninges sale.

Reinke knyede sik tor érden dale
För den koning, unde sprak tohand:
God, dëme alle ding is wol bekand,
Unde allesmägtig blift ewiglik,
Beware minen hér, den koning ryk,
Unde mine vrouwen, de koninginnen,
Unde geve öne wysheid, regt to besinnen,
We där regt hävt, efté òk nigt.
Men findet nu mannigen falshen wigt,
Ja fele, de fan buten dragen shyn
Anders, dan se fan binnen syn.
Ik wolde, dat God dit mogte geven,
Dat för ör hoved dat were shreven,
Unde myn here de koning düt sege,
Dänne worde ji sén, dat ik nigt lege,
Wo dënstlik ik sy to ju geföged
Alletyd. Dännenog bin ik gewröged
Mid loggen för ju fan den kwaden,
De mi gérne nu wólden shaden,
Unde mi so bringen út juwer hulde
Mid unregt unde sunder alle shulde.
Men, here, ik wét, ji fint besheiden,
Ji laten ju so nigt forleiden,
Dat ji deme regte igt wedderstân;
Wente newerlde hävve ji dat gedân.
De koning sprak: Reinke, bosewigt,
Dine løsen wórde helpen di nigt!

Du

deren, vele vossenstreeken beproefd had. Daar waren eenigen, die hem genegen waren, en deze zag hij ook in de Hofzaal.

REINAART knielde voor den Koning, en sprak:
 „ De gunst des Hemels beware mijnen Heer,
 den Koning en Mevrouw, de Koningin. Hun zij
 de wijsheid toegebeden, om wel te bevatten,
 wie regt heeft of niet. Hoe vele veinsaarts zijn
 er, die van buiten anders schijnen, dan zij van
 binnen zijn. Ik wenschte wel, dat het aan elk
 voor het hoofd geschreven stond, opdat gij,
 Heer Koning! dit zoudet kunnen zien. Gij zoudt
 dan overtuigd zijn, dat ik niet liege en hoe ge-
 dienstig ik mij ten allen tijde jegens u gedragen
 heb, en echter ben ik met vele leugens betigt,
 door zulken, die mijn ongeluk willen, en mij
 onschuldig en met onrecht van uwe gunst willen
 versteken. — Maar, Heer Koning! ik weet het,
 gij zijt bescheiden en zult u niet laten verleiden,
 om van het regte spoor af te wijken; nooit is
 zulks door u gedaan.”

De Koning sprak: „ REINAART! Gij boos-
 wicht. Uwe flimme woorden zullen u niets hel-
 pen.

Du hävft des alto fele geplogen,
 Unde mi faken förgelogen
 Mid losen fünden sér behände:
 Dat shal nu mid di nemen ende.
 Bistu mi truwe, dat is wol shyn
 An der kraien unde deme kanyn.
 HADDE IK ANDERS NENE FAKE TO DI,
 Desser fulven is genög twishen di unde mi.
 Dine undåd kumt alle dage ut;
 DU BIST EIN SHALK IN DINER HÜD!
 AL SINT DINE SÜNDE FALSH UNDE BEHÄNDE,
 IT MOT DOG EINS NEMEN EIN ENDE.
 IK WIL NIWT FELE MID DI KIVEN.

Reinke dagte: wör shal ik nu bliven?
 Og, were ik nu in minen borgen!
 Sus was he in angst unde forgen.
 Nu dende mi wol ein nouwe råd;
 Ik mot dårdorg, wo it ök gât!
 He sprak: Koning, eddele förste gröt!
 Al hävve ik ök fordened den död,
 So ji menen na juweme wân,
 Ji hävven de fake niqt regt forstân.
 Des bidde ik ju, dat ji mi horen.
 Ik hävve dog ju hyr toforen
 Mannigen nutten råd gegeven,
 Unde bin in der nöd by ju gebleven,
 Faken wan etlike fan ju weken,
 De nu sik twishen uns beden stöken
 In mineme awwäsende ane shulde.
 Unde mi sus beroven juwer hulde.
 Eddel koning! wan ik hävve gesägd,
 Bin ik dan shuldig, so ga dat regt.

pen. Gij hebt zoo vele misdaden gepleegd en
zoo vele zaken aan mij voorgelogen, met aller-
lei listen en streken; dit zal nu een einde ne-
men. Zijt gij mij getrouw? Ja! het blijkt aan
den konijn en de kraai. Hadde ik geene andere
bezwaren tegen u, dan zoude dit reeds genoeg
zijn. Uwe misdaden komen dagelijks aan het
licht, en gij zijt een schelm, door en door: al
uwe bedrijven zijn wel slim en behendig, maar
daar moet nu een einde aan komen, en ik wil
niet meer met u kijven.”

REINAART dacht: „ Waar moet dit heen? O!
ware ik nog in mijnen burgt! Nu zoude mij goede
raad dienen — maar .. het moet nu rond-
staan.” Hij sprak: „ Heer Koning! edel Vorst!
Indien gij meent, dat ik naar uw begrip den
dood verdiend heb, dan kent gij de zaak niet.
Ik bid u, wil mij hooren. Ik gaf u menigen
goeden raad, en ben u bijgebleven, wanneer an-
deren van u weken. Dezen stoken thans onrust
tuschen ons, en wel in mijne afwezigheid, om mij
van uwe genegenheid te berooven. Edel Ko-
ning! Vindt gij mij schuldig, nadat gij mij ge-
hoord zult hebben, dan ga het regt zijnen gang.
Ik zal dan geduld moeten hebben. Gij hebt wei-
nig om mij gedaecht, al had ik ook de wacht in
afgelegene deelen van uw land. Of meent gij
dat indien ik mij eenig kwaad, groot of klein,
bewust ware, ik mij, hier aan het Hof, in uwe
tegenwoordigheid en in het midden der schare

Horet mine wôrd, häv ik dänne shuld
 So deneſ mi nigt bät dan gude geduld.
 Nigt fele hävve ji up mi gedagt,
 Faken wan ik hêld juwe wagt
 In felen enden in juweime land.
 Mene ji, wan ik hadde bekand
 Eenige sake in mi klên nog grov,
 Dat ik hyr dan kweme in den hov
 In uwe jegenword openbare,
 Unde ök mank miner fyende ſhare?
 Næn, nigt umme eine werld fan golde!
 Wente ik was, där ik wäſen wolde,
 Up mineme rûm, där ik was fry.
 Ik en wêt ök nene sake in mi;
 Wente alſe ik was up der wagte,
 Unde Grimbård, myn öm, de tidinge bragte,
 Dat ik to hove ſholde komen,
 Do hadde ik før mi genomen,
 Dat ik wolde wäſen út deme ban.
 Desſe sake lét ik Marten forſtân.
 He lovede mi up allen loven,
 Dat he nigt en wolde toven,
 He wolde dog to Rome, unde sprak to mi:
 Al de sake neme ik up mi;
 Ik rade, ji ſholen to hove gën;
 Ik love ju to helpen út deme ban.
 Marten gav mi dessen râd,
 Wente he was des bishoppes advocat
 Fan Anegrund wol fyv jâr.
 Sêt, alſus ſhede wi uns där;
 Unde ik bin nu gekomen hyr in den hov,
 Unde bin før ju forklagéd grov

van mijne vijanden zoude gewaagd hebben? Neen voor geene wereld vol goud! ik was immers, waar ik wezen wilde, in de ruimte, op eigen grond en vrij. Ik ken mij geheel onbezwaard, en toen ik, wel op mijne hoede zijnde, door GRIMBAARD de tijding vernam, dat ik ten Hove moest komen, had ik het voornemen opgevat, om mij van den ban te doen ontslaan; deze zaak heb ik aan MARTEN opgedragen. Hij beloofde mij op zijne trouw, dat hij zich hiertoe beijveren zoude; hij moest toch naar *Rome* en zeide: Die zaak neem ik geheel op mij; ik raad u naar het Hof te gaan, en zal u wel van den ban doen ontslaan. MARTEN raadde mij zulks; en hij is immers sedert vijf jaren de Advocaat van den Bischop ZONDERSTEUN? Zoo scheidden wij van elkander, en zoo ben ik hier in het Hof gekomen; hier zie ik mij zwaar beticht van den konijn, die vleijer! Nu is REINAART aanwezig. Hij kome hier en herhale nu zijne klagten in het openbaar. Ik weet het, dit is zoo gemakkelijk niet, als om in mijne afwezigheid valsche getuigenissen op te lezen; — de regel geldt echter: *na klagte en antwoord zal men rigten.* Ik ben in gemoede overtuigd, aan deze twee valsche kinderen wel gedaan te hebben, zoowel aan de kraai, als aan den konijn. Eergisteren vroeg, kwam de konijn voor mijn slot. Hij groette mij; ik was begonnen met mijne gebeden te lezen. Hij zeide naar het Hof te zullen gaan. Ik hernam: Ga! zijt Gode bevolen. Hij klaagde, dat hij honger had en vermoed was, en ik vroeg

Fan deme kanine, deme ögelér,
 Hyr is nu Reinke; he kome hér,
 Unde klage nv hyr openbár.
 Ik wêt, dat it nigt is so klár,
 So etlike hyr in mineme avwäsen
 Öre falshen breve over mi läsen.
Na klage unde na antwörde shal men rigten!
 Ik hävye dessen twén falshen wigten
Gûd gedân, by der truve myn!
 Alse der kraien, unde ôk deme kany.
 Wente érgifteren morgen dat gefhag,
 It was nog fro up den dag,
 Do kwam dat kany fôr myn flôt,
 Unde grotede mi, där ik stôd.
 Ik hadde begund mine tide to läsen;
 He fâde, he wolde to hóve wäsen.
 Ik sprak: ga hen, ik befâle di Gode!
 He klagede, he were hungerig un mode.
 Ik fragede, efte he wolde wat äten?
 Ja, sprak he, gevet mi einen beten!
 Ik sprak: enôg geve ik di geren.
 Sus halede ik öme gude kärfeberen
 Där föte botter uppe lag;
 Wente it was middeweeken-dag,
 Där ik nêñ flêsh pläge to äten.
 Do he sus hadde wol gegeten
 Fan gudeme brode, botteren un fishe,
 Do ging myn jange sone to deme dishe,
 Unde wol bewaren, dat overblêv,
 Wente junge kindere hävven dat äten lêv.
 Do he tötaste, tor sulven stund
 Slög dat kany öme for de mund,

Dat

wat hij eten wilde. Nadat hij gezegd had slechts eene beet te willen nuttigen, zeide ik, hem gaarne genoeg te willen geven, en zoo haalde ik boter en brood, en kersen, — want het was op woensdag, wanneer ik geen vleesch eet. Toen hij zich aan het lekkere brood en de boter, en ook met visch verzadigd had, ging mijn jongste zoon bij hem en wilde zien, wat er over was; kinderen hebben altijd honger. Toen deze de poot uitstak, floeg de konijn hem voor den mond, dat het bloed langs de kin liep. Zoodra mijn andere zoon, REINAARTJE, dit zag, greep hij den konijn bij de keel, en zij speelden daarna het spelletje: *Sla toe en raak wat.* Zoo ging het; ik liep toe, floeg mijne kinderen en scheidde ze van elkander; kreeg hij klappen, dit had hij weg, hij had ze wel verdiend, en had ik het kwaad niet hem gemeend, dan had hij er zeker om koud geweest; dit is nu de dank. Nu zegt hij nog, dat ik hem van een zijner ooren beroofd heb. Hij mogt wel wenschen, dat hem die eere wedervaren was, en dat hij hiervan bewijs had. En nu Heer Koning! komt ook de kraai op met klagten, en hoe hij zijne vrouw verloren heeft. Hij zeide mij, dat zij zichzelve den dood had veroorzaakt, en dat zij eenen visch met de graat had opgegeten — waar, dat mag hij zelf weten. Nu zegt hij, dat ik ze heb dood gebeten. Waarschijnlijk heeft hij ze zelf vermoord. Ja! als hij naar eisch werd verhoord en wel door mij, dan zoude hij het nog wel anders verhalen. En hoe zoude ik beiden zoo

Dat it blôd lêp over sinen kin.
 Do dat sag myn ander sone Reinardyn,
 He grêp dat kanyn by der käle,
 Unde spêlde mid öm Hêr Nydhardes spele.
 Sus ging dat tô nog mér nog minder,
 Ik lêp to, unde flôg mine kinder,
 Unde shedede se fan malken.
 Krêg he do wat, där mag he umme sén,
 He hadde nog wol mér fordéned,
 Wan ik öme haddde övel gemened;
 Wisfe hadden se öme dat lyv genomen,
 Were ik öme nigt to hulpe komen.
 Dit is nu myn dank darfôr!
 Nu sprukt he, dat ik öme nam syn ör,
 Wo gêrn hadde he des einen brêv
 Sodaner ere, alse he där drêv!
 Sêt; hêr koning, gnädige here!
 Do kwam förd de kraie unde klagede sere,
 Wo he hadde forloren syn wyy,
 He sprak: se at den dôd int lyv;
 Se wolde ören hunger saden,
 Unde at einen fish up mid graden.
 Wôr dat shag, dat mag he weten,
 Nu sprukt he, ik hävve se forbeten,
 Filigte hävt he se fulven formôrd.
 Ja, wan he worde regt forhôrd,
 Mogte ik öm forhören, alse ik wolde,
 Filigte he anders fäggen sholde.
 Wo sholde ik ör jummer kommen so na,
 Wente se flegen, unde ik to fote ga?
 Wil jemand sus fan unregten dingin
 Mid guden tügen up mi bringen,

na komen , daar zij kunnen vliegen en ik loopen moet.

Kan iemand mij echter van kwade zaken beschuldigen met goede getuigen , ik wil hem voldoe-

So it sik behört up einen eddelen man ,
 Latet mi na regte båteren dan !
 Edder mag ik des nigt hövven fordrag ,
 Men sätte mi kamp , feld unde dag ,
 Unde einen guden man tegen mi ,
 De mi gelyk geboren sy ,
 Ein islik där syn regt beklive !
 Dę de ere winnet , by dëme se blive !
 Dit regt hävt byr alletyd gestân ;
 Here , ik wil ju ök nigt entgân .

Alle , de där weren unde dit hörden ,
 Wunderden sik fan Reinken wörden ,
 Do he alsus könlichen där sprak .
 Dat kanyn un de kraie forshrak ;
 Se dorsten bede nigt spräken ein wörd ,
 Unde gingen üt deme hove förd ,
 Se spröken ; dit is uns nigt bekwêm ,
 Nigt konne wi fegten jegen öm .
 He menet , wi sholen't öme overtügen ;
 Wi mogen faste negen unde bügen ,
 He is uns mid wörden over de hand .
 Wente desse sake is nemande bekand ,
 Dan uns allene , där was nemand by .
 We wolde dänne tügen twishen di unde mi ?
 Hävve wi shaden , wi möten behölden .
 De düvel möte siner wölden ,
 Unde möte öm geven einen kwaden ramp !
 He mejet mid uns to flän enen kamp ?
 Nén , forware , dat is nén räd !
 He is falsh , behände , lös unde kwâd .
 Ja , were unser ök nog five ,
 Wi mosten't betaleq mid deme live .

ning geven, zoo als het onder edellieden behoort. Of wil men hieromtrent geene schikkingen maken, men trede dan met mij in het kampgerigt en stelle dag en veld, mits men een welgeboren man, mijns gelijken, tegen mij zette. Elk moet dan zijn regt handhaven, en aan hem, die de eere wint, zal de eere verblijven. Heer Koning! dit regt heeft van oudsher bestaan; ik zal mij niet aan u onttrekken.”

Allen die dit hoorden, verwonderden zich over REINTJE’s stoute taal. De konijn en de kraai waren verschrikt, en durfden geen woord kikken. Zij slopen weg uit het Hof, en zeiden. „ Het gaat niet goed voor ons, wij kunnen tegen hem niet vechten; hij eischt, dat wij hem zullen overtuigen; wij moeten wel voor hem bukken en onder doen; de toedragt der zake is alleen aan ons bekend, niemand was er bij; en hoe zullen wij dan eene regtspraak vragen tuschen hem en ons. Hebben wij schade, wij moeten het ons getroosten. De duivel moge hem straffen en geven hem zijnen loon! Hij bied ons aan, om met hem in het kampgeregt te treden! Neen, voorwaar dan zou er geen raad zijn; hij is valsch, behendig, loos en boos, en al waren wij met ons vijfen, wij zouden er zeker ons leven bij moeten inschieten.”

Ifegrim was to mode wā,
 Unde Brunen, do se desse twe
 Ut dem hove rūmen sagen.
 De koning sprak: wil jemand klagen,
 De kome fōrd, unde late uns horen.
 Hyr kwam dēr gisteren so fele toforen;
 Reinke is hyr: wo fint dé nu?
 Here, sprak Reinke, dit fägge ik ju:
 Mannig klaget fēr unde hard,
 Ja, sege he syn wedderpart,
 Filigte de klage agterbleve.
 So dōn ök nu desse twe losen deve,
 Alse de kraie unde dāt kanyn,
 De mi gérne brogten in shande efte pyn.
 Dog willen se gnade fan mi begären,
 Ik forgeve't ön fōr dessen kerden.
 Men nu ik to regte bin gekomen,
 Hävven se dat refugium genomen,
 Unde dorsten hyr nigt länger bliwen.
 Den slimmen, bösen, losen ketiven
 Sholde men dēn horen, dat were shade!
 So krege it mannig gūd man te kwade,
 De ju fint truwe bede dag unde nagt.
 An mi allene lege klene magt,
 De ik unshuldigen hyr bin besägd.
 De koning sprak: hore mi to regt,
 Du untruwe, lose, böse dēv!
 Wat was it, dat di dārto drēv,
 Dat du Lampen, den truwen dēgen,
 De mine breve plag to drägen,
 Dēme du slimme, böse ketyv,
 Unshuldigen hävst genomen dat lyv?
 Wen-

Aan IZEGRIM en BRUIN deed het leed , dat beide weg gingen. De Koning sprak: „ Wil iemand klagen , die trede voor en spreke ; gisteren waren er zoo velen. REINTJE is nu hier ; waar zijn ze nu?....”

„ Heer Koning ! ” — sprak REINAART : „ menigen klagen hard en luid , die , — zagen zij hunne partij aanwezig , misschien wel met hunne klagten zouden zijn weggebleven. Zoo doen ook deze twee looze schelmen , de kraai en de konijn , die mij gaarne in leed en pijn zouden brengen. Verlangen zij vergiffenis voor deze keer , ik wil ze hun wel geven. Nu ik in regten ben verschenen , hebben zij zich dadelijk uit de voeten gemaakt , en durfden hier niet blijven , — die kwade rekels ! Zoude men zulke aanbrengers hooren , hoe vele brave mannen die u getrouw zijn , zouden ongelukkig worden ! Voor mij is het minder nieuw , daar ik meermalen onschuldig ben aangeklaagd.”

De Koning hernam : „ Hoor mij , gij booze en trouwlooze schalk ! Wat bewoog u toch , om aan LAMPE , den getrouwen braven man , die mijne brieven plag te bestellen , onschuldig het leven te benemen ? Heb ik niet aan u pardon verleend van vorig bedrijf , en aan u male en staf gegeven , om naar het *Heilige land* , naar *Jeruzalem* en

Wente ik di alle dine funde forgav,
 Unde lēt di geven rānzel unde stav ?
 It was so gefägd, du sholdest tohand
 Wanderen in dat hilge land
 To Jerusalem over dat mēr,
 Fan där to Rome unde wedder hēr?
 Dit sulve ik di gērne alle gunde ,
 Up dat du bāterdest dine funde.
 Dat ērste , dat ik krēg to weten ,
 Was , dat du Lampen haddest forbeten :
 Wente fulven de kapellān Bellyn
 Moste hyrfan dyn bode syn.
 He bragte mi den rānzel efte den sāk ,
 Darinne Lampen höved stak.
 He sprak openbare fōr dessen heren ,
 Dat in deme rānzel breve weren ,
 De he mid Reinken hadde geshreven ,
 Unde he den sin hadde ûtgegeven.
 In deme sakkē was mēr nog min ,
 Men Lampen höved stak darin.
 Dit dede ji beden mi to shande:
 Darumme blēv Bellyn to pande ,
 Unde hävt mid regte forloren syn lyv.
 So shalt ök di gān , du böse ketyv !
 Reinke sprak: wo mag dat syn ?
 Is Lampe dōd unde ök Bellyn ?
 We mi , dat ik bin geboren !
 So hävve ik den grōtsten shat forloren !
 Wente ik sande ju by dessen boden
 By Lampen unde Bellyn de dūrbaresten klenoden ,
 Nigt konnen dé bāter up ērden syn !
 We hadde gelöved , dat de ram Bellyn

en naar *Rome* te gaan? Dit gaf en gunde ik u van harte, opdat gij u bekeeren zoudet, en het eerste wat ik van u vernam, was dat gij LAMPE hadt dood gebeten, en BELLIJN moest de bode zijn! Hij bragt mij den randsel, waarin de kop van LAMPE gevonden werd. Hij vertelde openlijk aan deze Heeren, dat er brieven in die male waren, welke gij hadt geschreven, en waartoe hij den zin had opgegeven. In die male was niets anders dan LAMPE's hoofd. Dit bedreeft gij beiden, om mij te hoonen. BELLIJN is tot pand gehouden, en hij heeft met regt zijn lijf en leven verloren. Zoo zal het u ook gaan, — gij boef!"

„Wat mag dit zijn?" zeide REINTJE: „Is LAMPE dood, en BELLIJN ook! O wee! o wee! dat ik ooit geboren ware! Nu heb ik den grootsten schat verloren. Ik zond u, door LAMPE en BELLIJN, de kostbaarste kleinooden, die op de geheele wereld niet beter kunnen zijn. Wie had ooit kunnen denken, dat BELLIJN, den braven LAMPE zoude vermoorden en de kleinooden onder zich hou-

Sus sholde morden den guden man,
Alse Lampen sinen egenen kumpân,
Up dat he de klenöde underflope?
We hodde sik fôr desseme toge?

Nog dewile Reinke dit sprak,

Ging de koning in syn gemak.

He was fortorned unde fér gram,

Also dat he nigt enked fornam,

Wat Reinke do sprak fan den dingen.

De koning gedagte Reinken to bringen

To deme dode mid aller shande.

In sineme gemake fand he stânde

De koninginne; sine vrouwe,

Mid der apinnen, vrouwe Rukenuwe.

De koning mid der koninginnen

Hadden fér lêv desse apinnen;

Se was by ön in groteme state.

Dit kwam do Reinken även to mate.

Se was in wysheid fér gelered,

Darumme was se ôk hôg geéred.

Men entsag se al wôr se kwam.

Do se den koning sag sus gram,

Se sprak: ik bidde ju, eddele here,

Willet ju dog nigt tornen sere!

Reinke horet mede in der apen fligte.

Is he dog komen to regte!

Syn fader plag in juweme love

houden ! Wie kan voor zulke schelmstukken op zijne hoede zijn!....”

Terwijl REINTJE deze woorden sprak, ging de Koning in zijn kabinet. Hij was zeer gramstorig en vertoornde zich ten hoogste, daar hij niet ten volle begreep, van welke zaken REINTJE sprak. — Hij dacht hem eenen smadelijken dood aan te doen.

Samen hooval mij niet meer dan een vinger.

*De Koning wordt bevredigd door de vrouw
van den Aap. Het proces van den man
met den flang.*

NOBEL vond in zijn kabinet de Koningin benvens de vrouw van den aap, Meyrouw VAN FIJNREUK. De Koning had, zoo wel als zijne gemalin, deze lief en zij stond bij beiden in groot aanzien. Dit kwam REINTJE thans bijzonder te staude. Zij was zeer geslepen en ervaren, en werd om hare wijsheid ongemeen vereerd; men ontzag haar, waar zij kwam.

Toen zij den Koning zoo vergramd zag, zeide zij. „ Ik bid u, edel Heer ! wil u niet zoo verstoornen. REINTJE behoort tot onze familie. Is hij niet voor het regt verschenen ? Zijn vader plagt ten Hove in groot vertrouwen te staan, meer dan IZEGRIM en BRUIN, die thans met hun geslacht zoo hoog in aanzien zijn, maar weinig weten van vonnissen en regt.”

De

Gröt to wäfene hyr to hove,
 Bäter wan Ifegrim nu is geheten,
 Efste Brün, wowol se nu sin besäten
 Sér hög by ju mid öreme flägt ;
 Dog weteū se weinig fan ordel efte regt.

De koning sprak: horet mi bysunder :
 Dunket ju dat wäsen wunder,
 Dat ik deme deve Reinken bin gram ,
 De Lampen kortes dat leven nam ,
 Unde bragte Belline mede in den dans ,
 Unde wil sik der fake entläggen gans ?
 Därboven he nog myn gelede dor bräken !
 Hörde ji , wat klage se up öme spreken
 Fan roven , nemen unde deverye ,
 Fan mörde unde ök fan forräderye ?

De apinne sprak: gnädige here ,
 Reinke werd belogen sere !
 He is fér klök , wo it ök gât ,
 Darumme fint öme der fele kwâd .
 Ji weten wol , des is nigt lange ,
 Do hyr kwam de man mid der slange .
 Nemand konde desse beden
 Mid regtem regte fôr ju sheden :
 Men Reinke dede dat mid eren ;
 Des prisede ji öm fôr alle den heren .

Alse de koning desse wörde
 Fan der apinnen sus hörde ,
 He sprak: dit is mi halv forgeten ,
 Latet mi der fake weten ;
 Dat lustet mi nog éns to horen .
 Ik wêt wol , de fake was forworen .
 Wete ji dé , fägget se hen .

De Koning hernam: „ Verwondert het u, dat ik op REINTJE boos ben; op hem die onlangs LAMPE vermoordde en BELLIJN verraadde; nu wil hij van de geheele zaak niets weten. Verder heeft hij mijne vrede en vrijgeleide verbroken, en hebt gij het wel gehoord, waarvan men hem beschuldigt? — van roof en diefstal, van moord en van verraad! ”

De Apin zeide: „ Genadig Heer! REINTJE wordt boos belogen. Hij is kloek en slim, en hierom wordt hij door velen benijd. Het is u bekend, hoe onlangs de man met de slang hier kwam. Niemand konde het geschil tuschen hen beiden naar regten beslissen; REINTJE deed dit met eere, en gij hebt hem derhalve voor alle geprezen.”

Toen NOBEL deze woorden vernam, zeide hij: „ Dit is mij half vergeten; kent gij de zaak, vertel ze; ik heb wel lust om ze nogmaals te horen; ik weet wel, zij was zeer verward.”

Se sprak : mid juwen orlove shal dat shēn.
 It is nu twe jār , alse dat gefhag.
 Hyr kwam ein lintworm up einen dag ;
 Desse sulve flange este worm
 Klagede hyr mid groteme storm :
 Wo öm ein man entginge in dem regt ,
 Dat öme twe māl was avgesägd.
 O'k was hyr jegenwordig de man.
 Alsus ging de klage ērsten an.

De flange krōp dorg ein gat ,
 Dār ein strik was gesat
 By einen tūn , unde blēv sus behangen
 An eineme strikke fast gefangen.
 He mochte dat lyv dār hävven gelaten ;
 Men dār kwam ein man desulve straten.
 De flange rēp : ik bidde di ,
 Lāt di entfärmen , unde lōse mi !
 De man de sprak : dat do ik geren ,
 Wultu mi loven unde swären ,
 Dat du mi nigt dōn wult kwād ,
 Wente mi entfärmet dyn byster gelāt.
 De flange was des bereid ,
 Unde swōr öme einen düren eid ,
 Öm nümmen to shaden in jenniger sake.
 Do lösede he öm ut deme ungemake.

Se gingen tosamende einen wāg entlang ;
 De flange was fan hunger krank ,
 He shōt tō na deme man ,
 Unde wolde öme toriten unde äten dan.
 Mid nouwer nōd de man entsprang .
 He sprak : is dit nu myn dank ,
 Dat ik di halp ut dineme fordret ?

Dār

Mevrouw VAN FIJNEREUK antwoordde: „ Met uw verlof, zal ik de zaak verhalen. Twee jaren geleden, kwam hier een slang, die met grooten aandrang klaagde, hoe een man aan hem ontging, die hem tweemaal in regten was toegewezen. Die man was ook tegenwoordig en nu vernam men de klagte.

De slang was door een gat gekropen, waar in een strik was gezet. Zij wilde in eenen tuin komen en was alzoo in den strop blijven hangen. Hij zoude zeker zijn leven aldaar hebben moeten laten, maar daar kwam een man voorbij. De slang riep: ik bid u, ontferm u mijner! verlos mij! De man zeide: ik doe het gaarne, indien gij mij beloven en zweren wilt, dat gij mij geen kwaad zult doen. Met uwen treurigen toestand heb ik medelijden. — De slang was hiertoe genegen en beloofde met eenen duren eed, dat hij hem nimmer eenige schade zou aanbrengen, en toen verlostede de man hem van zijn lijden.

Zij gingen te zamen den weg op ; de slang was ziek van honger en schoot op den man toe , ten einde hem te wonden en daarna op te eten. De man ontsprong dit gevaar ter naauwernood , en zeide : is dit de dank , voor dat ik u uit het verdriet heb geholpen . Gij hebt mij een durend gezworen , dat gij aan mij geen leed zoudt

Där du mi sworest einen düren Ed,
 Dat du mi nümmen woldest shaden?
 De flange sprak: ik bin beladen
 Mid hunger, de mi bringet darto;
 Ik mag it forantwörden, dat ik do:
Lives nød brikt dat regt.
 Alse de flange dit hadde gesägd,
 Do sprak de man: ik bidde di,
 Dat du so lange mi gevest fry,
 Wente dat wi by etlike komen,
 De nigt umme shaden efté umme fromen
 Regt efté unregt regt konnen scheiden.
 De flange sprak: so lange wil ik beiden.
 Se gingen förd over einen graven;
 Där motte öm Plükkebüdel, de raven,
 Mid sinem sone Kwakkelér.
 De flange sprak: komet hér!
 He säde öme al de fake hyrfan.
 De rave rigtede — to äten den man!
 He dagte mede up syn gelükke,
 He hadde ök gérne gehad ein stükke.
 De flange sprak: ik hävve gewunnen,
 Nemand kan mi des forgunned!
 De man de sprak: nén, nigt fulnode,
 Sholde mi ein rover wisen tom dode?
 Ök shal he dat regt nigt spräken alleine:
 Ik ga mid di för fér efté teine!
 De flange sprak: so ga wi dare!
 Do motte öm de wulv un de bare.
 De man stund mank dessen allen,
 He dagte: it wil sik hyr övel fallen!
 He stund mank siven, he was de feste;

Nén

doen? — De slang sprak: ik heb fellen honger; deze brengt mij daartoe. Ik kan verantwoorden wat ik doe: *nood breekt wet.*

Toen de slang dit gezegd had, hernam de man: Ik bid u laat mij zoo lang vrij, tot dat wij bij eenigen komen, die zonder om voor of nadeel te denken, het regt van onrecht kunnen scheiden. De slang zeide: zoo lang wil ik wachten.

Zij gingen voort over eene gracht; aldaar ontmoette hem de raaf PLUKKEBEURS met zijn zoon KWAKKELAAR. De slang riep: kom herwaarts; en hij legde hun de zaak voor. De raaf vonnisde: Eet den man. Hij dacht op zijn belang en had gaarne een stuk mede genoten. De slang zeide: ik heb het alzoo gewonnen; niemand kan het in mij afkeuren. De man hernam: neen nog niet; zoude mij een roover ter dood verwijzen? Ook kan hij alleen geen regt spreken; ik ga met u voor vier of voor tien regters. De slang antwoordde: laten wij dan gaan.

Toen ontmoetten hen de beer en de wolf. De man stond alleen onder dezen en dacht, nu zal het mij euvel vergaan; alleen bij vijf anderen, die het mij geenszins goed meenen; zoo bevond hij zich bij den slang, de beide raven, den beer en den wolf in groot gevaar. De beide laatsten spraken onderling af, hoe zij de zaak

Nēn fan dessen mēnde syn bāste;
 De flange, bede raven, wulv unde bare,
 Hyrmank stund he in groter fare.
 De bare un de wulv, under sik beiden
 Do se desse sake s'holden s'heiden,
 Se spröken: de flange mag doden den man,
 Wente hungers-nōd ging öme an.
Nōd unde dwang brikt eide unde truwe!
 Do krēg de man forge unde ruwe,
 Wente alle stunden se na sineme live.
 Do s'hot de flange na öme rive,
 Unde s'hot ut syn kwade venyn;
 Dog entsprang de man mid groter pyn,
 Unde sprak: du dōst mi unregt grōt,
 Dat du sus staist na mineme dōd;
 Du hāvst nog nēn regt to mi gehad.
 De flange sprak: worumine sāgstu dat?
 Di is twewārv gewised dat regt.
 Do sprak de man: dat hävven dé gesāgd,
 De sulven roven unde stälen.
 Mine sake wil ik deme koninge befälen.
 Bringet mi fōr öm, wat he dan sāgt,
 Dat do ik, it sy krum este regt;
 Shal ik dan liden ungefōg,
 Ik hävve't dānne nog kwād genōg.
 Do sprak de wulv mid deme baren:
 Dat sulve s'hal di wedderfare,
 De flange s'hal anders nigt begären.
 Se mēden, kweme dit fōr de heren
 In den hov, dānne s'holde dat regt
 So gān, alse se hadden gesāgd.
 Here, ik sāgge dit mid orlov:

beslissen zouden. Zij vonnisden: „ De slang mag „ den man dooden , want de hongersnood drijft „ hem daartoe. Nooddwang verbreekt eed en „ ttouw.” De man werd zeer bezorgd en bedroefd. Zij stonden allen naar zijn leven.

De slang schoot op hem toe en spuwde zijn venijn uit; de man ontsprong het met groote moeite, en zeide: Gij doet mij groot onrecht, door mij alzoo naar mijn leven te staan. Gij hebt nog geen regt op mijn lijf. De slang hernam: Hoe kunt gij dit zeggen, daar mij het regt driemaal is toegewezen? De man: Dit is gewezen door zulken, die zelf rooven en stelen. Ik wil mijne zaak aan de uitspraak van den Koning laten; breng mij voor hem, en zoo als hij beflist, daarin zal ik berusten, en het zij regt of onrecht, ik zal het dan lijden, al is het nog zoo erg. De wolf en de beer zeiden: hem zal hetzelfde lot wedervaren en de slang zal het niet anders begeeren. Zij meenden, dat, kwame de zaak voor de Heeren van het Hof, dan het vonnis zoo zoude gewezen worden, als zij het hadden uitgesproken.

Zij kwamen, Mijn Heer de Koning! alzoo in
V 4 het

Se kwemen mid deme manne in den hov,
 De flange , de bare , der raven twe ,
 Unde der wülve kwemen där dre.
 Wente de wulv hadde där twe finer kinder ,
 Desse deden deme manne den meisten hinder .
 Alse Idelbalg unde Nümmersad
 Kwemen mid öreme fader , umme dat
 Se mēnden den man mede to äten.
 Se mogen fele , so ji wol weten.
 Se huleden , unde weren plump nnde grōv ,
 Darumme forböde ji ön den hov .

De man rēp an juwe gnaden ,
 He klagede , de flange wolde öm shaden ,
 Dēm he grote döged hadde gedān ,
 Unde wo he wedder hadde entfān
 Sekerheid unde sware ede ,
 Up dat he öm nenen shaden dede.
 De flange sprak : dat is also ,
 Des hungers nōd dwang mi dārto ,
 De de gait boven alle nōd !

Here , ji weren bekummerd grōt
 Umme de fake alsus gefägd ,
 Dat ein islik krege syn regte regt .
 Juwe eddeligheid sag dat node ,
 Dat men den man wifede tom dode ,
 De sus bewifede hulpe in nōd ;
 Ok dagte ji an den hunger grōt :
 Hyrumme gingen ji to rade .
 Meist räden se to des mannes kwade ,
 Up dat se mogten na öreme willen
 Den fulven man helpen fillen .
 Des hävve ji do altohand

het Hof; de man, de slang, de beer, de beide raven, en drie wolven, want de wolf had nog twee zoonen bij hem, van wien de man het meest te lijden had, te weten: HOLLEMAAG en NIMMERZAT; zij hielden zich bij den vader, omdat zij den man mede dachten op te eten; zij konden veel op, zoo als gij weet, en zij schreeuwden erg en waren lomp en grof, waarom gij ook aan hen den toegang tot het Hof verboden hebt.

De man riep tot u, en klaagde: dat de slang, aan wien hij grooten dienst had gedaan, en die hem bij duren eede beloofd had geen kwaad te zullen doen, hem wilde aanvallen. De slang zeide: dit is zoo; maar de honger drijft mij daartoe; zulk een nood gaat boven de wet.

Gij, Heer Koning! bevondt u verlegen, om deze zaak alzoo te beslissen, dat elk zijn regt behield. Uwe edelmoedigheid zag het noode, dat men den man, die de hulp bewezen had toen de slang in nood was, ter dood zou brengen, en gij dacht ook hoe de honger knelde. Gij bragt de zaak in den Raad; de meesten adviseerden ten nadeele van den man, ten einde zij dan denzelven mede zouden te lijve gaan. Gij hebt toen boden aan REINTJE gezonden; want hoe de andere ook spraken, zij konden de zaak niet naar regten beslissen; en dit meende gij van mijn Neef

Na Reinken fosse boden gesand.
 Wat de andern ök sus reden,
 Se konden't dog nigt regte fhedan.
 Dit lete ji alle Reinken forstân,
 Ji spröken: dat regt sholde also gân,
 Alse dat Reinke int bâste rede.
 Reinke sprak mid grotem beshede:
 Here, latet uns gân tohand
 Dâr de man de flange fand.
 Sege ik den flangen in desser stunden.
 Dat he also stunde gebunden,
 So he was, do he öme fand.
 Dänne spräke ik dat regt tohand.
 Alsus wârd de flange gebunden
 In alle der mate, so he öm hadde funden,
 Unde ök in de fulven stede.
 Reinke sprak: nu fint se bede,
 Islik so he was toforen,
 Se hävven wer wunnen efte forloren.
 Dat regt wise ik ju nu snel:
 De man mag nu, efte he wel,
 Den flangen lösen, unde laten sik swären;
 Wil he ök nigt, he mag mid eren
 Den flangen sus laten bunden stân,
 Unde mag fry sine straten gân.
 Wente de flange an öm untruwe wragte,
 Do he se lös ût deme strikke bragte,
 Alsus hävt nu de man den kore,
 Gelyk so he dit hadde tofore.
 Dit dunket mi wäsen des regtes fin;
 De it anders wêt, de fägge't hin.
 Sét here, dit ordel dugte ju gôd

te mogen verwachten ; gij bepaalde toen dat liet regt alzoo zoude gaan , als REINAART het verftond.

Deze sprak met groote bescheidenheid : Mijn Heer ! laten wij naar de plaats gaan , waar de man den slang vond ; mogt ik dezen zien in dien toestand , en zoo als hij gebonden was , toen de man hem zag , dan zal ik spoedig de zaak in regten kunnen uitwijzen .

De slang werd nu gebonden in alle deelen , zoo als de man hem had gevonden en ook op dezelfde plaats . REINTJE zeide : Nu zijn beide in gelijken toestand als te voren ; niemand heeft iets gewonnen of verloren , en nu spreek ik voor vonnis : dat de man den slang mag verlossen en op nieuw laten zweren ; wil hij niet , hij mag den slang in banden laten en zijnen weg gaan . De slang heeft den man trouwloos behandeld , nadat de laatste hem uit den strik verlost had . Hij heeft het nu in zijne vrije keuze , gelijk te voren . Dit dunkt mij is naar regt gewezen ; hij , die het beter weet , moge het zeggen .

Gij , Heer Koning ! vondt dit vonnis goed en ook

Unde ök juweme rade , de by ju stöd.
 Reinke ward do geprifed fér,
 De man wård kwyt , unde dankede ju fér.
 Reinke is fér klök fan finne :
 Dit fulveste sprak ök de koninginne.
 Se spröken , dat Ifegrim unde Brün
 Weren gûd for einen shampelün ;
 Men frugtet se beide na unde férne ;
 By der fräterye fint se gérne.
 It is wår , se fint köne , stark unde grôt ,
 Men fan klokeme rade hävven se nén nôd.
 Reinken råd is ju wol bekand ,
 Der anderen raden is men ein tand.
 Se dregen sik meist up öre starke ,
 Men wan men kumt mid ön to warke ,
 Unde wan men kumt mid ön to felde ,
 Ja , so möten herför de shamelen helde.
 Hyr fint se sere stark fan mode ,
 Men dänne waren se agterhode.
 Fallen där fläge , so gân se striken ,
 Men de armen helde moten nigt wiken.
 Baren unde wulve fordärven de land ,
 Se agten wenig , wes hûs där brant ,
 Mogen se sik by den kolen warmen.
 Se laten sik ök nigt entfarmen ,
 Mogen se men krigen fätte soppé.
 Den armen laten se nouwe de doppe ,
 Wan se ön der eijer hävven beroved.
 On dunket bæst ör egen hoved.
 Men Reinke fos unde al syn flægt
 Bedenken wysheid unde regt.
 Eft he sik nu wes hävt forfén ,

ook uwe raden, die toen bij u waren. REINTJE werd zeer geprezen. De man werd ontslagen en bedankte u hoogelijk. REINTJE is kloek en wijs.”

Dit laatste werd door de Koningin bevestigd. Zij betoogde verder, dat IZGRIM en BRUIN goed waren voor aanvallers; zij worden gevreesd en zijn stout, groot en sterk. Zij zijn goed waar veel te eten valt, maar, waar wijze raad noodig is daar vallen zij te ligt. De wijsheid van REINTJE is u bekend; hunne advizen zijn niets waard. Zij vertrouwen alleen op hunne krachten, maar komt men met hen te vrede en heeft men ze noodig, dan moet de gemeene man in het spits staan, dan vindt men hen in de achterhoede en hunnen moed gedaald; vallen er flagen, zij gaan op den loop. De arme helden mogen niet wijken. De beeren en de wolveren bederven het land. Zij zien er niet na, wiens huis in den brand staat, wanneer zij zich maar bij de flam mogen warmen.

Zij ontfermen zich over niets, als zij maar vette soepen hebben, en zij laten noode den dop aan de armen, wier eieren zij eten. Zij zorgen alleen voor hun eigen hoofd. REINTJE DE Vos en die van zijn geslacht bedenken, wat wijsheid en regt is. Is het, dat hij zich ergens in verziet, bedenk dat hij geen steen is. Indien gij wijzen raad begeert, dan kunt gij hem niet missen; en hierom bidden wij, neem hem toch in genade aan.”

Sêt here, he en is jo nén stén !
 Wan ji nouwen râd begären,
 So kone ji finer nigt entbären.
 Hyrumme bidde wi, nemet öm to gnaden !
 De koning sprak: ik wil mi beraden !
 Dat ordel ging so unde dat regt
 Fan der flangen, so ji hävven gesägd,
 Dat is jo wår: men he is nigt gûd,
 He is ein shalk in finer hûd.
 Al mid wëne he maket forbund,
 De bedrugt he alle tor lästen stund ;
 Dâr kan he sik dan so listigen útdraien.
 Wulv, bare, kater, kanyn mid der kraien,
 Allen dessen is he to behände,
 Unde hävt int läste einen besheten ende.
 He dait öne shaden, spot unde shande,
 Ja de eine lêt ein ör to pande,
 Dé ander ein oge, de dridde dat lyv.
 Ik wêt nigt, wo ji for dessen ketyy
 Sus bidden unde fallen öme by ?
 De apinne sprak: here, horet mi !
 Gedenket dat Reinkens fläge is grôt.
 Mid des de koning upstôd,
 Unde ging wedder út fan deme sale.
 Dâr beideden se finer altomale ;
 He sag dâr fele, de Reinken bystunden
 Fan finen angeboren frunden,
 De Reinken to trôste dâr weren gekomen,
 De ik nigt al hyr wil nomen.
 De koning sag an al syn grote geflägte,
 De dâr weren komen to regte ;
 He sag ok to der anderen siden

De Koning sprak: „ Ik zal mij beraden. Het vonnis werd zoo gewezen, als gij zegt; dat is wel waar, maar hij is alles behalve goed. Hij is een deugniet door en door. Allen, die zich met hem inlaten, komen er slecht af, en hij kan er zich altijd uitredden. Aan den wolf, beer, kater, konijn en kraai viel hij te slim en bij elk kwam het bekaaid uit. Elk hunner leed schade, schimp of schande; de eene verloor een oor, de ander een oog, de derde het leven. Ik weet niet hoe gij voor den booswicht nog bidden kunt en hem voorspreken.” — De Apin sprak: „ Heer Koning verhoor mij, en bedenk dat REINTJE’s geslacht groot en talrijk is ! ”

De Koning stond op en ging weder uit de zaal naar buiteh, waar alle dieren hem opwachteden. Hij zag er velen van REINTJES bloedverwanten, die hem bijstonden en gekomen waren om hem te troosten. Ik zal ze niet optellen. De Koning lette er op, hoe velen er van dit geslacht waren, en hij zag ook aan de andere zijde velen, die aan REINAART minder genegen waren.

Feele, de Reinken nigt mogten liden.

De koning sprak: Reinke, hore mi nu,
 Wo kwam dat to, dat Bellyn unde du
 Ji beden des so overkwemen,
 Unde dem fromen Lampen syn levend nemen?
 Därto ji beden kwaden deve
 Offerden mi syn höved alse breve?
 Wente do wi updéden den sak,
 Nigt anders do darinne stak
 Men Lampen höved mi to hôñ!
 Bellyn hävt gekregen darför syn lön,
 Dit hävve ik alrede eins gefägd:
 Over di shal gân dat fulve regt!

Reinke sprak: we mi der nôd!
 Were ik men alrede dôd!
 Horet mi, hävve ik dänne shuld,
 So is mi bâst gude geduld.
 Hävve ik shuld, latet mi döden:
 Ik kome dog nümmert ut den nöden,
 Unde ut den sorgen, där ik inne bin;
 Wente de forräder, de ram Bellyn,
 Hävt underslagen einen shat to ryk,
 Nigt is up erden dat gelyk!
 Wente de kleinöde, de ik öme dede,
 Do he mid Lampen fan my shede,
 De hävven Lampen forraden dat lyv;

Wen-

Verhoor van REINTJE. Hij redt zich door het vertellen der sprookjes van den ring, de kam, en den spiegel.

De Koning sprak: „ Hoor REINAART, hoe kwam het, dat gij en BELLIJN besloten, om den vromen LAMPE van het leven te berooven, en dat gij aan mij zijn hoofd liet aanbieden, in plaats van eenen brief? want toen wij de zak opdeden vonden wij er niet dan LAMPE's kop, mij tot hoon. BELLIJN heeft zijn loon weg, en ik heb het u reeds gezegd, dat over u een gelijk regt zal gaan.”

REINAART dacht! „ o Wee; wäre ik maar dood!” Hij zeide: „ Hoor mij eerst Heer Koning! blijkt het, dat ik schuld heb, laat mij dan dooden, ik zal geduld moeten hebben. Ik kom nimmer uit het verdriet, waarin ik mij bevind. De verrader BELLIJN heeft eenen schat onder zich geslagen, zoo groot, dat de wedergade niet in de wereld is. De kleinooden, welke ik hem ter hand stelde, toen hij met LAMPE mij verliet, die hebben aan dezen den dood veroorzaakt. BELLIJN, die eerloze boef, heeft die kleinooden bij zich gehouden. O! mogt ik ze kunnen opsporen, maar ik vrees, dit zal niet baten.

Wente Bellyn , de kwade ketyv ,
 Hävt de kleinöde underflagen.
 Og , mogte men dé wedder upfragen !
 Men ik frugte , där werd nigt av wérden !

De apinne sprak : fint de kleinöde boven érden ,
 Wi willen se upfragen by frunde rade ,
 Al wille wi bede fro unde spade
 Dârna fragen mank laien unde papen .
 Sägget uns , wo weren de geschapen ?

Reinke sprak : se fint so gûd ,
 Ik frugte , wi fragen se nummer ût .
 De se hävt gekregen , de forlät der nigt .
 So wan myn wyv dit to weten krigt ,
 Nummer kome ik in öre gnade :
 Wen e dit was nigt mid öreme rade ,
 Dat ik desse klenode dessen twén
 So regte willigen dede hen .
 Hyr bin ik belogen unde besägd ;
 Wowol ik mot liden dit grote unrekt .
 Wérde ik lös desser groten unshuld ,
 So late ik mi dog nene duld ,
 Ik wérde reisen dorg alle land ,
 Unde fragen , efte jemande igt sy bekand
 Fan dessen klenoden dûrbär utermaten ,
 Sholde ik myn lyv där ök umme laten .

Reinke sprak : O koning , here !
 Ik bidde juwe eddeligheid sere ,
 Dat ji mi gunnen to desser stunden ,
 Dat ik moge spräken för minen frunden
 Fan der eddeligheid mannigerhande
 Der dûrbaren klenode , de ik ju sande ,
 Wowol se ju nigt syn geworden .

De Apin zeide: „ Zijn de kleinooden nog in de wereld, dan zullen wij ze wel oploopen. Elk onzer wil vroeg en laat bij priesteren en leeken daarnaar vragen; meld het ons, hoe waren zij? ”

REINTJE zeide: „ Zij waren zoo kostelijk, dat ik vreezen moet, ze ooit te kunnen uitvragen. Die ze bekomen heeft, zal ze niet afstaan. En wanneer mijne vrouw dit verneemt, nooit kom ik weder in hare gunst, want het was buiten haar weten, dat ik twee van die kleinooden heb willen weggeven. En hier word ik nu belogen en beschuldigd, hoewel te onrecht.

Word ik van dezeu rampspoed ontslagen, dan zal ik geene moeite sparen. Ik zal door alle landen reizen en overal vragen: of iemand ook iets weet van deze overdierbare kleinooden, al zoude ik er ook mijn leven bij inschieten.”

REINTJE zeide verder: „ Heer Koning! Ik bid u, om aan mij thans te vergunnen, dat ik hier voor mijne vrienden spreken mag van de veelvuldige kostelijkheid der voortreffelijke kleinooden, welke ik aan u toezond, hoezeer ze aan u niet zijn ter hand gekomen.” De koning antwoordde: „ Ja! doe het met korte woorden.”

De koning sprak: sāgge hen mid korten wōrden!

Reinke sprak: ik hävve forloren

Gelukke unde ere, dat moge ji horen.

Dat ērste klenode was ein ring,

Dēn Bellyn de rambok entfing,

Dēn he deme koninge fholde bringen.

Fan seldsene wunderlichen dingen

Was de ring tohope gesat,

De wērdig weren eines forsten shat.

Fan finem golde was de ring,

Unde binnen, dat tegen den singer ging,

Dār stunden bōkstaven geambelēred,

De weren mid lasūr behānde visered.

De shrift was Hebrēishe sprake,

Unde weren dre namen dorg sunderlike sake.

In dessen landen was nēn so frod,

De desse shriwt grundlik forstōd,

Men allene mäster Abryon fan Trere.

Dit is ein Jode fan sodaneme manere :

He forstait alle tungen unde sprake dorg

Fan Poitrow an wente to Luneborg.

De döged aller krüdere unde stene

Kennet desse Jode alle int gemene.

Ik lēt öme sēn den fulven ring.

He sprak: hyrinne is ein kostelik ding.

Desse dre namen hyr ingewragt

Hävt Seth ut deine Paradise gebragt;

Wente he dosulvest dé mid sik brogte,

Do he den oli der barmhärtigkeit fogte.

He sprak: de desse by sik draget,

De blivt alletyd ungeplaged

Fan donre, fan bliksem, fan alleme kwaden;

O'k

REINTJE sprak: „ Ik heb mijn geluk en mijne eer verloren , zoo als gij zult vernemen. Het eerste kleinoed was een *ring* , welken ik aan BELLIJN gegeven heb , opdat hij dezelve aan den Koning zou brengen. De ring was samengesteld , uit zeldzame en wonderlijke deelen , welke de schat van eenen Vorst waardig waren.

De eigenlijke ring was van fijn goud en aan de binnenzijde , welke den vinger raakte , stonden enige letters , kunstiglijk in lazur geëmailleerd. De taal was Hebreeuwsch , en er stonden drie namen op van verwonderlijke zaken. Niemand was er in deze landen zoo wijs , dat hij deze taal verstandt , alleen Meester ABRYON VAN TRIER. Deze is een Jood van groote bekwaamheid. Hij verstaat alle talen van Poitrou tot Lunenburg. Die Jood kende ook alle krachten van steenen en kruiden. Ik liet hem den ring zien. Hij zeide dat hierin kostelijke zaken besloten waren : de drie namen hierin bewerkt , had SETH uit het Paradijs gebragt , toen hij aldaar naar den olie van barmhartigheid gezocht had. Hij zeide , dat die ze bij zich droeg , ten allen tijde bevrijd bleef van donder , van bliksem , en allerlei rampen , ook voor tooverij ; en de meester zeide , dat hij gelezen had , hoe hij , die den *ring* droeg , ook niet bevriezen konde , bij de allerkelste koude ; hij zoude oud worden en lang leven. Ook was er een steen ingezet , welke niet beter konde zijn ; het was een karbonkel , licht en helder ; bij nacht konde men er door zien , wat

Øk kan nene töverye öme fshaden.
 De mäster sprak, he hadde't geläsen,
 De den ring droge, konde nigt forfresen,
 Al were it øk int hardeste köld;
 He levet øk lange, unde werd øld.
 Ein stén, de en konde nigt båter syn,
 De stund buten an deme fingerlyn,
 Ein karbunkel ligt unde klår:
 Des nagtes sag men dat openbår
 Al, dat men øk jümmer wolde sén.
 Nog hadde mér döged desfulve stén.
 Alle krankheid makede he gesund;
 Wan men dën anrörde, ja tör fulven stund
 So wård wäggenomen alle de nôd,
 So férne it nigt en was de dôd.
 De stén hadde øk de magt forware,
 Dat sprak de mäster openbare,
 So we dën droge in siner hand,
 De kweme wol dorg alle land;
 Water eftre für' konde öm nigt fshaden;
 Nigt worde he gefangen, eftre forraden;
 Nén fyend sinen willen over öm kreges;
 So wan he den stén nogteren ansege,
 He sholde se forwinnen overal,
 Weren øk der hunderd in deme tal.
 Forgivt unde ander böse venyn,
 Darfan sholde he øk forwardet syn.
 Were jemand, de öm øk nigt mogte liden,
 De kreges öme lêv in korten tiden.
 Nigt kan ik' dat alle spräken út,
 Wo kostel de stén was unde wo gûd.
 Ik nam öm út mines faders fhat,

Un-

men wilde. Alle ziekten werden er door genezen; alle kwalen hielden op, zoodra men denzelven aanroerde, indien men maar niet dood ware.

De meester zeide verder, dat de steen nog de eigenschap had, dat elk die hem aan de hand droeg, veilig door alle landen konde reizen. Water noch vuur zouden hem schade doen; hij werd noch gevangen noch verraden; geen vijand zou iets op hem vermogen, en wanneer hij den steen nuchteren had aangezien, dan zoude hij alle zijne vijanden overwinnen, al waren er ook honderd; voor het venijn was hij beveiligd, en was er iemand, die hem niet lijden mogt, die kreeg hem lief, binnen weinige dagen. Ik kan het niet uitspreken, hoe kostelijk en hoe goed de steen ware; ik nam hem uit den schat van mijnen vader, en zond hem aan den Koning, omdat ik mij zulk eenen duren vingerling niet waardig kende. Hij is de edelste, dien ik ken; onze geheele welvaart is in zijne handen, en hij is onze eer en geluk, en ik deed het alles met het oogmerk, opdat hij voor alle nooden en den dood bewaard zoude blijven."

Unde sande öm deme koninge , umme dat
 Dat ik mi nigt dugte wērdig to syn
 To hävven sodanen kostlichen fingerlyn ;
 Unde hadde'n deme koninge darummo gesänd ,
 He is de eddelste , dēn men kent ,
 Wente al unse wolfārd an öme stait ;
 He is al unse ere unde saligheid ,
 Up dat syn lyyv för den dōd
 Bewared worde unde för alle nōd.

Ik sande ök by Belline , deme ram ,
 Der koninginnen einen kam ,
 Unde einen spegele , des nigt syn gelyk
 Mag wäsen up alle deme ērdryk.
 Dessen spiegel unde dessen kam
 Ik ök ut mines faders s̄hatte nam .
 Wo faken hävve ik unde myn wyv
 Hyrumme gehad groten kyy ,
 Wente se nēn gūd up desser ēerde
 Men allene desse kleinöde fan mi begérde ;
 Nu fint se gekomen fan der hand .
 Desse twe klenode hadde ik gefand
 Miner vrouwen der koninginnen .
 Dit dede ik mid wolbedagten finnen ,
 Wente se hävt mi faken gūd gedān
 Boven alle ju toforen an .
 Se sprikt for mi faken ein wōrd ,
 Se is eddel , fan hoger gebōrd ,
 Tügtig , ful dögede , fan eddelem stam :
 Se were wol wērdig des spiegels un kam ,
 Nu is dēme leider so nigt geshēn ,
 Dat se de mogte kriegen to fēn .

De kam was fan eineme pantēr ,

Dat

Ik zond ook door BELLIJN eene *kam* en eenen *spiegel*, aan de Koningin, wier gelijken niet op de aarde gezien worden. Ik nam dezen spiegel en kam insgelijks uit den schat van mijnen vader. Hoe dikwijls heb ik met mijne vrouw hierover woorden gehad. Zij verlangde geen wereldsch goed, wanneer zij deze kleinooden mogt bezitten en nu zijn ze verloren.

Ik zond deze kleinooden aan Mevrouw de Koningin , uit erkentenis van het goede , hetwelk zij veclmalen aan mij bewezen heeft , door ten mijnen behoeve te spreken . Zij is edel en hooggeboren , zedig en deugdzaam , en derhalve is zij alleen waardig de kam en den spiegel te bezitten , en nu zal zij , helaas ! geene van beiden zien .

De kam is uit het been van eenen Panter ver-
X 5 vaar-

Dat is tomalen ein eddel dêr ;
 Des fulvesten dêres woninge is
 Twishen India unde dem paradys.
 It hävt färve fan aller maneren ,
 Syn röke is föte unde guderteren ,
 Also dat de dere int gemene
 Deme röke nafolgen grôt unde klene ,
 Ja alderwâgen wôr dat gait ,
 Wente ön sundheid fan deme röke entstait ,
 Dat bekennen unde fölen se int gemên .
 Fan desses deres knoken unde bén
 Was de kam gemaked mid flyt ,
 Klâr alse fulver , rein unde wit ,
 Wolrukende boven alle finamomen :
 Wente des deres roke plägt to komen
 In sine knoken , wan dat starvet ;
 Nummermér des deres knoke fordarvet ,
 Fast unde wolrukende he alletyd blivt ,
 Unde jaget wâg alle venyn unde forgivt .
 Up desseme kamme stunden gegraven
 Etlike bilde høg forhaven ,
 De weren alle kostliken gezired ,
 Unde mid deme finesten golde dorgwired ,
 Rôd sinober unde blau lasûr ;
 Unde was de historie unde dat äventûr ,
 Wo Paris fan Troje eins lag
 By eineme borne , unde dâr sag
 Dre avgodinnen genomed alsus ,
 Pallas , Juno , unde Venus .
 Se hadden einen appel int gemén ,
 Unde islik wolde dën hävven allén .
 Lange wile se hyrumme keven ,

vaardigd , een edel dier , welks woning is tus-schen Indie en het *Paradijs*. Het been vertoont allerlei kleuren ; de reuk is zoet en liefelijk , zoo dat de dieren groot en klein daarop afkomen , ook omdat die reuk bevorderlijk is aan de gezondheid , zoo als velen weten en erkennen.

Uit het been van zulk een dier was de kam geheel vervaardigd , klaar als zilver , zuiver en wit , welriekende boven de beste kaneel , want als het dier sterft , dan gaat de reuk over in het been , en dit vergaat nooit , en blijft altijd geurig en verdrijft alle vergift en venijn.

Op deze kam waren ook eenige beelden te zien in verheven beeldwerk ; deze waren kostelijk bearbeit en fierlijk bewerkt , in fijn goud met rood karmijn en blaauw lasuur.

Men zag er de historie , hoe PARIS , Prins van Troje , bij een fontein lag en aldaar drie Godinnen mogt zien . JUNO , PALLAS en VENUS , die te samen eenen appel hadden en elk wilde ze geheel en alleen houden . Zij keven er lang om , en ten het laatste was de affpraak , dat zij bij PARIS zouden gaan en zeggen , dat hij den appel moest geven aan de schoonste van haar drieën .

Int läste fint se des eindrägtig gebleven
 Py Paris, unde fäden, dat he sholde
 Geven den fulven appell fan golde
 Einer, der shonesten fan ön drēn,
 Dat se dēn sholde behölden allēn.

Paris dagte hyrup mid beshede.
 Juno de eine to öm fäde:
 Is 't dat du mi den appell tōwifest,
 Unde mi for de shonesten priset,
 So geve ik di rykheid unde fhat,
 So fele des nemand hävt gehad.

Pallas sprak: geshüt dat so,
 Dat du den appell mi wifest to,
 Du shalt entfangen so grote magt,
 Dat di sholen frugten dag unde nagt
 Dine fyende, dine frunde alle tosamien,
 Al wör men nomende werk dinen namen,

Venus sprak: wat shal de fhat,
 Efste grötterer gewald, sägget mi dat?
 Is nigt de koning Priamus syn fader?
 Sine brödere ryk unde stark allegader,
 Hektor unde der anderen nog mér?
 Is he nigt over de stad Troje ein hēr?
 Hävven se nigt de lande umme bedwungen,
 Ja férne by den ölden une jungen?
 Wultu mi for de shonesten prisen,
 Unde mi den gulden appell tōwisen,
 De dūrbärste fhat shal di wérden,
 De nu is up aller érden.
 Desse fhat is dat shoneste wyv,
 De je up érden entsceng dat lyv,
 Ein wyv, dat tugtig unde dogendfäm is,

Sho-

PARIS was hierover in gedachten. JUNO zeide: is het dat gij mij den appel toewijst, en mij voor de schoonste erkent, dan zal ik aan u zoo veel rijkdom schenken als ooit door iemand bezeten is.

PALLAS sprak: gebeurt het, dat gij aan mij den appel toekent, dan zult gij groote magt bekomen; men zal u ontzien, dag en nacht bij vijanden en vrienden, waar men uwen naam mag noemen.

VENUS vroeg: wat zal u het geld of grootere magt baten? Is Koning PRIAMUS niet uw vader, en zijn uwe broeders, HECTOR en anderen, niet rijk en sterk? Is hij geen Heer van *Troje*, en hebben zij geene andere landen verwonnen? Indien gij mij voor de schoonste verklaart, en aan mij den appel toewijst, dan zal u het kostelijkste geworden, hetwelk op aarde is, te weten: de schoonste vrouw, eene vrouw deugdzaam, schoon, edel, en wijs. Zij is nooit genoeg te prijzen en gaat elke schat in waarde te boven. Geef mij den appel. Gij krijgt de schoone HELENA, de vrouw van den Koning der Grieken!

Shone unde eddel unde dárby wys,
 Nigt kan men sedane to sullen loven ,
 Se gait deme shatte fele boven.
 Giv mi den appel , gelove mi ,
 Dit shone wyy fhal wérden di.
 Dit shone wyy , de ik hyr mene ,
 Is des koninges fan Greken wyy Helene ,
 Eddel , sedig , rike unde wys.

Do gav ör den gulden appel Paris ,
 Dárto prisede he se fere ,
 Unde sprak , dat se de shoneste were.
 Do halp de godinne Venus ,
 Dat Paris deme koninge Menelaus
 Nam Helenen fine koninginnen ,
 Unde bragte se mid sik to Troje binnen.

Desse historie stund gegraven
 Up deme kamme høg forhaven ,
 Mid bøkstaven under den shilden
 Mid den aldersubtilesten bilden .
 Ein islik forstund , wan he dat las ,
 Wat dit for eine historie was .

Nu horet fan deme spegel gód .
 Dat glas , dat daranne stôd ,
 Was ein beril (10) shone unde klar ,
 So dat men darinne sag openbår
 Al wat over einer milen gefhag ,
 It were nagt , it were dag .
 Hadde jemand in sineme antlate gebrák ,
 Edder in finen ogen jennig flek ,
 Wan he dänne in den spegel sag ,
 Dat gebrák ging wág den sulven dag ,
 Unde alle de flekken , dat was nigt min .

PARIS gaf haar den gouden appel en verklaarde haar als de schoonste, en daarna hielp VENUS hem aan HELENA, de vrouw van MENELAUS, die hij naar *Troje* bracht.

Deze historie stond op de kam gegraveerd in verheven beeldwerk, en met letters onder elk schild, en zoo kunde een ieder, die dit las, verstaan welk eene historie dit verbeeldde.

Hoort nu aangaande den fraaijen *spiegel*.

Het glas, was een *beril*, zoo schoon en klaar, dat men daarin duidelijk zag, wat in den omtrek van eene mijl gebeurde, zoowel bij nacht, als bij dag. Had iemand in zijn aangezigt eenig gebrek, of een vlek in zijn oog, zoodra hij in den spiegel zag, hield dit gebrek en die vlek op.

Is het dan te verwonderen, dat ik mismoedig ben, over het gemis van dezen schat.

Het hout van de lijst, heette *Sethim*; het is hard

Is et wunder, dat ik mismodig bin,
 De ik misse sodanen düren shat?
 Dat holt, där dat glas was ingefat,
 Het Sethim, unde is fast unde ligt;
 Fan wormen werd it gestoken nigt.
 It kan nigt rotten dat sulve holt;
 It is ók báter geagt dan gold.
 Ebenus-holt is desseme gelyk,
 Darav gemaked was sér wunderlik
 Ein holten pérð by Krompardes tiden
 Des koninges, dârmid he konde ride
 Hunderd mile in einer stunde.
 Sholde ik dit äventür útspräken to grunde,
 Dat konde in korter tyd nigt shén,
 Wente ne wârd des pérdes gelike sén.
 Dat holt, dât dat glas inne stôd,
 Was brêd anderthalven mannes fót,
 Buten umme gânde alle rund,
 Dâr mannige frömde historien uppe stund,
 Under isliker historien de wörde
 Mid golde dorgwragt, so sik dat behörde.

De êrste historie was fan deme pérde.
 It was nidish, wente it begérde,
 Dat it mogte inlopen eineme herte,
 Unde nigt en konde, des hadde it smärte.
 Dat pérð ging to eineme hérden,
 Unde sprak: di mag gelukke wérden!
 Sitte up mi, ik bringe di drade,
 Is et, dat du folgest mineme rade,
 Du shalt fangen ein herte wol fát,

Dâr-

hard en ligt; nooit komt er de worm in; het is onvergankelijk en het wordt boven het goud geacht. Dat ebbenhout staat er alleen mede gelijk, waarvan het paardje in den tijd van Koning KROMPARDES was gemaakt, waarmede deze honderd mijl in één uur afreed. Wilde ik van dit avontuur een goed verhaal geven, dit zou te veel tijd vorderen; nooit is de wedergade van dit paard gezien.

Het hout, waarin dit glas stond, was breed anderhalve voet; buitenom ging een rand, waarin menige fraaije geschiedenisken waren afgebeeld, en elke historie was naar eisch met goud doorwerkt.

De eerste historie was van een paard. Het was nijdig, want het begeerde tegen een hert te kunnen loopen en het gevoelde smart, zulks niet te kunnen doen. Het paard ging bij eenen herder en zeide: Ik wil u bevoordeelen; ga op mij zitten en volgt gij mijnen raad, dan zult gij spoedig een welgevoed hert vangen. Dit zal u goed komen; zijn vleesch, vel en hoornen, zult gij ten duurste kunnen verkoopen. Zit op en jaag aan.

Y De

Dârfan shal di wêrden bät.

Syn flësh, sine horne, unde ôk sine hûd
Magstu du al düre nôg bringen ût.

Sitte up mi, unde late uns jagen.

De hêrder sprak: ik wil it wagen!

Se reden hen mid alleme flyt,

Unde kwemen by dat herte in korter tyd.

Se reden öme na up deme spôr,

Se kwemen dâr na; dat herte lêp fôr:

Dat pêrd sik wol halv begav,

Ik sprak to deme manne: sitte wat av,

Ik bin möde, lât mi wat rouwen.

De man sprak wedder: nén in trouwen!

It is nu sus, du most mi horen,

Darto shaltu fölen de sporen:

Du hävst mi hyrto sus gebragt.

Sêt, sus wârd dat pêrd gedwuugen mit magt.

He lont sik sulyen mid feleme kwaden,

De sik peiniget umme eines anderen shaden.

Ik spräke ôk, dat in deme spegel stund,

Wo dat ein ässel unde ein hund

Deneden bede eineme riken man.

Men de hund de meiste gunst gewan:

He sat by fines heren dish,

Unde at mid öme flësh unde fish.

He nam öm faken up den shôt,

Unde gav öme äten dat bâste brôd;

So wispelde de hund mid deme start,

Unde likkede fineme heren umme den bârd,

Dit sag de ässel Boldewyn,

Dat

De man waagde zulks; zij reden met allen spoed en kwamen weldra bij het hert. Zij volgden het spoor; het hert liep hard, en het paard had het zoo erg, dat het bijna bezweek. Zit af, zeide het tegen den man, ik ben vermoeid, laat mij rusten. — Neen, zeide de herder, gij staat nu onder mij, en gij zult de sporen gevoelen. Gij hebt mij hiertoe aangezocht en zoo werd het paard niet magt gedwongen.

Hij haalt zich veel leeds op den hals, die zich uitstooft om een ander te beschadigen.

Ik moet nu verhalen, hoe er op den spiegel gezien werd, het geval van den *ezel* en den *hond*.

Beide behoorden aan een rijk man. De hond genoot de meeste gunst. Hij zat bij de tafel van zynen Heer, en kreeg vleesch en brood, naar welgevallen. De Heer nam hem dikwijls op de schoot en gaf hem de beste brokken, dan kwispelde de hond met den staart, en likte den baas om den mond. Dit zag de ezel, BOUDEWIJN, en wel met een diep gevoel van smarte. Hij zeide bij zich zelyen: Wat mag mijn Heer hiermede

Dat dede öme we in deme härten syn,
 He sprak to sik fulven allenen:
 Wat mag myn here hyrmrede menen,
 Dat he desseme fulen *canis*
 Also regte gûd unde frundlik is,
 De öme sus likket unde up öme springt?
 Mi men tom swaren arbede dwingt,
 Ik mot dragen de fakke swâr,
 Myn here sholde nigt in eineme jâr
 Mid fyv hunden dôn, ja weren der ôk teine,
 Dat ik in fér weken do alleine.
 He ät dat bâste, ik krike men stro,
 Unde mot up der érden liggen darto.
 Wôr se mi henne driven este ride,
 Där mot ik fele spottes liden.
 Ik wil nigt läng fus mi laten fordärven,
 Men ik wil ôk mines heren hulde forwärven.
 Mid des kwam de here, de wêrd:
 De ässel hôv up sinen stêrt,
 Up sinen heren he där sprang,
 He râp, he rârde unde he sang,
 He likkede sinen heren umme de mulen,
 Unde stotte öme twe grote bulen,
 Unde wolde öm kusfen fôr den mund,
 Alse he hadde sên dôn den hund.
 Do râp de here mid angeste grôt:
 Nemet den ässel unde flât öme dod!
 De knegte slogen den ässel al,
 Un jageden öme wedder in den stal.
 So blêv he ein ässel alse he was.
 Nog find men mannigen ässels-dwâs,
 De eineme anderen fine wolfard forgan,

Wo-

toch voor hebben, dat hij tegen dezen vuilen hond zoo goed en vriendelijk is, die hem likt en op hem springt. Mij dwingt men tot zuren arbeid; ik moet zware zakken dragen. Mijn Heer zou in een jaar niet met vijf honden doen, ja, met geen tien, wat ik in vier weken alleen volbreng; de hond eet het beste; ik krijg stroo, en moet op den grond liggen, en waar ze mij henendrijven, daar moet ik mij nog laten bespotten. Ik wil mij niet langer alzoo doen mishandelen, en wil ook de gunst van mijnen Heer voor mij verwerven.

De Heer kwam er toevallig bij. De ezel hief de staart in de hoogte, en sprong tegen hem op. Hij riep, en huppelde en zong. Hij wilde zijn Heer om den mond likken en hem kussen, gelijk hij van den hond gezien had, en nu stootte hij hem twee groote builen. Toen riep de Heer met angst: Neemt den ezel en slaat hem dood! De knechten sloegen den ezel uit al hun magt, en joegen hem naar den stal; hij bleef een ezel gelijk voorheen.

Nog zijn er vele dwaze ezels, die de welvaart van anderen misgunnen, hoezeer zij er niets bij

Wowol he nat nigt bâteren kan.
 Ja al kumt alsodane mede to state,
 So föget öme dog dat fulye gelate
 Alse einer fögen , de mid leppelen ät,
 Ja forware nigt fele bät.
 Men late den ässel dragen den sâk,
 Unde geve öm stro unde dystel in syn gemak.
 Dait men öme ök andere ere,
 He plägt al finer ölden lere.
 Wôr de ässels kriegen hershoppyen,
 Dâr süt mer selden fele dyn.
 Meist se ör eigene fordel söken,
 Up anderer wolfârd se weinig röken.
 Dog is dit nog de meiste klage,
 Se risen in magt alle dage.

Koning, here, ji sholen ök weten,
 Latet mine rede ju nigt fordreten:
 Wente up deme spegel stund ök gegraven.
 Behânde mid bilden unde bôkstaven,
 Wo myn fader unde Hinze de kater
 Tosamende gingen by eineme water.
 Se fworen tosamende mid swaren eden,
 Dat se wolden under sik beden
 Like delen, wat se ök fengen;
 Wolde se jemand jagen efte dwängen,
 So sholde ein bliven by deme anderen.
 Sus gingen se fele wâges wanderen.
 It begav sik eins, dat se fornemen,
 Wo etlike jägers na öme kwemen,
 De hadden ök fele kwade hunde.

Hin-

winnen zouden. Ja ! al komen zij in den gewenschten stand, dan nog zoude het hun niet voegen; het zoude gaan als de zeug, die met een lepel wilde eten, en weinig in den mond kreeg.

Men late den ezel zijn pak dragen, en geve hem stroo en distels. Al bewijst men hem eere, hij behoudt echter zynnen ouden aard. Waar de ezels in ambten komen, daar ziet men het zelden goed gaan. Zij letten op hun eigen voordeel en weinig op het welzijn van anderen. De meeste aanleiding tot klagen, wordt gegeven door dien de ezels gestadig in magt rijzen.

Heer Koning! hoor verder, en laat het u niet verdrieten te vernemen, hoe op den spiegel nog in beeldwerk, met letters, geestig werd vertoond, het geval, hetwelk mijn vader en HINZE, de kater, hebben gehad bij zekeren stroom. Zij hadden elkander met duren eede beloofd, dat zij te sammen zouden doen, en alles wat zij vingen gelijkzouden deelen, ook dat zij, wanneer iemand hen joeg of dwong, bij elkander zouden blijven. Zoo gingen zij op verre wegen.

Het gebeurde eens, dat verscheidene jagers met booze honden, op hen afkwamen. HINZE sprak: hier is goede raad duur. Mijn vader

Hinze do to spräken begunde,
 He sprak: gûd râd is hyrdür!
 Myn fader sprak: it is äventür!
 Einen sak ful rades ik wol wêt.
 Wi willen malkander hölden den êd,
 Unde willen faste tosamende stân.
 Dessen râd ik sätte tofören an.
 Hinze sprak: wo it ôk gât,
 Ik wêt allene eiuen râd,
 Dén mot ik bruken, dat fägge ik ju, ôm!
 Afsus sprang he up einen bôm,
 Dâr öme de hunde nigt konden shaden.
 Sus wolde he minen fader forraden,
 Dén he in groteme angeste lêt stân.
 Mid des kwemen ön de jägers an.
 Hinze sag dit, unde sprak:
 Leve ôm, dôt nu op juwen sak!
 Ji hävven dâr dog fele rades in:
 Bruket dén nu, dat is juwe gewin!
 Men blès int hôrn, unde men rêp: sla!
 Myn fader lêp fôr, de hunde öme na;
 He lêp, dat öm útbrak dat swêt,
 So dat he ôk agteren gliden lêt,
 Sus wârd he do igteswat forligt,
 Anders were he entkommen nigt.
 Hyr moge ji horen, we öme forrêd:
 Dat dede dé, dâr he sik meist tôforlêt.
 De hunde weren öme to fnel,
 Filna hadden se öme gerukked dat fel;
 Men dar was ein gat, dat wuste he wol:
 Sus entkwam he int fulve hol.
 Des gelyk sind men nog mannigen drôg,

zeide : het is te wagen. Ik heb wel een zak vol raad. Wij zullen aan elkanderen de belofte houden en bijstaan ; dit is mijn eerste raad.

HINZE zeide : Hoe het zijn moge , ik weet maar éénen raad , en dezen moet ik volgen. Hij klom in eenen boom , alwaar de honden hem niet konden beschadigen. Zoo verried hij mijnen vader , dien hij in verlegenheid liet. De jagers kwamen op hem aan ; HINZE zag dit , en zeide : Lieve oom ! open nu de zak. Gij had zoo vele raad daarin. Gebruik ze nu ten uwen voordeele. Men bloes op den hoorn en riep : sla toe ! Mijn vader ging op den loop ; de honden volgden. Hij liep dat hem het zweet uitbrak , en het was nadat hem de kommer ontgleed , dat hij het gevaar ontkwam.

Zoo moogt gij hooren , wie hem verried , en dit werd gedaan , door icmand , op wien hij zich het meest had verlaten. De honden waren hem te snel , en zij hadden hem bijna het vel van het lijf gerukt , maar gelukkig kende hij het gat van een hol , waarin hij het gevaar ontkwam.

Men vindt , helaas ! nog meer bedriegers , die

De sus dat fulve bruket nog ,
 Alſe Hinze hyr dede , de kwade dēv.
 Wunder were it , hadde ik öm lēv.
 Dog ik hävve't öm halv forgeven ,
 Sus is där nog wes agterbleven.

Nog stund up deme spegel mede
 Fan deme wulve eine andere rede ,
 Wente he for gûd ni sâde dank.
 He lêp eins over ein feld entlang ,
 Dâr fand he ein dôd , gefilled pêrd.
 Dat fleſh was fan den knoken fortêrd ;
 De wulv begunde de knoken to gnagen ;
 Öm kwam ein knoke dwêrs in den kragen ,
 Wente he hadde den hunger grôt.
 Hyrfan krêg he sware nôd ;
 He sande felen arsten boden ,
 Nemand konde öme helpen ût noden.
 He bôd fuste ût einen groten lôn.
 Dâr kwam ôk to öm Lütke de krôn ;
 He drôg ôk ein rôd berêt ,
 Darumme he öme ôk Doktor hêt ,
 Unde sprak to öm : help mi mid flyt ,
 Unde make mi desser wedage kwyd ;
 Kanstu , tê mi den knoken ût ,
 So geve ik di ein grôt gûd.

De krôn den shonen wôrden lövede ,
 Unde stak den snavel in mid dem hövede ,
 Unde tög öm also den knoken ût .
 Do rêp de wulv overlûd :
 We mi ! we ! du daifst mi fêr !
 Men ik forgeve't di , do des nigt mér .
 Wan mi dat ein ander so dede ,

even valsch handelen als HINZE hier deed. Het zou een wonder zijn, dat ik hem lief had, maar ik heb het hem half vergeven; daar stak nog iets van den doorn in het vleesch.

Nog stond op den spiegel, een ander bedrijf van den wolf, ten bewijze van zijne ondankbaarheid.

Hij ging eens over een veld en vond aldaar het rif van een gevild paard. Het vleesch was reeds vergaan. Uit hoofde van den fallen honger, begon hij de beenen te knagen, en nu schoot hem een beentje, dwars in de keel. Veel smart leed hij, en hij zond bidden aan vele docters en meesters; niemand konde hem uit den nood helpen. Hij beloofde eene groote belooning. LUTKE (de kraan) kwam ook bij hem; deze droeg eene roode kap, waarom men hem doctor heette. IZEGRIM zeide: help mij en verlos mij van de pijn; indien gij kunt, trek dan het beentje er uit; ik zal u een groot loon geven.

De kraan, die deze mooije woorden geloofde, stak het hoofd in de keel van den wolf, en trok er met den snavel het been uit. De wolf riep luide: o Wee! o wee! Gij doet mij zeer, maar ik vergeef het u; doe het niet weer. Indien een ander mij zoo zeer had gedaan, ik zou het nooit van hem lijden.

Zijt

Nummer ik dat fan öm lede.

Wäset tofreden , sprak Lütke de krön ,
 Ji fint genäsen , gevet mi myn lön.
 Do sprak de wulv: horet dessen gek !
 Ik bin fulven in deme gebräk ,
 Unde he wil fan mi lön hävven to ?
 He denket nigt der döged , de ik öme do ,
 Wente he stak syn höved in mine mund ,
 Unde ik lät it öm wedder üttēn gesund ,
 Unde he hävt mi därto we gedân.
 Ik mene , sholde jemand bate entfän ,
 De behörde mi mid allen regten.
 Sus lonen shalke ören knegten !

Sät , desse historie unde dör nog mér
 Stunden up deme spegele ummehér
 Gewragt , gesneden unde gegraven
 Mid bilden unde guldenen bökstaven.
 Ik held mi unwērdig un altogering ,
 By mi to hävven sodanen kostlichen ding.
 Darumme sände ik se to groten eren
 Der koningihnen un koninge , minen heren.
 Wo grote ruwe mine kindere bede
 Hyruimme hadden mid groteme lede !
 Sus was öre forge mannigerhande ,
 Do ik den spiegel fan mi sände.
 Se plägen därför to spelten unde springen ,
 Unde segen , wo ön de stertken hingen ,
 Unde ök wo ön öre müleken stund.
 Men , leider ! dat was mi fēr onkund ,
 Dat Lampen so na was syn dōd :

Wen-

Zijt tevreden , sprak LUTKE. Gij zijt genezen ; geef mij na mijn loon. Toen zeide de wolf. Hoor die gek ! ik ben in lijden en hij wil loon van mij hebben. Hij denkt niet aan de weldaad , welke ik hem bewezen heb. Hij stak zijn hoofd in mijnen mond , en ik heb hem hetzelve onbeschadigd laten terug halen , en hij heeft mij bovendien nog zeer gedaan ; ik meen dat wanneer een van ons beiden loon zaak ontvangen , het mij dan naar regten toekomt. — Zoo beloonden zulke schelmen hunne weldoener !

Deze historien en nog meer stonden in de lijst rondom den spiegel , gesneden en gegraveerd in beelden met vergulde letters. Ik hield mij onwaardig en te gering , om zulk eene kostelijkheid te bezitten , en daarom zond ik ze aan u , Heer Koning en Vrouw Koningin ! alleen om u te vereeren. Ik besloot er toe , hoe groote rouwe mijne beide kinderen ook deswege zouden hebben , wanneer ik den spiegel wegzond. Zij plagten daarvoor te springen en te spelen , en zagen dan hoe hun de staartjes hingen , en hoe hun het mondje stond. — Maar , helaas ! het was mij toen onbekend , dat LAMPE zoo na aan zijn dood ware. Ik was gerust en in de goede trouw , toen ik aan hem en mijnen vriend BELLIJN de kleinooden aanbeval. Beide waren van ouds mijne beste vrienden , die ik ergens vond. Ik mag nu wel

Wente ik up truwe unde loven grôt
 Öme de klenöde mede befôl,
 Unde mineme frunde Belline alsowol.
 Dit weren bede mine truwesteren frunde,
 De ik je krêg to jenniger stunde.
 Ik mag wol ropen over den mordenér,
 Ok wil ik darav weten nog mér,
 Worhén de klenöde sin gestolen,
 Wente môrd blivt nigt gérne forholen.
 It mag ligte, dat he hyr by uns stait
 Mank dessen, de där wol av weit,
 Wör gebleven sin desse klenode,
 Unde ok wo Lampe gekomen is tom dode.

Sêt gnädige here, hér koning!
 Ju kumt fôr so manning ding,
 Dat ji nigt al behôlden möget.
 Gedenket ju nigt der groten döged,
 De myn fader, de olde fos, dede
 By juweme fader in desser stede?
 Wente juwe fader lag krank to bedde,
 Unde myn fader öm syn levend redde.
 Nog spräke ji, dat myn fader unde ik mede
 Ju, efté den juwen, ne gûd en dede?
 Here, ik spräke it mid juweme orlove:
 Myn here fader was hyr to hove
 By juweme fader in groter gunst,
 Wente he wûste fast de regten kunst

wel wraak roepen over den moordenaar, en ik wil er nog meer van weten, en vooral, wie de kleinooden heeft gestolen. De moord zal niet verholen blijven; misschien is er wel iemand onder de omstanders, die daar meer van weet, en waar de kleinooden zijn gebleven, en hoe LAMPE aan zijn eind is gekomen.

*REINTJE gaat voort om den Koning, door
het verhalen van sprookjes in een goe-
den luim te brengen.*

U, Heer Koning! komen zeker zoo vele dingen voor, dat gij alles niet kunt onthouden. Geheugt u niet van de groote dienst, die mijn vader, de oude Vos, aan uwen Heer vader hier ter stede bewees? Uw vader lag ziek te bed en de mijne heeft hem in het leven behouden. Gij zeidet onlangs, dat mijn vader en ik aan u en de uwen geen goed hebben gedaan. Het zij mij nu geoorloofd te zeggen, dat mijn vader hier ten Hove bij den uwen in groote gunst stond. Hij bezat de ware kunst van artsenij, het water te bezien, traanfistels te genezen, en likdoorns en tanden uit te trekken, enz. Ik wil het wel gelooven, dat gij dit zoo juist niet weet, en het is ook

Fan artsenyede , dat water to besen ,
 Utbräken ogen , brödere este täne üttén.
 Ik love wol , here , ji weten't nigt enked ,
 Ok wêt ik nigt , eft ju dat denket.
 Ji weren do men dre jär öld ,
 Unde it was in eineme winter köld.
 Juwe fader lag krank in groten plagen ,
 Men moste öme bören unde dragen.
 Alle de artsen twifhen hyr unde Romen
 De lêt he halen unde to sik komen.
 Se geven öme over altomalen .
 Intläste lêt he minen fader halen ;
 He klagede öm sér sine nôd ,
 Wo he krank were wente in den dôd.
 Dit entfärmede mineme fader sér ,
 He sprak : o koning , myn gnädige hêr !
 Mogte ik ju mid mineme live baten ,
 Here , lövet mi , dat wolde ik nigt laten.
 Maket juwe water , hyr is ein glas.
 Juwe fader , de fele kranker was ,
 Dede , so öme hêt myn fader.
 He klagede , he krege jo läng jo kwader .
 Dit sulve ök up deme spegel stund ,
 Wo juwe fader wârd gesund.
 Wente myn fader sprak : wil ji genäsen ,
 So mot dat jummer endlik wäsen ,
 Eines wulves lever fan seven jaren ,
 Here , hyr an moge ji nigt sparen ,
 De shole ji äten , este ji sint dôd ;
 Wente juwe water töget al blôd .
 Dâr hastet mede för alle ding ,
 De wuly stond mede in deme ring ,

ook mogelijk, dat het u niet heugt. Gij waart toen maar drie jaren oud, en het was in een harden winter. Uw vader was erg ziek en zwak; men moest hem beuren en dragen. Alle Geneesheeren tuschen hier en *Rome* waren opontboden; allen gaven hem op. Op het laatst liet hij mijnen vader halen. Hij klaagde dezen zijn nood en hoe hij doodelijck krank was. Dit bedroefde mijnen vader ten hoogste. Hij zeide, Heer Koning! Konde ik u helpen met mijn eigen leven, geloof mij, ik zou het gaarne doen. Laat mij uw water bezien; hier is een glas. Uw vader die veel zieker was, dan hij scheen, deed zoo als de mijne hem gelast had. Hij klaagde en het werd hoe langer hoe erger.

Dit stond ook alles op den spiegel en hoe uw vader wederom gezond werd. Mijn vader sprak: wilt gij genezen worden, dan is het eenigste middel, de lever van een wolf van zeven jaren. Heer Koning! Gij mocht u hier niet van ontflaan. Gij moet deze innemen, of gij zijt dood. Uw water vertoont zich als bloed, en het middel moet spoedig gebruikt worden.

De wolf stond in de kring. Hij hoorde den

He hörde fast to , it hagede öme nigt.

Jewe fader sprak: des syt berigt,

Horet, hér wuly! shal ik genäsen ,

So mot it juwe lever wäsen.

De wulv sprak : here , ik sägge't forwär ,

Ik bin nog nigt öld syv jär.

Do sprak myn fader: it helpet nigt , nén ,

Ik wilt wol an der lever sén.

Do mochte de wulv tor köken gân ,

Unde de lever word öme ütgedän.

- De koning át se unde genas

Fan aller krankheid , de in öme was ,

Unde dankede des fere mineme fader ,

Unde geböd sineme gesinde allegader ,

Dat ein islik minen fader doktor hete ,

Unde dit nemand by sineme live lête .

Sus mochte myn fader to allen tyden

Gân to des koninges regter siden .

Ok gay öme juwe fader , so ik wol wêt ,

Ein guldene span unde ein rôd herêt :

Dat mochte he dragen fôr alle den heren ,

De öm alle helden in groten eren ,

Unde deden öme ere to allen dagen .

Men mid mi is dat nu ummeßlagen .

Men denket nu nigt mines faders döged ,

De girigen shälke wêrden nu forhöged .

Egene nutte unde gewin men nu betracht ,

Men regt unde wysheid men klene nu agt .

Wôr ein kerleman werd ein here ,

Dâr gait it over de armen fere .

Krigt he dänne grote magt ,

So wêt he sulven nigt , wëme he flagt ,

raad en was er niet mede te vreden. Uw vader zeide: Hoor, mijnheer de wolf! zal ik genezen, dan moet ik uwen lever hebben. De wolf zeide: ik ben maar vijf jaren oud. Mijn vader hernam: dit zeggen helpt niet; ik zal het aan de lever zien, en toen moest de wolf naar de keuken, waar hem de lever uit het lijf werd gesneden. De Koning at ze en werd van de ziekte hersteld. Hij bedankte mijnen vader en gebood aan het Hofgezin, dat elk hunner hem: *Docter* zoude heeten, en niemand mogt dit op lijfstraffe nalaten.

Mijn vader moest verder altijd aan 's Konings regterhand gaan, en deze schonk hem een gouden ketting, alsmede een rooden doctors-kap; de kap moest hij boven alle Heeren dragen, die allen hem in eere hielden en veel ontzag bewezen. Maar met mij is het nu geheel veranderd. Men denkt nu niet meer aan mijns vaders verdiensten. De heerschzuchtige boeven worden nu verhoogd en elk vlaait alleen op eigen belang. Regtvaardigheid en wijsheid worden gering geschat. Waar een karel (een boer), een Heer wordt, daar gaat het erg met de armen. Bekomt hij eenige magt, hij kent zichzelven niet, en beleft nooit van waar hij gekomen is. Eigenbaat gaat voor; en van dezen zijn er velen bij de Heeren.

Denket nigt, fan wannen he sy gekomen;
 Men syn egen fordel unde fromen,
 Dat gait fôr in al öreme spele.
 Desser fint nu by den heren fele.

Sodane horen ôk nemandes bede,
 Dâr en folgen dänne de givte mede.
 Öre meninge is meist: bringet men hér,
 Dit for't êrsten unde dänne nog mér!
 Desser girigen wulve dér is fele,
 Se prisen sor sik de bâsten morsele;
 Konden se redden mid klenen faken
 Öres heren levend, dat sholde sik nigt maken.
 Desse wulv wolde ôk nigt entbären
 Sine leveren to geven sineme heren.
 Nog sege ik lever, wil ji it horen,
 Dat twintig wulve ör lyv forloren,
 Wan dat de koning efte syn wyy
 Igt sholden forlesen öre lyv.
 Unde it were ôk minre shade;
Wente wat dâr kumt fan kwadem sade,
Shal selden sines dankes dôn dôged.

Here koning, dit shag in juwer jöged:
 Dit wêt ik forware unde enked,
 Dat ji düt alle nigt en denket.
 Men ik wêt it wol al mid ein,
 Gelyk efte it gisteren were shéin.

Desse historie unde dit geshigt
 Was up deme spiegel ôk angerigt
 Mid eddelen stenen unde mid golde,
 So myn fader dat hävven wolde.
 Mogte ik den spiegel wedder upfragen,
 Dâr wolde ik lyv unde gûd umme wagen.

Zulken letten ook weinig, om het verzoek van anderen, of er moeten giften of gaven voorafgaan. Hun woord is gewoonlijk: Breng maar; dit neem ik op hand; ik wacht nog meer. Zulke gierige wolven zijn er vele. Zij begeeren voor zich de vetste brokken, maar konden zij het leven van hunnen heer met geringe moeite reden, daar zouden zij zich afmaken. Deze wolf wilde ook zinen lever niet geven tot behoud van zinen Heer. Ik zag liever dat twintig wolven het leven verloren, dan dat de Koning of de Koningin gevaren liep van sterren. Het was ook een mindere ramp, want van een' slechten boom komen zelden goede vruchten.

Heer Koning! dit gebeurde in uwe jeugd. Ik weet het in waarheid. Het moge u vergeten zijn, maar ik weet het nog in alle declen, of het gisteren ware voorgevallen.

Deze gebeurtenis stond ook op den spiegel niet goud en met edele gestalten, zoo als mijn vader het zelf hebben wilde. Moge ik den spiegel oplopen, ik zoude er lijf en goed om wagen.

De koning sprak: Reinke , de wôrd
 Hävve ik forstân unde wol gehôrd.
 Was juwe sader so forhöged ,
 Unde dede he hyr alsodane döged ,
 Des mag lange syn , ik denke des nigt ,
 Ok is mi dat nigt êr beregt.
 Men juwer sake der wêt ik fele ,
 Wento ji fint faken mede in deme spelo ,
 So men faken hyr fan ju sägt.
 Dôn se ju dan dat mid unregt ?
 Dat is sere kwâd jo toforen.
 Mogte ik ôk gûd fan ju horen !
 Nên , dat en shût nigt faken.

Here , ik antwörde to den faken ,
 Sprak Reinke , wente se mi angân ,
 Ik hävve id fulven gûd gedân .
 Nigt , dat ik ju do igt forwydt ;
 Wente ik bin shuldig to aller tyd
 Dorg ju to dôn al , wes ik mag .
 Gedenket ju nigt , wo it eins geshag ,
 Dat ik unde de wulv , her Isegrim ,
 Hadden tosamende gefangen ein swyn ?
 Do it rêp , beten wi it dôd ,
 Ji kwemen to uns , ji klageden juwe nôd ,
 Ji spreken : juwe vrouwe kweme där agter ,
 Hadde wi wat spise , so worde it sagter :
 Gevet uns mede fan juweme gewinne !
 Ja ! sprak Isegrim binnen dem kinne ,
 So dat men dat nouwe forstund .

Men

REINTJE slaagt in zijne wenschen, en de Koning schenkt hem genade.

De Koning zeide: „ **REINAART!** Ik heb uwe woorden wel gehoord, maar ik moet u zeggen, dat indien uw vader hier zoo in eere heeft gestaan en zoo veel goeds heeft bedreven, hetzelve dan reeds lang moet geleden zijn. Nimmer heb ik er iets van vernomen; van uw bedrijf vernam ik veel, en hoe dikwijls komt gij in het spel. Behaalt men u hierin ten onregte! Dit alles liep meest ten kwade; mogt ik ook maar iets goeds van u horen! dit gebeurt zelden.”

„ Heer! sprak de vos: ik antwoord op hetgeen mij aangaat. Ik heb aan u zelven wel goed gedaan; ik zeg dit niet, tot verwijt, want ik weet, dat men ten allen tijde voor u doen moet, wat men kan. Heugt liet u niet, hoe het eens gebeurde, dat Heer IZEGRIM en ik een zwijn gevangen hadden. Toen het schrecuwde beten wij het dood. Gij kwaamt bij ons en klaagdet ons uwen honger. Gij zeidet: mijne vrouw moet ook hierom achterblijven; hadden wij spijs, dan zou het beter worden. — IZEGRIM zeide wel: ja, doch zoo, dat men het naauwelijks horen konde; maar ik zeide luide: Het is u van harte gegund, al waren er ook meer zwijnen. Wie, dunkt u, zal de buit verdeelen?

Z 4

Gij

Men ik sprak: here , it is ju wol gegund!
 Ja , weren der swine ök fele.
 Wène dunket ju , de uns dit dele?
 Dat shal de wulv , so spreke ji do.
 Desses was Ifegrim sere fro.
 He delede do na finer olden sede ,
 Men där en was nigt fēl shämede mede.
 Ein ferdel gav he ju , dat ander juwer vrouwen.
 De ander hälvtē begunde he to kouwen.
 He at so girigen utermaten ;
 Men de oren mid den näsegaten ,
 Unde halv de lunge dit gav he mi ,
 Dat ander beheld he al , dit sege ji.
 Sus togede he sine eddelheid , so ji weten.
 Dog do ji juwe dēl hadden upgegeten ,
 Dit wēt ik wol , ji weren nog nigt sad.
 Dit sag de wulv wol , men he at ,
 Unde bōd ju nigt nog klēn nog grōt.
 Do krēg he fan ju einen stōt
 Fan juwen poten twishen de oren ,
 So dat öm dat fel moste shoren.
 He blodde unde krēg grote bulen ,
 Unde lēp wāg mid groteme bulen.
 Ji repen öme na : kum wedder hēr ,
 Unde shame di jo ein ander tyd mēr ;
 Is it , dat du di ök nigt en shamest ,
 Unde mid deme delende dat anders ramest ,
 So wil ik di anders wilkommen heten.
 Ga hastigen , hale uns mēr to äten !
 Do sprak ik : here , gebede ji dat ,
 So ga ik mid öm , ik wēt wol wat.
 Here , ji spröken : ja , ga mid öm !

Gij zeidet: dit moet de wolf doen. — Hier over was IZEGRIM verheugd. Hij deelde naar oud gebruik, en wel zonder zich te schamen. Hij gaf een vierde aan u, een vierde aan uwe gemalin, en hij begon ten eerste met de andere helft, welke hij gulzig verslond. De ooren en de neus met de helft der longen gaf hij aan mij; het overige behield hij geheel voor zichzelven. Zoo bewoonde hij zijne edelmoedigheid, zoo als gij weet. Toen gij uw deel hadt bekloven, hadt gij nog uwe bekomst niet; dit zag de wolf, maar hij bleef voort eten. Hij bood u geen stukje aan, en hij kreeg derhalve een ergens tik tuschen de ooren, zoo dat hij bloedde en groote builen kreeg. Hij liep erg huilende weg. Gij riept hem na: Komt gij hier terug, pas dan beter op, ten einde gij dan op nieuw iets deelende, u niet zult behoeven te schamen; anders zal ik u welkom heeten. Loop spoedig en bezorg ons meer. Ik hernam: Gebiedt gij het Heer, dan ga ik met hem. Ik weet wel eenigen voorraad, en gij gaaft uwe toestemming. IZEGRIM hield zich alsof hij ongesteld ware; hij bloedde en jankte en hield niet op van huilen; wij gingen echter op de jagt en vonden een vet kalf. Gij lachtet, toen wij het bragten, en zeidet tot mijn lof, dat ik ter goeder tijd was uitgezonden.

Do held fik Isegrim fér unbekwém ;
 He blodde , he jankede , he konde fele klagen .
 Sus ginge wi egt tosamende jagen .
 Ein fät kalv fengen wi , dat ji wol mogten ;
 Do laghede ji fér , alse wi dat brogten .
 Ji spröken do , unde loveden mi grót ,
 Ik were gûd útgesänd ter nôd .
 Ji spröken , ik s'holde delen dat kaly .
 Ik sprak : here , it is juwe rede halv ,
 De ander hâlvte der koninginnen .
 So wat dâinne is dâr enbinnen ,
 Dat hârte , de lever mid der lungen ,
 Dit dêl horet to juwen jungen .
 Mi höret tô de fér föte ,
 Und Isegrim dat höved , wente dat is föte .
 Alse ji dit hörden , spröke ji do :
 Reinke , we lérde di deden also ,
 So regt höveshliken ? latet mi forstân !
 Ik sprak : here , dat hävt gedân
 Desse , dëme so rôd is de kop ,
 Unde dëme so blodig is de top .
 Wente hüden , do Isegrim delede dat färken ,
 Darby begunde ik do to märken ,
 Unde lérde do den regten sin ,
 Wo men like shal delen kalv eftc swyn .
 Sus krêg Isegrim , de girige dwas ,
 Shaden unde shande for finen fras ,
 Wo fele sind men nog sodane wülve ,
 De alle dage bruken dat fülvé ,
 Unde öre undersaten forslinden ;
 Se sparen nigt , wôr se de finden .
 Al wôr ein wulv fus over mag ,

Des

Nu zeidet gij, dat ik het kalf verdeelen moest. Ik hernam: „ De eene helft is voor u, de andre voor de Koningin. Het hart, de leyer en de longen zijn voor uwe kinderen. Ik behoud de vier pooten en IZEGRIM bekomt dan de kop; die is zoet en lekker. Toen gij dit hoordet zeidet gij: REINAART wie leerde u zoo billijk deelen? ” Dit heb ik geleerd, antwoordde ik, van hem, die thans zoo rood om den kop is. Toen IZEGRIM het zwijn deelde, heb ik hem de kunst afgezien; en zoo verwierf hij schade en schande van zijne begeerlijkheid. — Hoe vele dergelijke wolve zijn er meer, die dagelijks hunne onderzaten verflinden. Zij sparen niets wat hun voorkomt. Overal waar de wolf verschijnt, laat hij zynen aart blijken. Hij spaart vleesch noch bloed, wee den genen, die hem verzadigen moet. Wee de stad en het land, waar de wolve de overhand krijgen.

Zie,

Des wolfārd krigt einen ummesflag.

Ein wulv sparet nigt flesch nog blōd :

We öm ! de öm sadigen mot.

We der stad unde deme lande,

Dār wülve kriegen de overen hande !

Sēt, her koning, gnädige here,

Sodane ere unde dēr nog mere

De hävve ji to mannigen stunden

Faken unde fele by mi gefunden.

Wes ik hävve unde mag gewinnen,

Is alle juwe unde der koninginnen,

Dat sy wenig eftē fēle,

Ja dat meiste is al juwe dele.

Denke ji des kalves unde färken,

So wille ji wol de wārheid märken,

By wēme de tegte truwe mag syn,

By Reinken eftē by Illegryñ ?

Nu is de wulv sēr forhoged,

Unde is by ju de groteste foged.

Nigt menet he juwe fordēl,

Men syn egen gait fōr bede halv unde hēl.

He unde Brūn hävven nu dat wōrd,

Men Reinken sake werd node gehōrd.

Here, it is wār, ik bin forkaged,

Ik mōt dārdorg, it mōt syn gewaged!

Is hyr to hove jennig man,

De mi der sake overtügen kan,

De kome mid den tügen tor spräke,

Unde klage hyr eine faste sake,

Unde sätte by, nigt na, men fōr,

By forlust des gudes, eftē ein ēr,

Zie, Heer Koning! Zulk eene eer en nog meer hebt gij van mij erlangd. Wat ik heb en nog winnen mag, het is alles voor u en voor de Koningin. Veel of weinig. Denk aan het zwijn en aan het kalf, dan zult gij zien bij wien de ware trouw is, bij REINTJE of bij IZEGRIM? Nu staat de wolf in eere verheven; hij is naast u, de bedrijfal, maar hij let niet op uw voordeel. — Zijn eigen belang gaat voor. Hij en BRUIN staan in gunst, maar op REINAART's zaak wordt naauwelijks gelet.

Heer Koning! het is waar ik ben verklaagd. Ik moet daar af zijn, en het moet gewaagd worden. Is hier iemand, die mij overtuigen kan, dat hij dan voor den dag kome met zijne getuigen. Hij brenge de zaak aan de bank en make zich vast, bij verlies van zijn eisch of van een oor, of hij stelle leven tegen leven, lijf tegen lijf; zoodanig regt plagt hier te zijn. En mijn
Heer

Efte syn lyy jegen mi to forlesen!
 Sodanen regt plägt hyr to wäsen!
 Here, alle desse fake hyr nu gefägd,
 De sätte ik by ju in dit regt.

De koning sprak: wo dëme ök sy,
 Deme regte shal men fallen by.

Nemande do ik jegen regt.

It is wär, Reinke, du bist besägd,
 Dat du wetest fan Lampen dode,
 Wente ik forlös Lampen node.

Forwär ik hadde Lampen lêv!

Wo Bellyn dat mid öme drêv,
 He bragte uns hyr syn höved,
 Ik bedrövede mi mér, wan jennig lövet.

Is jemand, de nu wil mér

Klagen over Reinken, de kome hér.

Desse fake, de hyr up öm is gefägd,

De late ik stân up ein regt:

Wente Reinke is stedes by mi gebleven.

Mine fake wil ik öme forgeven.

Dog eft jemand welche tüge brogte,

De waraftig syn, fan gudeme rogte,

De kome fôr, so hyr is gefägd,

Unde geve sik hyr mid Reinken int regt!

Reinke sprak: gnädige here,

Ik danke ju fér juwer ere,

Dat ji ju nigt laten fordreten,

Unde willen mi regtes laten geneten.

Ik fägge't by mineme fwaren ede,

Do Lampe mid Belline fan mi shede,

Do dede mi dat härte so we;

Wente ik hadde fér lêv desse twe.

Nigt

Heer Koning! Ik stel mij nu in dezen en zoo als het gezegd is voor u in het geregt."

De Koning sprak: „ Wie het ook zij, elk zal deze costuum volgen. Aan niemand doe ik onregejt. Het is waar, REINAART, gij zijt beschuldigd, dat gij van LAMPE's dood weet. Ik verloor LAMPE noode, want ik had hem lief. Ik bedroefde mij meer dan men het gelooven zoude, toen ik het bedrijf van BELLIJN zag, en hij aan ons het hoofd bragt.

Is er iemand, die meer over REINTJE wil klagen, die trede voor. Ik breng de zaak, waarvan hij beschuldigd is nu aan de bank. Om dat REINTJE bij mij is gebleven, wil ik hem alles, voor zoo veel het rijk aangaat, vergeven. Indien er iemand getuigen kan brengen van goede gerugte, die kome op en fluite met REINAART een regtsingang!"

REINTJE hernam: „ Genadig Heer! Ik bedank u ten hoogste, dat gij mij niet in het verdriet laat, en mij gerechtigheid doet wedervaren. Ik staaf het met duren eede, dat toen BELLIJN van mij scheidde, het hart mij zeer deed. Ik beminde beiden van harte. Ik had mij niets van dezen nood kunnen voorospellen, en dat LAMPE zoo na aan zynen dood ware.

Nigt wuste ik, dat mi fôrhêld desse nôd,
Efste dat Lampen so na was syn dôd.

Sus konde Reinke de wôrde stofferen,
So dat alle, de där weren,
Meneden, lie spröke ane fâlsh berâd;
Wente he hadde erensthaftig gelât
Pan den klenöden in sinen wôrden,
So dat alle, de dit hôrden,
Meneden ôk, dat he wår fâde,
Unde spröken öm int läste tofrede.
Sus makede he deme koninge wes frôd.
Wente deme koninge de sin fér stôd
Na den kleinoden, de Reinke mid berade
So grôt hadde loved boven mate.

Hyrumme de koning to Reinken fâde:
Reinke, wäset men tofrede,
Ji sholen reisen unde jagen,
Konde ji de kleinode upfragen,
Mine hulp shal ju syn bereid,
Kone ji upfragen dârfan besheid.

Reinke sprak: eddele here,
Ik danke juwer eddeligheid sere,
Dat ji mi geven trôstlike wôrd.
Ju behôrt to strafen rôv unde mórd,
De leider darumme is geshén.
Ik mot mid flite dârna sén,
Unde wil ôk reisen nagt unde dag
Mid hulpe al, de ik bidden mag.
Krike ik to weten, wôr se syn,
Unde eft allene de hulpe myn
Were to swak, dat ik nigt en mogte
Fullenbringen de magt, dat ik se brogte

Zoo konde REINTJE zijne redenen stofseeren. Elk die hem hoorde, meende dat hij zonder bedrog handelde. Toen hij van de kleinooden sprak, zette hij zijn gezigt in zulk eenen ernstigen plooi, dat een ieder gelooven moest, dat hij de zaak naar waarheid voordroeg. Zij spraken allen met deelneming, en dit verheugde den Koning, wiens verlangen zich bijzonder uitstrekte naar de kleinooden, zoo hoog door REINAART geprezen.

De Koning zeide derhalve: „Zijt maar tevreden; gij kunt reizen en trekken naar welgevalлен en alzoo de kleinooden opvragen; ik wil u in dezen bijstaan.”

REINTJE hernam: .. Ik bedank U hartelijk, Edel Heer, voor deze troostrijke woorden. Het is uw pligt den roof en den moord, alleen deswege gedaan, te straffen. Ik zal allen vlijt aanwenden, nacht en dag er om reizen, en elks hulp inroepen. Verneem ik eenig berigt, waar zij zijn en is het, dat mijne magt te gering is, om ze in uw bezit te brengen, want zij zijn de uwe, dan zal ik van ganscher harte bij u hulpe zoeken en stel ik dan de kleinooden u ter hand, dan zal ik mijn vlijt wel besteed rekenen.

Aa Dit

To juwen gnaden , wente se fint juwe ,
 Dat ik dänne mogte mid gansser truwe
 Hülpe söken , efte it were fan noden ,
 By ju umme de kleinoden ,
 Unde mogte se ju bringen tohand ,
 Dänne were myn flyt nog wol bewand.

Dit was deme koninge al wol mede ;
 He fulbörde Reinken up al de rede ,
 Wowol dog Reinke öm hävt bedrogen ,
 Unde mid groten loggen förgelogen ,
 Unde hävt öm eine wasfene näse angesat .
 Al , de där weren , löveden ök dat .
 He hadde öm de oren ful geslagen ,
 So dat he mogte al sunder fragen
 Gân efte reisen , wôr he wolde .

Men Isegrim wûste nigt , wat he s'holde .
 He word tornig unde misnodi g sér ,
 Unde sprak : her koning , eddele hêr !
 Löve ji Reinken egt up dat nye ,
 De ju kortes förlög twe efte drye ?
 Wunder is it , dat ji ömē lövet ,
 Deme losen s'halke , de ju fordövet ,
 De ju wiſſe unde uns alle bedrügt ,
 Sprikt selden wâr , men alletyd lügt .
 Here , ik late öm so nog nigt tén ;
 Ji sholen it horen unde sén ,
 Dat he is ein falſhen drôg .

Ik

Dit nam de Koning aan voor goede munt. Hij scheen met REINTJE's redenen voldaan, hoe deze hem ook had bedrogen, en met zijn liegen een wasken neus aangezet; allen die er bij waren, geloofden den schalk; hij had ook dezen de ooren vol gelogen. REINTJE mocht alzoo vrij en vranks reizen waar hij wilde.

IZEGRIM treedt op nieuw als klager voor, en wel over drie misdaden van REINTJE.

IZEGRIM stond besluiteloos; hij werd toornig en misnoedig. Hij sprak: „ Heer Koning, Edel Heer! Gelooft gij REINAART op nieuw, die u zoo kort geleden nog twee of driemalen met leugenen bedroog. Het is een wonder, dat gij aan den lozen schalk uw vertrouwen schenkt, die u verblindt en ons allen bedriegt, nooit de waarheid spreekt en altijd leugenen uitkraamt. Heer Koning! ik laat hem zoo niet vertrekken. Gij zult het hooren en zien, dat hij een valsche bedrieger is. Ik heb nog drie zware zaken ten zinnen laste, waarin hij mij niet ontgaan kan,

Ik wēt dre grote sake nog,
 Dēr he mi nigt wol kan entgān,
 Sholde ik einen kamp ök mid öme slān.
 It is wār, hyr is jo gesägd,
 Men shal öme overtuigen mid regt.
 Ja, mag he hävven so langen dag,
 So dait he förd al wat he mag.
 Kan men alletyd där tüge by nemen?
 So mag men öm fuste sus laten betämen,
 Bedregen den einen na, den anderen fér,
 Nemand is, de jegen öm reden dör',
 Edder de jegen öm dör spräken ein wörd,
 Men sine sake gait alletyd förd.
 He is därto ök nemandes frund,
 Nigt ju, efte den juwen to nener stund,
 Nigt shal he fan hyr wiken efte gân,
 He shal mi hyr to regte stân.

 Ilsegrim, de wulv, klagede egt,
 He sprak: here koning, forstät mi regt,
 Reinke is ein losen drög,
 So was he to jár, so is he nog.
 He stait, un forsprikt myn gansse geslägt,
 Ja alle shande he fan mi sägt.
 He hävt mi fele shande gedân.
 Unde mineme wive toforen an.
 He bragte se eins by einen dyk,
 Unde hêt se waden in den flyk.
 He sprak: wolde se fele fishe fangen,
 Se sholde den start int water hangen.
 Där sholden so fele fishe anbéten,
 Se sholde'r fulv-ferde nigt kunnen äten.

Dät

al zoude ik ook niet hem in het kampregt treden.

Het is waar, gij hebt gezegd, dat men hem in regten moet overtuigen, maar geeft men hem zulk een langen dag, dan zal hij intusschen doen, wat hij wil; en zal men dit met getuigen moeten bewijzen, och dan zal men hem alles moeten veroorlooven, en hij zal den eenen na den anderen bedriegen. Niemand is er, die over hem durft klagen of tegen hem de mond openen. Hij gaat voort in zijn bedrijf. Hij is niemands vriend, en u en den uwen even min genegen. Hij zal van hier niet gaan of wijken, of hij zal mij nog te regte staan.”

IZEGRIM bragt vervolgens zijne klagte in. Hij sprak: „ Heer Koning versta mij wel; REINAART is een looze bedrieger. Hij was het voor jaren en hij is het nog. Hij versmaadt en beleedigt mijn geheele geslacht en spreekt overal ten onzen nadeele. Hij heeft mij veel oneere bewezen en vooral aan mijne vrouw. Hij bragt ze eens bij een vijver, en liet ze door het slijk waden; hij beloofde haar vischen te leeren, en raadde, om de staart in het water te laten hangen, dan zouden de vischen daar in bijten, en zij zou deze dan kunnen ophalen, zeker meer, dan zij eten konde. Zij waadde en zwom, tot dat zij op de aangewezen plaats kwam; daar was het diep,

Dâr ging se waden , unde se swam
 So lange dat se to deme ende kwam.
 Dâr was it wol dêp , men dog nigt min ,
 Dâr hêt he den stêrt ör hangen in.
 De winter was kôld , unde it frôs fér ,
 So lange dat se konde nigt hôlden mér ;
 Wente de start ör so hard befrôs :
 Se tôg fast , men se en wârd nigt lôs.
 Ja , do ör de start word fo swâr ,
 Se menede , it weren fishe wäst forwâr.
 Do Reinke dit fag , desse kwade dêv ,
 Dat dor' ik nigt fäggen , wes he do drêv ;
 Se rôp lude , de arme dêrn ,
 Se stund so fast , se konde sik nigt wêr'n.
 Do ik dat fag unde ôk hörde ,
 Wunder is it , dat myu härte nigt toshörde !
 Ik sprak : Reinke , wat daistu dâr ?
 Ja , do he miner word gewâr ,
 Do ging he lopen fine strate .
 Do ging ik tô mid drovigen gelate ,
 Unde moste in deme slike depe waden ,
 Unde in deme kôlden water baden ,
 Èr ik dat ys konde tobräken ,
 Unde ör den start darât halp trekken .
 Dog was it nog jo nigt to lukken ,
 Do se den stêrt ût wolde rukken ,
 Blêv in deme ife dat férde del .
 Se rôp fan wedagen , ja dat was fêl ,
 So lude , dat de buren ûtkwemen ,
 Unde uns dâr in deme dike fornemen .
 Ja , dâr ging it do an ein ropen !
 Se kwemen so wärvelik up uns lopen

maar desniettegenstaande heette hij haar de staart in het water te houden.

Dit gebeurde in eenen fellen winter en het vroor sterk, zoodat ze het niet kunde uithouden. De staart vroor vast en hoe zij ook trok, zij kunde dezelve niet los krijgen; toen zij gevoelde dat deze zoo zwaar werd, meende zij dat het vis-schen waren.

Zoodra REINAART zag dat zij vast zat, bedreef hij zijne oude kuren, en wel zoo erg, dat ik het niet durf verhalen.

Zij riep om hulp, die arme vrouw, en zij zat zoo bekneld, dat ze zich niet verweren kunde; toen ik dit zag en hoorde — een wonder is het, dat mijn hart niet bezweek. Ik riep: „REINTJE wat doet gij daar?” Zoodra hij mij gewaar werd, ging hij op den loop. Ik schoot toe tot hulp, met een treurig gelaat; ik moest erg door het slijk waden en ook in het koude water, eer ik het ijs kunde breken en hare staart er uittrekken. Dit gelukte niet dan met verlies van het vierde deel. — GIEREMOED huilde van pijn, en wel zoo hard dat de buren uitkwamen; en toen deze ons aldaar in den vijver zagen, ging elk aan het roepen; velen kwamen op ons af met spaden, stokken en bijlen; de wijven kwamen met hare spinrokken. Elk riep: vang, werp, steek, sla toe, en nooit kwam ik in grooter benaauwdheid.

Dit zal ook mijne vrouw verzekeren. Wij bragten naauwelijks het leven daar af, en wij liepen, dat ons het zweet uitbrak. Daar was een slechte vent, die met een lange piek naar ons

Mid speten, mid äksen unde mid stokken,
 Ok kwemen de wive mid den rokken.
 Där rēp men: fang ! wärp ! stäk ! fla tō !
 Ik en krēg né mēr angst dan do.
 Dat sulve sägt ök Giremôd, myn wyy.
 Nouwe brogte wi wäg dat lyv.
 Wi lepen, dat uns dat swēt ûtbrak.
 Där was ein lodder, de na uns stak
 Mid eineme peke grōt unde lank.
 Desse dede uns den meisten dwang ;
 Wente he was stark unde ligt to fōt.
 It was avend, unde de nagt anstöd ,
 Anders were wi seker dōd gebleven.
 Där lepen de wive alse olde teven ,
 Se repen, wi hädden öre sshape beten.
 Og de hadden uns so gérne smeten!
 Se repen uns na alle shande
 Do lepe wi wedder fan deme lande
 Na deme water , där stunden fele besen;
 Där mosten de bure uns do forlefen ,
 Unde dorsten by nagte nigt nafolgen.
 Do kereden se wedder sér forbolgen.
 It was so nouwe , dat wi entgingen.
 Set, here , dit is fan ledliken dingin ,
 Dit is forwäldinge , mōrd mid forrade ,
 Unde horet ju to strafen ane alle gnade !

De koning sprak: to desser klagd ,
 De Isegrim Reineken hyr tolagt ,
 Där wil wi over hölden regt ,
 Dog wil ik horen , wat Reinke sägt .
 Reinke sprak: wan dit wår were ,

Dat

stak , en deze deed ons het meeste kwaad. Hij was sterk en vlug ter been. Gelukkig was het avond en de nacht brak aan , anders waren wij zeker dood geslagen.

De wijven maakten het erg. Zij riepen: wij hadden hare schapen gebeten. Zij hadden ons zoo gaarne dood geslagen , en schreeuwden ons allerdeerde kwaad na. Wij liepen van het land wederom naar het water; gelukkig stonden aldaar vele biezen , en hier verloren de boeren ons uit het gezigt ; zij durfden ons niet volgen en keerden vertoornd terug. Wij ontkwamen hen ter naauwernood.

Zie Heer Koning ! Ik spreek alzoo van kwade zaken ; hier geldt het van verkrachting en van moord , door verraad. Gij behoort dit zonder genade te straffen.”

De Koning zeide . „ Ik wil regt spreken over de klagte , welke IZEGRIM hier tegen REINAART inbrengt , doch ik wil eerst hooren , wat deze zegt.”

REINTJE nam toen het woord en zeide : „ Wan-

Dat were fele tonâ miner ere.
 God forbede't, dat men it so funde !
 It is wâr, ik wisede ör to einer stunde,
 Wo se fishe fholde fân ,
 Unde einen guden wâg overgân
 To deme watere in by dem dyk.
 Men se lêp dârna so giriglik ,
 Up dat se dâr draden mogte komen ,
 Do fe de fishe hörde nomen.
 Se en héld nigt den wâg nog de wîse ;
 Ok dat se befrôs in deme ise ,
 Was de shuld , dat fe to lange sat.
 Der fishe hadde se sagte enôg gehad ,
 Hadde se by tiden den stêrt upgetogen ;
 Men se wolde sik so nigt laten nogen.
 Altosele begären was newerlde göd ,
 Ja de fulve faken misfen môt ;
 Welkeres fin unde gemôte dârhén stait
 Unde krigt den geist der girigheid ,
 De is mid felen sorgen beladen ,
 Wente nemand kan de girigen saden.
 So ging it ök vrouwen Giremôd ,
 De alsus bevroren in dem ise stôd.
 Dit is nu myn dank to desser stunde ,
 Dat ik ör do halp , al dat ik kunde ,
 Dâr se alsus stund bevroren ,
 Unde ik se darût wolde boreن.
 Men it was forgeves , se was to swâr.
 Do kwam Ifegrim fan unshigt dâr
 An deme över , dâr he stund boven ;
 He flokede mér , dän jemand mag loven.
 It is jo wâr , dat ik forshrak ,

Do

neer de zaak zich volgens die opgave had toege-
dragen , dit zoude mij in mijne eerc benadeelen.
Ik moet bidden , dat men het anders bevinde.
Het is waar , ik wees aan vrouw GIEREMOED de
plaats waar veel visch zoude zijn , ook den besten
weg naar het water. Toen zij van de visch
hoorde , liep zij spoedig derwaarts en hield zoo
min den weg als zij den raad tot voorzigtigheid
volgde. Dat haar staart in het ijs bevroor , was
haar eigen schuld. Zij zat te lang op ééne plaats.
Zij had visch genoeg gehad , had ze de staart
maar opgehaald , maar zij wilde zich niet met het
matige tevreden houden. Te groote begeerlijkheid
is nooit goed en doet wel eens veel verliezen.
Hij wiens *zin* en gemoed daar heen strekt , en
met den geest der gierigheid bezeten wordt ,
die is ongelukkig ; nooit is hij te verzadigen.
Zoo ging het ook vrouw GIEREMOED , die toen
bevrozen in het ijs zat.

Ik ontvang nu slechten dank voor mijnen ijver ,
en dat ik haar naar vermogen helpen wilde. Ik
wilde haar uit het ijs optillen ; vergeefs ! zij was
mij te zwaar. Toen kwam IZECRIM uit de verte
aan , en toen hij mij zag , vloekte hij meer dan
men gelooven kan. Het was geen wonder , dat
ik verschrikte , toen hij zoo erg en bij herhaling
over mij den zegen uitsprak ; hij wenschte mij
niet minder dan de vallende ziekte toe , en begon
in

Do he alfsus desse fägeninge sprak ;
 Ja nigt eins , men twye , efte drye ,
 He flokede mi darto de poppelfsy ;
 He begunde fan tornे ök lude to ropaen .
 Do dagte ik , forwär , nu mot ik lopen .
 Bäter gelopen wan forfulen !
 Mi dogte där do nigt längter to shulen .
 He bérde , wo he mi wolde toriten .
 It is wär , wör sik twe hunde biten
 Umme einen knoken , ein mót forlesen .
 Darumme dugte mi dat bäste wäsen ,
 Dat ik wolde wiken sineme torn ,
 Wente syn gemöte was forworn .
 He was fér gram , so is he nog ,
 Sägt he anders , he lugt alse ein drög .
 Fraget des fulven sineme wive .
 Wat hävve ik to dônde mid deme ketive ?
 Sét here , alse he do des wård wys ,
 Dat se befroren stund in deme ys ,
 He ihalt , he flokede overlûd ,
 Unde ging do tō , unde halp ör út ,
 Dat fulve , dat he ök hyr klaget ,
 Dat ön de buren hävven gejaged ,
 Ja , dat dede ön beden sere gôd ,
 Unde makede ön beden warm dat blôd ,
 Wente se weren in deme ise forfroren .
 Wat shal men hyr längter na horen ?
It is to malen eine grove untugt ,
De alfsus syn egen wyy belugt .
 Se is jo hyr , men mag se fragen :
 Were it so , ja se wolde wol klagen .
 Ik bidde umme frist eine weken ,
Dat

in toorn luid te schreeuwen. Toen dacht ik , nu wordt het tijd , dat ik op den loop ga ; beter ge-
loopen dan verloren. Ik zag mij verpligt , om te
vlugten , want hij dreigde mij te verscheuren , en
het is niet te ontkennen , dat , waar twee hon-
den om een been vechten , de een het verliezen
moet. Ik ontweek zijnen toorn , want hij was
geweldig boos. Hij was grimmig en dit is hij
nog ; zegt hij het anders dan liegt hij zulks , al-
leen om u te bedriegen ; vraagt het ook aan zijne
vrouw ,... maar wat heb ik met dit boos volk
te doen ?

Overweeg , Heer Koning ! dat IZEGRIM , toen
hij zag , dat zijne vrouw bevrozen in het ijs zat ,
erg schold en vloekte , voor dat hij er haar uit
hielp. Hetgene , waarover hij thans klaagt , en
dat de buren hem zoo gejaagd en geslagen heb-
ben , dat was voor beiden goed ; dit maakte het
bloed warm , toen beide bevroren waren. Maar ,
wie wil er meer van hooren ? Het is reeds een
vuil gedrag om zijne eigene vrouw te beliegen. In-
dien zij hier is , men mag het haar vragen ; ware het
aldus gebeurd , zij zou zelf wel geklaagd hebben.

Ik verg een uitstel van eenige weken , om met
mijne vrienden te rade te gaan en om te overwe-
gen , wat ik op de klagt van den wolf zal ant-
woorden.

Vrouw

Dat ik mid frunden moge spräken ,
 Dat ik mi berade umme dit fulve ,
 Wat ik antwörden moge deme wulve .

Do sprak Giremôd , des wulves wyy :

Sêt , Reinke fös , al juwe bedryv

Is shalkheid unde böverye ,

Legen , dregen unde tüfherye .

Ja , de juwen wörden grundlik lövet ,
 De werd wiße int läste shöved .

Juve wörde fint lös unde forworn ;

Dat fand ik also by déme born ,

Där de twe ammers hängeden an .

Ji weren in einen sitten gân ,

Där were ji mede neddergedreven ,

Nigt konde ji fulven ju darüt häven .

Ji kärmeden fér , dit was by nagt .

Ik sprak : we hävt ju hyr ingebragt ?

Do ik ju hörde in deme putte .

Do spröke ji wedder , it were mi nutte ,

Ik sholde in den anderen ammer stigen ,

Ja , ik sholde dänne fishe de fülle kriegen .

In untyd kwam ik den fulven wäg där ,

Ik mende , ji hadden gesproken wär .

Ji sworen einen eid by juwer sele ,

Ji hadden der fishe geten so fele ,

Dat ju därfan we dede dat lyv .

Des lövede ik ju , ik dulle wyy !

Ik stèg in den ammer , do ging he nedder ;

Där ji inseten , ging upwärd wedder .

Dat wunderde mi , dat it ging also .

Ik sprak to ju : wo gait dit to ?

Darup spröke ji to mi wedder :

Vrouw GIEREMOED sprak daarna: „REINAART, uw bedrijf is een zamenweefsel van boosheid en list, van liegen, bedriegen en boeverij. Ja, hij die uwe woorden gelooft, zal zich deerlijk bedrogen vinden; uwe woorden zijn valsch en loos, en dit bevond ik vooral bij den put, boven welken twee emmers aan de spil hingen. Gij waart in de eene gaan zitten, en met dezelve nedergedaald. Niets zoude u daaruit hebben kunnen verlossen. Gij kermdet erg en het was bij nacht. Toen ik uwe stem in den put vernam, vroeg ik: wie heeft er u ingebragt? Gij antwoorddet: dat het goed voor mij zoude zijn, indien ik in den anderen emmer klom, met verzekering, dat ik dan veel visch zoude vinden. Ik deed dit ten mijnen ongelukke, geloovende dat gij de waarheid hadt gesproken, vooral nadat gij gezworen hadt, zoo veel visch te hebben gegeten, dat u de buik zeer deed. Ik klom in den emmer en ging naar beneden, en die, waarin gij zat, steeg naar boven. Dit verwonderde mij. Ik vroeg aan u: hoe gaat dit toe? en toen antwoorddet gij: gelijk in de wereld; op en neder; dit is des werelds loop. Zoo gaat het ons beiden ook; de een wordt verlaagd, de ander wordt verhoogd naar elks verdiensten; en daarna sprongt gij uit den emmer en liept weg.

Ik bleef daar zitten gedurende den geheelen dag, en moest bovendien nog vele slagen ontvangen

Alſus gait de werld up unde nedder !
 Dat is nu fo der werlde lōp !
 So gait it ök uns beiden tohōp :
 De eine forneddert , de ander forhöget ,
 Därna ein islik hävt fele döged .
 So is nu der werlde state !
 Do sprünge ji up , unde lepen juwe strate .
 Ik blēv där sitten den ganssen dag ;
 Därto entfeng ik mannigen flag ,
 Èr dat ik konde komen fan där ;
 Wente twe buren worden miner gewār .
 Ik sat där hungerig unde bedröved
 In gröterem angstē , wan jennig lövet .
 Dit bād moſte ik där ūtturen .
 Do spröken under fik de fülvē twe buren :
 Sü , hyr fit de nedden in deme ammer ,
 De jo to bitende plägt unſe lammer !
 De eine sprak : hale öme up hyr boven ,
 Ik wil fēn , kan ik öme toven ,
 Hyr ſhal he nu betalen de lammer !
 Wo he mi tövede , dat was grōt jammer !
 Där krēg ik flag over flag ,
 Newerlde hadde ik droviger dag :
 Dog entkwam ik nog int läſte .

Reinke sprak : dat was juwe bāſte ,
 Dat ji där worden wol geflagen .
 Ik konde de fläge fo wol nigt dragen ,
 Unde unſer ein moſte ſe jummer liden .
 So was it geſhapen to den tiden :
 Den flägen konde wi bede nigt entgān ,
 Ik lērde ju gūd , wolde ji it forſtān ,
 Dat is , dat ji up eine andere tyd

To

gen eer ik van daar konde gaan. Twee der boeren werden mij gewaar. Ik zat daar in een bedroefden toestand, en leed honger en kommer, erger dan iemand gelooft. Ik moest den tijd uitzitten, en op het laatst zeide een der buren: onder in den emmer zit hij, die onze lammeren beet; de ander hernam: laten wij hem ophalen, en zien of men hem niet betrekken kan, hij moet ons de lammeren betalen.

Het was erg, hoe zij mij betrokken; ik kreeg flagen bij flagen en nooit had ik een treuriger dag. Ik ontkwam het nog op het laatste.”

REINTJE hervatte: „ Het was ten uwen beste, dat gij die flagen erlangde. Ik had dezelve zoo goed niet kunnen uitstaan, en een onzer moest ze wel ontvangen; zoo stond het toen geschapen. Ik gaf u verder eene nuttige les, te weten, dat gij op eenen anderen tijd meer op uwe hoede moest zijn en aan niemand te veel geloof schien-

Dat is , dat ji up eine andere tyd
 To bät up juwe hode syt ,
 Unde nemande löven altowol ,
 Wente de werld is der lösheid fol.

Ja , sprak Ifegrim , dat is wár ,
 Dat wêt ik fan Reinken openbär.
 Fan öme hävve ik den meisten shaden .

Wo faken häyt he mi forraden ,
 Dat ik nog nigt alle hävve gesägd !

Wi kwemen eins mank der apen-slägt
 In einen bärg in Sasfenland ,
 Där ik silna was gefhand.

He hêt mi krepen in ein hol ,
 It was dár kwâd , dat wuste he wol.

Hadde ik nigt hastigen fogt de dör ,
 Ik hadde dár seker gelaten ein ör.

He hêld de apinnen for sine medderen ;
 Dat ik dár entkwam , was öme towedderen .

He wifede mi in ör fule nest :

Ik mënde , dár hadde de helle gewäst.

Reinke sprak to alle den heren ,
 De mid öm dár to hove weren :

Ifegrim is nigt al by sinnen ,

He sprak nu fan der apinnen ;

Sine wörde fint nigt also klär.

Des is nu wol driddehalv jår ,

Dat ik öm folgede int land to Sasfen ,

Där reisede he hen mid groteme brasfen .

It is gelogen , dat he dár sägt ,

It weren fan den mérkatten-slägt .

He sägt unregt mi towedderen ,

Mérkatten en fint nigt mine medderen .

ken; want de wereld is thans vol van looze streken."

„Ja, — sprak IZEGRIM, — dit laatste is allezins waar. Ik weet het vooral van REINTJE. Door hem heb ik het meeste leed ondervonden, en hoe veel malen heeft hij mij verraden, waarvan ik nog geen verhaal heb gegeven.

Wij kwamen eens bij eene apen-familie op eenen berg in *Saksen*, waar ik bijna ben omgekomen. Hij liet mij in een hol kruipen, waar ik het kwaad kreeg, zoo als hij vooruit wist, en had ik niet spoedig den uitgang gezocht, dan had ik er zeker een oor gelaten. Hij noemde de apin zijne moei. Dat ik haar ontkwam, deed hem leed. Hij wees mij haar vuil nest, en ik meende daar de hel te zien.”

REINTJE wendde zich naar de omstaande Heeren, en zeide: „Nu schijnt IZEGRIM wel geheel gek. Hij spreekt hier van de Apin, en hij drukt zich hierbij geheel verkeerd uit. Het is nu wel een derde half jaar geleden, dat ik hem volgde naar het land van *Saksen*. Hij reisde aldaar met groote gulzigheid. Hij liegt verder in zijne reden; wij kwamen bij het meerkatten-geslacht, en hij spreekt van apen, alleen om mij te beleedigen. Die meerkatten behooren niet onder onze bloedverwanten. MAARTEN en zijne gade, Mevrouw VAN FIJNEREUK, zijn mijn

Frouwe Rukenouwe unde Marten, de ape,
 Desse is myn medder, unde he myn pape.
 He is notarius, he wêt dat regt.
 Men dat Ifegrim hyr fan mérkatten fägt,
Dat sülve fägt he mi to hön;
 Mid dën hävve ik altes nigt to dôn.
 Se weren ök nüwerle mine gesellen,
 Se sén alse de düvel út der hellen.
 Men dat ik de mérkatten do medder hêt,
 Ja, dat dede ik al umme genêt.
 Dér konde ik do nigt an forlesen;
Sus lete ik se anders wol forfresen.
 Sét, here, wi gingen buten den wägen
 Under dem bärge, där wi segen
 Ein düster hol dép unde lank.
 Ifegrim was fan hunger krank,
 Wente ik sag öme né so sad,
 He hadde gérne mér gehad.
 Ik sprak: dat hol, dat ik ju wise,
 It failt nigt, ji findet där spise.
 De där wonet, dat shal nigt fälen,
 De mot wat spise mid uns delen.
 Do sprak Ifegrim: Reinke, öm,
 Hyr wil ik beiden under dem bóm;
 Ji sint bekwemer därto wan ik.
 Sét, sus wolde he mi wisen int strik.
 He sprak: eft ik där funde to äten,
 Dat sholde ik öme dôn to weten.
 Ik ging darin dorg einen gang,
 Där fund ik einen wäg krum unde lank:
 De angst, de mi därbinnen entstund,
 Wolde ik nigt umme twintig pund

Nog

oom en moei. De eerste is Notaris en weet dit op een haar. Maar dat IZEGRIM hier aangaande mijne betrekking tot de meerkatten zegt, dit doet hij alleen, om mij te beleedigen; ik heb met deze niets te doen; nooit heb ik met hen omgegaan, en zij zien er uit als de duivel in de hel. Maar dat ik de oude: *Moei* heette, dit deed ik gewins of genotshalve, daar konde ik toen niets mede verliezen; anders zoude ik haar wel laten loopen, al bevrorze ook geheel en al.

Weet, Heer Koning! wij gingen van den weg af aan den voet van eenen berg; aldaar zagen wij een duister hol, diep en lang. IZEGRIM was ziek van honger, maar ik zag hem ook nooit zoo verzadigd, dat hij niet meer begeerde. Ik zeide: in dit hol zullen wij zeker wel spijze vinden; zij, die aldaar wonen, moeten met ons deelen.

IZEGRIM hernam: Neef! Ik zal hier, bij den boom wachten; gij zijt bekwamer dan ik, ga naar binnen. Zoo wilde hij mij in het net brengen. Hij belastte mij nog, dat ik, wanneer hij aldaar eten vond, zulks aan hem zoude doen weten.

Ik ging door eenen langen gang, en vond dien met vele en donkere bogten; de angst, welke ik uistond bij het binnengaan van het hol, wilde ik om geen twintig gulden nog eens ondergaan.

Nog eins angân; wente dâr weren
 So fele der fulven lêdlichen deren,
 Klene, grote, ôk ein dêl minder,
 Unde weren der fulven mîr-apen kinder.
 Wente de mîr-apinne lag in deme nest,
 Ik mînde, it were de düvel gewäft.
 Se hadde eine wide mund unde lange tâden,
 Unde lange nägele an fôten un handen,
 Ôk einen langen start angesat:
 Ik en sag nü lêdlicher dere dan dat.
 De jungen weren swart, fan feldsener maneren,
 Ik mînde, dat it junge düvele weren.
 Se segen mi sér gruwelik an;
 Ik dagte: og! were ik wedder fan dan!
 Se was groter dan Ifegrim was:
 Öre kinder weren etlike na dem fulven pas.
 Se legen dâr in deme fulen hoie,
 Ik en sag ne lêdlicher proie,
 Beslabberd wente de oren tô mid drek:
 It stank dâr alse dat helfhe pek.
 De wârheid to fâggen wolde dâr nigt denen,
 Wente örter was fele, unde ik allenen.
 Ok weren se alle fan kwaden gelât.
 Hyrumme fand ik einen anderen râd:
 Ik grotede se shone, dat ik nigt en mînde;
 Ik lêt mi dunken, wo ik se kende;
 Ik hêt se medder, de kindere mine magen,
 Ik sprak: God spare ju to langen dagen!
 Dit fint juwe kindere, dat sê ik wal,
 Help, se behagen mi overal!
 Wo lustig sin se unde wo shone!
 Din islik mogte syn eines koninges sone.

Ik vond aldaar vele leelijke dieren, wel in soort gelijk, maar grooten en kleinen; te weten: de vrouw en kinderen van den meerkat; de moeder lag in haar nest. Ik zag ze aan voor den duivel; zij had een wijden mond en lange tanden, en scherpe nagels aan handen en voeten, ook een langen staart. Nooit zag ik een leelijker dier; en de jongen waren zwart en zoo leelijk, dat ze voor jonge duivels hadden kunnen doorgaan. Zij grijnsden mij gruwelijk aan. Ik dacht: O! was ik maar van hier! — De oude was groter dan IZEGRIM en de jongen weinig minder; zij lagen allen in nat hooi; nooit zag ik zoo veel vuils bijeen; alle waren tot aan de ooren met drek bezoeeld, en het stonk er of men het pek van de hel rook. Hier nu de waarheid te zeggen, zou niets geholpen te hebben; zij waren met hun velen en ik alleen, en zij zagen mij reeds met scheele oogen aan.

Ik nam derhalve een ander besluit. Ik groette ze voor schoon, hoezeer ik er niets van meende. Ik hield mij als of ik ze kende, en heette ze: *Moei*, en de kinderen: *Neef* en *Nicht*. Ik sprak: u allen zij goede dagen toegewenscht. Dat dit uwe kinderen zijn, kan ik wel zien; wel! wat behagen zij mij. Hoe lustig zijn ze en hoe schoon. Elk hunner zoude men voor een Konings-kind begroeten. Ik mag u wel bedanken, dat gij alzoo onze familie helpt vermeerderen. Het doet mij leed, dat ik niet eerder iets vandeze bloedverwanten geweten heb; van zulken kan men hulp hebben, ten tijde van nood (11).

Darumme mag ik ju wol loven mid regt,
 Dat ji alfsus meren unfe flägt.
 Grote froude hadde mi därfan gekomen,
 Hadde ik geweten fan dessen minen omen:
 Men mag jo to ön tiden tor nöd,
 Ja, do ik ör sodane ere bôd,
 De ik dog seker nigt en mënde,
 Do dede se regt, wo se mi kende.
 Se hêt mi ôm, unde was fér fro
 Dog horet se mi altes nigtes to,
 Nigt shadedyt mi, dat ik se medder hêt,
 Wowol mi fan angst utbrak dat swêt.
 Se sprak to mi: Reinke, frund,
 Wäfet wilkommen! fin ji ôk gesund?
 It is mi eine froude alletyd,
 Dat ji to mi gekomen syt.
 Ji fin frôd, ji konnen wol leren
 Juwe öm'kens helpen to den eren.
 Sêt, do ik alsodanes hörde,
 Dat fordénede ik mid eineme wörde,
 Darumme dat ik se medder heit,
 Unde spärde to sâggen de wärheid.
 Gérne hadde ik gewäst fan dan.
 Do sprak se: ôm, ji shult nergen gân,
 Ji sholen èrst äten eine gute nältyd.
 Sêt, do drôg se up for mi mid flyt
 So fele spise, de ik nigt alle kan nomen,
 Mi wunderde, wo de där was gekomen,
 Fan herten, fan hinden unde andere wiildbrad.
 Ik nam to mi, unde at mi wol sad.
 Do ik was sad, unde hadde genôg,
 Gav se mi ein stükke, dat ik mid mi drôg,
 Dat

Toen ik aan haar zoo veel bewijs van eere schonk ; waar ik niets van meende , hield zij zich ook alsof ze mij kende. Zij heette mij : *Oom* en was zeer vrolijk.

Zij bestond mij in geen opzigt , maar wat lette het mij , dat ik haar : *moei* heette , hoewel mij het zweet van angst uitbrak. Zij zeide vervolgens : Vriend REINTJE , wees welkom ! Hoe vaart gij ? Het geeft mij eene bijzondere vreugde , dat gij tot mij gekomen zijt ; gij zijt wijs. Gij zult uwe neefjes veel kunnen leeren , opdat zij met eere tot stand komen .

Toen ik dit alles vernam , begreep ik , dat ik al dit goeds verworven had met haar *moei* te heeten , en spaarde hierbij alleen de waarheid. Ik wilde van daar gaan , en toen zeide zij : Gij moet hier blijven , en eerst een goeden maaltijd doen , en nu droeg zij zoo veel spijze op , dat ik alles niet noemen kan ; harten en hinden-vleesch en allerlei wild-braad. Ik tastte toe en at mijn genoegen. Nadat ik verzadigd was , gaf zij mij nog de rug van eene hinde en dit moest ik medenemen voor mijne vrouw en kinderen. Ik nam afscheid en nu was het : REINTJE kom spoedig en dikwijls terug. Dit beloofde ik en ging spoedig heen. Het was er niet uit te houden ; het stonk er

Dat was ein stukke fan einer hinde;
 Dat fholde hävven myn wyv unde gesinde.
 Sét, hyrmid nam ik orlov fan êr.
 Se sprak: Reinke, komet faken hér.
 Dat lovede ik ör, unde ging wedder út,
 Wente it en was dár nigt sér gûd.
 It rök dár fuste na der wegen,
 Ik hadde filna den dôd gekregen.
 It was nog gûd, dat it so fel;
 Ik makede mi to lopende fnel
 To deme gate út, dár ik inkwam,
 Unde do ik Isegrim fornam.
 He lag unde stênde under dem bôm.
 Ik sprak: wo gait id mid ju, ôm?
 He sprak: nigt wol! ik mot fordärven;
 Mi dunket, ik mot fan hunger stärven.
 Mi entfärmede sér syn ongelükke,
 Unde gav öme to äten dat fulve stükke,
 Dat mi gegeven was in deme hol.
 He at, ja, dat smäkkede öme sér wol.
 Des wuste he mi do groten dank,
 Al is de gunst nu worden krank,
 Isegrim sprak, do he hadde geten:
 Reinke, ôm, latet mi weten,
 We is de, de wonet in deme hol?
 Wo is it dár gefhapen, övel eftc wol?
 Do sprak ik wâr, unde lerede ôm dat bâst,
 Ik sâde: dár is ein sér fûl nest,
 Dog spise dér is dár gans fele.
 Wil ji, dat men dé mid ju dele,
 So gât darin, unde ju wol förseit,
 Dat ji nigt fäggen de wârheid.

Wâr-

verschrikkelijk, zoo dat ik het bijna bestorven was. Het besloeg nog ten goede. Ik maakte dat ik door hard te loopen spoedig bij den mond van het hol en in de lucht kwam. IZEGRIM lag nog en kreunde bij den boom. Ik vroeg: Oom! hoe gaat het. Hij: slecht; ik sterf van honger. Ik had medelijden met zijn ongeluk, en gaf hem het stuk vleesch, hetwelk ik uit het hol had medegenomen. Het smaakte hem wel, en toen bedankte hij mij, hoezeer hij het nu vergeten is.

IZEGRIM had het vleesch pas binnengeslagen, of hij vroeg mij: wie woont daar in het hol? is het aldaar goed of slecht? Ik zeide de waarheid, en raadde hem ten goede. Ik zeide: het is een vuil nest, maar de spijs is er goed en veel. Wilt gij er uw deel van hebben, ga dan naar binnen, maar zie wel toe, om de waarheid niet te zeggen. Gij moet aldaar de waarheid sparen, indien gij het goed wilt hebben.

Die overal de waarheid wil zeggen, moet veel
ver-

Wârheid to spräken mote ji dâr sparen,
 Is it, dat ji anders wol willen faren.
De wârheid alletyd spräken wil,
Mot òk lidet forfolginge syl,
Mot òk faken buten slân,
Wan de anderen in de hârbârge gân.
 Ik hêt öme gân in dat hol,
 He s'holde wêrden entfangen wol.
 Wat he dâr sege, s'holde he laten unforworen,
 Unde spräken, dat se gérne wolden horen.
 Sêt, here, hêr koning, dit weren de wôrd,
 So ik öm lerede: do ging he förd,
 Unde dede hyr al entjegen.
 Hävt he dâr wes over gekregen,
 Dat is forware syn egene s'haide,
 Wente he folgede nigt mineme rade.
 De groven pluggen, we se òk syn,
 Dâr en wil nene wysheid in;
 Up wysheid agten se nigt to grunde,
 Darumme haten se subtile funde,
 Wente se fulven de nigt forstân.
 Ik lerede Ifegrime toforen an:
 Wolde he sik fôr s'hadan waren,
 So mochte he dâr de wârheid sparen.
 He antwôrde mi, he wüste dat wol:
 Middés ging he in dat hol.
 Dâr fand he sitten de mér-apen,
 De alse de düvel was geschapen,
 Mid ören kinderen: he forsérde sik sér,
 He rēp: help! wat lêdlicher dêr!
 Sint dit alle juwe jungen?
 Edder fint se út der hellen entsprungen?

Gât,

vervolging lijden. Hij moet dikwijls buiten staan, wanneer een ander in de herberg treedt. Ik raadde hem in het hol te gaan, en beloofde dat hij er wel ontvangen zou worden, mits hij op zijne woorden lette, en niets zeide dan hetgene men gaarne wilde hooren.

Dit was, Heer Koning! de les, welke ik hem gaf. Hij ging heen en handelde er vlak tegen; heeft hij zich hier door eenig leed op den hals gehaald, het is zijne eigene schuld. Die grove pluggen kunnen geene wijsheid leeren; zij misskennen het belang van dezelve, en haatten de fijne praktijk, omdat zij er niets van begrijpen; ik leerde IZEGRIM, hoe hij zich voor schade moest wachten door de waarheid te sparen. Hij antwoordde: dat hij dit wel wistte en ging toen in het hol.

Hier vond hij de meerkat met hunne kinderen, zoo leelijk als de nikker. Hij schrikte erg, en riep: helpt! wat leelijke dieren. Zijn deze allen uwe jongen, of zijn ze uit de hel ontsnapt. Ik raad u, verzuip ze spoedig; wat vruchten zult gij van zulk kwaad zaad verwachten. —

Be-

Gât , fordränket se , dat is râd.
 Wat böse jâr shal dit kwade sâd !
 Hôrden se mi , ik wolde se hangen ;
 Men mogte junge düvele hyrmede fangen ,
 Wan men se brögte up ein mör ,
 Unde bünde se där up dat rôr .
 Wo regte lêdlik sint se shapen ?
 Dit mogen wol heten mör-apen !
 De mér-katte sprak do altohand :
 Welk düvel hävt ju boden gesand ?
 Wat hävve ji mi hyr to affen ?
 Efte wat hävve ji hyr to shaffen ?
 Sint se aislik , efte shôn ,
 Wat hävve ji darmede to dôn ?
 Reinke fos , de is dog klôk ,
 De was hyr hûden by uns ôk ,
 He sprak , dat desse mine kinder weren
 Shone , sedig unde guderteren .
 He hêld se for sine gebörne frunde .
 Des is nigt mér dan eine stunde .
 Hagen se ju nigt , so se öme deden ,
 Hyr en hävt ju jo nemand gebäden .
 Dat fägge ik ju , Ifegrim , wille ji it weten ! —
 Do äshede Ifegrim fan ör to äten .
 He sprak : langet hêr , edder ik helpe ju söken ;
 It helpet mi bät , wan dessen spöken .
 He wolde ör spise nemen mid magt ,
 Do krêg he , wat öm was tôgedagt .
 Se sprang up öm , unde bêt ,
 Mid ören nägelen rêt unde splêt ;
 Öre kinder deden des gelyk ,
 Se beten , se klaieden gruwiglik .

Behoorden ze aan mij, ik hing ze op; men zou er jonge duiven mede kunnen vangen, als men ze op een moeras bragt, en ze op het riet bond. Foei! hoe leelijk zijn ze, men mag ze wel *moerapen* heeten!"

De meerkat zeide: „ Welke duivel heeft u herwaarts genodigd? Wat hebt gij mij te tergen, of wat met mijne kinderen te schaffen? Zijn ze leelijk of schoon, wat ligt u daar aan gelegen? REINTJE DE VOS, die wijs en verstandig is, was heden hier ook bij ons, die zeide: dat mijne kinderen schoon, zedig en bevallig waren. Hij hield ze voor zijne bloedverwanten. Dit is nog geen uur geleden; behagen ze u niet, zoo goed als aan hem, niemand heeft u hier ontboden. Dit zeg ik u IZEGRIM, of gij het hooren wilt of niet."

De wolf eischte toen eenig eten. Hij sprak: schaf op, of ik zal u helpen zoeken; het wildbraad is beter voor mij geschikt dan voor deze spoken. Hij wilde hun de spijze met geweld ontnemen, en nu kreeg hij wat hem was toegedacht. De moer vloog hem aan en beet en reet hem met hare tanden en nagelen; de kinderen deden van 's gelijken en krabden en klaauwden hem gruwelijk. Hij begon te jammeren en te huilen, en het bloed liep hem over de wangen. Hij stelde zich niet te weer, en liep haastig naar buiten.

Toen

He begunde to hulen unde to röpen,
Dat blöd kwam over sine wangen lopen;
He satte sifök nigt tor were,
Unde lëp wedder ut hastigen sere.

Do ik öme sag, he was tobéten,
Toklaied, tospletten unde toréten;
Öme was geknepen manning gat,
Umme dat höved was he fan blode nat.
Ein ör hadden se öme so geplukked,
Ja todëgen hadden se öme so gerukked.
Ik fragede öm, do ik öm so sag toklai'd,
Efte he hadde sproken de wärheid?
He sprak: ik fäde alse ik it där fand;
De lëdlike teve hävt mi geshand.
Were se hyr buten, se sholde't betalen!
Wo dunket ju, Reinke, öre kinder tomalen?
Wo slim se syn, wo aislik se sén!
Do ik dat fäde, do was it geshén!
Do fand ik by ör nene gnade;
In untyd kwam ik där to bade!
Do sprak ik wedder: sy ji forkêrd?
Alsus en hävve ik ju nigt gelêrd.
It sholden hävven fägd, horet mi nu:
Leve medder, wo gait it ju,
Unde juwen shönen kinderen gemén?
Se fint mine neven grôt unde klén!
Do sprak Isegrim to mi wedder:
Eär ik se wolde heten medder,
Unde öre kinder mine neven,
Ik wolde se eär deme düvele geven!
Örer frundshop hävve ik nén gebrak,
It is dat allerslimmeste pak!

Toen ik zag , dat hij zoo deerlijk gebeten en getreten , geplukt en gerukt , en met vele gaten in zijnen huid en aan zijn hoofd gewond was , zoo dat hij overal bloedde en een zijner ooren bijna verloren had , vroeg ik hem : of hij de waarheid gesproken had ? Hij hernam : ik noemde de zakken zoo als ik ze vond , en nu heeft die lelijke teef mij zoo geschonden ; was zij hier buiten , zij zoude het betalen . En REINAART , hoe zal men de kinderen beschrijven ? Hoe lelijk , hoe ijselijk zijn ze in hun aangezigt ! — Zoodra ik dit zeide , was er geen houden aan ; bij niemand was eenige genade , en ik kwam daardeerlijk te pas .

Ik hernam toen : zijt gij onzinnig ? Ik heb het u zoo niet geleerd . Gij had moeten zeggen : Lieve Moei ! hoe gaat het u en uwe mooije jongen . Ik bemin ze allen , groot en klein als mijne neeven .

IZEGRIM sprak : Ik wilde ze liever aan den duivel overgeven , eer ik dit gespuis *Moei* of *Neef* heette . Aan bloedverwanten heb ik geen gebrek ; — dit is van het allerergste pak .

Sēt, umme dit Isegrim entfing
 Sodanen pagiment, alse dār ging.
 Here, hēr koning, mārket unde sēt,
 Sägt he nigt unregt, dat ik öm forrēd?
 Fraget öme fulven, eft it nigt so was;
 Wente he was do darmede up'et sulve pas.

Isegrim sprak wedder an:
 Wille wi na deme ende flān?
 Wat wille wi sus alletyd kiven?
 De regt hävt, fhal wol riktig bliven!
 Reinke, ji sholen kriegen den ramp:
 Ik wil mid ju flān einen kamp!
 Hävve ji dan regt, dan finde ji wol.
 Ji spräken hyr fan der apen hol,
 Wo ik dār was in hunger grōt,
 Unde ji mi bragten spise in nōd.
 It was men ein knoke, wil ji it weten,
 Dat flēsh hadde ji dār avgegeten.
 Ji spotten miner, dār ik sta,
 Unde ji spräken miner ere to na.
 Ji hävven manning spottish wōrd
 Mid loggen up mi gebrogt hyr förd,
 Wo ik deme koninge syn levend forgunde,
 Unde wo ik na sineme live stunde.
 Ji loveden deme koninge to wisende enen shat,
 Men he häyt des nog nigt lange gehad.

Ji

Zulke betaling ontving IZEGRIM voor zijne bemoeijingen. Zegt hij nu niet ten onregte, Heer Koning! dat ik hem verried? — Vraagt het hem zelven, of het niet zoo geweest is; hij was er zelf bij."

*IZEGRIM, het klagen moede, werpt aan
REINTJE den handschoen toe, en eischt
hem in het kampgevecht.*

IZEGRIM sprak op nieuw: „Laat ons aan alles een einde maken! Wat hebben wij aan het gestadig gekijf? Die regt heeft, zal wel regt erlangen. REINTJE! Gij zult uw loon krijgen. Ik eisch u in het kamp, en hebt gij regt, dit zal u dan gebeuren.

Gij spreekt hier van mijn verblijf bij het hol der apen en hoe ik aldaar honger had, en dat gij aan mij enige spijze hebt gebracht. Het was wat fraais! een been, waarvan het vleesch was afgeknaagd! Gij spottet toen met mij en nu spreekt gij mijner eere te na. Hoe menige schimpredie hebt gij hier met leugenen tegen mij voorgedragen, vooral hoe ik den Koning naar het leven stond. Gij beloofdet den Koning, hem eenen schatte zullen wijzen, maar hoe veel heeft hij er van gezien? Gij hebt mijne vrouw geschonden, zoo dat zij het niet te boven kan komen. Het is thans zaak dat ik tegen u optrek; wij willen yechten over oud en nieuw. Ik daag u thans uit

Ji hävven myn wyl, de wulvinnen,
 Shänded, dat se nummer kan forwinnen.
 Dit is de sake, de ik ju tye!
 Wi willen kämpen umme öld unde nye:
 Ik äfhe ju to kampe to desser tyd!
 Ik spräke, dat ji ein forräder un mörder syt!
 Ik wil mid ju kämpen lyv umme lyv:
 Sus mag eins endigen unse kyv!
 De ütbüt den kamp, dat is dat regt,
 Einen handshen deme anderen to dönde plägt.
 Dén hävve ji hyr! nemet to ju!
 Draden shal sik dat finden nu.
 Hêr koning, unde alle ji heren gemén,
 Dit hävve ji gehored, unde ji mögen't hyr sén:
 He shal nigt wiken üt desseme regt,
 Er desse kamp sy nedder gelägd!
 Do dagte Reinke in sineme môd:
 Dit wil gelden lyv unde gôd!
 He is grôt, unde ik bin klên;
 Werd desse kanze nu forsén,
 So is mine list al forloren.
 Dog hävve ik wes fordêl toforen,
 Nigt shal it gân na sineme willen.
 Ik lêt öme to fore de klouwen avfillen:
 Al is syn môd nog nigt geköled,
 Ik hope, dat he jo dat sulve nog fölet.
 Middés sprak Reinke tom wulve wedder:
 Ifegrim, ji sint fulven ein forräder!
 De sake, de ji mi hyr töläggen,
 De lege ji alle, wan ji de fäggen.
 Mid ju to kämpen, dat mot ik wagen,
 Darför wil ik ok nigt forzagen.

tot een kampgevecht, en verklaar dat gij een dief en moordenaar zijt. Ik wil met u vechten, lijf om lijf, en zoo zal er een einde komen aan onzen twist.

Die de uitdaging doet, moet volgens regt den handschoen werpen; hier is hij! Neem hem op; ik zal weldra gereed zijn. Heer Koning! en gij allen, Mijne Heeren! Gij hebt het gehoord en gezien, REINAART zal niet uit het regt gaan, voor dat deze kamp beslist zal zijn." —

REINTJE zeide bij zich zelven: „Dit komt op lijf en leven aan. Hij is groot en ik ben klein. Schiet ik hier bij te kort, dan is alle list vergeefs besteed. Ik heb nog iets vooruit en het zal hem niet naar zynen wensch gaan. Ik liet hem de klaauwen van de voorpoten afrukken; al is het, dat zijn moed niet geheel gekoeld is, ik wil hopen dat hij dit zulks nog gevoelen zal.

Vervolgens sprak hij tegen den wolf: „IZEGRIM! Gij zijt zelf een verrader. De zaak, waarmede gij mij beschuldigt, is gelogen. Ik wil het wagen om met u te vechten. Ik ben voor U geenszins bevreesd, en het was voorlang mijne begeerte. IZEGRIM liegt alles wat hij zegt, en der-

Ji bringen mi , där ik gérne were ;

Dit was alletyd myn begére ,

Isegrim lugt hyr , dat he sägt ,

Des sätte ik ein pand hyr in dit regt !

De koning entfeng de pande do

Fan Reinken , ök fan Isegrime darto ,

Unde sprak : ji twe sholt fätten borgen ,

Dat ji to kampe komen morgen .

Ji fint in beden parten forworen ,

Men kan alletyd juwe klagd nigt horen .

Isegrimes borgen worden dare

Hinze de kater , unde Brûn de bare .

Moncke de junge , Marten apens sone ,

Ward borge for Reinken , unde Grimbård de kone .

Do sprak to Reinken de apinne :

Reinke , frund , wäset klök fan sinne !

Marten , myn man unde juwe öm ,

De nu upgetogen is na Rôm ,

De lérde mi eins ein gebäd ,

Dat de Abbed fan Slükup hävt gesät .

De abbed hadde Marten lêv ,

Unde gav öme dit bäd in eineme brêv .

He sprak : dat bäd is gûd alletyd

Dén , de gân willen in den stryd .

Dén shal men dit bäd overläsen

Des morgens nogteren , so shal he wäsen

Des dages fry fan aller nød ,

Unde is behoded för den dôd

Den fulven dag to allen stunden ;

Nemand shal öme kunnen wunden ;

He werd fan alleme kwaden forlöst .

Hyrumme , neve , hävvet guden trôst .

halve zet ik ook een onderpand hier in het ge-
rigte." —

De Koning nam de panden aan van beiden,
en sprak: „Gij moet borgen stellen, dat gij morn-
gen in het kamp zult verschijnen; gij hebt aan
beide zijden schuld, en men kan niet ten allen
tijde voor uwe klagten gereed zijn." IZEGRIM stelde
toen BRUIN en HINZE als zijne borgen, en voor
REINTJE traden GRIMBAARD en MONCKE, de oud-
sten zoon van MAARTEN (de aap) op.

Mevrouw (de Apin) sprak REINAART aan en
zeide: „Vriend! wees nu op uwe hoede en wijs.
Mijn man, thans te *Rome*, leerde mij eens een
gebed, hetwelk de Abt VAN SLOKOP hem gegeven
heeft. Die Abt achtte MAARTEN hoog, en zond
hem een affchrift van hetzelve in eenen brief,
waarbij hij melde, dat hetzelve ten allen tijde
goed was, maar vooral voor hem, die ten strijde
zal gaan. Wanneer het over iemand gelezen
werd des morgens in het nuchteren, dan zoude
deze gedurende den geheelen dag voor alle won-
den behoed zijn, en ook verlost van alle rampen.
Neef! wees derhalve getroost; ik zal dit gebed
morgen over u lezen, dan behoeft gij voor den
dood niet beangst te zijn."

Ik wilt over ju läsen morgen,
So dorve ji för den död nigt sorgen.

Reinke sprak: myn leve medder,
Ik danke ju fér, ik denke des wedder.
Mine sake is regtfärdig boven al,
Dat fulve mi meist helpen shal.

Reinkens frunde de nagt där bleven,
Up dat se Reinken de forge fordrevan.
De apinne, vrouwe Rukenouwe,
Was Reinken gûd unde fér trouwe.
Se lêt öme twifhen höved unde start,
Unde ök umme de brost tom buke ward
Syn hár altomalen avshären,
Dârto wol fät mid olie smären.
Reinke was rund, fät unde wolgefôd.
Se sprak: Reinke, fét, wat ji dôt!
Horet na guder frunde râd,
Dat dait ju gûd, unde nûmmer kwâd.
Drinket nu fele to desser tyd,
Unde wan ji in den kredit gekomen syt,
Hôldet juwe water so lange mid magt,
Men dänne so wäset darup bedagt,
Pisbet dänne ful juwen ruwen start,
Unde flât den wulv umme finen bârd.
Konne ji öm in de ogen raken,
Ji wêrden syn gesigte düster maken.
Dat fulve mogte ju fér fromen,
Unde öme to groteme hinder komen.
Dit alle möte ji sus wagen,
Unde latet öm êrsten ju fusté jagen,
Unde ji sholt lopen sus jegen den wind,
Dâr men fele stoves unde sandes find,

Dat

REINAART hernam: „ Mijne lieve Moei! Ik bedank u. Ik zal het erkennen. Mijne zaak is regtvaardig en dit zal mij het meest helpen.”

Zijne vrienden bleven gedurende den nacht bij hem. Mevrouw van FIJNEREUK was hem bijzonder genegen en zeer getrouw. Zij liet hem tuschen kop en staart, en ook om den buik en de borst scheeren, en smeerde hem ter degen met olie in; hij was rond, vet en welgedaan. Zij zeide: „ REINTJE, zie wel toe wat gij doet, en hoor naar vrienden-raad; dit zal u goed doen. Drink nu veel en meer dan gij gewoon zijt, en houd uw water in, totdat gij in het strijdperk gekomen zijt; maar dan moet gij dit in de staart doen loopen en tracht dan den wolf daarmede om zijn kop te slaan; kunt gij hem in de oogen raken, zoo veel te beter, en dit scherpe vocht zal hem zijn gezigt verdonkeren. Dit zal u wel te stade komen en hem hinderen; gij moet het wagen; gij moet hem eerst aan het loopen brengen en wel tegen den wind op, en waar veel stof en zand ligt; krab dit op en doe het hem in de oogen stuiven; daarna moet gij u omkeeren, en als hij zich in de oogen wischt, doe er dan uw voordeel mede, en sla hem dan met den natten staart in het gezicht, dan zal hij niet weten waar hij is.

Dat öme dat in de ogen mogte weien :
 Dan shole ji ju fan öme draicn.
 Dewile he dänne wifhet fine ogen ,
 So denket juwe fordel al dat ji mogen ,
 Unde flât öm in s yn angesigte mid juwer pis ;
 He shal nigt weten , wôr he is.

Sêt , neve , it is nu so geshapen ,
 Ji sholen ju läggen nu to slapen :
 Wi willen ju wakk en , wan dat is tyd.
 Erst wil ik over ju läsen mid flyt
 De hilgen wörde , där ik fan fäde.
 Middés se de hand up öm läde ,
 Unde sprak : *gaudo statzi salphenio ,*
Casbu gorfous barbas as bulfrio !
 Sêt , Reinke , nu fint ji wol forwârd !
 So sprak ôk de greving Grimbârd.

Sus brogten se öm tor ruhestede ,
 Dârsulvest sik Reinke slapen läde ,
 He flêp , wente dat de sunne upging.
 Do kwam de otter unde de greving ,
 Se wakk eden Reinken samtliken beide ,
 Se spröken , dat he sik wol bereide.
 De otter gav öm einen ântfogel jung ,
 He sprak : ik sprang darna mannigen sprung ,
 Èr ik dën eineme fögelér nam
 By Hônrebrôd regt an deme dam ;
 Dün shole ji äten , leve fädder !
 Dat is gude handgivt , sprak Reinke wedder ,
 Forsmade ik dat , so were ik fot.
 Dat ji miner denken , dat lone ju God !
 Reinke at wol unde drank ôk dârto ,
 Unde ging mid finen frunden do

Zie Neef! zoo staan de zaken. Gij moet nu gaan slapen. Wij zullen u wekken als het tijd is, eerst zal ik over u de heilige woorden lezen waarvan ik gesproken heb." — Hierna de hand op zijn hoofd leggende, zeide zij: *gau do statzi salphenio enz.* Zie REINTJE! nu zijt gij wel behoed GRIMBAARD bevestigde zulks.

Zij bragten hem vervolgens naar zijne rustplaats. Hij sliep tot dat de zon opkwam. GRIMBAARD en de Otter wekten hem op, en spraken hem eenen goeden moed in. De laatste bracht hem een jonge eend; hij zeide: Ik moet menigen sprong doen eer ik hem bij HOENDERBROED, aan den dijk heb bemagtigd. Gij moet hem opeten, lieve Neef!" — „ Het is een goede handgift, (zeide REINTJE,) versmaadde ik die, dan zoude ik dwaas handelen. Dat gij zoo mijner gedenkt, zal wel vergolden worden." REINTJE at en dronk en ging daarna met zijne vrienden in den kring en op het plein, waar het kampgevecht zoude plaats hebben.

In den kredit unde up den plān.
Dār men den kamp sholde flān.

Alse de koning Reinken fornām,
Dat he so beshoren kwām,
Dat men öme so to kreite brogte,
He laghede finer, al dat he mogte.
He sag öm alsus fät gesmāred,
Unde sprak: o fos, we hävt di dat gelēred?
Du magst wol heten Reinke fos,
Du bist ön altomalen to lōs,
In allen örden westu ein hol!
Wil it di nu helpen, dat findstu wol.

Reinke negede deme koninge sere,
Unde bōd ök der koninginnen ere.
He wisede sik to wäsen wolgemēid,
Unde sprang middēs in den kredit.
Dār was de wulv mid finen frunden,
De alle Reinken des kwadesten gunden.
Se spröken manning forbolgen wōrd.
De kreditwārders brogten de hilgen förd,
Dat was de Lupard unde de Los:
Dār moste swären bede wulv unde fos,
Umme wat se dār kwemen in den kredit.
De wulv de swōr den ērsten eid.
He swōr, dat Reinke were ein forräder,
Ein dēv, ein mōrdenēr, ein misfedäder,
Ein ēbräker unde ein falsch ketyv;
Dit gilt uns beden lyv umme lyv!

Reinke swōr wedder in deme fulven kredit,

Dat

Het kampegevecht.

Toen de Koning REINAART zoo geschoren en ingesmeerd in de kreits zag binnen komen, lachte hij van harte, en zeide: „ o Vos ! wie heeft u dit geleerd ? Gij moogt wel : REINTJE DE Vos heten en zijt hen allen te loos. In alle oorden weet gij een hol te vinden , en helpt dit een en ander u thans , dan is het fraai bedacht.”

REINTJE maakte eene diepe buiging voor den Koning en groette ook de Koningin , met bewijs van eere. Hij betoonde zich welgemoed te zijn en sprong in de kreits ; daar stond reeds de wolf met zijne vrienden , die allen aan REINTJE het ergste gunden , en zeer vertoornd over hem spraken.

De kreitsbewaarders , de *Luipard* en de *Los* , bragten de beelden der Heiligen in den kring , en nu moesten de wolf en de vos bezweeren , om welke reden zij aldaar in het kampegevecht kwamen. IZEGRIM zwoer het eerst : dat REINTJE een verrader , en dief en een moordenaar was , verder een echtbreker en een schelm , en dat het nu om lijf en leven zoude gaan.

REINTJE zwoer in dezelve kreits : dat de wolf een

Dat de wulv swere einen falshen eid,
He swor ök, dat Ifegrim de here
Up öm loge unde unrigtig were,
He sholde nummer wär maken den eid!

Do spröken de där bewareden den kredit:
Döt, wat ji shuldig to dönde syn;
De regtfärdig is, werd drade wol shyn!
Do gingen ut, beide klein unde groten,
Men desse twe worden binnen besloten.
De apinne formände Reinken der wörd,
De he fan ör hadde gehörd.

Reineke sprak mid fryeme möd:
Ik wét, ji segen't gérne god,
Nigt to min, ik wil daran;
Ik hävve wol êr by nagte gân,
Där ik alsodanes hävve gehaled,
Dat nog nigt al is betaled,
Darumme ik mochte wagen myn lyv.
So wil ik ök jegen dessen ketev
Myn lyv nu wagen, unde dön dat fulve,
Unde shänden öme unde alle de wulve.
Ik hope to eren myn gansse geslägt,
Unde wil öme indriuen, dat he hyr sägt.

Sus leten se desse twe allén;
Där mogte men do twe kämpers fén!

Ifegrim kwam mid groteme nide,
Sine klouwen unde mund dede he up wide;
He lêp unde sprang där sprunge grôt;
Reinke was ligter dan he to fôt,
He entsprang öme al dat he kunde,
Dog êr he dessen kamp begunde,
Pisfede he sinen ruwen start al ful,

een valschen eed had gezworen, dat hij hem beloog en onregtvaardig handelde, en dat hij zijn eed nooit zoude kunnen waar maken.

Vervolgens spraken de kreitsbewaarders: „ Doet nu, wat gij schuldig zijt. Het zal wel spoedig blijken wiens zaak regtvaardig is.” Daarna traden allen, groot en klein, buiten het strijdperk. Partijen werden ingesloten, en de apin herinnerde nog aan REINTJE de les, welke hij vroeger gehoord had. Hij hernam vrijmoedig: „ Ik weet het, hoe gij gaarne zult zien, dat het goed gaat. Vrees niet, ik zal mij wel redden. Ik heb wel eer bij nacht avonturen gewaagd en wel iets gehaald, hetwelk nog niet betaald is met gevaar van mijn leven; zoo zal ik mijn lijf nu ook tegen dezen schelm zetten, en hem en alle wolven te schande brengen. Ik hoop mijn geheel geslacht tot eere te verstrekken, en zal hem inpeperen, wat hij van mij gezegd heeft.”

Nu liet men hem met den wolf alleen, en nu zag men de twee kampioenen.

IZEGRIM trad toe in toorn; hij zette den mond wijd open en vertoonde zijne klaauwen; hij liep en deed wijde sprongen. REINTJE was veel lichter te voet en ontsprong hem telkens. Eer hij de kamp begon bevochtigde hij zijn staart en vulde die met stof en zand. Toen IZEGRIM meende, dat hij zijnen vijand overmogt, gaf REIN hem

Unde makede öm ful sandes un mul.
 Do Ifegrim menede, he hadde öm wis,
 Do flög Reinke tō mid der pis
 Mid sineme starte einen flag
 Öm in de ogen, dat he nigt en sag.
 Sus seighede he öme in de ogen —
 Dat was fan sinen olden togen:
 Wente Reinkens pisce was so kwâd,
 So dat dëme selden was gûd râd,
 Dëme se in de ogen kwam,
 Dëme fulven se syn gesigte nam.
 Reinke hadde toforen Ifegrims kinder
 Hyrmede gedân groten hinder;
 He hadde ön de ogen ûtgepist,
 Darfan hyrfor gesproken ist.
 Sus menede he ök Ifegrim to maken blind;
 Wente so wan he kwam jegen den wind,
 So kiaiede he dat sand unde mul,
 Unde warp deme wulve de ogen ful.
 Ifegrim wifhede, dat dede öm smärte,
 So flög dänne Reinke to mid deme sterte,
 Unde blendede öme so mid der migen:
 Ifegrim begunde dat kwâd to kriegen.
 Mid sodaner list dede Reinke flyt:
 So wan he sag, dat he hadde tyd,
 Unde dat deme wulve de ogen tränden,
 So kwam he springen unde sländen,
 Unde blendede öme jo de mér;
 Darto forwundede he öme ök fér.
 De wulv wârd wol halv dul unde dörde;
 Reinke gav öme nog specie wôrde.
 He sprak: her wulv, ji hävven forslunden

hem met den natten staart zulk eenen streek voor de oogen, dat hij niets konde zien; zoo smartte en beet hem het vocht. Dit was eene van zijne oude vosse-streken; hij wist, dat hetzelve zoo scherp was, dat daartegen geen raad bleek te zijn, en had IZEGRIM's kinderen daarmede blind gemaakt, zoo als reeds vroeger is gezegd. Hij meende zijnen vijand nu ook van het gezigt te berooven, en als deze tegen den wind op liep, krabde hij het zand en stof van de grond, en joeg dit den wolf in de oogen.

IZEGRIM vecgde zich zoo sterk in zijn gezigt, dat het hem zeer deed, en dan floeg REINTJE hem op nieuw met den staart, zoo dat hij niets konde zien. IZEGRIM kreeg het erg, en nu maakte REIN van zijne listen nog meer gebruik. Toen hij zag het aan tijd te hebben, en dat den wolf de oogen traanden, viel hij aan met herhaalde slagen en sprongen en verblinde zijnen vijand hoe langer hoe meer en verwondde hem deerlijk. De wolf werd half dol; verloor zijn besef, en nu gaf REINTJE hem nog smadelijke woorden. Hij zeide: „ Heer Wolf! Gij hebt vele lammeren en andere onnozele beesten verscheurd; ik

Mannig uns huldig lam to felen stunden,
 Darto ðk mannig unnosel dēr :
 Ik hope , ji dōn it nu nigt mēr.
 Dit is juwer felen to malen gōd ,
 Dat ji hyr sus penitencien dōt.
 Wäset duldig , it nimt draden ein ende ,
 Ji fint nu komen in Reinkens hände.
 Dog wolde ji bidden unde sonen ,
 Ik wolde juwes levendes shonen.

Desse wörde sprak Reinke mid der hast ,
 Unde hēld dewile Ifegrim fast
 By finer kälen , unde dede öm wark ;
 Men Ifegrim was öme alto stark ,
 He brak sik lōs mid twēn togen.
 Dog tastede öme Reinke twishen de ogen ,
 He forwundede öme sēr dorg de hūd ,
 So dat Ifegrim ein oge ging út.
 Dat blōd lēp öme over sine näsen.

Umme dit sprak Reinke: ja , so sholde't wäsen!

De wulv forzagede in sineme mōd ,
 Do he fus sag syn egene blōd ,
 Unde dat he ein oge hadde forlōrn :
 He wārd rasende fan groteme torn ,
 He sprang na Reinken , dat he öm fatede.
 Dat fulve Reinken nigt fele batede.
 Ifegrim finer smärte forgat ,
 Unde warp Reinken under sik plat.
 Reinkens förföte , dat weren sine hände ,
 Dēr krēg Ifegrim ein by deme ende
 In sine mund Reinkens hand :
 Do wārd Reinken forge bekand.
 He frugtede der hand to gānde kwyt.

Ifegrim

wil hopen , dat gij dit in het vervolg niet meer zult doen ; waarlijk het is voor uwe ziel nuttig , dat gij boete doet . Wees geduldig . Gij zijt nu in REINTJE's handen . Wilt gij om genade bidden en een zoen aangaan dan zal ik u niet aan het leven komen .

Deze woorden sprak REINAART haastelijk , en hij hield IZEGRIM inniddels bij de keel en verschafte hem veel moeite , maar IZEGRIM was hem te sterk ; hij maakte zich los na twee rukken . Toen trof REINTJE hem tuschen de oogen , en wondde hem zoo diep in de huid , dat IZEGRIM een oog verloor ; het bloed liep hem over den neus en REIN zeide : „ Ei ! zoo moet het gaan ! ”

De wolf kwam in woede en verzamelde zijne krachten ; toen hij zijn bloed zag en voelde , dat hij het eene oog kwijt was , werd hij razende van toorn , sprong naar REINAART , en greep dezen zoodanig aan , dat het hem bijna duur te stade kwam .

IZEGRIM vergat zijne smarten , en wierp zich op REINTJE , zoo dat hij dezen onderkreeg en eene der voorpooten met den bek vatte .

Nu kwam REINAART in groot lijden ; hij vreesde de voet te verliezen . IZEGRIM hield ze wel degelijk vast , en sprak tegen hem met volle mond : „ O dief ! nu is uw tijd gekomen . Geef

Ifegrim hēld faste mid groteme nyd,
 Unde sprak to Reinken mid fulleme munde:
 O dēv! nu is gekomen dine stunde!
 Giv gewunnen, eftre ik fla di dōd.
 Dyn bedregend is gewäst to grōt,
 Dyn stovkrassend, dyn pisend, dyn shērend,
 Dine grote loggen, dyn fätte smērend!
 Du häst mi so fele misgedān,
 Nigt en shaltu mi nu entgān.
 Wo faken hävstu mi geshanded,
 Unde nu myn eine oge forblended?
 Reinke dagte: nu lide ik nōd;
 Geve ik mi nigt, so bin ik dōd:
 Geve ik mi ök, so bin ik geshänd,
 Dog ik hävve't tegen öm fordēnd.
 Mid sōten wörden ging he öme an,
 He sprak: leve here öm, ik wil juwe man
 Gérne syn fan aller miner have,
 Unde for ju gān tom hilgen grave,
 To allen kärken int hilge land,
 Unde bringen darsfan to juwer hand
 Breve unde des avlates so fele
 For ju ünde juwer olderen sele.
 Ik wil ju hōlden in sodanen eren,
 Gelyk eft ji de pawes to Rome weren;
 Ik wil ju swären einen eid,
 Juwe knegt to syn in ewigheid;
 Darto al mine angebōrne frunde
 Sholen ju denen to aller stunde.
 Dit sāgge ik ju by minen eiden;
 Deme koninge wolde ik dit nigt beiden.
 Wil ji sus dōn dit unforwandes,

gewonnen , of ik bijt u dood ; uw bedrog is erg geweest , met het scheeren en smeer en , met het vocht en het stof. Gij hebt mij veel misdaan , maar nu zult gij mij niet ontkomen. Hoe veel malen hebt gij mij beleedigd , en nu hebt gij mij nog een oog uitgerukt .”

REINTJE dacht : nu loop ik gevaar ; geef ik mij niet over , dan bijt hij mij dood ; doe ik het , dan ben ik onteerd. Maar ik heb het aan hem verdiend.

Hij ging hem nu aan met zoete woorden . „ Lieve oom en Heer ! Ik wil uw lijfeigene zijn met alles , wat ik heb. Ik wil voor u naar het Heilige graf gaan en naar alle kerken in het Heilige land ; ik zal van daar vele absolutien en afslaten medebrengen , voor u en voor de zielen uwer ouderen. Ik zal u in eere houden , alsof gij de Paus van *Rome* waart. Ik wil het bezwieren uw knecht te zullen zijn tot in eeuwigheid. Alle mijne bloedverwanten zullen u onderdanig zijn ; dit zweer ik u zelf en beloof meer aan u dan aan den Koning. Wilt gij het doen op deze beloften , dan zult gij nog een groot heer worden. Al wat ik vang , zal ik bij u brengen : hoenders , ganzen , eenden en vischen ; voor ik er iets van gebruik , zullen uwe vrouw en kinderen de keure hebben. Ik zal met den uitersten vlijt ten uwen dienste staan ,

So wérde ji ein here desses landes;
 Unde al wes ik fus fangen kan,
 Shal érst to juweme bode stân,
 It sy hône, göse, ände, edder fishe,
 Ik wilt ju bringen to juweme dishe;
 Ér ik des jummer bruken shal,
 Sholen juwe wyy unde kinder al
 Den kôr darav hävven alletyd.
 Darto wil ik mid groteme flyt
 Alletyd to juweme live sén,
 Dat ju nummer nén kwâd shal shén.
 Ik hete wat lós, unde ji fint stark,
 Hyrmede wil wi dôn dat wark.
 Hôlde wi tosamende, we kan uns shaden?
 De eine mid magt, de ander mid raden!
 Unde wi fint ôk so na geboren,
 Dat sholde sik fan regte nigt gehoren,
 Dat wi malkander bestriden sholden.
 Ik hadde node kamp gehôlden
 Tegen ju, hadde ik mogen entgân,
 Men ji spröken mi to kampe érst an:
 Do moste ik, dat ik node dede,
 Dog hävve ik hoveshen gefaren darmede,
 Unde mine magt nigt al bewised;
 Men ik hävve mi meist geprised
 Daran, ju, minen ôm, to sparen.
 Anders hadde ji anders gefaren.
 Hadde ik up ju gedragen hât,
 Ji hadden't mid mi fele kwader gehad.
 Hyr is nog nigt fele shade gefhén,
 Men mid juweme oge — dat is forsén.
 Og! dat fulve is mi so lêd!

Dog

en voor uw lijf zorgen, opdat u geen kwaad wedervare; mij noemt men loos, en gij zijt sterk, en alzoo zullen wij veel kunnen uitrigten. Zijn wij vereenigd, wie zal tegen ons bestand zijn? de eene komt met magt, de andere met raad. Wij zijn ook zoo na aan elkanderen verwant; het zoude niet goed zijn, dat wij elkanderen bestreden. Ik ben noode in het kamp gegaan en had u gaarn ontweken, maar gij hebt mij uitgedagaagd. Nu moest ik wel tegen mijnen wil handelen, maar ik ben hierbij hoffelijk te werk gegaan en ik heb mijne magt hierbij geenszins ten volle betoond. Ik heb het mij tot den grootsten lof gerekend, om u, mijnen oom, te sparen; anders was het met u erger gegaan. Had ik tegen u haat gedragen, gij zoudt het nog flimmer gehad hebben; thans is er nog weinig leed aangebragt. Uw eene oog — maar dit is een ongeluk; het is mij zelven zoo leed. Het beste is, dat ik eenen raad weet, om u te helpen, en is het eene oog weg, dan hebt gij het groote voordeel, dat gij maar één vengster hebt te sluiten, als gij wilt gaan slapen, daar een ander er twee moet toedoen. Nog wil ik eenen anderen zoen met u aangaan. Alle mijne vrienden, waarover ik iets te zeggen heb, mijne vrouw en mijne kinderen elk naar zijn rang, zullen voor u nijgen, u ecre bewijzen, dat de Koning het ziet, en u bidden, dat gij REINTJE vergiffenis verleent en hem door uwe genade laat leven. Ook wil ik in het openbaar bekennen, dat ik u belogen en belasterd heb en u veelmalen heb bedrogen; ook wil ik een

Dog dat bæste is, dat ik wol wēt
 Guden rād, ju mede to heilen;
 Wes ik kan, wil ik mid ju deifen.
 Blivt dat oge danne wāg, unde wērde ji heil,
 So is it ju dog ein grōt fordeil;
 Ji dorven men ein fenster tōsluten,
 Wōr ji slapen binnen efte buten,
 Dār ein ander mot twe tōdōn.
 Nog wil ik ju dōn eine andere fōn,
 Wente alle mine frunde, dār ik over rade,
 Myn wyy, mine kinder, islik na grado,
 Sholen ju nigen dorg juwe ere,
 Dat it de koning füt unfe here,
 Unde bidden, dat ji Reinken forgeven,
 Unde by juwer gnade öm laten leven..
 Ok wil ik bekennen openbār,
 Dat ik hävve sproken unwār,
 Unde hävve shandliken up ju gelogen,
 Darto mannigwärve bedrogen.
 Ok wil ik ju swēren enen eid,
 Dat ik nigt kwades fan ju weit;
 Ik begäre ök nergens mid ju to beleden.
 Wat kan ik ju grōter föne beden?
 Döde ji mi ök nu, wat ligt daran?
 So möte ji alletyd ju frugten dan
 För myn flägte, för mine frunde.
 So is it ju bäter in desser stunde,
 Öm, dat ji syn klōk unde wys,
 Unde wärven ju nu ere unde prys,
 Unde dat ji ju nu maken fele frunde,
 De ju denen alle stunde.
 It is mi nu dog nigt tor baten,

eed zweeren, dat ik niets kwaads van u weet,
en ik begeer niet, dat gij mij aangaande iets be-
lijdt. Hoe kan ik u meer tot verzoening aanbie-
den. Doodt gij mij nu, wat hebt gij er aan.
Gij zult altijd in vreeze zijn voor mijn geslacht
en mijne vrienden. Het is beter, oom! dat gij
thans wijs en verstandig handelt. Gij zult hier-
mede lof en eere verwerven en velen tot vrienden
maken, die u ten allen tijde zullen ten dienste
staan; het is mij onverschillig, of gij mij doodt,
of in het leven laat!"

Wer ji mi doden, eftē leven laten.
 Do sprak de wulv: o falshe fos,
 Wo gērne werestu wedder lōs!
 Were al de werld fan golde rōd,
 Kondestu mi dé geven in diner nōd,
 Ik lete di darumme nigt kwyt!
 Du hävst mi gesworen mannige tyd,
 Ag, du falshe untruwe geselle!
 Du gevest mi nigt eine eierhālle,
 Lete ik di lōs in desser stunde.
 Ik en passe nigt fele up dine frunde;
 Wat se konnen dōn, wil ik wagen,
 Öre fyendshop wil ik wol dragen.
 Og, wo sholdestu mi dänne fokken,
 Lete ik di lōs mid sodaneme lokken!
 Wo sholdestu enen anderen bedregen,
 De sik nigt forstunde up dyn legen!
 Du sprikst, du hävvest mi gespārd?
 Sü hyrhēr, du shalk fan kwader ārd!
 Is nigt ein miner ogen ût?
 Du hävst òk forwunded mine hūd
 Mēr wan an twintig steden.
 Du letest mi nigt so lange tofreden,
 Dat ik minen asem mogte upholalen.
 Wo sere sholde ik dänne dwalen,
 Wan ik nu di dede jennige gnade,
 De ik fan di hävve shande unde shade,
 Nigt ik allene, men òk myn wyv —
 Dat shal di, forräder, kosten dat lyv!

Dewile de wulv tegen Reinken sus sprak,
 Reinke sine andere hand understak

De wolf sprak: „ O looze vos! hoe gaarn wenschtet gij, dat ik u los liete! Al kondet gij mij eene wereld vol goud aanbieden, ik wil u thans niet laten glippen. Hoe veel hebt gij mij voorheen met eeden beloofd, en gij hebt mij niet voor de waarde van een eijerschaal gegeven. Hoe zoude ik u dan thans los laten? Ik vrees niet erg voor uwe vrienden, en hunne vijandschap. Ik wil het er op wagen, wat zij kunnen doen. O! hoe zoudt gij mij uitlagchen, wanneer ik u op uwe mooije woorden los liet, en hoe velen zoudt gij nog bedriegen, die zich niet hoeeden voor uwe leugenen; gij zegt, dat gij mij gespaard hebt; zie hier, gij booze schalk! is het eene oog niet uit, en heb ik in mijnen huid niet meer dan twintig wonderen? Gij liet mij geenen tijd om adem te halen. Hoezeer zoude ik mij misgaan, als ik aan u eenige genade schonk, daar ik niets van u gehad heb als schade en schande, en ik niet alleen, maar ook mijne vrouw. Dit zal u nu het leven kosten. Verrader en booswicht!

Terwijl de wolf dit tegen REINTJE zeide, stak deze zijnen anderen voorpoot zoo ver, dat hij hem
grij-

Deme wulve twishen sine benen ,
 Unde grêp öne fuste , dat was syn mienen ,
 By finen — ja , ik en sâgge nigt mér.
 Reinke duvede öme faste unde sér.
 De wulv rêp unde begunde to hulen ,
 Do tog Reinke wedder út finer mulen
 Sine hand , de där toforen in stak ;
 Isegrim hadde grôt ungemak .
 Reinke knêp un tog öm , dat he shryede
 So sér , unde dat Isegrim blôd spyede .
 Fan pinen brak öme út syn fwët ,
 Darto dat he ágter ôk gliden lêt .
 Reinke , de den wulv sér hatet ,
 Hadde öm by finen bröderen gefated
 Mid finen händen unde tânen so fast :
 Sus kwam up Isegrim alle de last .
 He hadde so grote pinen darav ,
 So dat he sik gans unde gár begav .
 Dat blôd lêp ut sineme ogen un hövede ;
 He storte nedder unde fordövede .
 Hyrfor hadde Reinke genomen nén geld ;
 Sér faste he öm by den bröderen hêld ,
 He begunde to slepen unde to tén ,
 Dat se it alle mogten sén .
 He knêp öm , he flög , he blaiede , he bêt !
 Isegrim hulede , he rêp , he shêt ,
 He drêv also grot misgebêr ,
 Dat sik al sine frunde bedroveden sér ;
 Se beden den koning , were't öm bekweme ,
 Dat he den kamp dog upneme .
 De koning sprak : dunket ju gôd ?
 Is it ju alle lêv , dat men dat dôt ?

grijpen konde op eene zeer gevoelige plaats — meer zeg ik niet.

REINTJE hield hem aldaar zoo vast en kneep hem zoo erg dat de wolf schreeuwde en begon te huilen , en toen trok de Vos den poot terug , welken IZEGRIM in den mond had. Deze leed groot ongemak. REIN trok en reet hem , dat hij schreidde , ja bloed opgaf. Door pijn brak hem het zweet uit aan alle kanten , en REINTJE bleef hem zoo knellen , met zijne klaauwen , dat IZEGRIM deerlijk jammerde. Hij gevoelde zulke pijnen , dat hij het moeste opgeven ; het bloed liep hem uit zijne oogen , en langs zijn hoofd , en hij viel neder en bezweek.

REINAART zou om geen geld van het begonnen werk hebben afgezien. Hij hield den wolf vast en begon met dezen te slepen en te trekken , zoo dat alle omstanders het zagen. Hij kneep , floeg , klaauwde en beet zijnen vijand op het ergste. IZEGRIM huilde en schreeuwde , en bedreef allerlei misbaar , zoo dat alle zijne vrienden zich ten hoogste bedroefden. Zij baden den Koning , indien hij het voegzaam oordeelde , de kamp op te heffen , en NOBEL sprak : „ Dunkt het u genoeg te zijn , en is het u allen wel gevallig , dat de opheffing alsdan geschiede ! ”

Alſe dit de koning hävven wolde ;
 Dat men den kamp upnemen ſholde
 Twiſhen deme wulve unde deme fosſe ,
 Do ging de Lupard mid deme Losſe
 To ön beden in den kreit ,
 So alſe ön de koning dat heit.
 Desſe warenen den kreit , dat was ör wark.
 Alſe ſe kwemen in den park ,
 Tohand ſpröken ſe Reinken tō :
 Reinke , de koning but ju to ,
 He wil dit orlog twiſhen ju beden
 Upnemen , unde ök wil he ju ſheden.
 He biddet , dat ji öme willen upgeven
 Ifegrime , unde laten öme leven.
 Bleve ein fan ju in desſeme ſtride ,
 Dat were ſhade up iſlike ſide .
 Ji hävven dog den prys behölden !
 Dit ſpräken hyr bede jung und ölden ,
 Alle de bäften fallen ju by.
 Reinke ſprak : dank hävven fi !
 Ik wil dëme koning des gérne hören ,
 Unde dōn , wes mi mag gebören .
 Ik begäres nigt ſhonre , dan gewunnen ;
 Dog bidde ik , de koning mi wille gunnen ,
 Dat ik minen frunden des érften frage .
 Do repen alle Reinkens mage :
 Ja , Reinke , it dunket uns göd ,
 Dat ji des koninges willen döt .
 Reinkens frunde kwemen gelopen ,
 Dēr was fele , in groten hopen ,

REINTJE als oyerwinnaar.

Zoodra de Koning het toestemde, dat de kamp zoude worden opgeheven, gingen de kreitswaarders, de *Panther* en de *Los* in het perk. Zij zeiden tegen REINAART: „ De Koning maakt u bekend, dat hij den twist tuschen u beiden wil eindigen, en u van elkander doen scheiden. Hij verlangt, dat gij IZEGRIM zult los en in het leven laten. Bleef een van beiden dood, dit zoude hem leed zijn. Gij hebt de overwinning behaald; dit zegt elk, jong en oud; en de besten vallen u bij.”

REINTJE hernam: „ Ik ben hun dank schuldig. Ik wil gaarn den Koning gehoorzamen. Ik begeer niets meer dan de overwinning, maar ik hoop, dat de Koning mij zal toestaan, om vooraf de goedkeuring van mijne vrienden te vragen.—” en toen riepen alle zijne bloedverwanten: „ Ja „ REINAART! wij keuren het goed, dat gij den „ wil van den Koning zult volgen.”

REINTJE's vrienden kwamen nu allen toeschieten; men zag er velen in groote hoop. De
aap,

De greving , de ape , unde ök de mūshund ,
 Ottere , bevere weren ök sine frund ,
 Märter , hermelen , wesselken , äk'horn ,
 Ja fele , de up Reinken hadden torn ,
 Unde mogten öm toforen nigt nomen ,
 De sag men nu alle to öme komen .
 Etlike , de over Reinken plägen to klagen ,
 De spröken nu alle , se weren sine magen ,
 Unde kwemen to öme mid wyv unde kinder ,
 Grōt , klein , lüttik unde ök nog minder ;
 Desse tögeden öme de meiste gunst .
 Dit fulve is nog der werlde kunst .
 Dëme it wol gait , hävt fele frund ,
 To dëme sprikt men : wäs lange gesund !
 Men dëme it misgait , wo fele dër is ,
 Wenig frunde hävt dé , dat is wis .
 So was it ök hyr , do Reinke wan ,
 Do wolde ein islik by öme stân .
 Etlike floiteden , etlike sungen ,
 Se blesen baslunen , se flogen där bungen .
 Reinkens frunde spröken öme alle tō ,
 Reinke , spraken se , wäset fro !
 Ji hävven könlien in desser stunde
 Ju geéred unde alle juwe frunde .
 Wi weren grōt bedroved todēgen ,
 Do wi ju underliggen segen :
 Dog it flög umme , dat was ein gûd stukke !
 Reinke sprak : ja dat was myn lukke !
 Reinke dankede finen frunden alle .
 Sus gingen se hen mid groteme shalle ,
 Reinke för ön allen ging
 Mid den kreditwårders för den koning .

Rein-

aap , de das en ook de hond , verders de otter en de bever , de marters , hermlijnen , wezel-tjes , eekhoorns en velen die op hem nijdig waren , en hem geen *Neef* durfden noemen . Nu zag men allen tot hem komen . Anderen , die over hem plagten te klagen , kwamen nu bij hem met vrouw en kinderen , de groote en de kleine tot de állerkleinste toe ; elk betoonde hem nu de meeste gunst ; elk zeide : „ dat hij van zijne maagschap was . Zoo gaat het nog in de wereld ; dien het wel gaat , heeft vele vrienden ; aan dezen wenscht men heil en welvaren , maar wien het tegenloopt , die wordt door elk verlaten . Zoo was het ook hier ; nu REINTJE het gewonden had , nu wilde een ieder bij hem zijn . Sommigen staken de bazuinen of bliezen de fluit , anderen zongen ; alle spraken hem aan : „ *Neef* REINTJE wees nu verheugd , en vrolijk ; gij hebt u dapper gedragen , en u en alle uwe vrienden vereerd . Wij waren zeer bedroefd toen wij u zagen onderliggen , maar de kans keerde en het was een heldenstuk ! ” Hij zeide : „ Ja dit was mijn geluk ; ” en bedankte verder zijne vrienden .

Met groot gedruisch ging men van daar , REINTJE ging voor allen uit en trad vervolgens met de kreitswaarders in , tot voor den Koning .

Hij knielde . NOBEL deed hem opstaan en sprak in het bijwezen van alle de hovelingen : „ Gij hebt uwen dag met cere bewaard , REINTJE ! ik laat u vrij , terwijl ik verder alle verschil tus-schen u beiden zonder straf op mij neem . Ik zal mijn goeddunken nader bekend maken bij rade

Reinke knyede sik fôr öme nedder;
 Dé koning hêt öm upstân wedder,
 Unde sprak to öme fôr alle de heren :
 He hadde sinen dag bewareid mid eren :
 Hyrumme , Reinke , late ik ju fry ,
 Unde alle de fhëlinge neme ik an mi
 Twifhen ju beden ane alle straf ,
 Unde wil myn güddunkend spräken darav ,
 By rade fan minen eddelen hüden ;
 Dat wil ik also forsegelen hüden ,
 Bet dat Ifegrim wedder kan gân ,
 So lange shal it in dage stân .

Reinke sprak : here , juweme rade
 Dëme folge ik gerne fro unde spade .
 Hyr klagede manning , do ik érst kwam ,
 De dog nü shade by mi en naam .
 Ifegrim hêld jegen mi partye ,
 Darumme repen se alle : *crucifie!*
 Dat mi ein islik to fhaden brogte ,
 Se segen , dat men over mi mogte ;
 Ein islik wolde Ifegrime behagen ,
 Darumme begunden se mene to klagen .
 Se segen , dat Ifegrim up dat pas
 Bât by ju dan ik do was .
 Nemand bedagte regt den ende ,
 Edder de regte wârheid kende .
 Se fint gelyk eineme hôp der hunden ,
 De eins fôr einer köken stunden .
 Se stunden fuste up der wagte ,
 Eft ön jemand to äten bragte .
 Do segen se ût der köken kommen
 Einen hund , de hadde deme koke nomen

van de Edelen, en dit laten bezegelen, zoodra IZEGRIM weder zal gaan; zoo lang blijft de zaak in den tegenwoordigen stand."

REINAART sprak: „ Heer Koning! ik zal uwe besluiten, vroeg en laat opvolgen. Hier klaagden velen toen ik in regten verscheen, die nooit schade van mij geleden hadden; IZEGRIM had zich partij gesteld, en nu wilde elk mij in lijden zien; elk wilde mij te schade brengen, toen men zag, dat men mij overmogt. Elk wilde den wolf behagen en nu bragten allen klagten in, ziende dat IZEGRIM te dien tijd, meer bij u in gunst stond, dan ik. Niemand dacht op het einde, of zocht de regte waarheid te kennen.

Het ging hun gelijk een hoop honden, die eens voor eenen keuken om liepen. Zij wachtten of ook aan hun iets zoude worden aangeboden. Zij zagen eenen hond aankomen, die een groot stuk gekookt vleesch aan den kok had ontnomen. Hij had het duur betaald, want de kok wierp hem met kokend water op zijn achterste, en verbrande staart en billen. Hij behield echter wat hij genomen had. Zoodra hij bij de andere hon-

Gesoden flēsh ein grōt stukke ;
 Dog wat it öme to ungelukke :
 De kōk begōt öm syn agterpart ,
 Unde forbrande öm mid hetemē water den start.
 Dog beheld he , wat he dār nam .
 Do he mank de anderen kwam ,
 Do spröken fan öme alle de hande :
 Sét , desse hävt den kōk to frunde !
 Set ! welk ein stukke dat he öme gav !
 Do sprak he wedder : ji weten dār nigt av !
 Ji prisen mi för , dat ik ju behage ,
 Dār ik ein stukke flēshes drage :
 Sét mi erft agter up den stert ,
 Unde priset mi dānne , eft ik des bin wērd ?
 Do se ön do agter besegen ,
 Wo he dār was forbrand todēgen ,
 Syn hår ging öme fuste út ,
 Öme was forbrand unde forshroied de hūd :
 Ön gruwede dārför bede jung unde olde ;
 Nēn fan ön in de köken wolde ,
 Se lepen wāg , unde leten öm allene .
 Here , hyrmēde ik de girigen mene :
 Wan se komen by gewold ,
 Ein islik se dānne to frunde hold ;
 Men entsūt se sere alle stunde ,
 Wente se drägen dat flēsh in deme munde .
 Ein ider mot spräken . dat he wil horen ,
 Edder he werd beshat unde beshoren .
 Men mot se loven , wol fint se kwād :
 Sus werd gestärked öre böse dād .
 Ja , al de dit dōn int gemēn ,
 Wo weinig se na deme ende sēn !

Dog

den kwam, zeiden deze: Ziet! deze heeft de kok te vriend; zie welk een stuk hij bekomen heeft. Toen hernam hij: gij kent de zaak niet. Gij ziet mij van voren, en dat ik een stuk vleesch in den mond heb, maar bezie mij eerst van achteren, en oordeel dan, of ik mag benijd worden. Toen zij zagen, dat hij aldaar erg verbrand was, zoodat de haren waren uitgevallen en de huid verschroeid was, werd hij beklaagd; niemand wilde in de keuken gaan en allen verlieten hem.

Heer Koning! zoo is het met de gierigen; wanneer ze in het bezit van goed en magt komen, dan wil een ieder hen ten vriende hebben; men ontziet hen overal, omdat ze het vleesch in den mond hebben; een ieder spreekt zoo zij het willen hooren, of men ondervindt moeite en afkeuring; men moet ze prijzen, om dat ze anders kwaad worden, zoo worden zij gesterkt in hunnen boozzen aard. Elk die zoo handelt, denkt weinig aan de uitkomst. Bekomen zij eindelijk de welverdiende straf, en verliezen zij de magt, dan mag men hen niet meer lijden; dan vallen de haren aan beide zijden af; dit zijn hunne vrienden, groot en klein, die hen ook afvallen en hen alleen laten staan, gelijk de honden deden, toen zij hunnen kameraad zoo van achteren naakt en geblakerd zagen. Heer Koning! versta mij wel. Dit zal nooit alzoo van REINTJE kunnen gezegd worden. Ik zal de zaken alzoo ten beste schikken, dat mijne vrienden zich mijner niet zullen schamen. Ik zal uw belang

Dog krigen fodane faken straf,
 Ör regimente flait draden av.
 Tolästen mag men se nigt liden,
 Sus falt ön dat hår ut to beden siden;
 Dat fint öre frunde gröt unde klén,
 De fallen dänne av int gemén,
 Unde laten ön sus allene stán,
 Gelyk so desse hunde hävven gedân,
 Do se segen ören kumpân forbrand,
 Unde agter sus blót unde geshand.
 Here, forstät mine wörde regt:
 Nigt shal fan Reinken sus wérden gefägd.
 Ik wil also des bästen ramen,
 Mine frunde sholen sik miner nigt shamen.
 Ik danke juwer gnaden mid alleme flyt.
 Wuste ik juwen willen, ik dede'n alletyd.

De koning sprak: wat helpen fele wörd?
 Ik hävve't alle wol gehörd,
 Ik hävve juwén fin ök wol forstân,
 Ik wil ju wedder sätten an
 In minen råd alse ein eddelen barôn,
 Darumme fint ji dit shuldig to dôn,
 Unde wil, dat ji fro unde spade
 Komen to mineme hemeliken rade.
 Ik sätte ju wedder in al juwe magt.
 Sêt, dat ji ju för misfedâd wagt!
 Helpet alle fake tom bästen keran.

met allen vlijt behartigen, en ken ik uwen wil, dan
zal ik dezen ten allen tijde helpen volbrengen."

*REINTJE wordt verheven, tot Kanzelier des
Rijks.*

De Koning sprak: „ Waartoe zouden vele woorden dienen. Ik heb alles wel gehoord en heb uwe redenen wel begrepen. Ik wil u als een edelen Baron wederom in mijnen Raad zetten. Ik begeer dat gij vroeg en laat toegang zult hebben tot mijnen geheimen raad, en gij zijt verpligt, dit aan te nemen. Ik herstel u in uwe vorige magt. Zie toe, dat gij u voor misdaden hoedt, en help alle zaken ten beste schikken. Het Hof kan uwen raad niet ontberen, en wan-neer gij uwe wijsheid ten goede aanwendt, dan

De Hov en kan juwe nigt ontbären.

Wan ji juwe wysheid fättet tor döged,

So is hyr nemand boven ju forhöged

Fan sharpeme rade, fan nouweu funden.

Ik wil fördmér to allen stunden

Nigt mér horen, de over ju klagen:

Ji sholt for mi spräken unde dagen.

Ok shole ji syn *Känsclér desses rikés*,

Myn segel befäle ik ju des gelikes.

Wat ji bestellen, wat ji shritten,

Dat shal besteld unde geshreven bliven.

Alsus is nu Reinke in der forsten hove

De allergrotste worden fan love.

Wat he slut. efte wat he radet,

It is al eins, it frome, efte shadet.

Reineke dankede deme koning sere,

He sprak: ik danke ju, eddele here,

Dat ji mi fus fele ere dör,

Ik denke des wedder, bin ik fröd.

Dit was Reinken al wol mede;

He makede mid sinen frunden reden,

Unde shedede also ut deme hove

Mid homode unde mid groteme love.

De koning saede mid öm gelede,

Do he alsus fan öme shede.

He sprak: Reinke, komet draden wedder!

Reinke knyede sik för öme nedder,

He sprak: ik danke ju mid allen finnen,

Darto miner vrouwēn, der koninginnen,

Darto juweme rade, alle den heren!

God spare ju lange to juwen eren!

Ik wil dör, wat ji begërt;

is hier niemand, die u in scherpheid van oordeel en uitvinding van redmiddelen te boven gaat. Ik wil voortaan geene klagten hooren, welke tegen u worden ingebracht. Gij zult in mijnen naam de personen voor het regt roepen en uitspraak doen. Gij zult *Kanselier van het Rijk* en tevens *Grootzegelbewaarder* zijn, en wat gij zult bestellen, dat zal ik gestand doen en wat gij schrijft, zal geschreven blijven."

Aldus werd REINAART de grootste in aanzien in des Vorsten Hof. Wat hij besluit of raadt, wordt opgevolgd, het moge voor — of nadeelig zijn.

REINTJE boog zich voor den Koning en zeide: „ Edel Heer! ik bedank u voor dit bewijs van cere en zal het erkennen in wijsheid.”

Hij was over dit alles zeer verheugd, en maakte vervolgens afspraak, met zijne vrienden. Hij wilde nu het Hof verlaten, zich verheffende op den groten lof. De Koning gaf hem een geleide mede, en zeide nog tot afscheid: „ REINTJE, kom spoedig terug.” Deze knielde voor hem neder en sprak: „ Ik dank U van ganscher harte, Heer Koning! ook U, Meyrouw de Koningin, en U, Mijne Heeren van den Raad! Ik wensch dat uwe dagen in cere mogen gespaard worden. Ik wil doen, wat gij van mij verlangt, en heb u lief; gij zijt het waardig. Ik wilde nu gaarne naar mijne vrouw en kinderen

Ik hävve ju lēv, ji sin des wērd.
 Ik wil reisen to wyy unde kinder,
 De miner hävven groten hinder,
 Here, is it, dat it ju behaget.

De koning sprak: ja wäset unforzaged!
 Reiset hen ane alle fare!

Alsus shedede Reinke fan dare
 Mid shonen wôrden unde groter gunst.

Alsus ging Reinke na sineme hûs
 Mid sinen frunden to Malepertus.
 Reinke dankede ön allen sere
 Der groten gunst, der groten ere,
 Dat se öme bystunden in der nôd.
 Sinen dênst he öne wedder bôd.
 Islik shede unde ging to den sinen.
 Reinke ging binnen to vrouw' Armelinne,
 De öm fér frndlîk wilkomen hêt.
 Se fragede öm umme syn fordret,
 Wo he dâr were ûtgekommen?
 Reinke sprak wedder: al mid fromen!
 Ik bin grôt in des koninges gnade;
 He satte mi wedder to sineme rade,
 In sinen hov, boven alle de heren,
 Al unseme fläge to groten eren.
 He makede mi to känzelér des rikes,
 Unde befôl mi syn ingesegel des gelikes.
 Wat Reinke dait unde wat Reinke shriwt,
 Dat sulve wol gedân unde geshreven blivt.
 Ik hävve underwised in dessen dagen

Den

ren gaan , die naar mij verlangen , indien het U
Heer Koning behaagt . ”

De Koning sprak : „ Gij kunt vrij en onbekom-
merd gaan en zonder gevaar reizen . ”

Alzoo scheidde REINTJE uit het Hof met
schoone woorden en in groote gunst .

Vertrek naar en aankomst te Malapertus.

Hij vertrok met zijne vrienden , naar *Malapertus* , en bedankte hen allen voor de groote
gunst en eere , en dat ze hem hadden bijge-
staan in den nood , en hierop scheidden zij van
hem en elk ging naar de zijnen .

REINAART ging naar binnen en kwam bij Vrouw
ERMELIJNE , die hem vriendelijk welkom heette ;
zij vroeg hem , naar het doorgeworsteld leed , en
hoe hij het ontkomen was .

Hij antwoordde : „ In alles met voordeel . Ik
sta hoog in 's Konings gunst . Hij plaatste mij
wederom in zijnen Raad , boven alle andere Hee-
ren , tot groote eere van ons geslacht . Hij be-
noemde mij tot *Kanselier* en *Zegelbewaarder* van
het rijk , en heeft het besluit uitgevaardigd :

Wat *REINEKE* zal doen , en *REINEKE* zal schrijven ,
't Is alles welgedaan , en 't zal geschreven blijven .

Ik heb verder aan den wolf in deze dagen zulk
eene les gegeven , dat hij niet meer klagen zal .

Ik

Den wulv , dat he nigt mēr werd klagen ;
 Ik hävve öm ök halv geblended ,
 Darto syn hele flägte f'händed ;
 Ik hävve öm gelubbed ja also fēr ,
 Der werlde werd he nēn nutte mēr.
 Wi slogen einen kamp , ik hēld öm under ,
 Werd' he gesund , dat dait mi wunder ;
 Dat hope ik nigt ; dog ligt där nigt an :
 Ik bin geworden syn overman ,
 Darto ök aller finer gesellen ,
 De des mid öm hēlden unde byfellen.

Desses was de fosfinne sere fro ,
 Unde fine twe kinder ök also ,
 Dat ör fader sus was forhäven .
 Se spröken : ja , nu wil wi leven
 In groten ere ane forge ,
 Unde maken fast unse borge !
 Sus is nu Reinke hōggeéred ,
 So hyrmid korte is gelered .

De lerer , de desse historien shrēv ,
 Shriwt forder , wōr Isegrim blēv .
 He lag in deme kreite fēr ovel gesaren .
 Sine frunde gingen to öme by paren ,
 Syn wyy unde Hinze , ök Brūn , de bare ,
 Sine kinder , syn gesinde , sine frunde weren dare .
 Sc drogen öm út deme kreite mid klagen ,
 Unde hävven öm up einer bare gedragen
 Mid hoie , där he warm inne lag .
 Tohand men sine wunden besag ,

Dēr

Ik heb hem half blind gemaakt, zijn geheel ge-
flacht tot schande gebragt, en hem zoodanig
getroffen, dat hij voor de wereld niets meer van
nut is. Wij hebben eenen kamp gestreden. Ik
hield hem onder; wordt hij ooit wederom ge-
zond, dit zal mij verwonderen. Ik denk het
niet, en daaraan ligt mij ook weinig gelegen.
Ik ben nu boven hem gesteld, en ook boven,
die van zijn gevolg, die het met hem hielden en
hem bijstonden.

Over dit alles was vrouw ERMELIJNE zeer
verheugd; zijne twee zonen niet minder, en wel
daarover, dat zij hunnen vader zoo verhoogd za-
gen. Zij spraken: „ Nu willen wij in groote
eere en zonder zorg leven en ons kasteel vast
maken.”

REINTJE werd alzoö hoogelijk vereerd, gelijk
kortelijk hiermede is geleerd en aangewezen.

B E S L U I T.

De Dichter, die deze geschiedenis gaf, meldt
verder aangaande IZEGRIM.

Dat deze in den deerlijksten toestand in de kreits
bleef liggen. Zijne vrienden kwamen, bij paren,
tot hem; zijne vrouw ging met HINZE en BRUIN;
verder volgden zijne kinderen, die van zijn ge-
zin en zijne vrienden. Zij droegen hem uit het
strijdperk met groote klagten, en legden hem
toen op eene draagbaar met hooi, waarin hij
warm besloopt werd. Men bezag en telde zijne
woll-

Dér waren twintig unde sesse.
 Dár kwemen fele mästers fan Krummesse,
 Se forbunden sine wunde unde geven öm drank,
 He was in allen ledēn krank.
 Se wreven öme krûd in sijn eine ör,
 Ja do prûstede he agter unde fôr.
 De mästers spröken: öme shal nigt shaden,
 Wi willen öm smören unde baden.
 Hyrmid trôsteden se sine frunde,
 Unde läden öm to bedde tor fulven stunde;
 He wârd flapende, dog nigt sér lange.
 Aldermeist was öme darumme bange
 To sinem teken an sinen broderen.
 He hadde't gelösed mid al sinen goderen,
 De he sine dage hadde forworven,
 Dat he där so nigt were fordorven.
 Besunderen syn wyy, vrouw Giremôd,
 De by öme sere drovig stôd.
 Öre drovenisse was mannigerhande.
 Reinke dede ör shande up shande;
 He hadde Isegrime sine brodere gerukked,
 Unde hadde öm darby also geplukked,
 Un dat he 't nigt konde forwinnen,
 So dat he rasede in al sinen sinnen.

Ja! de sus nu kan Reinkens kunst,
 Sint wol gehored unde lêvgetald
 By den fôrsten unde heren overal,
 Is it geistlik efté worldlik stât:
 An Reinken slut nu meist de râd.
 Reinkens flægte is grôt by magt,
 Unde wasfet alletyd, ja dag unde nagt

wonden ; het getal was zes en twintig. Daar kwamen verscheidene meesters uit *Krommesse* ; zij verbonden zijne wonderen en gaven hem drankjes in. Hij was ziek in alle deelen. Men wreef hem eenige kruiden in het oor , en hiervan niesde hij van achteren en van voren. De doctors zeiden : dit zal hem geen nadeel doen , wij zullen hem sineeren en betten , en hiermede troostten zij de vrienden. Zij lagen hem vervolgens op een bed , maar hij sliep niet lang. Hij beklaagde zich het ergst over zijn verlies , hetwelk hij gaarne met alle zijne goederen had afgekocht. Dit trof ook vrouw GIERMOED niet minder , die toen treurig bij hem stond. Zij schreide , was bedroefd over verscheidene zaken , en ook dat hij dit nooit zoude te boven komen. Hij raasde en ijde in alle zijne zinnen.

Zij die REINTJE's kunst alzoo geleerd hebben , zijn wel gezien en bemind bij de Vorsten en Heeren , zoo wel van den geestelijken als wereldlijken stand. Het geslacht der REINTJE's is groot en magtig , en van hunnen raad hangen de besluiten af ; hunne magt rijst t' elken dage.

Die REINTJE's kunst niet hebben geleerd ,
zul-

De Reinkens kunst nigt hävt gelerd.
 De is tor werlede nigt fele wêrd;
 Syn wôrd werd ôk nigt drade gehôrd,
 Men mid Reinkens kunst kumt mannig förd.
 Dâr sint fele Reinken nu in der wärde,
 Wol hävven se nigt al rode bârde,
 Is it in des pawes efte kaisers hov:
 Se maken't ein dêl nu jo to grov.
 Simon unde Gevert holden dat feld,
 Men kent to hove nigt bät dan geld.
 Dat geld flût alderwâgen boven,
 De geld hävt, krigt ôk wol eine proven.
 De Reinkens list nu bruken kan,
 De werd ôk draden ein upperman.
 Hyrsfan werd nu nigt mér gesägd.
 Men wo Reinke ging mid sineme flât,
 Dér wol fertig was in deme talle,
 Desse weren forfrouwed alle.
 Se shededen út deme hove mid groter ere.
 Reinke ging för öm alse ein here,
 Unde he was sér wolgemeid,
 Dat öm syn stêrt was so breid,
 Unde dat he hadde des koninges gnade,
 Unde dat he wedder was in sineme rade.
 He dagte: hyr shal nén shade av komen;
 Wême ik nu wil, dëme mag ik fromen,
 Unde mag minen frunden alletyd syn hold.
 Nog prixe ik de wysheid boven dat gold!

Ein islik shal sik tor wysheid keran,
 Dat kwade to miden, unde dögdede leren.

Dar-

zullen het niet ver in de wereld brengen, en men let weinig op hunne woorden, maar met zijne kunst kan men zeer ver komen.

Daar zijn vele REINTJES, al dragen ze ook gecne roode baarden, thans in aanzien zoo wel in des Pausen als in de Keizers Hof; zij maken het somtijds in velen te erg. De Heeren SIMON en VAN GIFTEN hebben het reeds vermelde veld behouden, en niets is aan die Hoven, als nog van meer gewigt dan het geld. Het geld drijft allerwege boven, en die geld heeft, krijgt ambten en prebenden. Wie REINTJES list hierbij gebruiken kan, die wordt weldra hoog verheven.

Hiervan zij thans niets meer gezegd. Alleen dient nog misschien vermeld te worden, hoe het REINTJE en zijn geslacht ging. Zij die bekwaam waren, werden alle verhoogd en verheugd. Zij gingen uit het Hof in groote eere; REINAART ging hen voor als een Heer, en hij verhief zich, dat hij zijn staart zoo breed konde doen waaijen, en vooral, dat hij in 's Konings gunst zoo goed bevestigd stond en in den Raad zat. Hij dacht, dat hem hierin geen rampspoed wedervaren konde; „ wien ik wil, zeide hij: mag ik bevoordeelen en ik moet mijne vrienden genegen zijn! ” Echter prees hij de wijsheid boven het geld.

Een ieder moet leeren wijs te zijn, het kwade te mijden en de deugd te oefenen. Te dien

Darumme is dit bôk gedigt,
 Dit is de sin unde anders nigt.
 Fabelen unde sodaner bysproke mere
 Wêrden gesat to unser lere,
 Up dat wi undöged sholen miden,
 Unde leren wysheid to allen tiden.

Dit bôk is fêr gûd to deine kôp;
 Hyr stait fast in der werlde lôp.
 Wultu weten der werlde stât,
 So kôp dit bôk, dat is râd.

einde is dit boek gedicht, en aan hetzelve mag geen andere zin worden toegeschreven.

Zulke fabelen en spreuken werden tot onze leering ingesteld, opdat wij de ondeugd zouden vermijden en de wijsheid aankleven.

Dit boek wordt ook hierom als nuttig en dienstig te koop geboden, omdat hetzelve den geheelen loop des werelds bevat.

Wilt gij kennen 's werelds staat,

Koopt dit boek, 't geeft goeden raad!

AANTEEKENINGEN.

Nº 1. bl. 14. In den druk van 1497, is bij de eerste benoeming van elk dier, de afbeelding in eene ruwe houtsnede gegeven.

In den druk van 1711 zijn alleen twee van die afbeeldingen medegedeeld, t. w.: die van den *Leeuw* en van den *Vos*.

De eerste is afgebeeld met den regterpoot in de hoogte, en met het onderschrift:

„Dyt is dat bijlde des Lauwen, eer he Konynck wart; wo he do uphelden moste, un sweren, myt eyneme swaren ede, deme ryke truwe un holt to wesen un allen deren.”

(Dit is het beeld van den Leeuw, eer hij Koning werd, wanneer hij (zijn voorpoot) moest opheffen, en met een zwaren eed zweren aan het rijk en alle dieren, houw en getrouw te zullen zijn.)

2. Bl. 38. Dit verhaal is langer dan andere in het

het geheugen gebleven, door de spreek, ter waarschuwing voor de fijnen en schijnheiligen:

*Als de Vos de pasie preekt,
Boeren, wacht uw' ganzen!*

3. Bl. 60. *Bütte.* Mij kwamen op eenige plaatsen woorden voor, welke de Dichter om het rijm, in eenen anderen zin heeft gebruikt, dan hij, ware hij hieraan niet gebonden geweest, zoude gedaan hebben. Met geen woord kwam mij dit meer stellig zeker voor, dan met dit woord: *bütte*, hetwelk kennelijk: *doos* betekent, zoo als het nog te *Hinlopen* en elders in gebruik is, elders: *Boite*, *Budget* enz. VON GÖTHE en SOLTAU, hebben het woord onvertaald gelaten, maar GOTSCHEDE heeft het met het woord: *Gelte* overgezet, en BREDOV in zijn *Glossarium* insgelijks met: *Gelte*, *Fass*. In de oude houtsneden en ook door VAN EVERDINGEN wordt aan TALLEKE een melkvatje in handen gegeven. Niet beseffende, hoe een beer met een *doos* of een *vatje* zoude kunnen geslagen worden, heb ik liever het woord: *bezemstiel* hier voor in plaats gesteld.

Bladz. 102. *Elemar.* Ik heb dit woord overgenomen, zoo als ik het in de uitgaven van SCHELLER en van BREDOV en in de vertaling heb gevonden. In die van SOLTAU, GOTSCHEDE en in de vertaling van VON GÖTHE, vond ik dit woord *Alkmar* en *Alkmaar* gespeld. In

de oude Nederduitsche drukken is ook: *Elemar*; alsmede in den oudste Engelsche. In de latere Nederduitsche uitgaven is geen bepaalde plaats genoemd. Hier heet de stad: te *kwaad bestier*.

6. Bladz. 223. De blijdschap der vijanden van REINTJE over de nieuwe klagten tegen dezen, is zoo meesterlijk door VAN EVERDINGEN in de geëtste plaat, uitgedrukt, dat dezelve onder alle zijne tekeningen uitsteekt, zoo zelfs, dat er misschien geen voorbeeld is dat het karakter in de afbeeldingen van dieren beter is vertoond. Onwillekeurig moet men lagchen, over den beer en den wolf, die beide dronken zijn van vreugde. Ik konde deze prent niet voor het vignet kiezen, om dat de held van het stuk hierbij niet voorkomt.

7. Bl. 254. Ik heb dit: *in der loyen gehouden*, zoo als ik het bij SCHELLER vond, en daarna overgezet. Bij anderen is: *in de Logica of te Leuven*. Ik gis dat het: *te Leuven* zijn moet, als staande die Academie destijds met die van Erfort in eene gelijken naam wegens de duisternis.

8. Bl. 274. MAARTEN. Voorheen moeten deze en de andere namen in den Roman aan de dieren gegeven, algemeen bekend zijn geweest, en in het dagelijksche leven zijn aangenomen.

Opmerkelijk vond ik zulks bevestigd aangaande den naam: MAARTEN, aan den *aap* gegeven.

In

In de *Dictionnaire des Monogrammes, Chiffres, Lettres initiales, Logogryphes, Rebus etc.* sous les quels les plus célèbres Peintres, Graveurs et Destinateurs ont deguisé leurs Noms, de Mr. CHRIST. Parijs 1754 8°., zijn twee bewijzen onder de *Logogryphen* of *Rebus*.

Op bl. 309 staat het merkteeken van MARTIN DE VOS, zijnde een aap en een vos met een D tuschen beiden, en op bl. 310, dat van MAARTEN VAN CLEVE, t. w.: een aap, met een schild voor de borst, waarop de letters: VC.

Deze ondervinding verschafte mij opheldering van een gedeelte van het wapenschild, door den Admiraal TROMP, den vader, gevoerd, voor dat hij door den Koning van Frankrijk met brieven van adeldom en een rijk versierd wapenschild, was begiftigd.

Ik zag hetzelve voor eenige jaren op de zerk in de groote kerk te Rotterdam, welke op het graf ligt van zijne eerste en tweede vrouw ANNIE ARKENBOUT JACOBSSZ., en DINA DE HAAS de laatste overleden 1632. Aldaar wordt hij genoemd: M. H. VAN DER TROMP, schipper. Dit wapenschild bevat: een aap, een harp en een tromp, (mondtromp) en nu moest men men daaruit lezen: MAARTEN HARPERTS TROMP. Dit heette een sprekend wapen.

De naam van HARMEN de Bok, zullen zich velen met mij herinneren uit den tijd der kinder-spelen.

Dat de naam van: BOUDEWIJN voorheen aan den *ezel* werd gegeven, helderde mij het donkere op, hetwelk ik eens in een onzer oude blij-spelen vond. Aldaar wordt iemand met het woord: BOUDEWIJN uitgescholden, en deze was daarover zeer vertoornd; wanneer men nu weet, dat dit woord toen met dat van *ezel* gelijk stond, dan houd de verwondering op.

Over den naam van RENARD en REINTJE, aan den Vos gegeven, zal ik niets behoeven te zeggen, als zijnde dit overbekend. De naam van REINTJE DE VOS is bij ons voornamelijk bekend gebleven, door het sprookje of liedje door VONDEL vervaardigd, bij het afnemen van het gezag van den Burgemeester, REINIER PAAUW.

9. Bl. 279. SIMON in betrekking tot *Simonię*, hetwelk de naam was, welke aan den handel in kerkelijke zaken gegeven werd. Deze was destijs te *Rome* zeer algemeen. Van Paus ALEXANDER VI zeide men:

Vendit Alexander claves, altaria, Christum.
Emerat ille prius, vendere jure potest.

10. Bl. 334. *Beril.* — De algemeene naam van het christal; ons woord *Bril*, gezichts-glas, is hiervan afkomstig.

11. Bl. 450. Naar mijn oordeel is van dit fraaije verhaal, ons spreekwoord: *Aap! wat hebt gij mooije jongen af te leiden.*

B I J L A G E.

Lijst der bekende uitgaven van de
REINTJE DE VOS van HENDRIK VAN
ALKMAAR, en der vertalingen van
dit Dichtstuk (*).

In het Nederfaksisch.

Nº. 1. 1498. Te Lubek 4. Gothische letter,
241 zijden met ruwe houtsneden.

In het voortreffelijke werk van EBERT, *Allgemeines Bibliographisches Lexicon* II. 4. 603 is
eene zeer naauwkeurige beschrijving aangaande
het uiterlijke van het eenige exemplaar in de Bi-
bliotheek te Wolfenbuttel.

Nº. 2. 1515. Te Rostock 4°. Deze druk is
alleen bij MARCHANT vermeld.

Nº. 3.

(*) Deze lijst is bijeengebracht uit de aangehaalde wer-
ken van VON HACKMAN, GOTTSCHÉDE, FLÖGEL, TJADEN
en JÖRDENS, en uit het in het *naschrift* van het *in-
leidend vertoog* vermelde werk van SCHELLER. De uit-
gaven door mij gezien, zijn met een * geteekend.

Nº. 3. 1517. Te Rostock, kl. 4° met betere houtsneden. Titel: *van REYNEKEN DEM VOSSE unde des sulden mennigyuldiger lijst met angehengedem seddelyken synne unde veler guden lere. Eyn Housch kortwijlich lesent.*

Bij dezen druk wordt de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR in de voorrede gevonden.

Het eenigste bekende exemplaar is in de Koninklijke Bibliotheek te Dresden.

Nº. 4. 1522. Te Rostock 4° bij LUDWICH DIETZ. Deze druk is door N. BAUMAN bezorgd, en het dichtstuk is toen voor het eerst met eene meer breedvoerige voorrede en moralisatien uitgekomen.

ROLLENHAGE heeft een exemplaar gezien; thans is deze druk onbekend.

Nº. 5. 1536. Te Frankfurt am Main, f°. bij MARCHANT vermeld, anders onbekend.

Nº. 6. 1539. Te Rostock 4°. bij LUDWICH DIETZ.

Nº. 7. 1543. Te Rostock 4°. bij LUDWICH DIETZ.

* Nº. 8. 1548 of 1549. 4°. bij LUDWICH DIETZ, met nieuwe houtsneden (*).

De titel: *Reynke de Voss, den Olden, mijge gedrukt,*

(*) Van deze voortreffelijke uitgaaf is een fraai exemplaar vorhanden in de Koninklijke Bibliotheek in 's Gravenhage, alsmede van Nº. 13, 17, 21 en 22, Hoogduitsche vertaling Nº. 5, en der Latijnsche Nº. 1.

*drukt, mit siflichen vorstende und shonen figuren
erluchtet unde vorbetert.*

Op den titel is een kraam afgebeeld, met vosfestaarten enz., alwaar personen van alle standen ter markt komen.

Behalve de moralisatien zijn er nog vele kanttekeningen ter leeringe bij; en ook in deze zijn vele zeer fraaije houtsneden.

Algemeen wordt deze druk, als de best uitgevoerde in alle deelen beschouwd; de exemplaren zijn uiterst zeldzaam.

Nº. 9. 1549. Te Lubeck 4°. bij MARCHANT vermeld.

Nº. 10. 1550. Te Frankfurth a M. 4°. bij CYRIACUS JACOBI ZUM BART. Titel: *Reyneke Vosse dem Olden u. z. w.* Deze druk wijkt in velen af van die van 1498.

Nº. 11. 1553. 4°. Te Rostock.

Nº. 12. 1556. f°. Te Frankfurth bij SEPHELIUS.

* Nº. 13. 1562. 4°. Te Frankfurth bij SEPHELIUS.

Nº. 14. 1572. 4°. Te Frankfurth bij JOHAN WOLF.

Nº. 15. 1575. 8°. Te Frankfurth bij denzelven.

Nº. 16. 1592. 4°. Te Rostock bij STEPHANUS MOLLEMAN.

Deze druk is veel minder dan de vroegere Rostocker uitgaven.

* Nº. 17. 1604. 8°. Te Hamburg bij PAUL LANGE. Titel: REYNKE DE VOS, dat is: *ein schon*

Schon und nutte gedichte voll wijszheit, gütther lehren und lustiger Exempelen.

Nº. 18. 1606. 8°. Te Hamburg bij FROBENIUS; mischien is dit dezelfde druk met eenen nieuen titel.

Nº. 19. 1660. 8°. Te Hamburg bij DOSEN m. h. Titel: *de Olde Reynke Voss u. z. w.*

Een fraaije druk, waarbij melding is van N. BAUMAN.

Nº. 20. 1666. Te Hamburg bij DOSEN.

* Nº. 21. 1711. Te Wolfenbuttel 4°. bij FREYTAG. De titel is: *REINEKE VOS mit dem koker*, uitgegeven door F. H. von HAKMAN.

Over deze druk is gesproken in het *inleidend vertoog*.

* Nº. 22. 1752. kl. fo. Te Leipzich en Amsterdam, bij BREITKOPF en P. SCHENCK.

Deze druk is gevuld naar die van 1549, en volgt achter de Hoogduitsche uitgave van GOTTSCHÉDE.

* Nº. 23. 1793. 8°. Te Eutin bij STRUVE met eene vertaling der Saksische woorden, uitgegeven door G. G. BREDOW.

* Nº. 24. 1825. 8°. Te Brunswijk. Titel: HEINREKS FAN ALKMER, REINKE DE FOS, door Dr. K. F. A. SCHELLER, na den druk van 1498.

VERTALINGEN.

Het is eenigzins moeijelijk om uit de groote menigte van overzettingen alleen naar den titel te beslissen, welke van deze naar de oude uitgave in het Nederfaksisch, of naar die in het Nederduitsch, of naar den Franschen Roman van JAQUEMAR DE GIELEE zijn vervaardigd. Tusschen de beide eersten is het kenmerk, of de Haan: HENNING of KANTEKLEER heet.

Om de onzekerheid in dezen maak ik geene melding van de vertalingen in het Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, Poolsch en Hungaarsch, welke er zouden bestaan.

Van de opvatting van sommigen, dat er eene vertaling in het Hebreeuwsch zoude zijn, is het tegendeel gebleken. De beroemde MOZES MENDELSSOHN heeft het aangewezen, dat het werk *Parabola Vulpium*, 1555 te Mantua uitgekomen, tot onzen Roman niet in betrekking staat.

Hoogduitsche.

Nº. 1. 1544. fol. Te Frankforth bij CYRIACUS JACOBI ZUM BART, door M. BEUTHER, in Duitsche rijmen.

Titel: *Reynke de Fuchs. — Das ander Theil des Buchs: schimpff und ernst.*

Van deze vertaling zijn latere drukken van 1545, 1562, 1574, 1590, 1608 en 1617, in 4° en 8°.

Nº.

Nº. 2. 1579. 8°. Te *Frankfurth* door Nic. BASSAEUS in rijm; beter bewerkt.

Van deze vertaling zijn latere drukken van 1590, 1602, 1608 en 1617.

Nº. 3. 1650. 8°. Te *Rostock* bij JOACHIM WILBEN. Deze vertaling is met zeer vele bijvoegsels vermeerderd.

Eene nadruk bestaat er van 1662.

* Nº. 4. Tuschen 1700 en 1710. *Der lustige Reineke Fuchs, ein Volksbuch.*

Uit dit Volksboek is het boekje ontleend, hetwelk in Duitschland, gelijk de REINAART bij ons, op de kermisen wordt verkocht.

Het is mij gebleken, dat niet alleen uit hetzelve is weggelaten, wat tot de kerkelijke zaken in betrekking staat, maar dat het ook in vele andere opzichten nog meer verminderd en vermindert is, dan de zoogenoemde *kleine Reynaart* of het Volksboekje bij ons.

* Nº. 5. 1752. kl. fol. Te *Leipzich* en te *Amsterdam* bij BREITKOPF en P. SCHENCK. — Deze is de vertaling van GOTTSCHÉDE met de prenten van VAN EVERDINGEN, waarover in het *inleidend vertoog* gesproken is.

* Nº. 6. 1794. 8° te *Berlijn*. De vertaling in hexameters door J. W. von GÖTHE.

Van deze vertaling bestaan verscheidene uitgaven.

Nº. 7, 1802. 8° te *Berlijn*. De vertaling van D. W. SOLTAU in viervoetige rijmen. In 1823 verscheen eene verbeterde druk.

* Nº. 8. 1817 lang 8°. Te *Tubingen* bij OZIANDER,

DER, ein Volksbuch, met eenige platen naar die van VAN EVERDINGEN gevolg'd.

* №. 9. 1822. *Heilbron.* 24°. REYNEKE FUCHS, gefavbert und abgekürzt von FR. RAS-MANN in der Etuibibliotheek. 2^e auflage.

Latijnsche.

* №. 1. 1567. Te Frankfort op kosten van S. FEIJERABENT en S. HUTE door HARTMAN SCOPPERUS, met eenen zeer langen en weidschen titel, beginnende: *Opus Poëticum de admirabili fallaciâ et astutiâ Vulpeculae Reinekes etc.*

Met houtsneden, waaronder zeer fraaije met het merk VS. (VIRGILIUS SOLIS.)

De latere drukken van deze vertaling van 1574, 1579, 1580, 1584 en 1595 zijn in 12° en met eenen min omflagtigen titel: t. w. *Speculum vitae aulicæ. De admirabili fallacia et astutiâ vulpeculae Reynekes.*

LOTICHIUS zeide van deze verzen:

SCOPPERUS nitidas dum carmine surgit in auras;
Naso fere par est, sive, TIBULLE tibi.

Deensche.

№. 1. 1555. Te Lubek 4°. vertaald, door HERMAN WEIGERE, bij JURGEN RICHOLFF.

№. 2. 1656. 4°. Te Koppenhage bij P. HAKE.

Zweedsche.

Nº. 1. 1621. 8°. Te *Stokholm.*

Engelsche.

Ten minsten eene 1706 8°. *London* — naar het Latijn van **SCOPPERUS**.

Bijna bij alle volken zijn navolgingen of uit-spruitsels van de **REYNEKE** verschenen. De op-gaaf der titels zoude te veel ruimte nemen.

K O R T E
I N H O U D
E N
B L A D W I J Z E R.

I NLEIDEND BETOOG. Bl. XIV.

Voorrede van HENDRIK VAN ALKMAAR. 2.

EERSTE DEEL.

De eerste Hofdag en de aanklagte. 14.

De eerste dagvaarding door BRUIN, den
beer. 44.

Tweede dagvaarding door HINZE, den ka-
ter. 70.

Gg Der-

<i>Derde dagvaarding door GRIMBAARD, den das.</i>	Bl. 92.
<i>Reis naar het Hof en de eerste biecht.</i>	98.
<i>Verschijning ten Hoye voor het Geregt, en de veroordeeling.</i>	118.
<i>Begin der uityoering van het yonnis, en de biecht van REINTJE op den ladder van de galg.</i>	126.
<i>Verdere gesprekken van REINTJE over den schat.</i>	142.
<i>Geheime gesprekken van den Koning en de Koningin met REINTJE, en het pardon.</i>	160.
<i>Wraak over IZEGRIM en BRUIN, en toerusting tot de pelgrimaadje van REINTJE naar Rome.</i>	176.
<i>REINTJE komt en blijft te Malapertus. — Nieuwe misdaden tegen LAMPE, den haas en BELLIJN, den bok.</i>	190.
<i>BELLIJN, verraden, komt aan het Hof. De Koning wordt vertoornd. IZEGRIM en BRUIN worden verlost.</i>	209.

TWEED E DEEL.

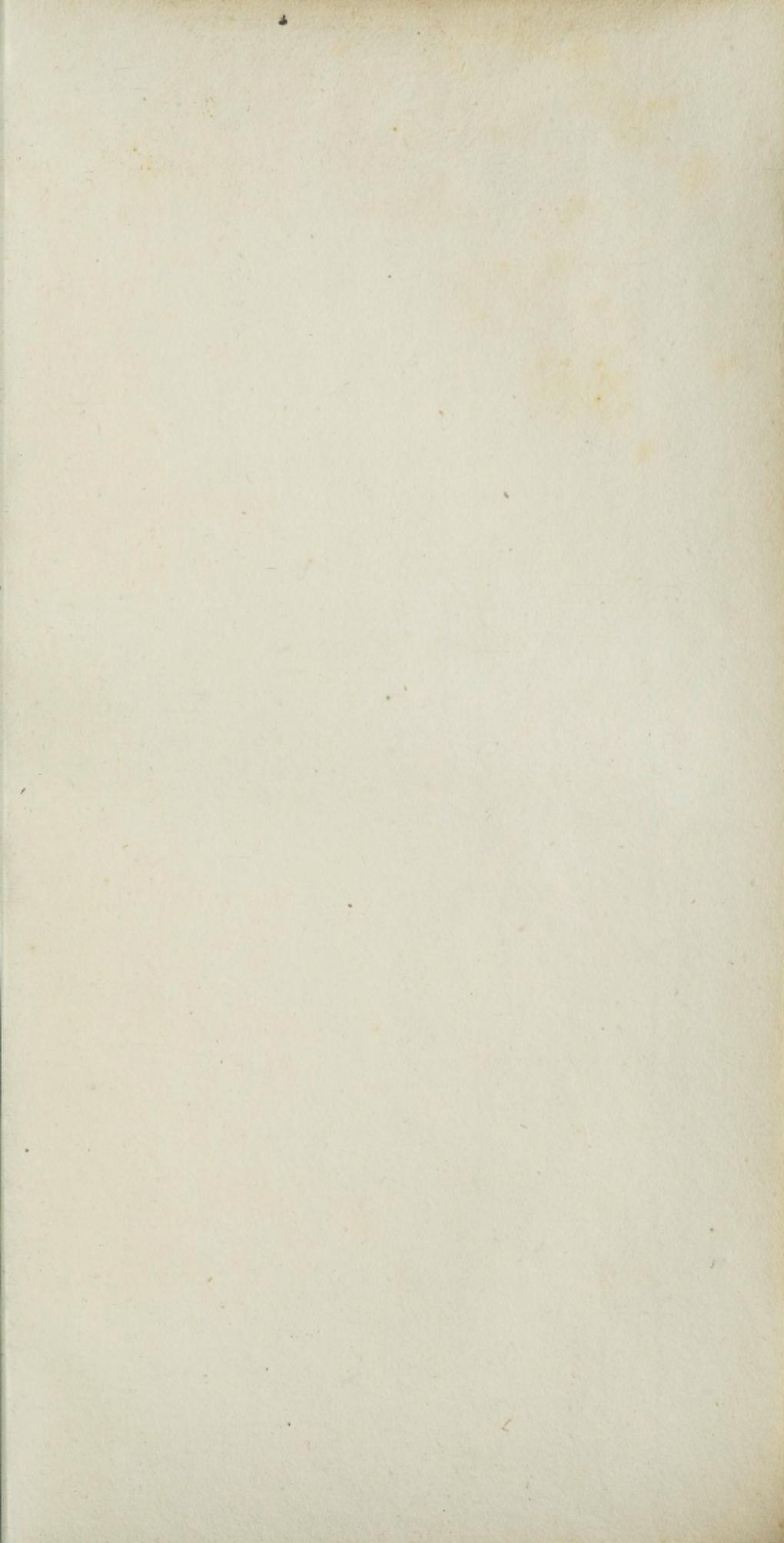
Voorrede.

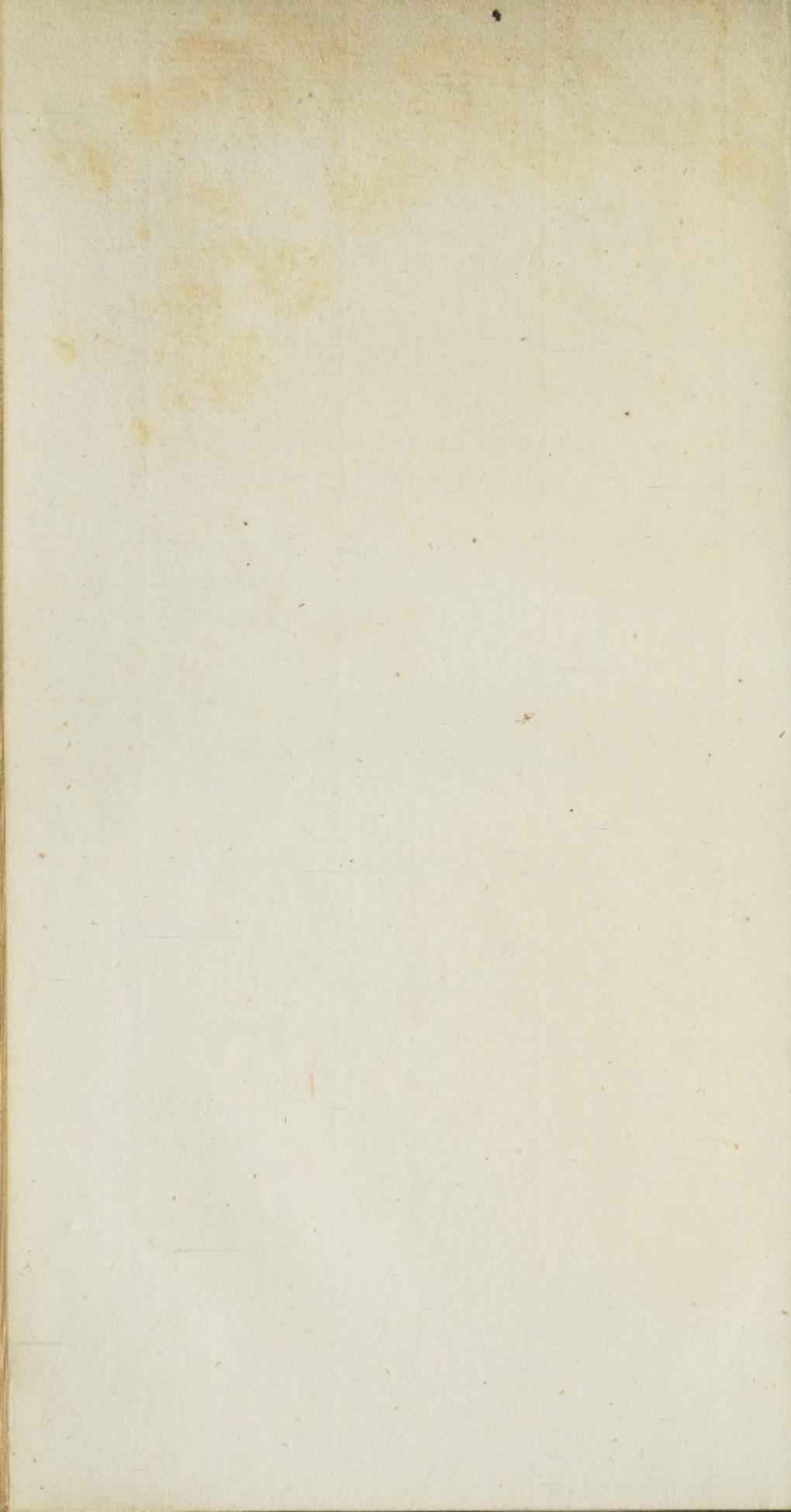
Bl. 221.

Tweede Hofdag ; nieuwe klagten over REINTJE door het Konijn en den Kraai. Besluit van den Koning tot de belegering van Malepertus.	223.
Getrouwheid van GRIMBAARD jegens REINTJE ; waarschuwing om zich naar den Koning te begeven.	239.
Tweede reis van GRIMBAARD en REINTJE naar het Hof; tweede biecht en belangrijke gesprekken.	251.
Bemoediging van REINTJE, door MARTEN de aap.	275.
Tweede verschijning van REINTJE aan het Hof, en zijne verdediging. De Koning vertoornd.	285.
De Koning wordt bevredigd door de vrouw van den Aap. Het proces van den man met den slang.	303.
Verhoor van REINTJE. Hij tracht zich te reden door het vertellen der sprookjes van den ring, de kam, en den spiegel.	321.
Gg 2	REIN-

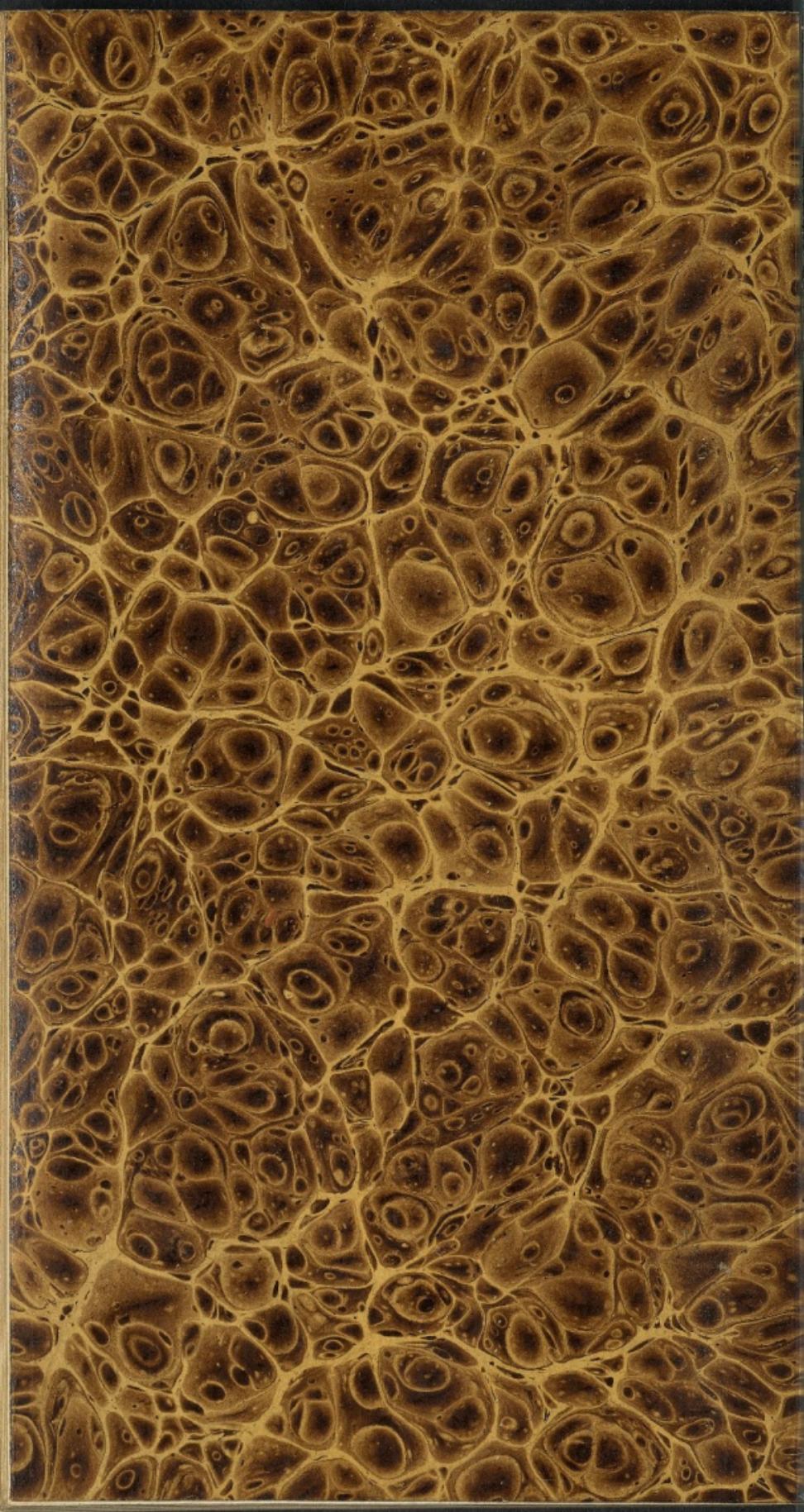
REINTJE gaat voort om den Koning, door het verhalen van sprookjes in een goeden luim te brengen.	Bl. 351.
REINTJE slaagt in zijne wenschen, en de Koning schenkt hem genade.	359.
IZEGRIM treedt op nieuw als klager voor, en wel over drie misdaden van REINTJE.	371
IZEGRIM, het klagen moede, werpt aan REINTJE den handschoen toe, en eischt hem in het kampgevecht.	403.
<i>Het kampgevecht.</i>	413.
REINTJE wordt verheven, tot Kanzelier des Rijks.	439.
<i>Vertrek naar en aankomst te Malepertus.</i>	443.
<i>Besluit.</i>	445.
<hr/>	
<i>Aanteekeningen.</i>	452.
<i>Bijlage.</i>	457.

QK

Tot bl. XXVII.

Ik heb hier op het voet,
spoor van M^r. H. van Wijn
gedwacht met dit woord:
Maddock te nemen voor
een naam of van.

De woorden op bl. XXVII

Willem die Maddock
moechte

moeten verstaan worden:

Willem, die den Roman,
de Droom van Maddock
moechte of veroordeide.

Ik ben hiernaar terug
na de uitgave beter en
gelecht door M^r. J. A.
Flignett.

Zn IV/13
(Rümp. 797)

